Proprietatea Bibliotecii
Universității Iași

X-392

3014707
Periodice

1935

Anul VII. Nr. 1 Ianuarie—Martie 1935

ARHIVELE BASARABIEI

REVISTĂ DE ISTORIE ŞI GEOGRAFIE

A

MOLDOVEI DINTRE PRUT ŞI NISTRU

Sub conducerea d-lor
T. G. BULAT şi C. N. TOMESCU

Această publicaţie apare cu sprijinul moral şi material al p. s. episcop VISARION al Hotinului.

CHIŞINAU
TIPOGRAFIA „TIPARUL MOLDOVENESC"
1935

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII IAŞI
8 IUL. 1935

pele 1345
Biblioteca Universității Iași
13 JUN. 1936

CU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Anul VII. Nr. 1. Ianuarie—Martie 1935.

Arhivele Basarabiei
REVISTĂ DE ISTORIE ŞI GEOGRAFIE
A
MOLDOVEI DINTRE PRUT ŞI NISTRU

Din „jalnica tragodie" a Moldovei sub Ruşi (1810-1811).

de T. G. BULAT

Trecuseră trei ani de stăpânire muscălească în ţările româneşti. Greutăţile deveniseră insuportabile. Mai dăduse Dumnezeu şi o secetă cumplită în vara anului 1810. Sărmanii locuitori ai Moldovei nu mai puteau să răsufle. Pe lângă lipsurile de tot felul începu şi foametea. Divanul primea ştiri îngrozitoare mai ales din ţinutul Tecuciului, Sorocii şi Sucevei. Ispravnicul judeţului din urmă împărtăşeşte stăpânirii dela Iaşi, că locuitorii se hrănesc cu cojile de copaci, iar alţii şi-au luat lumea în cap ; se spărgeau satele. Boerii ajută cât pot, dar şi ei erau istoviţi. Divanul, în frunte cu Mitropolitul Gavriil Bănulescu, cere senatorului din Iaşi uşurare de dări, căci norodul se prăpădeşte văzând cu ochii. Ruşii sunt ne'ndurători : trebuea achitată numai de cât sarcina zisă „porţia de carne". Li se propune, cu timiditate, ca această dare să fie înlocuită cu preţul celor 6000 (şase mii) de boi cu jugurile lor, daţi de ţară, după porunca generalului Prozorovschi. Nimic nu înduioşază pe cotropitori. Divanul insistă, arătând că ţara este la aman. El spune, că norodul poate să dea vite în locul banilor, pe care nu are de unde să-i agonisească. Nimic nu mai intră în casa visteriei; nici macar „banii răsurilor, adică banii lefurilor, care se dau celor ce slujăsc ţara". Nici un „alişveriş", nu se mai făcea, din cauza închiderii marginilor şi

ridicarea taxelor de vamă. Vânzarea cailor era cu totul oprită, iar acea a boilor și vacilor, „care era cel mai mare alișveriș a țării" a încetat din pricina „bangurilor austriecești adică a banilor de hârtie". Au fost cumplite acele vremuri ale „jalnicei tragodii" a Moldovei. cum ne atestă aceste mărturii reci, scrise. Dar, cu cât mai triste vor fi fost tragediile singuratice, ale nefericiților locuitori ai Moldovei, căzute supt cnutul unei soldatesca inplacabile.

I [1])

Către înalt Ex-sa Dl. lucrătorio de taină senatorio Procat Moldovii i Valahiei și cavalerio Vasălie Ivanovici Crasno Milașevici Divanu Cnejii Moldovii.

Din zi în zi și mai cu încredințare din ceas în ceas crește și să întărește ace vrednică de toată milostivire sămțitoare lipsă de hrană vieții a norodului Moldovii.

Jalobile celi lăcrămătoare a săracilor sânt atât de adevărate ncât lucrare ce jalnică, le arată înainte omenirei, începând a mânca cojile copacilor locuitorii țânut Sucevii. Iar alți săraci a veni în deznădăjduire spre a părăsi unii lăcașurile lor, alții însuș copiii lor, ca să să ascundă în locuri unde vor pute dobândi hrană pentru ceasurile zilei, și spre o mică pliroforie a înalt Ex-v. să alăturiază în tălmăcire însuș orighinarurile raporturilor a ispravnicilor de Tecucio și de Soroca asămine fiind șa celoralante țânuturi, iar a Sucevei mai dinainte fiind ajuns la auzul înalt Ex-v. Dar puntul acestei neîndoitei stări iaste foarte cunoscut de multile și de față și pe supt cumpăt cercetări. Și că iaste adevărata stare ce mai di pe urmă a pătimirei poate să să zică că mai pre sus de cât arătare, să vedi nenorocire în lipsa hranii norodului.

Ocărmuire au făcut atât de multă sălânță întru chibzuire pătemirei aceștie încât nu contenește cu cele mai aspre lucrări a slobozi prisosurile de pâine, ce sânt a tuturor stărilor ca să ea

[1]) „*Dela*" nr. 2413/1811 Arhiv. Senat. Chișinău.

săracii în preţu hotărăt şi cu plata banilor întru putincioasă păsuire.

Patrioţăi boeri nu s-au depărtat a nu ajuta pe sătenii lor cu împrumutări şi cu păine. S-au arătat înalt Ex-v pentru aceste după datorie. Ocărmuire dar acum înspăimântându-să de strămptorire norodului, ce pătimeşte de foamite pe la celi mai multe locuri cu ace ştiută şi mărturisită râvnă nu să odihneşte spre a afla chipuri de vremelnică tămădoire ca să poată ţăne neînprăştieţi pe săracii lăcuitori a satelor, ca să slujască şi să să jărtvască oştilor celor apărătoare a împărăteştii sale măriri, şi întru această ostenitoare chibzuire aflându-să, atăta măngăeare rămăne şi ocărmuirei şi norodului celui inspăimântat de foamite a aştepta sămţitoare îndurare de la milostivire înpărătescului pragu prin mijlocire ce puternică a pre strălucirei sale înaltului poroncitorio şi a înalt Ex-v. cătră care iaste din voinţa proniei norocire începeirei ocărmuirei încredinţată.

Insă pănă la aşteptare aceasta după umilitile ceriri şi rugăciuni de mai înainte, măcar pentru rădicare banilor porţiei de carne c.re să va face, atunce căndsă va da milostivitoare hotărire. Socotind ocărmuire că la datorie credinţei sale nu iaste ertat de a pierde nici pentru menunturi toate ocazioanile chibzuirilor celor mântuitoare ca să nu rămăe în răspunde ne ertată pentru vre un chip care s-ar fi putut face şi nu s-au făcut.

Pentru aceasta după a sa socotinţă Divanul au găsit cu cale prin nădejde urnitei socotinţe a înalt Ex-v ca banii porţiei de carne pe aceste viitoare luni Decembr, Ghenarie şi Februarie să rămăe întru unire de a să strănge şi căndasămine şi mai multă pătimitoare strămtorire a foamitei să va arăta asupra neînlesnirei vrednicilor de milă lăcuitori a Moldovii, după cum firește urmiază pănă la sacerişul nou amărăciune nenorocire acestie. Apoi asămine urnire asupra neînlesnirei acestor bani să va păzi şi în lonile April şi Maio, fără a să atinge întru nimică scădere haznelei, căci înplinire pe aceste 6 luni a banilor porţiei să va face tot de odată înpreunată cu acelorlante 6 luni a anului 1811, adică dela zi întăio lonie după rodire şi începire păniei noi să va răn-

dui cu nestrăcăciune lăcuitorilor înplinire datoriei. Dacă va fi înpiedecare pentru ce umilită rugăcione ce s'au făcut mai înainte de rădicare aceştii strângeri, iar necontenire de plată la comisie praviantului a banilor porţiei de carne dacă nu va fi bunăvoinţă a să primi urnire până atunce să va face prin chibzuire din alţi bani a strângerilor visteriei pământeşti, iar lăcuitorii neapărat trebue a fi păsuiţi stare lor ce lăcrămătoare cere a să lăsa în strămptoririle cele necontenite a săvărşirilor a podvădărîturilor a lemnelor spitalului, a îndestulărilor celor necontenite a cvartirurilor, a cărăturilor celor pricinuitoare de pierdere vitelor şi în scurt a umbla pentru dobăndirea de păine ace care lipseşte pentru hrana vieţii lor. Şi pentru care lăsându-şi copiii să înprăştie. Dar încă şi pentru răspundire controbuţii, şi pentru toate căte ştiut iaste înalt Ex-v. că să jărtvesc.

Cu grabă să aştiaptă dela milostivire sămţitoriolui suflet a înalt Ex-vˇ. o lăudată unire a socotinţei unei răvne a Divanului, care nu atinge de pagobă şi iaste măntuitoare pentru pătimire norodului pentru momenturile aceste a îngrijărei de răsipire, căci cătră ispravnici s'au scris numai ca să fie aşteptători înplinirei banilor acestora, până la al doile poroncă dar încă nu s-au lăsat prin chibzuire a nu să slobozi puţănă sumă de păne lăcuitorilor Sucevii celor mai mult pătimaşe, asămine şi pentru ţănut. Sorocii, ca să nu să lasă viiaţa omenirei în primejdie, prin căt să poate la nepotinţa ocărmuirei acestie. Iar de la putere îndurării milostivirei înpărăteşti de acolo numai să aştiaptă sămţitoare şi hrănitoare milostivire pentru norodul acest credincios după măsura jărtvirilor sale.

Gavriil M. şi Exarh. Const. Ghic. logof, Sandu Sturza hatm, Iordache Roset vist.

1810 Dechembrie 31, Eşi.

II.

Cătră înalt Ex-sa... Vasile Ivanovici Krasno Milaşevici Divanul Cnejiei Moldovii.

Către începutul anului trecut 1809 Ghenarie prin predlojenie procatohului prezident a Divanului cu porunca acelor de

atunce D. Gheneral feldmarşal cnez Prozorovschi s-au dat din ţară 4500 boi pentru magazie mişcătoare. Iar dup aceasta iarăş prin asămine cerire alţi 1500 boi cu care s'au înplinit 6000 boi cu jugurile lor în hotărăre ca aceea dup cum însuş predlojenie numitului prezident din let 1809 Ghenar 12 supt No. 103 arată în hotărîre că acei boi luăndu-se de la lăcuitori pămăntului şi dăndu-se la magazie sau să vor da înapoi în natură dup lucrările oşteneşti, sau să vor plăti *din hazneoa înpărătiască* căte 30 lei bou.

Fără de îndoire iaste că acest număr de 6000 boi dăndu-se prin cvitanţii la magazie mişcătoare, au ajuns fieştecare bou aproape de 100 lei a să cumpăra de către sate şi a să da într'a-les, dar apoi şi cu jugurile lor.

Au trecut de atunce acum al treile an, şi nici boii în natură s'au întors, nici banii acei căte 30 lei hotărît de hazne de mai marile poruncitorio nu s-au dat lăcuitorilor satelor.

Stare lăcuitorilor ţării Moldovei şi jărtfire lor ce credincioasă către mulţime slujbilor oşteneşti iaste văzută, şi mai bine de cât la alţii, cunoscută înalt Ex-voastre.

Iaste acum al şasele lună de la Ghenarie a anului curgăto-rio de când s'au rădicat de asupra lăcuitorilor celor lipsiţi şi de hrana vieţii şi de tot alişverişul înlesnirei petrecerei, străngire banilor porţiei de carne dup cuprindere predlojeniei înalt Ex-v. den 11 Ghenarie supt No. 130 unită fiind această milostivnică prelungire cu socotinţa D. mai marelui comandirio de mai înainte graf Necolae Mihailovici Camenschi. Insă prelungire au fost supt nedejde de înplinire în vreme viitoare dup fericire nădăjduită a stării lăcuitorilor Cu măhnire sufletiască vede Divanul că lăcuitorii Moldovei acei ce pe tot ceasul să întrebuinţăze în slujbile *mân-tuitoarelor arme*, din pricina lipsii ce au avut şi au de hrana vieţii, s-au însărcinat cu grele datorii aflăndu-se cumpărători de păine, şi au venit în stare vrednică de milă încăt să nu poată a să plăti nici în curgire de ani de datorie pâinei ce au luat spre a scăpa viiaţa de moarte. Din care să cunoaşte că nu sint ei des-toinici a să însărcina cu dare acestor bani de iznoavă a porţiei

lunilor trecute, Ghenar, Febr, Mart, April, Maio și Ionie. Dar nici cu a lunilor viitoare, cu chip mai ales având acum asupra lor și controbuții (de) faceri de făn oștenesc, și mulțime celoralalte săvărșiri a armiei.

Năzuește Divanul acel ce iaste îndatorit a priveghia pentru statorniciea lăcuitorilor, a arăta fără nici o părtinire pentru dănșii, ce mai ales pe temelie credinții sale către *prestolul înpărătesc*, și acele cu umilință milostivire și îndurare către a lor neputință spre a nu-s răsipi cu ceriri neputincioasă, ce a folosi cu slujba lor oștilor înpărătești.

Văzută iaste și lipsa fănului din anul acesta și necunoștinți sămănăturilor, care n-au avut norocire în vreme de ploi. Apoi mijlocire ce milostivnică către îndurare înaltului poruncitori de iaste prin putința să fie către săraci a să rădica cu totul datorie aceasta de la comisie proviantului adică porție de carne pe șase luni fiindcă nici s-au înplinit de la săraci lăcuitori, nici să poate înplini.

Iar pentru următoarele șase luni de la Iolie, de nu iaste nedejde a să rădica cerire porției de carne din haznea, apoi măcar să-s hotărască prin înalta poruncă strălucirii sale înaltului poruncitorio, ca să să plătiască din hazne țării Moldovii acei căte 30 lei de bou pe acei 6000 boi, ce s-au dat la magazie mișcătoare, care alcătuesc 180.000 lei, și fiindcă acești bani a boilor țara are a-i lua, și iarăș țara a-i da când va fi cerire de bani porției, îndată însuș acei bani a boilor să vor da de către Divan la împărătească comisie praviantului, spre plata a celor șase luni viitoare, Iolie, August, Sept, Octombr, Noembr și Dechembr a anului curgător. Iar când aceasta de a să rădica din haznea pe șas luni banii porției nu iaste cu putință, măcar banii boilor 180.000 lei să plătiască țării din haznea, și țara se-i dea dup socotială driaptă în plata acestor șase luni de la zi întăi Ghenarie până la sfărșitu lui Ionie fiindcă cu apropiere iaste suma plătită de 180 mii lei pentru boi și a porției pe șase luni. Și pentru celelalte șase luni viitoare de va fi vre-o fericire atunci să va căuta chip și înlesnire a să lucra cele după putință.

Intr'alt chip nu găsăşte Divanul în lucrare către plata porţiei de cât cu o milostivnică slobozire a banilor boilor aşteptându-se şi răspuns.

Gavriil M. şi Exarh, Const. Balş logof, Iordache Roset vist.

1811 Ionie 17, Eşi.

III

Către — Vasili Ivanovici Kiasno Milasevici Divanul Cnejiei Moldovei.

Cu credinţa nemărginită au săvârşit şi săvârşesc lăcuitorii Moldovii multile şi nenumăratele slujbe a apărătoarelor oşti a înpărăteştii sale măriri, jărtfindu-să cu râvnă şi la facerea de multă sumă de făn şi la dare de pâine controbuţie, şi la cărături de lemne pentru spitaluri şi la alte multe podvodărituri şi transporturi, socotindu-o aceasta ca o datorie neapărată a lor.

Multă chibzuire au fost a se ţinea în stare care să află, dup atâta greutăţi întovărăşite şi cu lipsa pâinei a anului trecut, care i-au avut întru înpilare de datorie spre a scăpa viaţa de foamete ce au fost.

Acum pâine proaspătă pentru hrana lor de papuşoi au spre îndestulare vieţii, dar acea obştească lipsă de bani şi sărăcie întru aceasta au îngrijit pe Divan şi l-au silit a face cunoscut înalt Ex-v nenădăjduită strămtorire ce să vede prin faptă, a cărie pildă iată întru adevăr să însămniaze.

S'au scos banii porţiei cărnii şi o parte din banii controbuţiei ce s'au rânduit cu ştiinţe înalt Ex-v pe trei luni trecute Iulie, Avgust şi Sept. a cărora bani sumă iaste 177 mii din toată ţara de la lăcuitori.

In trei luni dup toată silinţa ce s'au pus abea s'au putut înplini până în ziua de astăz 37 mii, iar 140 mii aflându-să rămăşiţă pe la lăcuitorii satelor visterie dup obiceio viind vreme a scoate aceşti bani a controbuţiei cu a porţiei cărnii şi pe Oct, Noembr, şi Dechembr au fost silită a rândui strângire şi pentru

aceste trei luni următoa- re, în vreme ce a trecutelor luni stau neînplinite.

Banii rărsurilor adică bani lefilor care să înplinesc de țară și să dau celor ce slujăsc țării pentru osteneala și cheltuiala lor care sînt în sumă de 118 mii lei pe trei luni trecute, Iolie, Avg și Sept. rănduindu-să de atunce abia au venit în curgere de trei luni 52.000 lei, iar ceealalți să află rămășiță. Și cu toate aceste visterie viind vreme au fost silită a rândui strângerea banilor rărsurilor și pe alte trei luni.

Din banii hanului surugiilor care pe șase luni trecute să socotesc a fi aproape la 250 mii lei cu plata și cheltuiala a surungiilor și a cărucerilor încă au mai rămas rămășițe ca 100 mii lei. Și iată au sosit vreme ca să-i înplinească într'această viitoare lună și hanul și cheltuiala pentru surugii și căruceri de la toate pocitele pe șase luni viitoare, lăsând a zice și mulțame de bani acelor ce au înprumutat pe lăcuitori pentru pâine în anul trecut și n'au de unde să ia.

Făcându-să din parte ocărmuirei prin drăgători ce mai mare strămtorire lăcuitorilor pentru înplinire banilor visteriei — toți de obște dregătorii răportuesc Divanului, că într'un glas lăcuitorii zic ca să priimască ocârmuire vite în loc de bani, că alișverișul cu totul au lipsit. Un ban nu pot să producă pe muncă, fiindcă chiriile vinului și a sării ce era o parte din alișverișul lor au stămpet din pricina închiderii marginii și din înălțare vămii vinului pre cum iaste știut înalt Ex-v. Și întru adevăr iaste că nici neguțători de vin nici neguțători pentru rădicare de sare nu să văd precum alte dăți.

Vânzaré cailor iaste cu totul oprită în părți streine, vânzare vitelor de boi și vaci piste hotar în părți streine, care era cel mai mare alișveriș, a țării au stămpet și acea din pricine bangurilor austricești adecă a banilor de hârtie, care viind în cădere, au căzut înpreună și neguțătorii de vite și s'au îndepărtat.

N'au rămas izvor de vre-o intrare de monedă ca să-s întindă la lăcuitorii Moldovei, și întru acest chip au ajuns străm-

torire aceasta de a să mulțumi să dea vite sau suflete pentru bani neavând de unde să prindă bani pentru plata birurilor lor.

Trebuind dar o vreme spre îndreptare și o păsuire spre împlinire ca nu cumva cu strămtorire ce mare să-s facă vre-o răsipire cu plecăciuni arată Divanul dup datoriea sa rămășița ce iaste, care nu din nesilința Divanului s'au înglodat asupra lăcuitorilor, ce din adivărata stărpire a tuturor alișverișurilor.

Gherasim Episcop Romanului, Cost. Ghica logof., Const. Balș logof, Sandu Sturza hat. Iordache Roset vist.

1811 Eși.

BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ
BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Aceste două chipuri le-am găsit în cochetul arhondaric al Mănăstirii Coşulauca de lângă Cotiugenii Mari, judeţul Soroca. Socotim, fiindcă n'am putut afla nici o altă indi-

caţie, că ele reprezintă pe Ioan Strejescul şi soţia sa, mari binefăcători ai mănăstirii. [A se vedea şi actul publicat în nr. 3 an VI al acestei publicaţii].

B.

Ştiri cu privire la luptele napoleoniene în răsărit.

de T. G. BULAT

In cursul anului 1809 răsăritul european era în fierbere, din cauza busculadei începute de Napoleon I. Valurile pornirii sale ajungeau până în ţările noastre. Ele atingeau, mai ales, graniţa moldoveană dinspre Polonia. Ruşii în lupta cu Turcii, ţinând supt călcâiul lor nemilos ţările noastre, urmăreau cu viu interes orice mişcare a genialului despot. Divanul ţării ţinea, sau era îndatorat, să ştie ce se mişcă la hotare!

Iată, aci, cum ispravnicul ţinutului Herţei, un Humuzachi vesteşte Iaşul despre cele auzite. Ştirea este împărtăşită, în original, senatorului rus, din ale cărei hârtii o culegem. Pe de altă parte, în acelaşi an, activul şi suspectul „Antoine Wingierski" *întreprinde o călătorie în Bucovina, spre a afla ce se petrcce în Austria. Peripeţiile sale, date în limba franceză, le comunică la 2 Decembrie 1809. Sunt evenimentele, care se desfăşoară în zilele apropiate de pacea dela Viena, încheiată la 14 Octombrie 1809, şi prin care se sfărâma a cincea coaliţie îndreptată contra „corsicanului".*

I.

Către cinstita visterie de la ispravn. ţănut. Herţei.

Pentru Leşii înpreună cu Franţujii ce s-au pornit de la Ducatul Varşavului şi au întrat în K. K. Galăţăie va şti cinstit visterie că au coprinsu Galăţăe de la un târgu Văala şi păn la

---

„*Dela*" nr. 1341/1809. Arhiv. Senat. Chişinău.

Zalescic, şi păn aproape de Snetin. Carii dup cum spun au şi artelerie, şi pazăsc orănduiale mehterească. Şi pentru ca nu comva aceştie să între şi în Bocovina în căt au fost la potinţa Nemţilor, au pus puţănă oste ce rămasă la Cernăuţi despre Zaliscic şi Snetin, ca să oprască întrăre Leşilor. Dar după cum spun, Leşii sănt ca 20 mii.

Un jidov de aice din Herţa anume Pinhes au venit acmu cu marfă de la Văiena, carele spune că este tocma o lună de zăle acmu, de când au întrat Franţojii în Văiena, ear legherul nemţescu să află la Ulmiţu. Tot acesta spune că pe la Văala şi pe la Liovu, şi pe la tărgurile Galăţăii de mai încoace au întălnit mulţăme de Leşi şi Franţoji. Dar supărare dup cum să aude nu fac. La Ococi după ce au agiuns, înpreună cu vameşul cel nemţăscu au orănduit şi un leah de ai lor vameş.

Den Cernăuţi au începot a să căra unii şi alţii la munte pentru frica Leşilor. Ear stăpănire au dat poronci ca să sară stăpănii satelor cu puşcaşii lor, şi cu satile asupra Leşilor. Şi este în Bucovina o frică foarte mare, şi o nespusă turburari. Secretario înpărătească den Cernăuţi, cum şi alte lucruri înpărăteşti, li-au trecut în Ţara Unguriască.

Ori ce să va mai auzi, nu vom lipsă după datorie a înştiinţa.

Hurmuzachi 28 Mai 809.

II.

Rélation de mon voyage pour la Boucovine.

Excellence!

Si tôt des ordres récus de votre Excellence pour la commission en question je n'ai pas manqué de me mettre en chemin le 19 du mois passé. Je fus trois jours a ráison de chemins impraticables malgré que pour accélerer mon voyage j'avais pris la precaution de me faire donner depuis le premier delais le double des chevaux des ceux marqués dens mon billet de poste, je fus dis-je, trois jours pour arriver à la frontiere de Bucovine.

*) „Dela" nr. 1344/1809. Arhiv. Senat. Chişinău.

A Zurin, la primière douane de ce pays vis-à-vis de celle de Mamorniça en Moldavie, son Einehmer à la vue de passeport de votre Excellence m'a dit que sur les ordres du Général Merfeld commandant pour les Autrichiens tout le pays en deça du Niester, qui portaient que sans son passeport on ne devait pas donner aux officiers russes libre entrée dans les domaines autrichiennes, il ne pouvait pas me donner la permission d'y pénetrer. J'ai compris d'abord que toutes mes contestations avec cet employé, pour me faire ouvrir le passage désiré, auraient été infructueuses. Il ne me raisté en attendant que de trouver le moyen de me procurer l'entrevue avec Theodor Passahas fermier de Bojany connu de mes papiers à Votre Excellence pour son dévouement à la Russie, j'ai conçu donc l'idée fondée sur le sens des dits ordres, qui semblaient ne regarder que les militaires, de me prévaloir de la distinction entre cet etat de service et le mien, et pour la dissoudre j'insistait auprès de l'Einehmer de me laisser passer le Pruth pour me rendre a Bojany auprès du Directeur de la quarantaine, qui, d'après ce que j'en ai pu comprendre, ne pouvait qu'être muni des plus amples instructions pour ce cas. Il y hesita long tems, mais il finit par s'y rendre.

Dans le dessein d'avoir le prétexte de passer la nuit chez Passahas avant de me présenter chez le Directeur j'ai prolongé mon depart pour Bojany jusqu'au'soir. Ce-ci m'a réussi au de la de mes souhaits. Comme j'avais prévu sur les prédictions de Passahas même, chez qui j'etais arrivé à deux heures de nuit que le Directeur finirait par envoyer, si j'y consentais mon passeport au commandant de Çzernowitz et qu'en en attendant la réponse je gagnerais l'occasion, a moins qu'on ne me renvoyat pas au de là' de frontiere pour l'y attendre d'avoir assez de tems pour y faire par le moyen des conversations autant avec Papahas, avec tous les employés de la quarantaine et de la douane du lieu, qui me sont connus parfaitement bien, qú'avec des passagéres que les mauvais chemins y rétenaient, des découvertes nesessaires et. (rupt) commission, je ne me suis pas rendu chez le Directeur que l'autre jour le matin. La chose se fit comme moi et Passahas nous l'avons

prévue. Le Directeur m'assura qu'il ne pouvait entrer dans la discussion de ma distinction et me demanda si je voulais, qu'il envoyat mon passeport a Çzernovitz en ajoutant, que vue l'amitié, qu'il avait pour moi, il me permettait de réster a Bojany. J'y ai consenti, et pour avoir plus de tems á gagner j'ai differé sous prétexte de n'avoir pas pu trouver si facilement à louer un homme à cheval, qui portat sa depeche à Çzernowitz, de ne le lui amener qu'à l'entrée de la nuit du méme jour. Cet expres ne revint de Çzernowitz que le jour suivant a minuit et apporta la réponse du commandant, où il disait, qu'il se chargeait d'expedier mon passeport au Général Merfeld, pour en avoir la permission desirée par moi, et que je la devais attendre sur la frontière.

Comme j'avais conçu, rèstant tout ce tems à Bojány d'autres projets, comme votre Excellence le verra ci-dessous, vue d'ailleur que d'après l'assurance du Directeur cette réponse ne pouvait pas arriver avant huit ou dix jours, qu'outre cela je n'avais rien de sur pour m'attendre à l'avoir favorable pour moi, et que je ne pouvais insister pour qu'on me souffrit d'avantage à Bojány, j'ai quitte le jour suivant ce lieu en y faisant comprendre à tout le monde, que mes affaires domestiques me forçaient de rèvenir à Iassy et que de là je profiterais à loisir de la permission, en cas qu'on me la donnat, de revenir en Boucovine pour y voir mes parens. A mon depart j'ai chargé le Directeur de faire passer la réponse du Général à la douane de Mamorniça, où a mon passage je devais donner la commission de me la faire passer à Iassy.

Il m'a paru, que pour l'intêrét du service cette réponse du Général, telle qu'elle serait, pouvant être de quelque autre utilité et lumière, je ne devais que pourvoir aux moyens qu'elle ne se perdit pas, et ne pouvant pas faire entrer dans mes secrets les Isprawniks sans leur donner des prises à de récherches sur moi et mon voyage, je fis le tour en quittant la frontière et me suis rendu à un lieu de là auprès, du Capitaine Schepiegel du regiment Bieloruschi d'Usards commandant sur cette frontière, en quartier à Horbov village situé a deux lieux de là. Cet offi-

cier m'est connu de mon premier voyage pour la Gallicie, et il ne put que participer alors au secrêt de ma comission à l'occasion de mes courses que j'avais faîtes sur toute cette frontière avec la commandant de Chotim et où il nous avait accompagné. J'ai l'engagé à faire veiller sur l'arrivèe de la rèponse, que le Directeur de Bojany tirée sur celle du Général me devait faire passer a mon adresse a Mamorniça, de s'en emparer, de la mettre sous celle de votre Excellence et de la rendre aux Isprawniks de Herça avec enjonction de la faire passer a Votre Excellence comme une dépeche venant du Capitaine.

De là je suis parti pour me mettre à èxecuter mon projet conçu à Bojany, qui fut celui de tenter à pénetrer à Soczawa dans le dessein d'en tirer [rupt] sur la frontière de la Transylvanie relatives à ma commission [rupt] celles que j'avais reçues pendant mon sejour a Bojany. Je m'y suis pris de la maniere suivante : je savais que M-dme Zoica Podloga dé meurant à Tarnowka à une lieu de Herça, connue sur cette frontière pour sa rare hospitalité envers tous les etrangers, qui y passent, y jouissait d'une grande consideration. J'avais besoin d'être reccommandé auprès d'Athanase Archimandrite du couvent de Bourdoujeny situè vis-à-vis de Sozawa, que sans le connaitre je savais être bien vu dans toutes les premières maisons de cette ville. Dans cette vue je n'ai pas pu mieux m'adresser qu'a cette Dame. Arrivé dans sa maison je n'ai pas tardé de lui ouvrir mes peins sur la dificulté qu'on me faisait sur la frontière d'aller voir mes parens en Boucovina et prétextant les affaires de famille je lui ai fait comprendre qu'il m'importait de voir absolument ma souer à Soczawa, et que je la priais de m'adresser à quelconque de ses amis de frontière et sur tout à l'archimandrit pour me faciliter cet entrevue. Elle fut d'accord, que sous ce rapport je n'avais pas besoin d'autre assistence que celle du dit pretre, qu'il etait de ses amis et qu'il fera tout pour elle. Muni de sa letre je me suis rendu a Botouchany

(urmează)

DIFERITE ŞTIRI DIN ARHIVA CONSILIULUI EPARHIAL - CHIŞINĂU

de CONST. N. TOMESCU

Despre ctitoria bis. sf. Gheorghe — Chişinău.

„Mihail Ivanovici şi cu alţi lăcuitori" din oraşul Chişinău scriu următoarea jalbă către mitropolit: „Iarăş jăluim înnalt preosf. voastre, fiindcă la bisărica cu hramul sf. Inălţare de aicea din Chişinău să află norod peste măsură şi nu ne mistueşte pe toţi înăuntru, ci cei mai mulţi stăm pe afară în vremea rugăciunilor, şi măcar că s-au mai făcut şi biserica sf. Patrierşi Atanasie şi Chiril [1], dar tot nu ne dovedeşti, fiind şi cu depărtare mahalalii de gios. Şi fiindcă noi, o samă din lăcuitorii Bulgari sintem gata cu toată cheltuiala noastră a rădica o bisărică de piatră în numele sfîntului mare muc. Gheorghie. Pentru aceasta rugăm mila î. p. s. voastre să ni să de voe şi blagoslovenie a începe acest sf. lăcaş la locul care avem gătit în mahalaoa de gios".

1814 Aprilie 13.

Din dosarul pricinii mai aflăm acestea:

„mahalaoa de gios" era nouă şi locuită de Bulgari;

că „în toamna trecută s-au numărat la bisericile Inălţării şi a sf. Haralambie cîte 203 casă la fieşte care, însă de atuncea şi pănă acum s-au mai adaos mai o mahala întreagă peste hindichiu, apoi încă şi la acele numărate casă, mai la fieşte care căsă sint cîte doi şi trii gospodari şi încă aiurea şi cîte patru, şi,

---

[1]. E vorba de bis. sf. Haralambie, amintită mai jos, care deci e mai veche şi de 1836, cum spun actele oficiale, căci era în 1814, şi chiar mai veche şi de cît această dată, de bună samă înlocuind o altă biserică cu hramul sf. Atanasie şi Chiril, şi ca dovadă stă icoana veche a acestor sfinţi în catapeteazma de azi.

așa fiind, am văzut însuș că la zile de sărbători mergînd oamenii la bisărică mai giumătate stau pe afară, neîncăpînd în lăuntru. Deci, socotesc că este trebuință de a să mai faci o bisărică la mahalaoa Bulgarilor din gios, iară loc ales este foarte frumos și în mijlocul mahalalii, avînd înprejur îndestulă diiastimă pentru ogradă. Și întrebînd eu și de arhitectul orașului, ni-au dat răspuns că nu este nici o împedicare din partea planului spre a să face bisărică. Am cercetat și pentru gătirea ce au poporănii spre facerea bisăricii noao și mi-au arătat un izvod de 6000 de lei bani gata, și cum că ei sint hotărîți cu carăle lor și cu osteneala lor să care toată materiea trebuincioasă, și încă și de bani mai au nădejde că să vor aduna dela frații lor și alții din patrioți". Semnează protoiereul Petru Cunițchi, consilier eparhial, însărcinat cu cercetarea cuvenită;

apoi, mitropolitul, aprobînd zidirea bisericiii, a mai adaos la Mai și rezoluția „după cererea aceasta să dă voe încă pe un an și jumătate cu condicile cele de mai înainte sa strănge agiutoriu pentru zidirea numitei biserici, dela dătătorii de bună voe";

că în Iunie 1817 parte din „chetrari și salahori... au luoat bani înainti... și au fugit dela lucru... [care] din pricina lor s-au oprit... au rămas cu 3 chetrari din 16 oameni...";

iar protopopul Stăvărache Costin tot atunci înștiințează decasteria despre următoarele: că pentru zidirea acestui sf. lăcaș „s-au fost legat 2 ctitori, ca-s răspunzi ori la ci o trebui... din tămplari am căzut și eu prin cerere lor a li fi sfătuitoriu și puitor la cali, făgăduindu-s că-m vor da toată ascultare, viind toți în casa me..."; arată că poporănii au jertfit fiecare, după putere, unii în bani, alții au cărat materialele necesare, protopopul a dat ipsosul, că s-au născut „vrăjbi a-i răzvrăti pi toți că dacă nu li si vor da moscali la casă și nu vor fi scutiți ficiorii lor a nu-s lua la oști... n-or mai da ajutor, ci și cât au dat cu vremi caută să-și ei înapoi"...; el a împrumutat apoi bani pentru procurare de materiale și așa „a mai mers lucru cât să vedi, și ei s-au rășchirat toți pi la odăi ci au și la alti trebi de astă primăvară, încât carastoi n-au vinit" pela zidurele bisericii, și „acum am rămas și însărcinat cu datorii și dobândă a plăti din faptili lor, cum și pi un

Dumitru ci l-au ales dintre titori a fi starosti... au dat bani, alergând şi zi şi noapti... şi acum toţi îl gonescu... şi acesti răzvrătiri şi sfătuiri să trag di la un Mihul, ci au fost starosti la sf. Haralam [bie] şi din necuvioasă fapti au fost scos şi-l pusăsă ei acole alergătoriu şi cheltuitori şi găsindu-l cu mâncături ei singuri l-au dipărtat..." şi cere îndrumări;

calfa tocmită la lucrarea acestei biserici era un Ioniţă, ce se angajase totodată să zidiască şi biserica din Rădeni, ce-o ridica coana Tarsiţa;

preotul Mihail Sârbu umbla cu condica de milă pentru zidirea bisericii; dar e chemat şi el la răspundere, că nu mai vroia să mai ajute la asemenea lucru şi chiar îşi căuta alt popor, deşi adunase multe jertfe şi obiecte pentru sf. Gheorghe;

Dicasteria a cerut şi sprijinul autorităţii civile pentru descurcarea situaţiei.

In fine, la 1 Noembrie 1819, biserica fiind gata, i s-a eliberat antimisul. Un izvod arată veşmintele şi odoarele, cu care a fost împodobită; avea între altele, „o cruce dela Irusalim cu trii dispărţituri", „catapiteazmă nezugrăvită, 6 icoane mari zugrăvite cu corone de argint", multe argintării, iar cărţile moldoveneşti, cîteva ruseşti şi un apostol grecesc. Zidirea ei a costat 84.223 lei 13 părale. Şi la 3 Noembrie 1819 a fost sfinţită de episcopul vicar Dimitrie.

(*dosar nr. 26/1814 pe 102 file*).

Doi fraţi postelnicei Răileanu din Ciutuleşti, ţin. Soroca, satul fiind proprietatea logofătului Ghica, iar vechilul acestuia Enache Grecul, scriu la 1814 că „biserica ce să află esti cu totul vechi şi slabă fiind de lemn" şi cer voie a zidi o altă biserică de piatră, cu acelaş hram, sf. Nicolae.

(*dosar nr. 36/1814*).

Pentru zidirea unei biserici în satul Saiţi, ţin. Bender, a mijlocit însuş guvernatorul Basarabiei, generalul maior Garting, la Februarie 1814; locuitorii de aici se înbisericiau la Apaci; ei erau 64 gospodării cu 296 suflete, moldoveni.

(*dosar nr. 77/1814*).

Tot atunci acelaș guvernator a cerut și blagoslovenia pentru ridicarea unei biserici sf. Gheorghe, de piatră, în Taraclia, ținut. Ismail, având 103 gospodării; a fost sfințită în 1817; aici e și izvodul noei biserici.

(dosar nr. 78/1814).

Moșia Țigănești, vecină cu schitul de călugări Țigănești, ținut. Orheiului, în 1814 era proprietatea medelnicerului Lupul Rosăt, care iscodia neînțelegeri cu nacialnicul schitului, ieromonahul Macarie. Moșia aceasta înainte aparținea răzeșilor din Cobîlca, care au jertfit parte din ea pentru o așezare mănăstirească.

(dosar nr. 79/1814).

Acest medelnicer Lupul Rosăt avea pricină și cu m-rea Dobrușa, căreia-i datora de 9 ani 200 lei.

(dosar nr. 92/1814).

Trei jidovi din satul Pașcani, ținut. Orheiului, au adus marfă în contrabandă de peste Prut; dar cum ei „tăgăduesc zicînd că ar fi cumpărat-o din Chișinău", sărdăria cere să se cheme la jurămînt locuitorii satului. A fost delegat preotul Nic. Vărlan, iar sărdăria a trimis pe căpitanul Iordachi Boțan.

(dosar nr. 80/1814).

Clerul bis. Bunavestire și situația parohiei la 1814 se vede în *(dosar nr. 83/1814).*

La 1819 era gata și biserica nouă cu hramul sf. Ioan Teologul în satul Fundul Galbinii, ținut. Orheiului, zidită de Chirică, din lemn, în amnari, pe temelie de piatră, acoperită cu șindrilă, clopotnița în trupul bisericii; cea veche era tot de lemn, dar slabă.

(dosar nr. 84/1814.

Locuitorii din satul Bețenii, ținut. Orheiului, și-au lărgit în 1814 biserica lor, sf. Nicolae, scoțînd strănile în lături, că era „can mică". Cererea o semnează: vornicul Ilie, preoții: Mihalache, Pahomi și Cleminti, iar dintre familiile de săteni reținem numele: Chitic, Hușanu, Hoștinoagă, Verdeș, Gori, Mămăligă, Stegarul,

Gogolea. Iar în 1820 aveau gata o altă nouă biserică, cu acelaş hram, sfinţită de protopopul Ioan Dimitriu; în dosar este şi izvodul averii ei, cărţile toate's moldoveneşti.

(*dosar nr. 85/1814*).

După cununia a patra.

Un locuitor din Ineşti, ţin. Orheiului, Mihail Negru, îndrăznise să se cunune a patra oară, înpotriva canoanelor. Cazul a fost judecat de dicasterie şi s-a hotărît: să se desfacă complect această căsătorie, bărbatul să fie înpus la o epitemie de 7 ani, pentru adulter, conform pravilei 56 a sf. Vasile cel mare, la m-rea Saharna, fără voe a se mai căsători; iar fata, pentrucă a trăit cu el înainte de cununie, se dă şi ea la epitemie de 7 ani, să stea numai un an la m-rea Răciula, şi apoi să se poată recăsători cu un bărbat liber.

(*dosar nr. 86/1814*).

Unele ştiri despre schitul de maici Popăuţi, ţin. Orhei, sunt în (*dosar nr. 87/1814*).

„La satul Budăi să află doi bisărici, la cari au rămas pre puţini poporăni, findcă lăcuitorii de acolo s-au mutat în satul Suhulăşenii, aproape de Coropcenii, unde voesc ca să mute din satul Budăi bisărica sf. Arhangheli, cu toate podoabeli bisăricii..." Dicasteria porunceşte să se cerceteze : ce depărtare e între Suhulăşeni şi Coropceni, dacă aici e biserică şi cîţi gospodari sunt în ambele sate. Blagocinul Ioan Năgară ot Dişcova raportează rezultatul : satele îs aproape de o vîrstă, în Coropceni este biserică din vechime, şi aici sunt 25 gospodari, iar în Suhulăşeni 20 gospodari şi cîţiva răzeşi pe moşie. Totuş mitropolitul a dat blagoslovenie pentru mutarea bisericii din Budăi la Suhulăşăni, iar diaconul Ioniţă Stegărescu şi Lupu Stegărescu din acest sat scriu că „ne îndatorim şi ne legăm (ca acea biserică).. după ce o vom rădica şi o vom aşăza, ori cât lemn va lipsi să-l punem, şi orice lucru va trebui la bisărică, veşminte, cărţi şi alte podoabe să le facim tot noi...". La 1817 biserica era încheiată, împodobită cu

cele trebuincioase, cum arată un bogat izvod, era pe temelie de piatră, podită, cu şindrilă acoperită, cu clopot de 34 ocă, avea un preot Grigorie, cărţile toate „moldoveneşti noao cumpărate", şi s-a sfinţit de blagocinul Vasile ot Bravicea. Ctitorii Stegărescu după 2 ani raportează că au rămas datori cu 3082 lei, şi li se dă condică de milă ca să acopere datoria şi „spre a mai face un clopot, căci aceste ce sănt făcute sănt can mici".

(*dosar nr. 95/1814*).

Act despre ctitorul m-rii Curchi.

„Fac înştiinţare cinstitei exarhiceştii Dicasterii, cum că ctitorul aceştii sfinte mănăstiri, cu numele de mirean Teodor Sabou, care după a lui cerice prin buna voinţă a sufletului său şi după făgăduinţa ce şi mai înainte o didesă, înainte trecerii sale din viiaţă, la 18 Februarie s-au călugărit în mantie, numindu-să Filaret, care fiindcă au zidit sfînta m-re, înfrumsăţînd-o desăvărşit şi înzăstrînd-o pre cît au putut cuprinde cît au fost în viiaţă, apoi după ce s-au călugărit au dat şi ce desăvărşit hotărîre, ca toată avere sa să fie a m-rii, cu care să-s mai adaogă cele de lipsă [adecă] să-s cunpere moşie, pe care este zidită sfînta m-re, să-s cuprindă pomenirile sale după cuviinţă, să-s facă un metoc pe locul cunpărat în Chişinău, pentru odihna părinţilor m-rii, iar moşie cunpărată de sine să-s stăpînească de mănăstire, care moşie să numeşte Pripicenii la ţinut Orheiului, un rînd dughene ce sînt în Chişinău şi cu casă, să-s stăpîniască de m-re ca pe drepte a sale acareturi vecinice, cum şi pe toată avere sa mănăstire singură să fie deplină stăpînitoare, cu care să înplinească cele hotărîte. Şi aşa puindu-ş toate la buna rînduială, precum să arată, spre a sa vecinică pomenire, ca un desăvîrşit ctitor ce s-au întocmit prin a sale osirdnice ostenele din dragoste şi rîvnă către Casa lui Dumnezeu şi lăcaşiul de mîntuire sufletească, la 20 Februarie s-au şi trecut din viiaţă, îngropîndu-să în pridvorul bisăricii, cu toată buna rînduială.

Acestii ecsarhiceştii Dicasterii dinpreună asăsor şi egumen mănăstirii Curchi, *Chiril* arhimandrit"

1814 Mart 13.

Cancelaria Dicasteriei exarhale a mijlocit oficial la 19 Mar-

tie cu nr. 1177 la Departamentul Ad-tiv al Oblastiei Basarabiei ca să întăriască donațiile ctitorești ale decedatului Sabău.

(*dosar de obște nr. 9/1814. filele 12 17*).

Acte și știri referitoare la începuturile acestui lăcaș monahal Curchi am publicat în această revistă nr. 3/1929, pag. 98-113. Iar despre arhim. Chirii vezi *ibidem* nr. 3/1934 pag. 242

Un oarecare Ierotei Mihail trăise de mic copil în casa d-lui logofăt Pașnicu din Iași și crescîndu-l, a fost făgăduit lui Dumnezeu ca să fie dat la tagma călugărească, de care neîncetată dorință avînd „am rugat pe stăpînul meu ca să nu mă oprească de o începere ca aceasta...", și a fost primit în m-rea Socola. Iar în vremea, cînd s-au tras oștile în stînga Prutului, a venit cu treburi în Basarabia și acum cere să fie primit la Hîncul, ne mai putîndu-se întoarce în Moldova.

(*dosar de obște nr. 9/1814 fila 108*).

Altul, ascultătorul Olimp, scrie: „după răposarea părinților mei, rămîind eu mic copil, am căzut la sf. mănăstire Curchi, dîndu-mă supt ascultarea soborului părinților de acolo, *unde m-am procopsit și cu învățătura cărții moldovenești...*".

(*acelaș dosar, fila 110*).

Preotul Teodosie din satul Stodolna, ținut. Orhei, slujiind 25 ani bisericii sale „sf. ierarh Nicolae, nestrămutat", și fiind văduv de 7 ani, „deci fiindcă acum din toată rîvnă și dorința inimii mele voesc a mă da la viiața călugărească, fiind priimind și de tot soborul la m-rea Săharna... spre acest drum de pocăință...".

(*acelaș dosar, fila 112*).

Alt preot Teodor Mardare, care slujise 20 ani la biserica din Hăncești, ținut Foleștilor, fiind și văduv de 16 ani, cere mitropolitului Gavriil să i se aprobe așezarea la Curchi.

(*acelaș dosar, fila 158*).

Iar un diacon Irimie din satul Coșmirca, ținut. Soroca, după o văduvie numai de 4 luni, se duce la Dobrușa, „neputînd a mă

mai lupta cu valurile lumii aceştiea şi spre mîntuirea sufletului meu"; pe singurul său copil, o fată de 4 ani, a dat-o spre creştere la schitul Fîntîna Doamnei.

(acelaş dosar, fila 163).

Pentru „biserica cu hramul sf. m. m. Voevozi din târgul Movilăului dela Otaci" cereau preotul Gh. Muntianu şi starostele Sandul Namesnic o condică de milă pe doi ani, ca să o tencuiască şi să-i facă şi zid de piatră la ogradă.

(dosar nr. 15/1814, fila 17).

La fel se cerea o condică şi pentru zidirea noei bisericei cu hramul Adormirea Maicii Domnului în schitul Hîrjauca.

(acelaş dosar, fila 19).

Preoţii, cari au slujit la vechea biserică din satul Topor, ţin. Lăpuşnii, trecînd peste Prut în Moldova la 1812, au luat şi antimisul cu ei.

(acelaş dosar, fila 22).

Despre biserica sf. Ilie — Chişinău.

In August 1814, 6 epitropi din Chişinău roagă pe mitrop. Gavriil să le elibereze o condică de milă pentru terminarea lucrărilor la bis. sf. Ilie, despre care aflăm: că dintîiaş dată „s-au început a să zidi numai din ajutoriul iubitorilor creştini pînă au venit în stare de a să putea sluji dumnezeeasca jertfă"; s-a împrumutat apoi şi o sumă de bani. Rămăsese nelucrată catapeteazma; se făgăduise s-o facă „răposatul porucicul Teodor Sabău"[1] dînd şi avans 200 lei, dar el murind, epitropul său n-a dat şi restul. Acum cînd se apropie ridicarea catapetezmei, care se sculpta, ei n-au sume şi pentru meşterii săpători şi pentru zugravi.

Alăturat este şi un zapis, prin care Mihai săpătoriul de lemn şi fratele lui Gligori arată că s-au tocmit cu Teodor Sabău

[1]. Este ctitorul bisericii dintăi a mănăstirii Curchi, jud. Orhei; vezi *această revistă nr. 3/1929, pag. 101—113.*

să-i sape o catapeteazmă la sf. Ilie, „cu tot lemnul dumisale, numai meşteşugul al nostru, după pruba ce ni-au arătat, stălpii să fie ca la sfeti Arhangheli, însă puţin mai supţiri, iar săpătura asămine, şi să fii catapiteazma cu trii brăi în curpeni săpate şi patru rănduri de praznice, iar celalte, ce cere trebuinţa catapitezmii, cum şi dverile să fii asămine ca la Curchi cu florile şi cu cănafuri cum şi aşăzământul său... ca la Curchi". Tocmeala era de 600 lei, 3 chile de păine, 10 vedre brânză, 10 ocă de untu şi 40 ocă peşte. Datori erau a o termina din Februarie până la sf. Dumitru 1813, nefiind slobozi a se angaja şi la alt lucru în acest timp, nefăcând răpire şi răsipire în lemn, ca să le împrăştiem dându cuiva...".

(*dosar nr. 15, filele 24–26*).

In *dosarul de obşte nr. 6/1814 pe 416 file* sunt ştiri „despre oameni încreştinaţi si uniţi cu Biserica ortodoxă greco-rusească, veniţi din diferite religii", adecă romano-catolici, uniaţi din Ardeal, mozaici, mahomedani, unii pornind din rîvna lor, iar alţii fiind sub îndrumările preoţilor. Sunt aici mărturisiri de rară însemnătate psihologică şi socială.

Locuitorul „Avram jidovul" din Hulboca, ţin. Orhei, scrie mitropolitului Gavriil că „la anul 1812 căsătorindu-mă după legia noastră şi luîndu-mi soţi pre o jădavcă anumi Frima, care am trăit cu dînsa păn acum la anul 1814 Mart 11 zile, şi, pentru trebuinţa me, ducîndu-mă eu din numitul sat la alt sat şi sfîrşind eu trebuinţile mele acolo, cînd am venit eu acasă nici mi-am găsit jădauca nici toate ale casăi, luîndu-mi numai bani gata 925 lei şi atîta m-au prădat din casă, până cînd au lăsat numai scîndurile în casă, cît şi izvodul cel de datorie, întru care era mulţi bani, şi umblînd eu şi cercetînd şi întrebînd pre unii din oamenii din sat, mi-au arătat cum că jădauca esti în sat ascunsă, zăcînd că vra să să botezi...".

(*dosar de obşte nr. 6/1814, fila 87*).

Numirea unui evreu botezat ca dascăl bisericesc.

„Iacov, cu mila lui Dumnezeu arhiepiscop
și mitropolit Moldaviei.

Fiind că acest Ioan din Iuganii, din ținut Eșului, iaste venit din legea evreiască în ce pravoslavnică credință a sfintei Biserici cei mari a Răsăritului, și botezat la an 1779 de ieromonah Leon dela schitul Vorona. Deci, *sălindu-s și cu învățătura cărții au și învățat* și după mărturie ce ni-au adus dela satul Sadova ot ținut Orheiului, arătând că iaste trebuință să fie el dascal la slujba bisăricii din numitul sat, îl rănduim ca ori unde va merge și va fi trebuință de dascal, el să fie priimit, nesupărându-s la nici un fel de havale sau bir. De care poftim și pe dumv. cinstiți boeri dregători să binevoiți a poronci ca întru nemică să nu-s supere, ci să-s las pentru ca să-ș poată căștiga hrana vieții sale ce de toate zilele. Căruia dela noi spre încredințare i s-au dat această carte cu a noastră iscălitură. Aceasta.

Iacob Mitropolit Moldavii". 1793 Dec. 14.

Accst Ioan cunoștea numai l. romînă, nu și pe cea rusă, și semna propriu „Ioan dascal botezat". El locuia în satul Măgurele, ținut. Eșii; sătenii i-au dat și o mărturie că l-au „primit să ne fie dascal la slujba sf. bisericii noastre.. sf. Spiridon.. este om bun și cucernic..".

(*dosar de obște nr. 6/1814, fila 129*).

Un altul „Ioan Ardeleanul", veni în Basarabia pela 1804 la Frumoasa ; el era „om striin din țara Ardealului", și a năzuit „din zi în zi... a luoa sf. Botezu disăvărșit... și m-eu zis preoții, în vreme când zăce[a]m, că nu sănt drept creștin...".

(*dosar de obște nr. 6/1814, fila 141*).

Locuitorii din satul Beșalma, ținut. Căușani, dau o „scrisoare la mâna finului nostru, precum să să știe că el, de bună voe sa, s-au tras la lege creștinească și botezîndu-l pre finul nostru Costandin, multă supărare au avut dispre Turci, că trei zile au șăzut la groapă și-i făgădue Turcii 300 lei și cal și armi bune, ca să să dei în lege lor, și pre urmă au dat și gloabă ce au avut la sufletul lui și n au vrut să priimască nici decum lege turcească.

Şi pre urmă văzind noi că răbdând aceste toate şi că trage la lege noastră a creştinilor, noi l-am botezat...".

Dintr-o petiţie, semnată propriu „Costantin botezat", rezultă că el „este venit din lege jidovască la a noastră adivărată şi provoslavnică credinţă", la 1805 prin preotul Roman Cinac, din acel ţinut.

(*acelaş dosar, fila 174*).

Un oarecare „Iosăp Cenonoschi din povitul Halici, din tîrgul Berejănii.. de baştina lui Ieah, au venit aicea la schitul Manna (jud. Orhei) şi s-au înpreunat cu Bisărica Răsăritului... fiind noi faţă, de răposatul preotul Teodor, ce au fost slujitoriu la numitul schit în vreme cînd iara maice acolo...". Hramul bisericii era sf. Nicolae şi primirea s-a făcut la 1799 Noembr. 6.

(*acelaş dosar, filele 194-195*).

Un rus uniat Zolontcovschî din Vădeni-Soroca a fost reprimit în vara 1814 în Biserica ortodoxă. La schitul Soroca el a învăţat: „Impărate ceresc, sf. Dumnezeule, slavă Tatălui, pre sfîntă Troiţă, Tatăl nostru, veniţi să ne închinăm şi simbolul credinţii". Pînă la botez a urmat un canon şi s-a conformat pravilelor, date de Dicasterie.

(*acelaş dosar, fila 215 şi 234*).

Preot ce vine la supuşenia rusească.

Un blagocin Constantin, ce fusese orănduit de exarhul Gavriil peste „a patra parte din oraşul Eşii în locul socru meu, răposatul protopopul Andrii... văzănd pri toţi acei, ci s-au aflat în slujbi în vreme preosf. voastri, goniţi cu feluri de feluri di pricini de ocărmuitori de acolo, asămine şi pre mini scoţăndu-mă din slujba, cari mă aflam... m-am declarisit de sudit la ecsălenţăe sa domnul Consulat rusăenesc, şi dîndu-mi paşport am tricut în parte acestui loc"; roagă să fie primit în eparhia Basarabiei. Depunînd legiuitul jurămînt către ţar şi Rusia, la 5 Martie 1814, este numit preot la Teleneşti, şi protopop. Ordinul Dicasteriei îi arată ce anume îndatoriri are: „toate bisăricile din ţinutu Eşii

şi partea duhovnicească, adică 40 de bisărici, partea din gios din ţin. Foleştilor să le priimeşti în privigherea cucernicii tale şi să ocărmueşti toată tagma duhovnicească...; blagocinii, ce vor fi asupra acestor bisărici, să privighezi a fi oameni cu înţălegire şi cu bună orănduealã...; scrisorile şi toate poroncile... să le priimeşti toate dela protopopul Costandin cu izvod, şi pricinele cele nesăvărşite, în grabă să le săvărşeşti...; toate bisăricile... măcar de doi ori pe an să le cercetezi singur... să să păzască curăţenie şi înfrumuseţare... de au toate celi trebuincioasă pentru slujire şi de sănt în bună orănduială veşmintele bisăriceşti, de este izvod pentru toate aceste şi de sint toate veniturile întru ace condică arătate... preuţii să slujască în zile de vară măcar în toati praznicile şi duminicile, iară în zile înpărăteşti să facă şi moleben, dar după săvărşirea lucrului dela cămp... cliricii să nu facă zizanie, să nu bei..." şi alte multe îndatoriri, scrise pe 7 file. Astfel că în protopopia Foleştilor, luîndu-se aceste 40 biserici, au mai rămas 62 biserici.

(*dosar nr. 104/1814*).

Dosarul nr. 12/1814 cu 41 file cuprinde cereri către Mitropolia Chişinău, ca să se elibereze gramate de hirotonie [păucenia]. Noii preoţi ori diaconi făceau practică de slujire cel puţin de 40 zile, ori chiar două luni, şi apoi veniau „la ispitire" în faţa Chiriarhului. Despre un preot Scarlat, hirotonisit la 1786 pentru satul Mingiriu, ţin. Hotărnicenii, cu bis. sf. Nicolae, protopopul Onufrei scrie că „...începănd a trece Turcii la Hotin s-au bejănărit peste Prut şi s-au întămplat de i-au ars coliba în care arată că i-au ars şi păucenia şi viind moscalii au vrut a să tragi iarăş la satul Mingiriu..." şi episcopia i-a dat o ţidulă *[fila 5]*. In dosar sunt şi cîteva cărţi de hirotonie, semnate de vlădicii de Huşi: Inochentie (1786), Meletie (1810 şi 1812) şi de Gavriil.

Dintr-o jalbă a arhim. Chiril, stareţul dela Curchi, se vede că această mănăstire luase pe 3 ani „în cumpărătură venitul a unei părţi de moşie, pe care iaste sf. mănăstire" dela proprietarul ei vistiernic Grigoraş Sturza. Şi acum, în Aprilie 1814, stareţul cere paşaport pentru iromonahul Luchian şi monahul Paf-

nutie ca să-i trimită la proprietar, la Iași, să plătiască bani „și să facă și cercare că doar să va pute-o lua și de istov" ; ei au plecat cu o căruță cu 2 cai.

(*dosar nr. 10/1814 fila 23*).

Un ierodiacon Timoftei dela m-rea Dobrușa cerea pașaport ca să-ș aducă pe sora sa Evdochia, monahie la m-rea Varatec, și s-o așeze în Basarabia. Mitropolitul Gavriil dă această rezoluție „1814 Mai 19. Să se arate jeluitoriului, fiindcă protesmiea au trecut, noi nu putem da voe jeluitoriului să margă să-ș rădice pe sora sa dela Varatec, ci cînd o vor slobozi de acolo, poate să fie priimită aici în eparhiea noastră".

(*dosar nr. 10/1814, fila 93*).

Încă un cleric cere supușenia rusească.

Preotul sachelar Teodor Stamati, care fusese hirotonisit „de fericitul întru pomenire mitropolitul Iacob la anul 1798... fost în slujba giudecătilor la mitropoliea Moldavii, iar la anul 1800... rînduit cercetătoriu eparhii mitropolii .. pănă cînd s-au făcut mitropolit p. s. păr. Veniamin, apoi p. s. sa m-au rînduit în slujba Dicasteriei, slujind pănă la venirea î. p. s. voastre... rînduit în slujba consistorii și blagocin la 10 biserici din orașul Iașul, și văzînd... slujbele mele cele cu usărdie... prea blagocestivul Inpărat au făcut milă cu mine și m-au cinstit cu cămilavcă la anul 1811... și am rămas tot în slujba consistorii... Iar după ce p. s. sa părintele mitropolitul Veniamin s-au întors iarăș în scaunul mitropolii Moldavii, după paretisis ce au făcut, au prins să alunge pe toți aceia care au fost în slujbă în vremea stăpînirii cît ați fost î. p. s. voastră acolo, și eu văzindu-mă depărtat de către p. s. sa, neuitîndu-să la slujbele mele, care am slujit acelui scaun în curgere de 14 ani și fiind și înberdosit cu casă, rădicîndu-mi-să copile de măritat, pentru care nelesnindu-mă putința și aiurea neavînd nădejde după Dumnezău... am mers la măriia sa ghinăralul consulatul Rosii dela Iaș de m-am făcut sudet, dîndu-mi-să pașport, de am trecut aicea peste Prut" și-l roagă pe mitrop. Gavriil prin cererea sa dela Ianuarie 1814 să fie rînduit în vre-o slujbă în eparhia Chișinăului.

După 3 zile depune jurămîntul de credinţă Rusiei, în l. moldovenească.

Pe temeiul referatului Dicasteriei, mitropolitul hotărăşte: „Se aprobă. Pe săchelariul Teodor să să rînduiască ocîrmuitor protopopiei de ţinut, păzind cinul săchelăriei; şi să rănduieşte pre al doilea biserică din tărgul Soroca, numindu-să săchelar şi protopop de ţinut Soroca". Dicasteria îi scrie ordin cu diferite îndrumări pe 12 pagini. Va avea sub ocîrmuirea sa doi blagocini: iconomul Ioan Coropceanu şi protopopul Alexandru Ştiucă; între altele, să viziteze măcar de cîte două ori pe an fiecare biserică din ţinut, să încheie dosarele începute, unde sunt mai mulţi preoţi să se slujiască şi în zilele de obşte, „strașnic te îndatoreşti" ca clericii „să nu facă zizanii, să nu beie pela crîşme, şi nici de cum să nu între întrînsele, beţi pe uliţă să nu să tăvăliască, pela mesă şi pe la pomeniri să nu să sfădiască, cinste cu băutură dela poporeni să nu caute... preuţii să fie îmbrăcaţi după închipuire cinului preuţescu şi să poarte straiul cel de pe diasupra, macar şi proastă materie, numai să fie curată... mai ales către stăpînire să să arăte cu strae grijite, precum şi in biserică, în oraşă şi în tărguri.. avînd trebuinţă [vreun preot] cu ştire blagocinului poate să să ducă cale de 6 ciasuri...".

(*dosar nr. 48/1814*).

Nacialnicul Iosaf arată că m-rea sa Dobruşa încă avea în 1814 „patru pogoane vie peste Prut".

(*dosas nr. 10/1814, fila 96*)

„Schitul Lipova, de piste Prut, din ţin. Tutovii, esti mitoc a sf. mînăstri Niamţului" şi el avea în 1814 oi în Basarabia.

(*acelaş dosar, fila 159*).

Preotul Meletie din Bădiceni, ţin. Soroca, cere paşaport să meargă „peste Nestru la Cernăuţ, pe apa Murafa" (?), unde ar fi un doftor vestit, care să lecuiască boala de ochi a fiicei sale, ce pătimia de 8 ani; tot acolo se îndrepta cu fiul său bolnav şi preotul Atanasie din Ciutuleşti, ţin. Soroca.

(*acelaş dosar, fila 184*).

Ctitorul şi preotul Mihail dela bis. sf. Gheorghe din Chişinău au pornit în Septembrie 1814 cu o condică în sudul Basarabie să strîngă ajutor pentru zidirea bisericii dela „mulţi din bulgarii" de acolo, cari au făgăduit asemenea milă.

(acelaş dosar, fila 192).

Dosarul nr. 10/1814 cu 221 file cuprinde arătarea căror clerici şi monahi li s-au eliberat, în acel an, bilete şi paşapoarte de a trece peste Prut în Moldova, ori peste Nistru spre Chiev, şi în sudul Basarabiei, fie în interes personal, de a-şi vedea familia, de a se închina la sf. moaşte, ori în interesul unor mănăstiri.

La 1812 în târgul Orheiului era o biserică cu hramul „Prea sfintei Născătoarii de Dumnezeu", unde slujia preotul Evstratie Raziefschie. Aşa dar sunt greşite informaţiile oficiale că o biserică cu acest hram ar fi existînd în Orhei numai dela 1903.

(dosar de obşte nr. 6/1814, fila 227).

O tînără Duclea, fata lui Eni Neamţul se jelueşte în 1814: „De mică copilă mă aflu eşită din ţara nemţască înpreună cu tatăl meu, fiind noi de legea nemţască. Apoi, eu după ce m'am rădicat în vărstă, cunoscând pravoslavnica credinţă a sf. Besărici a răsăritului, din toată rîvna inimii mele am voit a priimi sf. Botez, iară numitul tatăl meu nici într-un chip n-au priimit dorinţa me. Apoi eu în cîteva rînduri am fugit dela dânsul, ca doară mă voi pute boteza, şi tot m-au aflat pe unde iaram mistuită. Iară acum de trii ani au murit, în legea nemţască fiind, l-au îngropat în tîrgul Bălţilor, afară la cîmp...". Şi abia acum poate trece la ortodoxie.

(dosar de obşte nr. 6/1814, fila 255).

La 1814 au fost admise la tundere în monahism mai multe surori, la Răciula; între ele se aflau: una „din tagma nobililor, moldoveancă de naştere", iar trei din tagma duhovnicească, cellalte din popor, toate moldovence.

(dosar de obşte nr. 9/1814, filele 21—26).

O bătrînă de 70 ani din satul Săcăreni—Orhei, cerea să „primiască cinul călugăriei la sf. m-re a Hîncului dela sf. sa părintele Vasile nacialnicul..., fiindcă săntem şi rezeşi la aceeaş moşie... şi a dus parte di moşie la mănăstire, care iaste şi sf. bisărică pe ace bucată şi vro căteva capete de vite...". Mitropolitul Gavriil însă dă această rezoluţie: „Fiindcă călugăriea să priimeşti cu rănduеala, care este aşezată de sf. Părinţi, noi înpotriva aşezărilor şi a pravililor nu putem da voe jeluitoarei a să călugări la Hîncul, căci aceea este mănăstire de bărbaţi, iară nu de femei"

(*dosar de obşte nr. 9/1814 filele 30—32*).

Primii elevi ai Seminarului din Chişinău.

Un dosar ne arată listele elevilor din cl. I şi II a seminarului din Chişinău în 1813 şi 1814. In cl. I erau 30 elevi, avînd vîrsta între 10—18 ani; dintre ei: 14 erau fii de preoţi, 11 de dvoreni, 1 de diacon, 1 de diac, 1 de preot militar decedat, 1 de comerciant şi 1 de meşcianin; unul era din Iaşi [dvorean], unul din Tiraspol, ceilalţi din Basarabia, în deosebi din oraşul Chişinău; se arată şi cum învăţau aceşti elevi. In cl. II erau 23 elevi, între 10—17 ani; dintre ei: 9 fii de preoţi şi 14 de dvoreni şi de diferite clase sociale şi veniau 15 de peste Nistru din guberniile: Ecaterinoslav, Tiraspol, Podolia, Caluga, Kiev, Cernigov şi Platova, iar restul de 8 din Basarabia. Ciudat că afară de 10 nume moldoveneşti [Batcu, Alexandri-Iaşi, Bobeică, Donică, Popovici, Dîngă şi Chiriac], cellalte 43 erau absolut de familii ruseşti.

(*dosar nr. 52/1814*)

La Ianuarie 1814 s-a primit în Chişinău dela sf. sinod un manifest imperial, care să se citească în toate bisericile, după un paraclis cu îngenunchere şi cu tragerea clopotelor toată ziua, ca mulţămire pentru isbânda armatelor ruseşti împotriva protivnicilor.

(*dosar nr. 53/1814*)

Un comerciant Teodor Linţov, cazac, şi-a părăsit ocupaţia sa din portul Nicolaev—Rusia şi cu paşaport dela amiralul De Tra-

verce a pornit în 1806 tocmai la m-rea lavră a Neamțului din Moldova, unde intră în monahism, și acolo rămâne pînă la 1812, cînd vine la m-rea Hîrbovăț.

(*dosar nr. 54/1814*)

„Nistrul a venit mare și biserica au fost în satu Zaluceni [Soroca] s-au luat de puhoiul, ci au fost, cu totul așa întreagă și s-au dus pe Nistru"; episcopul Meletie de Huși a blagoslovit atunci ca biserica apropiată a schitului Zaluceni să fie de mir, pentru sat, în locul celei luate de apă, și astfel s-a desființat acest schit de călugărițe.

(*dosar nr. 61/1814*)

Dicasteria exarhală mijlocește la Ianuarie 1814 pe lîngă poliția orașului Chișinău ca să dispună evacuarea depozitului de armament din clădirea mănăstirii Căpriana, care e necesară Mitropoliei. Evacuarea s-a făcut în aceeaș zi.

(*dosar nr. 59/1814*).

Predicatori la catedrală.

Mitropolitul Gavriil aranjase în 1814 ordinea în care aveau să se rostiască predici în zilele de praznice și sărbători naționale, în biserica Soborului și aici vedem: la 12 Martie, ziua întronării țarului Alexandru vorbia rectorul protoiereul Petru Cunițchi, în săptămîna Floriilor prefectul seminarului monahul Irineu, la Bunavestire profesorul Isidor Gherbanovschi, la sf. ap. Petru și Pavel protoiereul dela Hotin Gheorghe Rodostat, de ziua împărătesei Maria protopopul Basarabiei Teodor Maleavinschi; și în alte zile vorbi tot rectorul, prefectul, Gherbanovschi, apoi protoiereul din Tiraspol Sofonie Trirogov la onomastica împărătesii Elisabeta, apoi la încoronarea țarului Alexandru protoiereul Ioan Voronici din Odesa, la nașterea împărătesii Maria vorbia preotul Ștefan Goreacovschi din Odesa, la ziua cneazului Nicolae blagocinul Dimitrie Crijanovschi din Dubăsari.

(*dosar nr. 64/1814*).

Vameşul Constantin Machedon din Căuşanii noi cere blagoslovenie să zidiască cu a sa cheltuială biserică de piatră cu hramul sf. înpăraţi Constantin şi Ileana din satul Căuşenii vechi „unde să află ca la 60 gospodari şi biserică nu este".

(*dosar nr. 65/1814*).

La Ianuarie 1814 mitropolitul a aprobat să se zidiască, pe temelia bisericii vechi din satul Lăpuşna, ţin. Orhei, cu acelaş hram sf. Voivozi, o biserică nouă de piatră, iar nu tot de lemn în amnari şi lut, cum doriau locuitorii. Bisărica veche ajunsese în Octombrie 1814 într-o stare periculoasă: era „în poprele sprijinită di nu cadi la pământ cu totul, discoperită, dizlipită, fără de nici o căutare". Mitropolitul pune rezoluţia „Numita biserică, de vreme că este primejdie să nu cadă asupra norodului, să se închidă... şi poporănii... să fie rînduiţi la altă biserică... şi stăpînul moşii să agiute la facirea bisericii cu doao părţi de cheltuială, iară cu a triea parte vor agiuta poporenii şi cniga ce s-au dat dela noi". Moşiea, pe care e aşezată biserica în cîmp, era proprietatea m-rii sf. Ioan Zlatoust din Iaşi. La 8 Noembrie 1819 biserica fiind gata, a fost sfinţită de protopopul Ioan Dimitriu. După izvodul ei bogat se vede că biserica era de piatră, bolta de lemn tencuită, acoperită cu şindrilă, ferestrele, încuietorile şi crucile de fier, clopotniţa de piatră în trupul bisericii, catapeteazma de lemn, săpată şi zugrăvită, cărţile toate moldoveneşti.

(*dosar nr. 66/1814*).

Pază de ciumă în Basarabia.

In 1814 pătrunsese în Basarabia ciuma „primejduitoare de moarte" şi mai ales „pe malurile Dunării, spre nenorocirea noastră, pănă acum să prelungeşte"[1]. Mitropolitul Gavriil ia parte la apărarea populaţiei basarabene printr-o scrisoare pastorală, în l. romînă, din care aflăm că: că cneazul Alexie Borisovici Curachin a fost rînduit de ţar „spre dizrădăcinarea acestui rău, ce îngrozăşte cu o mare strîcăciune ţara Basarabiei"; acela a trimis aici

[1]. Despre ravaglile ciumii în Principatele romîne s-a publicat lucrarea d-lui dr. Pompei Samarian, *Ciuma*, 1932. Bucureşti, în 654 pagini.

„vechil vrednic cinovnic" pe Pavel Şabelschi. Şi continuă mitropolitul: „Noi cu durere de inimă privind priimejdia... şi desăvîrşit înţălegînd cît de înţelepte, folositoare şi mîntuitoare sănt..." sfaturile ce le dă acest cinovnic trimis, îndeamnă „pe toţi de obşte pravoslavnici lăcuitori, ori din ce chemare şi stare din ţara Basarabiei" să le împliniască cu toată rîvna şi osărdia. „Puneţi nădejde voastră, după Dumnezeu, la aceste aşăzări şi puneri la cale... cu care au stînsu desăvîrşit această răutate, care cu mai cumplită strășnicie era între alte gubernii, pline de noroade, precum şi în ţinut Hotinului... Vă rog dar, ca cu locurile cele înciumate şi cu lăcuitorii lor să nu aveţi tăinuită împărtăşire, şi să nu vă obştiţi cu iubirea de cîştig, şi dacă vreunii din voi aveţi marfă tăinuită sau lucruri necurăţite... să arătaţi stăpînirii cum mai în grabă... care curăţîndu-se după cea cuviincioasă rînduială, vor fi date iarăş voao înnapoi cu toată întregime.

Pentru aceasta, întinde glasul către voi păstoriul vostru, nu întoarceţi dar ascultare voastră dispre dînsul. Iar noi, cu toată Biserica vărsăm fierbinţi rugăciuni către întru tot bunul Dumnezeu, ca bunătatea Lui, să vă păzască pre voi pre toţi, iubiţi în Hristos fii ai noştri, şi să vă ferească de această pierzătoare şi aducătoare de moarte rană, şi să verse preste voi şi preste lăcaşurile voastre cereştile milostiviri şi îndurările sale...".

Scrisoarea s-a trimis la 28 Februarie către toţi protopopii eparhiei, cari o vor ceti mai întăi „întru sine de cinci-şasă ori ca să o deprinzi bine a o ceti, şi apoi o vei ceti norodului foarte cu înţălegere şi cu rostire... pentru ca fieşte care să înţăliagă cuprindere ei, folosul lor şi urmare poroncii..'".

(dosar nr. 102/1814).

Protopopul Ioan Dimitriu al ţin. Lăpuşnii raportează acestea mitropolitului Gavriil: „..că Vasăli holteiu ficiorul lui Pentelii din satul Mileştii, ştiind puţănă carte, l-au tocmit 8 oameni din satul Butcanii ca să le înveţi copii carti, fiind copii mici, nefiind de vărstă di a mergi la altă scolă, la cari s-au dat şi casă pentru copii pentru învăţătură.."

(dosar nr. 23/1814)

Trei locuitori Haruțu din Coșcalia, ținut. Hotărnicent, scriu „Fiindcă la satul Coșcalia să află doo besărici, unde săntem și noi trăitori, și una este mai veche și este dăruită noo atât de la preuți cât și de la săteni ca să aducim la satul Cecur Mingiri țăn. Benderiului, și besărica este de bărni...", cerând cuvenita binecuvîntare de strămutarea ei. Alăturau atît dovada sătenilor din Cicur Mingir că aceia s-au oferit „de a lor bună voie să facă biserică în satul nostru cu toată cheltuiala" și că ei îi vor ajutat cit și mărturia celor trei preoți [Pavel, Matei și Ștefan] din Coșcalia că dăruesc „biserica cea veche cu podoabile ei, icoanili cel, mari, catapetezma, doo prapur.."

(*dosar nr. 25/1814*)

Departamentul întîi al ocîrmuirii oblastiei Basarabiei, sub semnătura a trei sovietnicii: Donici și Căplescu, cere dela mitrop. Gavriil în 1815 o carte de blăstăm, cu care spatarul Panaite Cazamir să stabilească dacă „medelnicerul Apostolu Stăvilî au fos, răzăș cu baștinî în moșiea Morozănii și dacă au fost rudenii cu Cociorveștii".

(*dosar nr. 14/1814, fila 24*)

Un harnic preot Ioan Batcu din Zubrești, ținut. Orhei, într-o jalobă din 1804, frumos scrisă, cere astfel retragerea sa: „La biserica de sus arătată mă aflu slujitoriu de treizăci de ani și rămâind vădov de unsprezece ani, acum sînt cuprins de vărsta bătrîneților și de grea patimă de boală și de nevedere. Rog mila î. p. s. voastre ca să fiu ertat de popor și să mă prostesc, să merg unde a binevoi mila î. p. s. voastre la un schit, ca să-mi petrec rămășița vieții mele în sfintele rugăciuni. Și în locul meu, la satul arătat, unde sînt 89 gospodari, să fie miluit și învrednicit Darului Preoției fiul meu Gheorghie, ce să află la vîrsta de 28 ani și căsătorit la anul 1813 Octombrie 22, și rănduit către acest popor înpreună cu tovarășul meu preot Pavăl, unde iaste priimit atît de poporănii de acolo cît și de numitul preot...."

Preotul avea numai 59 ani, citea bine, cînta potrivit, n-a fost pedepsit și nu bea, era din moldoveni, fiu de preot hirotonisit la 1788 de mitrop. Gavriil. Fiul său era diac pe loc.

(*dosar nr. 47/814*).

Locuitorul Leontie Solonaru cu 5 fii ai său din satul Ermoclia, ţin. Căuşanilor, s-au prins în Ianuarie 1814 să ridice, în locul bisericii vechi depe loc, o alta tot de lemn, dar cu temelia de piatră, avînd acelaş hram, sf. arh. Mihail. Au pornit cu suma de 1500 lei. La August 1817 biserica se sfinţia. Cărţile de ritual erau toate moldoveneşti. Ctitorul a fost apărat apoi de orce dare şi de havaleli.

(*dosar nr. 50/1814*).

La 1814 blagocinul Vasile Băţ dela ocolul Culii, ţin. Orheiului, cercetînd bisericile, a găsit pristolul din satul Meleşenii „cu totul stricat, cum şi acoperemîntul de pînză vechi şi putred şi pe de desupt plin de furnici", iar pe el un antimis şi mai vechi dela biserica ce a fost acolo mai nainte.

(*dosar nr. 51/1814*).

Dicasteria exarhală primise o plîngere dela locuitorii din satul Văşcăuţi-Orhei, că sunt neîndestulaţi cu preotul bătrîn şi cer un alt preot. Mitropolitul aprobă ca unul din ţărcovnici să fie ales pentru hirotonie. Dar se află că la mijloc era o minciună, pe care Dicasteria astfel o comunică tuturor protopopilor „...un grec şi cu cătiva oameni netrebnici, făcînd mărturie din partea a tot satului Vîşcăuţi, pentru că nu s'ar fi mulţumind cu preotul ce-l au acum şi că ar fi cerînd alt preot din dascălii ce au acolo, [jalba] au adus-o spre încredinţare la blagocinul Chiril din satul Susleni, care, nefăcînd întrebare prin viu cuvânt sătenilor de acolo, au încredinţat-o, şi în urmă, după cercetare ce au făcut, s-au aflat acea mărturie minciunoasă...".

(*dosar nr. 67/1814*).

Protopopul dela ţin. Soroca Ioan Coropceanu raportează că în ţinut „nu să agiungi să-s aşăzi din ficiorii de preoţi, de diaconi sau de dascăli [ca] eclişierşi şi starosti şi este trebuinţă să-s aşăzi şi din ciilalţi..." locuitori ai satelor, ceeace mitropolitul a aprobat.

(*dosar nr. 68/1814*).

Dosarul nr. 69/1814 arată că funcţionarii moldoveni din Dicasterie [căpitan Gr. Scoţescu şi Costin] au fost încadraţi în cinurile respective ale funcţionărimei ruseşti, depunînd în prealabil legiuitul jurămînt.

Banii adunaţi în toate bisericile Basarabiei „pentru pecetluiri [peciuri] şi pentru săraci" se cereau în 1814 să fie trimişi la Dicasterie, prin protopopi, în săptămîna a doua din post. (*dosar nr. 72/1814*).

Necazurile unui preot.

Protopopul Stăvărache Costin al Orheiului raportează Dicasteriei despre un caz de rebeliune, astfel: „...că fiind poronca a î. p. s. sale ca numai decăt să-s aducă de cătră preuţi, diiaconi, dascăli, ponomari, cinci suti chili de var di la Orhei, pentru lucru casilor sf. mitropolii, şi eu, după poroncă, am rănduit căt s-au socotit, di am dat pila blagocini, ca-s rănduiască cară sau sanii să aducă orănduitul var, scriindu-li în multi rănduri numai decăt să porne[a]scă varul şi toţi blagocinii au făcut mişcari, di s-a adus varul, dar blagocin Nichita di la Sărcova îmi scrii că nici decum nu-l poati porni din pricina unui preot Daniil din satul Ţahnăuţii, că să înprotiveşti făcănd soboară şi înpedicănd şi pi alţii, zicănd că va da jalobă la sfetilişii Sinod, di atăta supărări, cari preut au fost rănduit şi blagocin şi din urmărili lui celi protivnici s-au scos din poronca conţistorii a Eşului, pentru apucături şi beţii şi alti necinstiti urmări şi înprotiviri, cari blagocin Nichita mi s-au jălutt în căteva rănduri, vrănd a să lipăda şi di blagocinii di rău lui. I osăbit, dascalul Iacob di acolo esti slujitor di trii ani la ace biserică şi acum dăndu-i sătenii mărturii, ş-au scos ocazul exarhiceştii dicasterii şi arătăndu-s di dascal aşăzat, scriindu-i şi eu numitului preut să nu mai facă turburări, el luond răvaşul au zis că nu ştii di acesti minsiuni, ocărănd pi numitul dascal înainte norodului la bisărică, fiind bat, la vicernii. Acum vrănd blagocinu să pornească varul, cu mergere lui Macsim, fiind dascalul rănduit zapciu, iar l-au

batjocorit pe numitul dascal, fiind și blagocinul și Macsim față, și au vinit numitul dascal și mi s-au jăluit..".

Preotul Daniil a declarat în scris însă la dicasterie că învinovățirile protopopului nu-s adevărate, atîta doar s-o împotrivit să aducă 6 chile de var, în loc de 3, cât se analoghisise de fiecare biserică; apoi, pentru care cuvînt blagocinul își scutește de asemenea transport pe ceilalți clerici din satul său Sărcova; iar pe dascal nu-l oprește a sluji, numai el preotul adesea cîntă la strana mare, iar dascalul nu vrea să treacă la cea mică, nu caută de biserică, nici nu vine la slujbă, în postul mare numai în două rînduri a fost, și i-a zis „ce tot merge la Chișinău de brehăește și că face zavistăi..". Totuș acest preut mai adaugă încă o declarație ca „pentru multe pricini și împotriviri ce să urmează de mine împotriva poroncilor stăpînești, unindu-să și alțăi a să înprotivi după cuvintile mele.. mă leg" că de se va mai întămpla asemenea caz „să fiu judecat și canonisit după voea stăpînirei". Curînd însă o altă jalbă, arată că locuitorii nu mai pot „suferi nemulțămirea numitului preut Daniil... că n-au rămas om în sat neocărît de către sf. sa, cu inima sf. sali ce nisuferitoari asupra poporănilor.. de dou săptamăni de zăle neci sf. Leturghie n'am avut.." ; apoi, n-a împărtășit pe un copil bolnav la vreme, iar dacă acela a murit, preotul a zîs tatălui „să-l îngroape în pădure.." nevroind să-i slujească înmormîntarea, ca neînpărtășit, iar tatăl a lăsat copilul o zi la ușa bisericii, încît era să-l mănînce porcii, și abia seara l-a îngropat. Mitropolitul poruncește Dicasteriei „ca numai decît să triimată să aducă pe acel popă, asupra căruea esti această jalobă și să-l pue supt pază, pînă cînd să va hotărî pentru dînsul". Preotul Daniil mărturisește aici tot în scris că nimic nu-i adevărat din jalobă, și cere să se facă o cercetare la fața locului, cu alți doi blagocini și un căpitan al sărdăriei. Cercetarea a dovedit că la mijloc este o iscodire a dascălului, că din vina locuitorului a murit copilul neînpărtășit, că pe acest copil tatăl său l-a lăsat în cimitir fără pază, și curînd preotul l-a și înmormîntat, că el nu batjocorește lumea. Și în fața cercetărilor, s-a împăcat cu toți locuitorii, dînd în scris și el și aceia că „ de aici înainte nu să vor mai scula cu judecată".

(*dosar nr. 115/1814*).

Satul Gura Căinarului, jud. Soroca, avea o biserică veche de lemn, cu un preot.. Dar în 1814, medelnicerul Enachi Panaiti, stăpînul moşiei, a zidit încă una de piatră, cu hramul sf. Parascheva. Erau 75 gospodari şi au mai cerut un preot.

(dosar nr. 114/1814)

Graful Caminschi, la 1810 „cînd au fost bătălie peste Dunăre" a ridicat un sat întreg de acolo, Arvanitohori, şi l-a adus dincoace în ţara noastră. Preotul satului, Leca, hirotonisit de episcopul dela Şumle, s'a aşezat cu 'alţi bulgari ai lui în Chişinău, dar nu avea păucenie de hirotonia sa „pentrucă la locul acela nu obicinuesc a da păucenie preuţilor", şi aici îi cereau goştină pentru cele 1100 oi ale sale.

(acelaş dosar, filele 97—99)

Clericii, văduvele preoţilor şi ale ţărcovnicilor se adresau, pentru strîmtorările dela arendaşi şi proprietari, la exarhiceasca dicasterie. In Septembrie 1814 stăpînirea eparhială porunceşte tuturor protopopilor ca, în viitor, asemenea jalbe să se adreseze direct ispravnicilor şi poliţiei respective, şi numai la urmă, în caz de neîndestulare, să scrie şi la dicesterie.

(acelaş dosar, fila 100)

Protopopul Isaia Şaşcanul dela Durleşti—Lăpuşna se plîngea că slujbaşii vădrăritului îl constrâng să plătiască dajdia pentru 350 vedre vin, ce a vîndut din recolta sa, la neguţitorii Ion Ghimpu, Tănasă Cantaragiu şi Petru Mumgiu. Dicasteria roagă Departamentul să poruncească „ca să nu să supere tagma besăricească cu plata vădrăritului", conform cu hotărârea împărătească.

(acelaş dosar, filele 161—164)

Mitropolitul Gavriil elibera şi cărţi de cerşit milă infirmilor şi neputincioşilor „cătră toţi pravoslavnicii creştini ceice bine să vor îndura a mă milui.."

(dosar nr. 15/1814, fila 8)

Preotul Nicolae din Căinari, ţin. Hotărniceni, scrie în 1814 „...am fost copil în casă la părintele mitropolitu Veniamin patru

ani şi am fost şi la şcoala dela Socola cinci ani, după cum şi atestatul mă mărturiseşte..", iar hirotoniea a luat-o pe cînd mitropolitul Gavriil era la Iaşi.

(*dosar nr. 11/1814. fila 3*)

Un cluciar Constantin pricinuia supărări „mai presus de firea omenească" mănăstirii Dobruşa. El era vechil al moşiei Zahorna şi apucase bucată de loc din moşia învecinată Răceştii a m-rii. De 3 săptămîni stau acolo „un norod de oameni strînşi... şi hotarnicii şi ingineriul în cheltuiala m-rii şi numitul clucer fugeu umblînd cu feluri de chipuri de vicleşug".

(*acelaş dosar, filele 35—39*)

Dicasteria exarhicească din Chişinău răspunde protopopului Sorocăi, sachilar Teodor Stămate, „să faci ştiut tututor ipodiaconilor şi ficiorilor de preoţi, care s-au aşezat staroste că, după ucazul împărăteştii sale Măriri, nu pot să fie supăraţi cu plata goştinii şi de săteni, ce numai cei care din ţărani s-au aşezat staroste..."

(*acelaş dosar, filele 45—53*)

Preotul Anastasie „au fost slujitoriu la biserica lui Măzărachi, cu hramul Naşterea Maici Domnului, în curgere de 35 ani", adecă dela 1770—1805.

(*acelaş dosar, fila 70*)

Locuitorii din Copceag, ţin. Benderului, se plîngeau protopopului despre unul din cei doi preoţi din sat că „părintele Vasile .. este numai cu numele de preut, fiindcă nu avem nici o nădăjduire la sfinţiea sa, atăt cu slujba la biserică, căt şi cu căutarea poporului, că este totul supus patimei beţii şi să află în urmări necinstitoare, întru care nu l-am mai putut suferi mai mult, să ne fii preut... păzeşte numai crăşma şi căte doo săptămăni nu vini acasă la sat aicea.." şi cerşesc hirotonia în preot a unui dascal Vasile Tomescu.

(*dosar nr. 97/1814 pe 87 file*).

Un preot Gavriil fusese la Stodolna, ţin. Orhei, unde avea „casă dreaptă părinţască pe care am chironomisit-o..." ; dar la

1808 este mutat la satul Hărtop „rămăindu-mi casa dela Stodolna şi voind în mai multe rănduri a o rădica de acolo sau a o vinde, de către stăpănul moşăei sînt oprit, luăndu-mi casa întru a sa stăpănire, supt cuvănt că mutaţilor dela un sat la altul nu li s'ar cade a-şi tragi în stăpănire acaraturile sale, urmănd pentru mine urmare întocma ca şi pentru fugari..".

(*dosar nr. 100/1814*).

Pentru satul Sîngera, ţin. Hotin, în 1814, la noua biserică, s-a hirotonisit, în locul răposatului preot Grigorie Holdevici, tînărul Nicolai Vatrici, născut în raiaua Hotinului, în satul Stavcenii, ficiorul preotului Alexie Vatrici.

(*dosar nr. 105/1814*).

La 1817 Octombrie s-a sfinţit biserica nouă, sf Nicolae, în locul celei vechi, din satul Puhoiu, ţin. Lăpuşnii; întrecînd cheltuelile, preotul Nicolae a mai adunat cu o condică 3284 lei.

(*dosar nr. 108/1814*).

Igumenul Tarasie al m-rii Hîrjauca se plîngea că în Iulie 1813, soldaţii din Ismail şi Bender au tăiat pădurea din jurul mănăstirii toată vara, fără voie şi fără nici o alegere, cît au vrut; în Noembrie au ars cărbuni şi au tăiat scînduri.

(*dosar nr. 112/1814*).

Un drept al bisericii sf. Dumitru din Orhei.

„Toţi tărgoveţii din tărgul Orheiului" scriu „Domnii stăpînitorii Moldavviei de mai înainte, zidind în tărgul Orheiului biserică în numele marelui mucenic Dimitrie, au afierosit acestui sfănt lăcaş locul tărgului precum şi alt loc din înpregiur, ca să fie venitul ce va eşi spre trebuincioasile următoarile cheltuele a înpodobirii bisericii, care afierosire o au făcut cu hrisov şi blăstăm înscrăs şi de arhiereii de atunce, ca în veci să nu să înstrăineză acest loc supt vre o stăpînire streină, precum s-au şi urmat nestrămutat stăpînirea sfăntului lăcaş păn la anul 1794. Cînd în vremea aceea, fiind Domnu Moldaviei Mihail Suţul vvd. au dat tărgul cu locul din înpregiur snpt stăpînirea răposatului

boer Iordache Ghica logofăt, înstreinând din stăpînire pe sfăntul lăcaș. Apoi în urmă găsîndu-să de către noi și luîndu-să acel hrisov dela locul unde au fost înstrăinat, în vreme Domnului Costandin Alexandru Ipsilant vvd. la anul 1799, am mersu toți târgoveții la Eș și am cerut giudecată cu acel hrisov, pentru ca să nu râmîe înstreinat sfîntul lăcaș de miluire Dumnilor de mai înnainte. De către boerii giudecători de atunce, în loc unde să-și afle sf. lăcaș îndestulare dreptății, s-au luat încă și acel hrisov din mîinele noastre și s-au dat răposatului lancu Ghica, fiul răposatului logofăt Iordache Ghica, înstreinînd pe sf. lăcaș din stăpînire.

Acum după vremi, răsîpindu-să biserica, cu toate că s'au meremetisit de iznoavă, dar încă catapitiazma și altile spre înpodobire ei nu s-au făcut, nefiind de unde, rămîind încă și cu sarcină de datorie, mai zidindu-să încă și alte trei sfinte biserici pe locul sf. lăcaș, cu nedejde că voind milostivnicul Dumnezeu după dreptate, ce în urmă cu vreme vom putea cîștiga, nu să va înstreina sf. lăcaș de miluire Domnilor..." *[aici e rupt originalul moldovenesc, și vom da partea finală în rezumat după o traducere rusească]*, „ca biserica să nu piardă miluirea, ce prin hrisoave i s-a dat, ca să aibă venit, cu care să poată întîmpina cheltuelile și să se poată plăti de datorie. Că din ciasul ce Pronia dumnezeiască a scos de supt stăpînire păgînească această provincie și s-a alăturat" la imperiul rusesc, „au răsărit oare soarile dreptății" ; deci mitropolitul să „scoată pe toți din întunerec la lumină" șisă mijlociască pentru înapoierea acestui loc al orașului către sf. biserică.

(*dosar nr. 103/1814*)

Tot biserica sf. Dumitru din Orhei, prin preotul său Toma Harghel, își dăduse la 1798 jumătatea sa de vad de moară, pe apa Vaticiului, în stăpînirea căminarului Grigoraș Rășcanu, care se obligă în schimb a da bisericii anual cîte două chile grîu și 2 de popușoi. Dar vreme de 16 ani „nici un fir de păini pără acum n-au urmat a da bisericii, care să află cu totul lipsită de cele trebuincioasă spre împodobire ei, și acum, după oareșcare merement ce s'au făcut, am îndatorit cu cătiva bani..", scrie epitropul Vasile Teodor.

(*dosar nr. 113/1814*)

Căsătorie zdruncinată.

Manolache Costin, scriitor moldovenesc în Dicasterie şi fiul protopopului Stăvărache din Chişinău dă o asemenea jalobă la 1814 : „Luînd eu în cununie, după lege, pe Elena, fiica răposatului Costandin psalt de aicea, din Chişînău, după multa silinţa răposatului, puind pe unii şi pe alţii la mijloc, ca să facă această însoţire, dînd şi izvod pentru zestre, pe care izvod tatăl meu, protopopul Stăvărachi în douî rînduri l-au lepădat, întăi răposatului şi al doilea lui Lefter, frăţîni-său, pentru neînvoire, şi neputîndu-ne apăra de ceice sta la mijloc, neavînd odihnă, nici la Dicasterie, nici acasi, nici pin tîrg, de supărările lui Lefter şi a altor feţă, apoi în anul trecut 1813, Oct. 5 zile, s-au făcut nunta cu multă cheltuială şi arăta o unire prea plăcută. Şi nu după multă vreme au intrat la mijloc o babă, anume Ilinca, tot de aicea, au prins a smomi nevasta prin a cui îndemnuri, eu nu am nici o ştiinţă, pănă au plecat-o la fapte răli de curvie, după cum singură arată de bunăvoe prin tacrirul ce au dat cătră părintele protopopul Gheorghe Batco. Şi eu altă nimică n-aş fi ştiut decît găsind în casă o hîrtie cu multe burueni, pentru care făcîndu-i întrebare ce sînt acelea, iară ea pe rînd au prins a le arăta : cu care iara învăţată ca să-mi afumi straile, altele să aprindă în casă atît la mine cum şi la tatăl meu, iară ea să fugă afară, cu altele să presări prin casă, şi unele să-m de în băutură, şi mai la urmă să-m de şi în bucate un felu ce este galbăn într'o deosăbită hârtii, cari burueni toate sunt faţă. Şi să vede că toată curgerea pricinii este dela naşul său Lefter, făcându-ş casa de votru... Pentru aceasta cu lacrămi cad la mila î. p. s. voastre să fiu pus la cale după ponturile Pravilii : cu stricătorii de casă, cu votrii, ce mi-au votrit soţiea, cu omorîtorii pruncului [lepădat], şi cu vrăjmăşiia soţii mele, ce au purtat asupra vieţii mele, şi să fiu desăvărşit despărţit de dînsa...".

Şi de aici au pornit cercetări, înfăţişeri, declaraţii şi cîtă trudă, cu desvăluiri sufleteşti interesante şi pentru obştia de azi. Şoţul a decedat între timp; pîrîta soţie a fost trimisă la mănăstire. (*dosar 116/1814 pe 84 file*).

Const. N. Tomescu

Moldova şi Basarabia 1807—1817.

Am despicat, în istoria moldovenismului, o felie de zece ani : 1807-1817, adică 5 ani înainte de 1812 şi 5 ani după această dată. Şi mi-am propus ca orice act ce mi-ar ajunge în mînă din această decadă să-l supun unei amănunţite analize după metode moderne, formulînd şi cuvenitele încheieri sintetice.

Unde, la urma urmei, voiu ajunge voiu vedea; unde tind de fiecare dată să ajung este la încheieri parţiale trase din date nediscutate şi nediscutabile, adică întemeiate pe fapte pozitive stabilite cu exactitate matematecă.

Astfel, am reconstituit, sub înfăţişare modernă, „*Regimul vamal*„ dela 1 Februarie 1807 pînă la 31 Iulie 1808 după un act din 1807 (Viaţa Basarabiei, anul I, No. 11, pag. 31-46), „*Intâiul Divan şi Divanul Judecătoresc*“ după două acte : unul din 1810 şi altul din 1811 (Viaţa Basarabiei, anul II, No. 2, pag. 91 — 102 ; „*Boerii, treptele boereşti şi slujbele îndeplinite*“ în special după două acte : unul din 1810 şi altul din 1817 (Viaţa Basarabiei, anul II, No. 4-5, pag. 277-284 ; No. 6, pag. 331-339 ; No. 7, pag. 403-409 ; No. 10, pag. 571-579).

Preocuparea mea fiind, însă, cu caracter oarecum istoric, iar „Viaţa Basarabiei“ fiind o revistă de cultură generală cu caracter mai mult de actualitate, dela o bucată de vreme m'am simţit străin între colaboratorii acestei revisfe şi m'am oprit în drum.

Primesc cu bucurie invitaţiunea d-lui C. N. Tomescu, profesor universitar, ca această a mea preocupare s'o continuu de azi înainte la „Arhivele Basarabiei“, revistă de *istorie* şi geografie, deci unde colaborează personalităţi şi persoane, între cari să nu mă simt, sau mai bine cari să nu mă simtă aşa de străin.

De astă dată mă folosesc de „Catagrafia Basarabiei din 1817 : 1. Ţănutul Hotinului“ (broşura d-lui C. N. Tomescu, Chişinău, Tipografia eparhială „Cartea Românească,“ 1928), luată şi ea după „Lămurită catagrafie di numărul tuturor lăcuitorilor cu osebire treptelor“ din 10 August 1817 (dosarul Departamentului I al Administraţiei Oblastiei Basarabiei din 1817, No. 26, partea 3-a pe 333 file).

După acest act, am întocmit cu privire la *judeţul Hotin* în 1817, trei tablouri : primul se referă la *averea nemişcătoare*, iar al doilea şi al treilea la *poporaţie*.

Facem loc tablourilor, după cari vor urma şi cuvenitele încheierii trase din ele.

TABLOUL

de numele satelor şi starea lor ; de numele ocoalelor ; de suprafaţa moşiilor pînului moşier cît şi ale preuţilor,

Numărul curent	NUMELE SATULUI	NUMELE OCOLULUI	Suprafaţa moşiei în cum e fo			
			fânaţ	loc de arat	imaş stăpânesc	apărătură
1	2	3	4	5	6	7
1	Anadolu	Ghilavăţul	50	140	.	.
2	Babinii	Nistru de sus	450	480	.	170
3	Balamuteuca	Raşcovul	60	150	.	.
4	Balăsăneşti	Prutu de gios	350	250	.	170
5	Bădragii	Prutu de gios	600	650	.	5
6	Bălcăuţăi de gios	Mijlocul	450	300	300	10
7	Bălcăuţăi de sus	Ghilavăţul	650	350	.	.
8	Bârlădianul	Ciuhuru	200	150	100	130
9	Bărnova de gios	Nistru de gios	350	400	.	100
10	Bărnova de sus	Nistru de sus	360	400	.	50
11	Berestiea	Ghilavăţul	400	340	.	10
12	Beşănăuţăi	Mijlocul	930	600	1000	400
13	Bilăuţăi	Ghilavăţul	280	460	.	12
14	Bocicăuţăi	Raşcovul	150	200	.	280
15	Brănzănii	Prutu de gios	600	800	200	100
16	Bricenii-târgu	Ciuhuru	250	250	.	.
17	Bulboca	Ciuhuru	180	190	.	60
18	Burduvul	Nistru de sus	300	200	.	40
19	Burlăneştii	Prutu de gios	400	250	.	105
20	Buzoviţa	Nistru de sus	350	450	.	200
21	Capelauca	Ghilavăţul	600	140	.	.
22	Caracuşenii	Mijlocul	1200	1000	1100	1100
	moşia stearpă Trestienii		320	430	.	250
23	Carcalău	Nistru de gios	450	600	.	100
24	Căşla lui Bechir	Ciuhuru	200	120	.	.
25	Căşla Chiurtului	Ciuhuru	160	120	.	.
26	Căşla Ciolacului	Mijlocul	1500	100	2500	50
27	Căşla Giamgiului	Mijlocul	1500	200	1500	10
28	Căşla lui Negim	Nistru de sus	1600	300	700	.
29	Căşla lui Sali	Prutu de sus	100	121	.	39

No. 1.

în fălci după cum e folosită; de acareturile aducătoare de folos atît ale stă-ale locuitorilor şi ale jidovilor.

fălci după losită		ACARETURILE ADUCĂTOARE DE FOLOS																	
		ale stăpînului moşier							ale preuţilor			ale locuitorilor				ale jidovilor			
imaş al satului	total	bălţi cu peşte şi stuh	iazuri cu peşte	iazuri fără peşte	livezi	mori	velniţe	vii	iazuri cu peşte	livezi	mori	iazuri cu peşte	iazuri fără peşte	livezi	mori	iazuri fără peşte	livezi	mori	Starea
8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
40	230	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
100	1200	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	30	5	.	.	.	2
70	280	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	3
180	950	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
800	2055	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
350	1410	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
600	1600	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
120	700	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
150	1000	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	5	.	.	.	.	2
300	1110	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	2
215	965	.	1	.	4	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
700	3630	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
200	952	.	.	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	5	.	.	.	.	2
20	650	.	.	.	6	5	.	.	.	1	.	.	.	22	2	.	2	.	2
800	2500	.	.	2	3	2	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1
400	900	.	3	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
150	580	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
60	600	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	16	.	.	.	.	2
340	1095	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1
200	1200	.	.	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	10	1	.	.	.	2
250	990	.	.	.	.	1	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	3
1900	6300	.	.	2	.	2	.	.	.	.	.	.	1	.	1	.	.	.	1
.	1000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
250	1400	.	.	.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	18	.	.	.	.	2
180	500	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
140	420	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
.	4150	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
300	3510	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
300	2900	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
130	390	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3

1	2	3	4	5	6	7
30	Cerlina	Prutu de sus	470	400	175	116
31	Chelmeştii	Nistru de sus	1200	400	300	80
32	Ciabrău	Prutu de sus	650	150	60	.
33	Cipănosul	Raşcovul	120	200	.	320
34	Cipilănţăi	Ciuhuru	400	300	.	150
35	Clişcăuţăi	Raşcovul	600	800	.	600
36	Clocuşna	Nistru de gios	500	300	.	150
37	Cobălcenii	Nistru de gios	550	500	.	500
38	Colincăuţăi	Raşcovul	500	700	.	800
39	Corestăuţăi	Ciuhuru	450	300	170	40
40	Corjăuţei	Prutu de gios	550	500	.	200
	moşia Lopatinţi		750	300	.	.
41	Cormanii	Nistru de gios	100	300	.	140
42	Corpaciu	Prutu de gios	530	370	.	7
43	Costeştii	Prutu de gios	.	56	.	.
44	Costicenii	Prutu de sus	530	600	.	65
45	Coşulenii	Prutu de sus	150	150	.	2
46	Cotela	Mijlocul	400	500	.	300
47	Coteleu	Prutu de sus	580	500	.	20
48	Cotiujănii	Mijlocul	1400	700	1500	1000
49	Crăstineştii	Ghilavăţul	400	360	.	.
50	Criva	Prutu de sus	240	280	.	32
51	Cruhlicul	Ghilavăţul	320	420	.	.
52	Cuconeştii	Prutu de gios	300	250	150	.
53	Culicăuţăi	Mijlocul	250	250	.	30
54	Culişăuca	Nistru de gios	120	240	.	100
55	Cumarău	Nistru de sus	560	600	.	500
56	Cupcinii	Ciuhuru	600	400	200	50
57	Dăncăuţăi	Ghilavăţul	430	115	.	218
58	Dăngenii	Ciuhuru	150	100	.	40
59	Dărăbanii	Ghilavăţul	45	55	.	150
60	Dolinenii	Ghilavăţul	264	350	.	.
61	Doljocul	Ghilavăţul	450	300	.	.
62	Ediniţa	Mijlocul	900	750	850	400
63	Enăuţăi	Nistru de sus	420	500	.	600
64	Feteştii	Prutu de gios	350	320	.	50
65	Forosna	Ghilavăţul	500	250	.	40
66	Ghenăuţăi	Ghilavăţul	192	390	.	.
67	Ghergheuţăi	Raşcovul	150	100	.	150
68	Ghilavăţul	Prutu de gios	400	480	.	.
69	Ghiişăuca	Nistru de gios	250	300	.	350

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
350	1511	.	2	.	.	3	.	.	.	1	.	.	.	3	.	.	.	.	1
300	2280	.	.	2	.	2	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.	.	.	2
250	1110	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
20	660	.	.	.	1	3	.	.	.	1	.	.	.	12	6	.	.	.	3
400	1250	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
200	2200	.	.	.	6	27	.	.	.	1	.	.	.	67	2	.	4	2	2
350	1300	.	2	.	.	2	.	.	.	2	.	.	.	6	.	.	.	.	2
250	1800	.	.	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	39	.	.	.	.	2
180	2180	.	.	.	8	3	.	.	.	3	1	.	.	82	7	.	.	.	2
330	1290	.	2	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
350	1600	.	1	.	1	1	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	1
.	1050	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
60	600	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	6	.	.	.	.	2
370	1277	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
184	240	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	3
300	1495	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	9	.	.	.	2
195	497	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
400	1400	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
500	1600	.	1	.	4	1	.	.	.	.	.	.	.	9	.	.	.	.	1
600	5200	.	1	3	.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
300	1060	.	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	2	.	.	.	.	2
200	752	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
160	900	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
300	1000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
150	680	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
140	600	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
220	1880	.	.	.	.	4	.	.	.	2	1	.	.	30	.	.	.	.	2
350	1600	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
80	843	.	.	.	7	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	3
120	410	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
60	310	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
300	914	.	.	.	.	.	.	.	3	2	.	3	.	29	1	.	.	.	2
150	900	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	.	.	.	2
800	3700	.	.	2	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
400	1920	.	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	27	.	.	.	1	2
210	930	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1	.	.	.	.	2
100	890	.	1	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	4	.	.	.	.	2
200	788	.	.	.	1	.	.	.	.	2	.	.	.	30	.	.	.	.	2
20	420	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
250	1130	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	3
200	1100	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	16	.	.	.	.	2

1	2	3	4	5	6	7
70	Grămeştii	Prutu de gios	.	.	900	20
71	Grozăniţa	Raşcovul	180	320	.	600
72	Hădărăuţăi	Ciuhuru	500	300	.	50
73	Hăjdău	Ghilavăţul	320	300	.	40
74	Hincăuţăi	Ciuhuru	350	250	.	150
75	Hlina	Prutu de gios	300	350	200	60
76	Hlinoea	Mijlocul	1600	600	1600	100
77	Horodişte	Prutu de gios	350	300	.	10
78	Hrenăuţăi	Ciuhuru	150	120	.	300
79	Hrimancăuţăi	Ciuhuru	880	1100	.	1000
80	Hrubna	Ciuhuru	.	.	.	.
81	Hruşavăţul	Nistru de gios	420	420	.	30
82	Hurghineştii	Mijlocul	900	700	350	150
83	Larga	Mijlocul	1600	1900	1100	.
84	Lencăuţăi	Nistru de sus	1000	400	300	.
85	Lipcanii-târgu	Prutu de gios	900	450	450	80
86	Lipnicul	Nistru de gios	400	400	.	200
87	Lomacinţa	Nistru de gios	400	450	.	1000
88	Macareuca	Nistru de sus	30	120	.	10
89	Marcăuţăi	Mijlocul	500	400	700	20
90	Marşăniţa	Prutu de sus	675	900	.	120
91	Mălineştii	Prutu de sus	244	80	.	15
92	Măliniţa	Raşcovul	250	550	.	400
93	Mămăliga	Prutu de sus	340	760	.	90
94	Măndăcăuţăi	Ciuhuru	600	500	400	120
95	Mihalcău	Nistru de gios	.	500	400	400
96	Mihălăşenii	Ciuhuru	300	350	150	50
97	Mihorenii	Nistru de sus	120	160	.	80
98	Molodova	Nistru de sus	460	500	.	140
99	Moşăneţul	Nistru de sus	750	360	.	.
100	Nădăbăuţăi	Raşcovul	400	450	.	350
101	Năslavce	Nistru de gios	700	600	.	150
102	Negriniţa	Prutu de sus	700	400	.	70
103	Nisfoea	Prutu de sus	400	265	.	.
104	Nilipăuţăi	Mijlocul	660	300	620	.
105	Niporotova	Nistru de gios	250	400	.	700
106	Novasuliţa de gios	Mijlocul	680	500	470	500
107	Novasuliţa de sus	Prutu de sus	500	300	30	20
108	Ocniţa	Ciuhuru	500	550	.	300
109	Ojovul	Nistru de gios	200	300	.	550
110	Onutul	Raşcovul	50	200	.	40

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
.	920	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
50	1150	.	.	.	4	1	.	.	.	2	1	.	.	43	1	.	.	.	2
400	1250	.	2	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
120	780	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
300	1050	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
250	1160	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
1000	4900	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
300	960	.	.	2	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
100	670	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
950	3930	.	.	2	1	1	.	.	.	.	.	.	.	4	.	.	.	.	1
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
100	970	.	.	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	30	.	.	.	.	2
600	2700	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
2400	7000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
250	1950	.	.	.	1	3	.	.	.	.	.	.	.	5	.	.	.	.	2
600	2480	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	2	.	.	3
200	1200	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	2
150	2000	.	.	.	1	8	.	.	.	.	.	.	.	29	.	.	.	.	2
90	250	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
300	1920	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
400	2095	.	1	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	47	1	.	.	.	1
171	510	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	11	.	.	.	.	2
100	1300	.	.	.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	57	.	.	.	.	2
160	1350	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
600	2220	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
100	1400	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	24	3	.	.	.	2
250	1100	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	.	.	.	1
120	480	.	.	.	1	3	.	.	.	.	.	.	.	10	.	.	.	.	2
100	1200	.	.	.	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	4	.	.	.	2
300	1410	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
100	1300	.	.	2	25	2	.	.	.	1	.	.	.	42	.	.	.	.	2
200	1650	.	.	.	2	12	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
200	1370	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1
280	945	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	.	.	.	2
350	1930	.	2	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
150	1500	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2
480	2630	.	.	1	2	1	.	.	.	.	.	.	.	6	.	.	.	1	2
220	1070	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	4	.	.	.	.	2
750	2100	.	3	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
150	1200	.	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
80	370	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	11	.	.	.	.	3

1	2	3	4	5	6	7
111	Otacii	Raşcovul	80	200	.	.
112	Otacile [şi Răsteu]	Nistru de sus	.	.	.	.
113	Parcova	Ciuhuru	650	500	.	70
114	Paustova	Nistru gios	300	100	.	10
115	Pălade	Ciuhuru	250	150	180	100
116	Părcăuţăi	Nistru de sus	800	300	.	25
117	Păşcăuţăi	Ghilavăţul	46	270	.	.
	moşia Vorniceni		170	135	.	.
			1030	.	.	.
118	Peririta	Prutu de gios	450	600	.	350
119	Piribicăuţăi	Raşcovul	450	700	.	470
120	Pociumbăuţăi	Ciuhuru	350	240	.	30
121	Pociumbenii	Ciuhuru	350	250	100	50
122	Poiana	Raşcovul	.	.	.	.
123	Prihorod	Raşeovul	200	350	.	400
124	Purcelianca[şiZabriceni]	Ciuhuru	1800	700	600	200
125	Raşcovul	Raşcovul	250	300	.	300
126	Răchitna	Ghilavăţul	270	340	.	.
127	Răngaciul	Ghilavăţul	800	380	.	40
128	Răsteu [şi Otacile]	Nistru de sus	400	480	.	80
129	Rătunda	Mijlocul	600	350	.	300
130	Răvcăuţăi	Ghilavăţul	10	200	.	.
131	Rohotin	Raşcovul	100	150	.	400
132	Romancăuţăi	Nistru de gios	400	450	.	20
133	Rosuşănii	Mijlocul	550	250	.	580
134	Rucşănul	Raşcovul	500	650	.	250
135	Rujaviniţa	Raşcovul	450	700	.	1000
136	Rusănii	Ciuhuru	750	180	.	850
137	Săcurenii	Nistru de gios	600	550	.	400
138	Săliştea	Nistru de sus	450	700	.	280
139	Săncăuţăi	Ghilavăţul	350	400	.	.
140	Săngerul	Ghilavăţul	150	200	.	.
141	Slobozia Dumenii	Prutu de gios	420	240	.	140
142	Stălineştii	Prutu de sus	370	180	80	.
143	Stăncenii	Ghilavăţul	610	270	.	.
144	Stroeştii	Ghilavăţul	300	300	.	30
145	Şăbutiniţa	Nistru de gios	400	550	.	900
146	Şălăuţăi	Raşcovul	150	250	.	350
147	Şărăuţăi de gios	Prutu de gios	400	350	.	200
148	Şărăuţăi de sus	Raşcovul	360	800	.	800
149	Şărbaca	Prutu de gios	400	100	.	.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
70	350	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
550	1770	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
200	610	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
120	800	.	2	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
200	1325	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	3
180	496	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	9	.	.	.	.	3
30	335	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	1030	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
700	2100	.	.	3	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
80	1700	.	.	.	6	.	.	.	.	1	.	.	.	33	.	.	.	.	2
300	920	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
400	1150	.	1	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
50	1000	.	.	.	.	.	1	.	.	2	.	.	.	5	.	.	.	3	3
500	3800	.	3	.	7	.	.	.	.	.	.	4	.	.	.	.	.	.	1
50	900	.	.	.	3	12	.	.	.	.	.	.	.	23	.	.	.	.	2
150	760	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
480	1700	.	3	.	1	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
220	1180	.	.	.	.	3	.	.	.	6	.	.	.	.	.	.	.	3	2
450	1700	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
800	1100	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
250	900	.	.	.	2	3	.	.	.	7	.	.	.	3	.	.	.	.	2
120	990	.	2	1	.	2	.	.	.	.	.	.	.	34	.	.	.	.	2
500	1880	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	4	.	.	.	.	2
200	1600	.	.	.	13	2	.	.	.	2	.	.	.	20	.	.	.	1	2
120	2270	.	.	.	1	1	.	.	.	?	.	.	.	53	.	.	.	.	2
300	2080	.	.	.	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
350	1900	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	12	.	.	.	1	2
100	1530	.	.	.	5	.	.	3	.	.	.	.	.	34	2	.	.	.	2
100	850	.	.	1	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	2
120	470	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
.	800	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
80	710	.	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	3	.	.	.	.	2
250	1130	.	.	.	.	1	.	.	1	.	.	.	.	16	.	.	.	.	2
180	810	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	2
150	2000	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	26	.	.	.	.	2
40	890	.	.	.	4	7	.	.	.	.	.	.	.	43	5	.	.	.	2
350	1300	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
160	2120	.	.	2	4	2	.	.	.	.	.	.	.	46	4	.	.	.	2
400	900	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2

1	2	3	4	5	6	7
150	Şărbicenii	Nistru de gios	457	500	.	800
151	Şărbiniţa	Ghilavăţul	420	250	.	.
152	Şăscănţăi	Ghilavăţul	170	250	.	.
153	Şendrenii	Prutu de sus	330	210	.	230
154	Tăbani	Mijlocul	350	100	.	100
155	Tărăsăuţăi	Prutu de sus	700	775	.	4
156	Tărnova	Mijlocul	1100	900	.	100
157	Teredna	Prutu de gios	500	400	300	30
158	Tiţcani	Prutu de gios	.	.	600	30
159	Trebisăuţăi	Ciuhuru	200	260	.	200
160	Trinca	Mijlocul	400	650	450	200
161	Tulburenii	Ghilavăţul	350	200	100	.
162	Vancicăuţăi	Prutu de sus	460	440	.	70
163	Varaticul	Prutu de gios	420	370	.	.
164	Varticăuţăi	Mijlocul	720	400	600	.
165	Vasăleu	Nistru de gios	300	480	.	.
166	Vascăuţăi	Ciuhuru	900	660	120	600
167	Vărnoviţa	Nistru de sus	60	200	.	500
168	Văzdăuţăi	Nistru de gios	450	500	.	10
169	Viişoara	Prutu de gios	300	180	.	50
	moşiea stearpă Bogdăneşti		500	500	.	.
170	Vitreanca	Nistru de gios	250	300	.	200
171	Volcineţul	Nistru de sus	300	200	.	120
172	Voloşcovul	Nistru de gios	180	300	.	200
173	Zaluciea	Prutu de sus	400	350	100	.
	sălişţea veche Picicul		400	350	100	.
174	Zaruţănii	Raşcovul	250	350	.	120
			80193	66572	21805	30695

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
200	1957	.	.	2	4	2	.	.	.	.	.	.	.	15	.	.	.	.	2
100	770	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	3
100	520	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	3	.	.	.	.	2
200	970	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	1
450	1000	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
385	1864	.	3	.	2	3	.	.	.	.	.	.	.	3	1	.	.	.	2
700	2800	.	3	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
400	1630	.	2	.	2	.	.	1	.	.	.	.	.	6	.	.	.	.	1
.	630	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
250	910	.	2	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
370	2070	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
.	650	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
586	1556	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1
450	1240	.	.	3	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
360	2080	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
120	900	.	.	.	.	25	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	2
400	2680	.	3	.	1	1	.	.	.	.	.	3	.	7	.	.	.	.	1
100	860	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3
400	1360	.	2	.	2	2	.	.	.	1	.	.	.	12	.	.	.	.	2
160	690	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
.	1000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
150	900	.	.	.	2	2	.	.	.	.	.	.	.	5	1	.	.	.	2
130	750	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
120	800	.	.	2	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
350	1200	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
350	1200	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	.	.	.
100	820	.	.	.	2	.	.	.	.	2	.	.	.	40	.	.	.	.	2
49202	248467	9	68	41	184	257	1	1	5	34	14	10	2	1273	97	2	6	15	

TABLOUL

de numele şi pronumele stăpînului sau stăpînilor moşiei pe sate; locuitori sta

Numărul curent	Numele şi pronumele stăpînului sau stăpînilor moşieri; starea lor. A=supus austriecesc; Bas=di aice, din Basarabia; Buc=din Bucovina; M=din Moldaviea; O=de supt stăpînirea otomanicească; U=din Movilău de peste Nistru, din Ucraina.	Tagma		
		preuţi	văduvele lor	diaconi
1	2	3	4	5
1	Sturza Iancul, spătar	—	—	—
2	Buici, gheneral	2	—	—
3	1/2, Canta Iordachi, logofăt	2	1	—
4	Bălşeşti, boerii [M]	2	—	—
5	Ciure Tudorachi, căminar [M] şi alţi răzăşi [U]	2	—	—
6	Cheşiul Ioan, stolnic	1	1	—
7	Grigoriu Gheorghe, pomeşcic	1	—	—
8	Sturza Iancul, spătar	1	—	—
9	Zoea Ioan, neguţător [U]	2	—	—
10	Bălşăşti, boerii [M]	1	—	—
11	Tomuliţăşti, pomeşcici	1	1	—
12	Bălşăşti, boerii [M]	1	—	—
13	răzăşască	1	—	—
14	Pruncul, căminar şi Teodosiu Sandu, titular sovetnic	1	—	—
15	Sturza, gheneralul, clironomii	2	1	—
16	Rosăt Iordache, visternic [M]	2	—	—
17	1/2, Cazămir Ioan şi Filodor Iancu, pomeşcici	1	1	—
18	Lazu Enacachi, pomeşcic [Bas]	1	—	—
19	Bălşăşti, boerii [M]	2	—	—
20	Cantacuzino Iordachi, cneaz	2	—	—
21	Crupenschi, colejschi sovetnic	3	—	—
22	Ciure Tudorachi, căminar [M]	2	—	—
23	Rosăt Vasile, spătar [Bas]	2	—	
24	Rosăt Neculai, agă [M]	—	—	—
25	Rosăt Neculai, agă [M]	—	—	—
26	Milu Iordache, nadvornoi sovetnic	—	—	—
27	Rosăt Neculai, agă [M]	1	—	—
28	Canta Iordachi, logofăt [M]	—	—	—
29	Ciure Tudorachi, căminar [M]	2	1	—

No. 2

de tagma bisericească; de mazili; de ruptaşi; de tîrgoveţi; şi de rea de jos.

bisericească				Mazili		Ruptaşi	Tîrgoveţi					Locuitori starea de gios				Total	
							Armeni			Crestini							
dascali	văduvele lor	pomonari	văduve e lor	gospodari	văduvele lor	gospodari	preuţi	gospodari	văduvele lor	gospodari	burlaci	gospodari	văduvele lor	burlaci şi argaţi	ertaţi	femei	bărbaţi
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	3	6	3	3	39
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	108	6	7	2	6	121
2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	116	10	19	4	12	144
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101	1	16	—	1	122
2	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	71	6	14	2	6	94
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	10	13	1	11	73
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	6	20	—	6	93
1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	29	2	1	—	2	33
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104	3	14	3	3	126
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121	13	24	5	13	153
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	8	18	4	9	91
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	10	7	—	10	87
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	9	28	3	9	119
1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	93	10	13	7	11	116
2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	130	17	42	—	18	178
1	—	1	—	4	—	—	1	7	1	24	11	86	20	14	10	21	161
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	2	8	1	3	55
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	12	7	3	12	77
1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	7	15	2	8	96
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	3	11	6	3	137
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	13	35	5	13	158
2	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	155	15	24	9	15	196
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	11	21	5	11	146
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	3	—	4	4	65
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	1	—	4	1	35
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	1	7	1	20
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	15	25	—	15	103
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	3	—	4	4	65
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103	16	21	3	17	131

1	2	3	4	5
30	răzăşască	2	1	—
31	Sturzeşti, boerii [M]	1	1	—
32	1/2, Sfîntul Sava, mănăstire [M]; 1/, Jora Dumitrache, spătar [M]	1	—	—
33	Dumitriu Iordache, pomeşcic	1	—	—
34	Sturza Iancu, spătar	1	1	—
35	Golăea, mănăstire [M]	2	—	—
36	Golăea, mănăstire [M]	2	1	—
37	Fliondoreştii [Buc]	2	1	—
38	Slatina, mănăstire [M]	3	—	—
39	Catargiu Panaite, pomeşcic	1	1	—
40	1/2, partea de sus, Crupenschi Matei, colejschi sovetnic; 1/2, partea de gios, Ralea Zamfirache, căminar	2	1	—
41	Rosăt Vasile, spătar	1	—	—
42	Ciure Tudorachi, căminar [M]	1	1	—
43	Cuza Arghiri, spătar [M]	1	—	—
44	Ciure Tudorachi, căminar şi Holbăneştii [M] şi alţi răzăşi	3	—	—
45	Rosăt Neculai, agă [M]	—	—	—
46	Ciure Tudorachi, căminar	1	—	—
47	Cazămireşti, boerii	2	—	—
48	Cazămireşti, boerii	3	—	—
49	1/2, Ciure Tudorachi, căminar [M]; 1/2, Hăjcdeu, porutcic	2	1	—
50	Ciure Tudorachi, căminar [M] şi Somorocova, maiorşă	1	1	—
51	Balş Teodor, vornic şi Sturza Săndulachi, hatman, [M] şi Răuci Mihalache cu neamurile sale [Buc]	1	1	—
52	Teodosiu Sandu, titular sovetnic	1	—	—
53	Bălşăşti, boerii [M]	1	—	—
54	Sturzăşti, boerii [M]	1	1	—
55	Mavrocordaţi, boerii [O]	2	1	—
56	Zoea Ioanu şi Galiţ Ioan, neguţători (U)	1	—	—
57	1/2, Hartman, comisioner; 1/2, Hermezău Mihai	1	—	—
58	Cetăţuea, mănăstire [M]	—	—	—
59	Crupenschi Matei, colejschi sovetnic	—	—	—
60	Balş Teodor Frideric [M]	2	—	—
61	Balş Teodor Frideric [M]	2	—	—
62	Mavrocordaţi, boerii [O]	2	—	—
63	Străşculeşti şi alţi răzăşi [Buc]	2	—	—
64	1/2, haznaua, 1/2 răzăşască	2	2	—
65	răzăşască	1	1	—

6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117	14	33	1	13	156
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126	13	27	3	14	160
1	—	1	—	—	-	—	—	—	—	—	—	73	7	23	1	7	100
2	1	1	—	—	—	—	-	—	—	—	—	48	6	6	2	7	60
3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	8	21	6	9	118
3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	227	37	67	19	37	396
2	—	1	—	—	—	—	-	—	—	—	—	100	13	11	3	14	119
2	—	1	—	—	—	—	-	—	—	—	—	151	15	11	6	16	175
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	248	42	53	13	42	320
1	—	1	-	—	—	—	—	—	-	—	—	54	7	8	1	8	66
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	157	13	29	4	14	194
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	14	25	5	14	160
2	-	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	81	5	10	1	6	98
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	11	31	2	11	101
2	—	1	—	1	-	—	-	—	—	-	—	181	20	37	8	20	233
—	—	—	—	—	—	—	—	—	-	—	—	46	4	5	—	4	51
1	—	1	—	—	—	—	—	—	-	—	—	71	8	12	5	8	91
1	—	1	—	—	—	-	-	—	-	—	—	89	9	12	4	9	119
1	—	1	—	—	—	—	—	—	-	—	—	142	22	24	9	22	180
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	14	37	3	15	131
1	—	1	—	-	—	—	—	—	—	—	—	73	3	16	5	4	97
															3	12	100
1	—	1	—	—	-	—	-	—	—	-	—	80	12	14			
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	4	17	2	4	73
1	-	1	—	-	—	—	—	—	—	—	—	72	8	10	5	8	90
1	—	1	—	6	—	—	—	—	—	—	—	61	5	5	2	6	71
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	202	24	30	11	25	253
1	—	1	—	—	-	—	—	—	—	—	—	77	14	32	1	14	113
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	-	—	88	14	11	1	14	103
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	4	1	—	4	17
—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	21	3	6	3	3	39
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	23	35	8	23	158
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	13	17	1	13	87
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	10	17	1	10	109
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	132	8	29	6	8	172
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	10	19	7	12	140
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	15	25	3	17	102

1	2	3	4	5
66	Ciure Tudorachi, căminar, şi Morţun Iordachi [M] şi Bran Roman, postelnicel [Bas]	2	1	—
67	Neculce Ioan, spătar [M]	—	—	—
68	Cheşcu Ioan, stolnic, şi Iani Mihail [M]	3	—	—
69	1/2, haznaua; 1/2, Grigoriu Gheorghe, pomeşcic	1	—	—
70	Boloşănico Ioan cu neamurile lui	—	—	—
71	Pruncul, căminar, şi Teodosiu Sandu, titular sovetnic	2	—	-
72	Beii, bregadiri	1	—	—
73	1/2, haznaua; 1/2, Milu, nadvornic sovetnic	1	--	—
74	Loizu Gheorghe, stolnic	1	—	—
75	1/2, Ciure, căminar [M]; 1/2, Fliondoreşti [Buc]	1	—	—
76	Rosăt Neculai, aga [M]	2	1	—
77	Strezăscu Ioan, pomeşcic	1	--	—
78	Todereni, mănăstire [M]	—	—	—
79	Rosăt Iordachi, visternic [M]	2	—	—
80		—	—	—
81	1/2, Todereni, mănăstire [M]; 1/2, Botezatul Gheorghe, căpitan, şi alţi răzăşi [Bas]	1	1	—
82	Linevici, maior	1	—	—
83	Teodosiu Sandul, titular sovetnic	1	1	1
84	Clirosul [Buc]	1	1	—
85	Rosăt Neculai, agă [M]	2	—	—
86	Todereni, mănăstire [M]	2	1	—
87	Crupenschi Matei, colejschi sovetnic	1	1	—
88	haznaua	1	—	—
89	Cantacuzino Iordachi, cniaz	2	—	—
90	Sturza Iancul, spătar	2	—	—
91	Golăea, mănăstire [M]	1	1	—
92	Leoneşti şi Tomuleşti, pomeşcici	3	—	--
93	haznaua	2	—	—
94	1/2, Chiruş Costache, pomeşcic; 1/2, Filodor Iancu, pomeşcic	2	—	—
95	Crupenschi Matei, colejschi sovetnic	1	1	—
96	Cazămir Panaite, spătar	1	—	—
97	Tomuliţăşti, pomescici	1	—	—
98	Mavrocordaţi, boerii	1	1	—
99	1/2, Sturzăşti, boerii; 1/2, Ciure, căminar [M]	1	—	—
100	Bălşăşti, boerii [M]	1	—	—
101	Crupenschi Matei, colejschi sovetnic	2	—	—
102	Ciure Tudorachi, căminar [M]	2	1	—
103	Ciure Tudorachi, căminar [M]	1	—	—

6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	161	19	33	1	18	200
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	2	3	—	2	29
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	13	35	5	13	158
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	11	8	2	11	73
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	—	—	—	12
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	138	18	21	11	18	174
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	5	9	2	5	90
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	9	28	3	9	119
—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	8	21	6	9	118
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	7	10	1	7	58
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	9	5	2	10	100
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	9	21	—	9	82
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	2	2	—	2	29
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101	13	18	3	13	126
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	3	—	—	3	17
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121	5	11	—	6	138
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82	15	20	2	15	107
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	210	23	41	14	24	270
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	12	17	3	13	136
1	—	1	—	—	—	—	—	2	—	2	—	86	14	19	3	14	107
2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	82	5	8	2	6	98
1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	152	6	10	7	7	173
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	4	4	2	4	51
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59	8	9	1	8	73
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	32	26	2	32	127
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	5	8	—	6	69
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	146	20	33	6	20	190
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106	9	31	5	9	146
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	9	15	6	9	92
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106	8	6	7	9	122
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	2	12	2	2	61
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	3	12	1	3	66
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	141	4	14	2	5	162
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	7	20	1	7	96
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	129	26	45	6	26	184
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	3	20	4	3	122
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	8	20	2	9	136
1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	67	9	12	2	9	85

1	2	3	4	5
104	Rosăt Iordachi, visternic [M]	1	—	—
105	Bosăe Iordachi, sulger [M] şi alţi răzăşi	1	—	—
106	Căzămireşti, boeri	2	—	—
107	Sturza Iancul, spătar	1	—	—
108	Pruncul Enacache, căminar	2	—	—
109	Galiţ Ioan, Armanu Iohan, neguţători, şi alţi [Ú]	1	1	—
110	Donici Iordachi, sovetnic	—	—	—
111	Stamatiu Sandulache, paharnic [M]	1	—	—
112		—	—	—
113	Cetăţuea, mănăstire [M]	2	—	—
114	Docan Vasile, paharnic [M], Balaura, pestelnic	—	—	—
115	Căzămir Panaite, spătar	1	—	—
116	Bălşăşti, boerii [M]	1	1	—
117	răzăşască	2	—	—
118	Casandra, comisoaia	1	—	—
119	Tălpăscu şi alţi răzăşi	2	—	—
120	Rosăt Neculai, agă [M]	1	—	—
121	Rosăt Neculai, agă [M]	1	—	—
122		1	—	—
123	Linders, gheneral maior	1	1	—
124	Başotă Ioan, spătar	2	—	—
125	Sturza Iancul, spătar	1	—	—
126	Slatina, mănăstire [M]	3	1	—
127	Calmuţchi Mihălachi, ritmaister [M]	2	—	—
128	Rosăt Neculai, agă [M]	1	1	—
129	Cantacuzino Iordachi, cneazul	1	—	—
130	Slatina, mănăstire [M]	1	—	—
131	$^1/_2$, Sturza Iancul, spătar; $^1/_2$, Proca Gheorghe, piatar, şi Costachi Talpă	2	—	—
132	Rosăt Vasile spătar	2	—	—
133	Căzămireştii, boerii, şi alţii	—	—	—
134	Bălşăşti, boerii [M]	2	—	—
135	Milu, nadvornoi sovetnic, şi alţi răzăşi	3	1	—
136	Teodosăe, pitar, cu alţi răzăşi	1	—	—
137	Catargiu, gheneral	2	—	—
138	$^1/_2$, Duca Gheorghe, pomeşcic [Bas], Docan Panaite, medelnicer [M]	2	—	—
139	Creţulescu, vornic [M]	1	—	—
140	$^1/_2$, Balş Teodor, vornic [M]; $^1/_2$, răzăşască	1	—	—
141	$^3/_4$, Feştilă Nastasăea, paharnicească [M]; $^1/_4$, mazăli răzăşi	—	—	—

6	7	8	9	10	1	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	—	4	4	—	48
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	132	9	7	5	9	147
1	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	121	14	22	6	14	155
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	9	9	—	9	69
1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	107	12	5	6	13	122
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102	8	5	2	9	112
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	3	2	—	3	3?
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	6	7	8	6	83
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	101	18	13	6	18	125
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	5	—	—	18
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	1	2	3	1	31
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	6	19	2	7	109
1	—	1	—	4	—	—	—	—	—	—	—	170	16	33	2	16	213
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83	12	16	4	12	106
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	187	19	32	12	19	236
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	4	10	1	4	65
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	9	5	2	9	58
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	7	10	3	7	64
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	9	10	—	10	99
1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	10	20	3	10	132
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112	20	17	7	21	139
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	164	24	28	7	25	204
2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	97	18	17	3	18	121
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	132	15	26	7	16	170
1	—	1	—	4	1	—	—	—	—	—	—	50	7	6	1	7	60
												54	8	14	4	9	79
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	4	3	—	4	65
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	145	20	26	7	20	182
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	11	17	6	11	93
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	138	23	28	3	23	174
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	223	27	33	13	28	275
1	—	1	—	9	2	—	—	—	—	—	—	61	5	6	—	7	79
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	151	6	15	5	6	176
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	13	20	5	13	179
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	11	28	—	11	116
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59	10	11	5	10	78
—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	11	—	--	—	—	20

1	2	3	4	5
142	Clirosul [Buc]	1	1	—
143	Prăjăscu Ioniţă, sărdar [M]	1	—	—
144	răzăşască	1	1	—
145	Rosăt Vasile, spătar	2	—	—
146	Pruncul, căminar, şi Teodosiu Sandu, titularnic sovetnin, pomeşcici	1	—	—
147	Dicescu, nadvornoi sovetnic	2	—	—
148	Negruţ Dinu, paharnic, Precista, mănăstire [M]	3	—	—
149	Crupenschi Matei, colejschi sovetnic	1	—	—
150	Teodosiu Sandu, titular sovetnic	3	—	—
151	Vlahovici Petre [Buc], Bran Roman, postelnicel, şi alţi răzăşi [Bas]	1	—	—
152	Negel Şărban, spătar, şi Ciure Tudorachi, căminar [M]	2	—	—
153	Ciure Tudorachi, căminar [M]	1	1	—
154	Ciure Tudorachi, căminar [M]	2	—	—
155	Sturza Iancul, spătar	3	2	—
156	Rosăt Ilinca, medelniceresă	2	—	—
157	Stoean Solomon, pomeşcic	2	—	—
158	haznaua	—	—	—
159	Cantacuzino Iordachi, cniaz	2	—	—
160	Sturza Dumitrachi, logofăt [M]	2	—	—
161	răzăşască	1	—	—
162	haznaua, Ermolinschi, ostavnoi maior, cu alţii	2	1	—
163	Ghica Costache, logofăt, şi Ciure Tudorachi, căminar [M]	2	—	—
164	Voinescu Alexandru, sărdar, clironomii [M]	1	—	—
165	Bălşăşti, boerii [M]	2	—	—
166	1/2, Bălşăşti, boerii [M]; 1/2, Cazămir Ioan, pomeşcic	2	1	—
167	Bălşăşti, boerii [M]	1	—	—
168	Nemeşăscu Ioan, medelnicer [Bas]	2	—	—
169	Golăea, mănăstire [M]	1	—	—
170	Sturzăşti, boerii	1	—	—
171	1/2, Gănioaea Zmaranda, medelnicer; 1/2, Crăste Vasile, pomeşcic [Bas], Vlahovici Petre [Buc]	1	—	—
172	Dabija Toader, neguţător [U]	1	—	—
173	1/2, Ciure Tudorachi, căminar [M]; 1/2, Bănariul Manolache cu niamurile sale	2	—	—
174	Stratulat Neculai, vornic	2	—	—
		248	46	2

6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	6	15	—	7	81
1	—	1		—	-	—	—	—	—	—	—	102	13	21	6	13	132
1	—	1	—	—	-	—	—	-	-	—	—	68	5	24	3	6	98
2	—	1	—	—	—	—	—	—	-	—	--	125	14	25	5	14	160
2	—	1	—	-	—	--	—	—	—	—	—	121	14	21	9	14	155
1	—	1	—	—	—	—	—	—	-	—	—	92	7	24	3	7	123
3	—	1	—	1	—	—	-	—	—	—	—	184	27	30	11	28	233
1	—	1	—	-	—	—	—	—	-	—	—	23	—	8	—	—	34
—	—	1	—	—	—	—	—	—	-	—	—	130	14	18	7	14	160
1	—	1	—	—	—	—	-	—	—	—	—	41	—	12	—	—	56
1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	69	7	6	3	7	84
2	—	1	—	—	—		—	—	—	—	—	49	4	10	1	5	64
2	—	1	—	19	3	—	—	—	—	—	—	80	17	10	3	20	117
3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	304	40	43	15	42	369
1	—	1	—	-	—	—	—	—	—	—	—	116	16	17	3	16	140
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	3	13	—	3	89
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-	—	—	—	—	—	—
1	—	1	—	—	—	—	—	—	-	-	—	75	6	15	7	6	101
—	—	1	—	—	—	—	-	—	—	—	—	96	14	16	1	14	116
1	—	—	—	—	-	—	—	—	-	-	—	50	4	7	2	4	61
1	—	1	—	—	—	—	—	—	-	—	—	129	19	32	9	20	174
1	—	1	—	—	—	—	-	—	—	—	—	82	10	31	—	10	117
1	—	1	—	4	—	—	—	--	—	—	—	61	7	9	2	7	79
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119	14	5	10	14	138
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	129	20	32	5	21	171
1	—	1	-	—	—	—	—	—	-	—	—	61	9	9	3	9	76
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	8	28	7	8	156
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	4	14	—	4	71
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	3	6	1	3	79
1	—	1	—	—	—	—	-	—	—	—	—	49	4	4	1	4	57
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	8	4	—	8	73
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117	8	37	3	8	161
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112	14	14	6	14	136
201	7	115	2	76	6	10	1	9	1	26	11	15655	1763	2078	612	1825	19836

TABLOUL No. 3

de numele şi pronumele stăpînului sau stăpînilor moşieri si apartenenţa lor; şi de suprafaţa moşiilor după cum sunt stăpînite

Nr. crt	Numele şi pronumele stăpînului sau stăpînilor moşiei	Apartenenţa	Suprafaţa moşii or după cum sunt stăpînite		
			singur	cu alţii	Total
1	2	3	4	5	6
1	*Armanu Iohan*	Ucraina			
	cu Galiţ Ioan şi alţii		—	1200	1200
2	*Balaura*				
	cu Docan Vasile		—	610	610
3	*Balş Teodor*	Moldaviea	2049		
	cu Sturza Săndulache, Răuci Mihalache şi niamurile lui		—	700	2749
4	*Banariul Manolache*		600	—	600
5	*Başotă Ioan*		3800	—	3800
6	*Bălşăştii*	Moldaviea	13350	—	13350
7	*Beii*		1250	—	1250
8	*Bogdan Dumitrache*	Moldaviea	1030	—	1030
9	*Boloşănică Ioan*				
	cu niamurile lui		—	920	920
10	*Bran Roman*				
	cu Ciure Tudorachi şi Morţun Iordachi		—	788	788
11	*Buici*		1200	—	1200
12	*Calmuţchi Mihalache*	Austria	1700	—	1700
13	*Canta Iordachi*	Moldaviea	3040	—	3040
14	*Cantacuzino Iordachi*		5730	—	5730
15	*Catargiu*		1900	—	1900
16	*Catargiu Panaite*		2090	—	2090
17	*Casandra*		2100	—	2100
18	*Cazămireşti*		9430		
	cu alţii		—	1880	11230
19	*Cazămir Ioan*		1290		
	cu Filodor Iancu		—	290	1580
20	*Cazămir Panaite*		1100	—	1100
21	*Cheşcul Ioan*	Moldaviea	1410		
	cu Eni Mihail		—	1130	2540
22	*Chiruş Costache*		1110	—	1110
23	*Ciure Tudorache*	Moldaviea	17867		
	cu Somorocova		—	752	
	cu Morţun Iordache şi Bran Roman	Moldaviea	—	788	

1	2	3	4	5	6
	cu Negel Şărban		—	520	
	cu Ghica Costache		—	1240	20600
24	*Crăste Vasile*				
	cu Vlahovici Petre	Bucovina	—	375	375
25	*Creţulescu*	Moldaviea	850	—	850
26	*Crupenschi Matei*		6750	—	6750
27	*Cuza Anghiri*	Moldaviea	240	—	240
28	*Dabija Toader*	Ucraina	800	—	800
29	*Dicescu*		1300	—	1300
30	*Dumitriu Iordache*		660	—	660
31	*Docan Panaite*	Moldaviea	765	—	765
32	*Docan Vasile*	Moldaviea			
	cu Balaura		—	610	610
33	*Donici Iordache*		370	—	370
34	*Duca Gheorghe*		765	—	765
35	*Eni Mihail*	Moldaviea			
	cu Cheşcul Ion		—	1130	1130
36	*Ermolinschi*				
	cu haznaua şi alţii		—	1556	1556
37	*Filodor Iancu*		1110		
	cu Cazămir Ioan			290	1400
38	*Feştilă Nastasă*	Moldaviea	600	—	600
39	*Fliondoreşti*	Bucovina	2680	—	2680
40	*Galiţ Ioan*	Ucraina			
	cu Zoea Ioan		—	1600	
	cu Armanu Iohan şi alţii		—	1200	2800
41	*Gănioaia Zmaranda*		375	—	375
42	*Ghica Costache*	Moldaviea			
	cu Ciure Tudorache		—	1240	1240
43	*Grigoriu Gheorghe*		2150	—	2150
44	*Hartman*		421	—	421
45	*Hăjcdau*		530	—	530
46	*Hermezău Mihai*		421	—	421
47	*Jora Dumitrache*	Moldaviea	555	—	555
48	*Lazu Enacachi*		600	—	600
49	*Leoneşti*				
	cu Tomuliţăşti		—	1300	1300
50	*Linders*		1000	—	1000
51	*Linevici*		2700	—	2700
52	*Loizu Gheorghe*	Moldaviea	1050	—	1050
53	*Mavrocordaţi*	Otomania	6780	—	6780
54	*Milu Iordachi*		4540	—	4540
55	*Morţun Iordachi*	Moldaviea			
	cu Ciure Tudorachi şi Bran Roman		—	788	788

1	2	3	4	5	6
56	*Neculce Ioan*	Moldaviea	420	—	420
57	*Negel Şărban*	Moldaviea			
	cu Ciure Tudorachi		—	520	520
58	*Negruţ Dinu*	Moldaviea			
	cu Precista		—	2120	2120
59	*Nemeşăscu Ioan*		1400	—	1400
60	*Prăjăscu Ioniţă*	Moldaviea	1130	—	1130
61	*Proca Gheorghe*				
	cu Talpă Costache		—	450	450
62	*Pruncul Enacachi*		2050		
	cu Teodosiu Sandu		—	2690	4740
63	*Ralea Zamfirache*		1050	—	1050
64	*Răuci Mihalachi*	Bucovina			
	cu niamurile sale şi cu Balş Teodor, Sturza Săndulache	Moldaviea	—	700	700
65	*Rosăt Ilinca*		1400	—	1400
66	*Rosăt Iordache*	Moldaviea	6760	—	6760
67	*Rosăt Neculai*	Moldaviea	15457	—	15457
68	*Rosăt Vasile*		4990	—	4990
69	*Somorocova*				
	cu Ciure Tudorachi		—	752	752
70	*Stratulat Niculai*	Moldaviea	820	—	820
71	*Strezăscu Ioan*		960	—	960
72	*Stamatin Săndulachi*	Moldaviea	350	—	350
73	*Stoean Solomon*		1630	—	1630
74	*Sturza Dumitrache*	Moldaviea	2070	—	2070
75	*Sturza Gheneralul*		2500	—	2500
76	*Sturza Iancul*		7627	—	7627
77	*Sturza Săndulachi*	Moldaviea			
	cu Balş Teodor şi Răuci Mihalache		—	700	700
78	*Sturzăşti*	Moldaviea	3885	—	3885
79	*Talpă Costache*				
	cu Proca Gheorghe		—	900	900
80	*Teodosiu Sandul*		8957		
	cu Pruncul Enacachi		—	2690	11647
81	*Tomuliţăşti*		1445		
	cu Leoneşti		—	1300	2745
82	*Vlahovici Petre*	Bucovina			
	cu Crăste Vasile		—	375	375
83	*Voinescu Alexandru*	Moldaviea	2080	—	2080
84	*Zoea Ioan*	Ucraina	1000		
	cu Galiţ Ioan		—	1600	2600

INCHEIERI

La 1817, în judeţul Hotin, erau 172 sate şi 2 tîrguri [Briceni şi Lipcanii].

Aceste 174 sate şi tîrguri se repartizau pe ocoale, după cum urmează :

No. curent	NUMELE OCOLULUI	Numărul satelor	No. curent	NUMELE OCOLULUI	Numărul satelor
1	Ciuhuru	24	5	Nistru de sus	20
2	Ghilavăţul	25	6	Prutu de gios	21
3	Mijlocul	21	7	Prutu de sus	18
4	Nistru de gios	22	8	Raşcov	21

Tîrgul Briceni se afla în ocolul Ciuhuru, iur tîrgul Lipcani, în ocolul Prutu de gios.

După starea materială, aceste 174 sate şi tîrguri se repartizau după cum urmează :

No. curent	STAREA MATERIALĂ	Numărul satelor	o/o
1	înfloritoare	42	24.15
2	mijlocie	102	58.05
3	proastă	30	17.80

In cifra 30 se cuprind şi tîrgurile Bricenii şi Lipcanii.

Rezultă de aci că *mai mult de jumătate* din numărul satelor se aflau într'o stare materială *mijlocie, mai puţin de o cincime* erau într'o stare materială *proastă* şi numai *aproape un sfert* erau într'o stare materială *înfloritoare.*

Moşiile erau folosite după cum urmează:

No. curent	FELURILE FOLOSINŢEI	Fălci	%	
1	Fînaţ	80.193	32.27	67.83
2	Loc de arat	66.572	26.79	
3	Imaş stăpînesc	21.805	8.77	
4	Apărătură	30.695	12.35	12.35
5	Imaş al satului	49.202	19.82	19.82
		248.467		

De unde urmează că stăpînii moşieri folosiau 67.83% din suprafaţa totală a moşiilor, iar locuitorii folosiau, ca imaş al satelor, 19.82%.

Pentru hrana vitelor, sub formă de fînaţ şi de imaş stăpînesc sau al satelor, se folosia 60.86% din suprafaţa totală a moşiilor.

Acareturile aducătoare de foloase se repartizau după cum urmează:

No. curent	FELUL ACARETURILOR	Stăpînii moşieri	Locuitorii	Preuţi	Jidovi	Total
1	Bălţi cu peşte şi stuh	9	—	—	—	9
2	Iazuri cu peşte	68	10	5	—	83
3	Iazuri fără peşte	41	2	—	2	45
4	Livezi	184	1273	34	6	1497
5	Morişi	275	97	14	15	383
6	Velniţe	1	—	—	—	1
7	Vii	1	—	—	—	1
		561	1382	53	23	2019

sau procentualiceşte:

No curent	FELUL ACARETURILOR	Stăpînii moşieri	Locuitorî	Preuţi	Jidovi
1	Bălţi cu peşte şi stuh	100.—			
2	Iazuri cu peşte	81.93	12.05	—	6.02
3	Iazuri fără peşte	91.10	4.45	—	4.45
4	Livezi	12.29	85.04	2.33	0.34
5	Mori	67.10	25.32	3.79	3.70
6	Velniţe	100.—			
7	Vii	100.—			

De unde urmează că stăpînii moşieri aveau *toate* bălţile cu peşte şi stuh, *toate* velniţele şi *toate* viile; precum şi *marea majoritate* a iazurile fără peşte [91.10%], a iazurilor cu peşte [81.93%], a morilor [67.10].

Numai *marea majoritate* a livezilor [85.04] le aveau locuitorii.

Jîdovii se întinseseră la iazurile cu peşte [6.02%], la mori [3.79%], la iazurile fără peşte [4.45%] şi chiar la livezi [0.34%].

Moşiile se repartizau, după întindere, precum urmează:

No. curent	CATEGORIILE	Numărul moşiilor	No. curent	CATEGORIILE	Numărul moşiilor
1	sub 1000 fălci	66	5	dela 4000—5000	2
2	dela 1000—2000	71	6	dela 5000—6000	1
3	dela 2000—3000	24	7	dela 6000—7000	—
4	dela 3000—4000	5	8	peste 7000 fălci	2

Cele mai multe moşii avea întinderea între 1000 şi 2000 de fălci, făcînd regulă generală cu moşiile sub 1000 de fălci.

Latifundiare erau familiile: Ciure cu 24717 fălci, Rosăt cu 15457 fălci, Balş cu 13350 fălci, Teodosiu cu 11647 fălci, Cazămir cu 11230 fălci.

După diferitele categorii de stăpâni, moşiile se repartizau precum urmează:

No. curent	CATEGORIILE DE STĂPÎNI MOŞIERI	Suprafaţa moşiilor după cum sunt stăpînite			%
		singur	cu alţii	Total	
1	*„Boeri"* [1]	—	—	192.088	77.31
2	*Răzăşi*	28.228	—	28.228	11.36
3	*Mănăstiri*	12.980			
	Precista cu Negruţ Dinu	—	2120	15.100	6.08
4	*Haznaua*	6.035			
	cu Rosăt Ilinca	—	2800		
	cu Ermolinschi şi alţii	—	1556	10.392	4.19
5	*Clirosul din Bucovina*	2.660	—	2.660	1.06

Deci, proprietate răzăşească la 1817 în judeţul Hotin era 11.36% din suprafaţa totală a moşiilor.

Erau numiţi între răzăşi: Bosăe Iordachi, Botezatu Gheorghe, Bran Roman, Ciure Tudorachi, Holbăneştii, Milu, Străşculeştii, Tălpăscu, Teodosăe, Vlahovici Petre.

Pe lângă cei 84 moşieri [tabloul No. 3], poporaţia judeţului Hotin la 1817 se repartiza după cum urmează:

[1] Intră şi din alte tagme.

FELUL TAGMELOR	Numărul inşilor	Total pe tagme	%
I. Tagma bisericească:	—	613	2.83
a) Preuţi	240		
b) Preutese văduve	46		
c) Diaconi	2		
d) Dascali	201		
e) Dăscăliţe văduve	7		
f) Pomonari	115		
g) Văduvele lor	2		
II. Mazîli:	—	82	0.38
a) Gospodari	76		
b) Văduvele lor	6		
III. Ruptaşi:	—	10	0.05
a) Gospodari	10		
IV. Tîrgoveţi:	—	48	0.23
A. Armeni	11		
a) Preuţi	1		
b) Gospodari	9		
c) Văduvele lor	1		
B. Creştini	26		
a) Gospodari	11		
V. Locuitori stare de gios:	—	20.907	96.51
a) Gospodari	15.655		
b) Văduvele lor	1.763		
c) Burlaci şi argaţi	2.878		
d) Ertaţi	612		
	—	21.661	100.—

De unde rezultă că imensa majoritate a poporaţiei [96.51%] era locuitori stare de gios; tagma bisericească intra şi ea în socoteală cu 2.83%; ceilalţi aproape nici nu contau, afară, bine înţeles, de cei 84 moşieri, cari nu reprezentau totuşi de cît 0.38% din populaţiunea totală.

Cei 240 preuţi reprezentau 1 preut la 100 de suflete.

Azi, la 100 de suflete, avem 3 funcţionari, sau mai exact: 1 funcţionar la 36 suflete.

De aceia, atunci criză morală nu era, iar azi este criză administrativă.

Const. Teodorescu

Ungurii din Moldova la 1646 după „Codex Bandinus".

de Dr. **Gh. I. Nastase**
Conferențiar de Antropogeografie la Universitatea din Iași.

(Urmare).

CONSTATĂRI GEOGRAFICE CU PRIVIRE LA UNGURII DIN MOLDOVA, FĂCUTE PE BAZA OPEREI LUI M. BANDINUS.

I. Așezări ungurești vechi și noi din Moldova. „Ceangăi" și „Săcui".

Din cele expuse până acum rezultă, că Bandinus ne-a conservat informația prețioasă și precisă despre 42 așezări cu Unguri din Moldova. El nu are, desigur, știri despre toate așezările ungurești *câte au existat cândva* în Moldova până la anul 1646 (au mai fost și alte sate, despre care el nu știe nimic, d. ex. Berindeștii din 12 Mai 1606), putem însă avea deplină încredere, că el a cunoscut și a descris *absolut toate așezările cu Unguri câte mai erau la acea dată* în Moldova.

Din aceste 42 așezări o samă își pierduseră deja, la 1646, cu totul populația lor ungurească, care fie că le părăsise, fie că se asimilase cu massa moldovenească, aceste așezări sânt: Satul fără nume de lângă Huși, Satul de jos, Gyula-Giulești, Tecuci. Seretul; primele trei, la data vizitării lui Bandinus nu mai existau.

Din celelalte 37 așezări, care aveau Unguri la 1646, au dispărut după această dată: Stăneștii, Măneștii, Slobozia, Bălana, Pașcanii, Amăgeii și Sarata.

Altele, dăinuind până astăzi ca așezări, și-au pierdut cu timpul populația ungurească și anume: Ciobârciu, Vasluiul, Bârla-

dul, Galaţii, Bogdana, Solonţu, Lucăceştii, Fântânelele, Strunga, Baia, Suceava, Iaşii.

Rezultă, prin urmare, că dintre aşezările ungureşti din Moldova, mai vechi decât anul 1646, au putut să conserve Unguri de proveniență anterioară acestei date numai următoarele : Grozeştii, Târgu-Trotuş, Fărăoanii, Valea Sacă, Trebeşu, Tămăşanii, Agiudenii, Răchitenii, Teţcanii, Săbăoanii-Leucuşenii, Hârlăul, Cotnarii, Huşii şi, poate, Bacăul şi Romanul. [1]) *Numai în aceste aşezări şi în coloniile—fiice ce au roit din vechile colonii elementul unguresc are o vechime mai mare decât anul 1646, pe teritoriul Moldovei.* Dar chiar şi în aceste două categorii de colonii ungureşti, urmaşii Ungurilor din timpul lui Bandinus au fost considerabil diluaţi şi primeniţi cu elemente săcueşti, cari au emigrat în Moldova continuu în toată perioada post-bandiniană.

Astfel convingerea netedă ce ne-o facem pe baza informaţiei lui Bandinus este că : *numărul aşezărilor ungureşti dela 1646 şi mai ales acel al aşezărilor dela această dată care s'au menţinut ungureşti până azi este foarte mic faţă de numărul aşezărilor (200) în care locuesc azi în Moldova Ungurii.*

Utilitatea constatărilor de mai sus, pentru problema cercetării elementului unguresc actual din Moldova, este evidentă. — In studierea acestui element o sumă de cercetători fac distincţiune între *Ceangăi* şi *Săcui.* Această deosebire s'ar întemia pe anumite *criterii :*

a) Istorice : vechimea mai mare a Ceangăilor în Moldova şi proveniența relativ recentă (sec. XVII—XIX) a Săcuilor ;

b) Geografice : Ceangăii ar fi răspândiţi „mai cu seamă în „valea Siretului, pe dealurile din *stânga* [2]) acestui râu (pe lun„gimea dintre Paşcani şi Ploscuţeni), în extremitatea de jos a văii „Bistriţei şi în partea din jos de Tupilaţi a văii Moldovei. Ei „sânt concentraţi în judeţele Roman şi Bacău, afară de câteva „sate răzleţe : unul la Putna, două la Tecuciu, două la Vasluiu

[1]) Grupurile catolice actuale din Bacău şi Roman au fost şi sunt, continuu alimentate de elemente ungureşti din satele vecine, încât numai problematic se poate vorbi de persistenţa vechilor unguri aici.

[2]) Subliniat de noi. — G. N.

„două la Fălciu și două la Iași, ai căror locuitori au fost aduși „din centrele ungurești depe Siretiu" *(R. Rosetti)*;

c) Linguistice: Ceangăii se disting de Săcui, între altele, prin faptul că nu pot pronunța sunetele *ci, ș, j* pe care le înlocuesc prin *t, s, z*, atât când vorbesc românește cât și când vorbesc ungurește;

d) Chiar din punct de vedere *antropologic* tipul Ceangăului ar avea o samă de caractere deosebite de acele ale tipului de Săcui *(Weigand)*. [1])

Informația lui Bandinus permite o mai precisă punere la punct a problemei împărțirei Ungurilor din Moldova în „Ceangăi" și „Săcui". Dacă într'adevăr trebue să facem distincție între „Ceangăii" și „Săcuii" de aici conducându-ne și după criteriul vechimei elementului unguresc din Moldova, atunci este clar că primul grup trebue să-l căutăm din capul locului în acele așezări pe care le-am văzut că și-au conservat populația ungurească dela 1646 și până astăzi. Or, aceste așezări, după cum am constatat, se află — afară de Cotnari, Hârlău și Huși — toate în regiunea din dreapta Siretului și nu „pe dealurele din stânga acestui râu". Și dacă astăzi găsim „Ceangăi" în sens linguistic pe stânga Siretului, aceasta înseamnă că ei s'au așezat aici în perioada post-bandiniană și nici într'un caz nu sânt mai vechi de cât anul 1646, după cum crede Rosetti. Aflarea, în regiunile din stânga Siretului sau în alte regiuni ce n'aveau populația ungurească la acest an, a unor grupuri de Unguri cari au în limba lor particularități de-ale dialectului „Ceangău", încă nu înseamnă numaidecât o vechime a acestora, pe acele locuri, mai mare decât anul 1646, cum au crezut unii cercetători (*Weigand* și *Rosetti* opp. cit.); aceasta înseamnă în realitate altceva și anume:

---

[1]) Pentru chestiunea împărțirei Ungurilor din Moldova în „Ceangăi" și „Săcui" a se vedea 1) **Radu Rosetti**: *„Despre Unguri și episcopiile catolice din Moldova"* pag. 247—254 din An. Acad. Române, Seria II, tomul XXVII 1904—1905 2) **G. Weigand**: *„Der Ursprung der s — Gemeinden"* pag. 131—137 și de același: *„Fremde Elemente in der Moldau"* pag. 154—159, din „Neunter Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache", Leipzig 1902. 3) **Aladár Ballagi**: *„Les Hangrois en Moldavie"*, Bul. Soc. Geogr. 1888, tom. 3 și 4 pag. 214—220.

a) colonii noi de Ceangăi plecate din vechile aşezări ungureşti s'au aşezat în aceste regiuni în sec. XVIII şi XIX alături de elemente săcueşti venite acum din Ardeal şi aşezate aici, — pe de-o parte ;

b) iar pe de altă parte fenomenul linguistic „Ceangău" s'a extins şi la o samă din aceste elemente recente săcueşti din stânga Siretului.

Este însă adevărată constatarea (*Rosetti)*, că în basinul Trotuşului populaţia ungurească o formează azi Săcuii : substratul vechi „Ceangău" de aici a dispărut aproape cu totul în ultimele două secole, iar în puţinele aşezări (Tg. Trotuş, Grozeşti) în care a persistat după 1646 el a fost copleşit de elementul săcuesc emigrat după această dată.

Aşa dar, noţiunea „Ceangău" în sens istoric, azi nu se mai suprapune exact peste noţiunea „Ceangău" în sens geografico-linguistic.

* * *

Ştirile lui Bandinus despre proveniența populaţiei ungureşti din Moldova sânt relativ sărace şi vagi. Tradiţiile şi amintirile culese de el dela catolici nu se coboară mai adânc în trecut de cât până la „descălecat" şi primele timpuri din istoria statului moldovenesc. Am văzut în ce formă ne transmite el tradiţia descălecatului din Maramureş şi am putut conchide, că şi elemente ungureşti din acest ţinut vor fi emigrat împreună cu Românii pe valea Moldovei şi se vor fi aşezat în basinul Siretului (cf. Gyula-Giuleşti). — Despre biserica catolică din Târgu-Trotuşului Bandinus ne spune că a fost ridicată „înainte cu 200 ani de către principesa ungară Margareta" (p. 53). Se confirmă, firește, prin asemenea informaţii vechimea mare a elementului unguresc din Moldova, fără însă a se putea fixa timpul celei mai vechi colonizări a lui aici. Alte ştiri şi tradiţii consemnate de Bandinus vorbesc despre emigrări mai târzii de Unguri în Moldova.—Aşa de exemplu şi el ne redă tradiţia înfiinţării Huşilor de către Unguri—husiţi veniţi aici în urma persecuţiilor husitismului suferite pe la 1460, când regele Matei Corvin „pe toţi câţi erau atinşi „de această contagiune, mărginaşi dela hotarele Ungariei îi a-

„lungă în Moldova, dintre care câțiva Unguri se stabiliră în acest „loc și în amintirea șefului lor numiră *Huși* satul lor" (pag. 35).[1]) Se poate conchide de aici cu multă probabilitate, că emigrațiunea „husită" în Moldova a fost alimentată îndeosebi din regiunile limitrofe răsăritene ale Ardealului, adică în special din ținuturile săcuești.

Mai sunt în codexul lui Bandinus și alte informații, care precizează destul de bine originea săcuiască, dacă nu a întregei populațiuni ungurești din Moldova, apoi cel puțin a unei însemnate părți din ea. — Numele de familie „Szekely" = Săcuiul îl întâlnim în listele lui Bandinus de 12 ori; odată „Siculus"; câteva nume sânt de proveniență „toponimică", derivând dela numiri de sate din ținuturile săcuești; *Pataki, Baroti, Fancsali.* Toate aceste nume arată cu precisie origina săcuiască a celor ce le purtau.

Dealtfel Bandinus, vorbind despre populațiunea ungurească din Moldova nu face distincțiuni, nu caută nuanțe etnice, termenul peste tot întrebuințat de el este acela de *Unguri*, și îi este cu totul necunoscută numirea de *Ciangău.* Peste tot el tratează elementul unguresc cu o unitate etnică omogenă, vorbind aceiași limbă ungurească.

Dar și elemente ungurești din alte regiuni decât cele săcuești contribuiau la alimentarea grupului din Moldova, după cum se poate deduce din nume de familie ca Ungarus, Transilvanus, Erdely, Bistriciensis, Egerbegi, Husti, Racz, Tolnaj.[2])

Impresia unei compoziții și a unei proveniențe destul de variate a Ungurilor din Moldova este netă din informația lui Bandinus, cu toate că elementul săcuesc pare a fi predominat. — Alături de elemente ardelene care vin să alimenteze și să reinoiască

[1]) Nu ne interesează, bine înțeles, polemica asupra numelui Hușilor, ci numai faptul că tradiția confirmă emigrarea Ungurilor husiți în Moldova.

[2]) Confirmarea acestei păreri o datoresc d-lui *Dr. K. K. Klein.* D-sa crede că n'ar fi exclus ca și în alte nume de familie ca — Somandi, Sorgai, Bondi, Paxi, Berczi, Föczi etc. să se găsească indicația unor localități ungurești de unde s'ar trage purtătorii acestor nume, de formă „toponimică" ungurească; n'ar fi, credem noi, exclus să avem a face cu nume ale unor așezări ardelene și ungurești azi dispărute, sau rebotezate.

grupul, altele, locale, din Moldova se deplasează în cuprinsul aşezărilor catolice de aici, după cum reese din nume ca: *Csöbörcsöki, Iassvasari, Vaslai, Barladi, Tatrosi, Szalonczi, Tazlai, Bakai, Kuttnari, Nemczi, Nemczensis, Romanensis, Petrensis, Herlai, Herloviensis, Szucsvai.* — Amestecul cu Saşii şi asimilarea acestora în oraşe ca: Baia, Suceava, Piatra, Târgu-Neamţ, Cotnari, Roman apar peste tot foarte active. [1])

II. **Fixarea pe hartă a aşezărilor ungureşti dela 1646** — scoate la iveală caracterele geografice esenţiale ale ariei de răspândire a Ungurilor din Moldova.

Aria aceasta prezenta pe timpul lui Bandinus 2 aspecte deosebite: A. Din hartă rezultă clar, că o samă de aşezări ungureşti se grupează în *nuclee* distincte, izolate şi distanţate unele de altele; aceste nuclee, pe care le-am semnalat şi mai sus, sânt următoarele: 1) *Nucleul depe Tazlăul Sărat.* (Lucăceştii, Satu de jos şi Solonţu); 2) *nucleul Târgului-Trotuş* cu satele Grozeştii, Stăneştii, Slobozia, Balana, Bogdana, Măneştii; 3) *nucleul Bacăului* cu satele Paşcani, Faraoani, Valea Sacă, Fântânele şi Trebeş; 4)

[1]) Nu găsim însă în informaţia lui Bandinus nici cel mai mic indiciu al existenţei vre-unui substrat etnic strein — în speţă *Cuman*, după cum susţin o samă de autori — la baza formării elementului vechi unguresc din Moldova. Irijarea grupului „Ceangău" din Moldova în element etnic cu caractere proprii deosebite de acele ale Ungurilor şi atribuite influenţei — *greu de dovedit* — cumane (cf. G. Weigand pag. 137 din publicaţia cătată mai sus), este în cea mai mare parte, dacă nu în întregime, după părerea noastră, o creaţie artificială a filologilor şi istoricilor. Izolarea îndelungată în cuprinsul Moldovei şi contactul cu mediul fizic şi omenesc de aici — de ce n'ar putea fi oare invocate pentru explicarea caracterelor specifice ale grupului „Ceangău"?

Însuş numele de „Ceangău" („Şangău" la N. Iorga) nu indică deloc originea ne-ungurească a grupului. „Ce peuple s'appelle *czángó*, nom qui „tire son origine du verbe *csángani* et veut dire hongrois dégénéré. „Dans le pays des Székelys, on appelle csángos tous ceux qui ont quitté „le territoire des Székelys et leurs coutumes. C'est ainsi qu'il y a des „Csángós de la Bârczaság, car la Bârczaság n'est plus le pays des „Székelys, et qu'il y a aussi des Csángós de la Bukowine". (Aladár Ballagy op. c. pag. 215). Cf, pentru numele de „Ceangău". S. Opreanu: „*Ţinutul Săcuilor*" pag. 48—49 din vol. III al „Lucrărilor Instit. de Geografie al Univ. din Cluj".

nucleul Romanului cu satele Tămășani, Agiudeni, Răchiteni, Săbăoani, Leucușeni și Tețcani; 5) *nucleul Hârlău—Cotnari* cu satele Amăgei, Sărata și Strunga. Harta scoate bine în relief pozițiile geografice importante ale acestor nuclee și în special legătura lor cu importante văi: confluența Tazlaelor, punctul de întâlnire a v. Cașinului, v. Oituzului și v. Tazlăului cu Trotușul, confluența Bistriței și confluența Moldovei cu Siretul; singur nucleul din stânga Siretului (Hârlău-Cotnari) e înafară de această legătură cu ape importante. Totodată e de reținut că, afară de cel din basinul Tazlăului Sărat, celelalte patru nuclee ungurești se grupează în jurul unor orașe: Târgul-Trotuș, Bacău, Roman și Hârlău-Cotnari.

B. Celelalte așezări ungurești prezintă o adevărată, *„arie de risipire"* a unor grupuri răzlețe de Urguri, așezate în cele mai multe din orașele moldovene dela 1647: Piatra, Târgu Neamț, Suceava, Baia, Iași, Vaslui, Bârlad, Huși, Galați, Ciobârciu; tot din această „arie de risipire" făceau parte și coloniile ungurești, dispărute pe timpul lui Bandinus, din Siret, Tecuci, Gyula-Giulești.

Din numărul total al așezărilor ungurești din Moldova cunoscute lui Bandinus de până la 1646 numai 13 se aflau la răsărit de Siret, pe când la apus de acest râu se aflau 29; în timp ce la apus vedem 4 nuclee de așezări ungurești, la răsărit nu găsim decât unul. Valea Siretului apare astfel ca un hotar peste care, spre răsărit, colonizarea ungurească din Moldova s'a propagat numai în chip sporadic, răzleț.

Sânt în codicele lui Bandinus informații care ne formează convingerea, că grupurile de Unguri dela răsărit de Siret datează dintr'o epocă mai recentă decât cele dintre acest râu și Carpați. Nicăiri, vorbind despre așezările din dreapta Siretului, [1]) Bandinus nu consemnează știri că Unguri de aici ar fi recent imigrați, dimpotrivă el are însemnări care atestă prezența lor străveche în această regiune, d. ex.: vechimea bisericei catolice din Târgu Trotuș (pag. 210—215), vechimea așezămintelor catolice din Bacău (pag. 217—234), din Baia (pag. 243—7) și din Siret (pag. 249—251), vechimea Giuleștilor (pag. 242) etc.

[1]) Afară doar de Slobozia—Ujfalu, pe care însuși numele o arată ca sat nou.

In acelaş timp despre coloniile de Unguri din stânga Siretului Bandinus are unele ştiri ce ne permit să conchidem, că acestea datează din epoca de după întemeierea statului moldovenesc. Am văzut deja că Ungurii dela Huşi sânt consideraţi de el ca o colonie de Husiţi, aşezaţi aici pe la 1460. Intemeierea Cotnarului el o atribuie, după tradiţie germanului „Gutnor", pe care regele Ungariei l'ar fi „asignat" unui domnitor Moldovean pentru cultura viţei de vie; dacă ar fi să credem tradiţia, Ungurii şi Saşii dela Cotnar, ar fi veniţi într'un timp când Moldova deja avea domnitor şi cuprindea regiunile dela răsărit de Siret. Dar dacă Bandinus ni vorbeşte în felul acesta, vag, despre întemeierea Cotnarului, dacă el nu ştie nimic despre începuturile coloniei ungureşti din Hârlău [1]), în schmb el ne dă ştiri bune despre emigrările de mai târziu de Saşi şi Unguri din dreapta Siretului în regiunea de vestită podgorie a Cotnarului: după cum am văzut, el ne spune că aici au venit şi s'au aşezat în sec. XVI o samă de catolici atât din NW Moldovei, dela Suceava şi Siret cât şi din nucleul dela gura Moldovei, din jurul Romanului. Acesta din urmă curent de catolici, din jurul Romanului, spre obârşiile Bahluiului se evidenţiază destul de clar şi din hartă: el s'a făcut, peste culmea împădurită din stânga Siretului, prin străvechea trecătoare dela *Strunga*, pe care Bandinus o găseşte la 1646 „jalonata" de un mic grup de Unguri [2]).

Harta aşezărilor ungureşti dela 1646 ne permite să mai facem o constatare importantă cu privire la răspândirea geografică a Ungurilor din Moldova dinainte şi după această dată.

Astăzi pe malul stâng al Siretului şi în văile scurţilor săi afluenţi din această parte se află un număr însemnat de sate cu

---

[1]) Chiar dacă se vor fi aşezat după întemeierea Moldovei, după cum credem noi, Ungurii din Hârlău erau foarte vechi aici; îi aflăm deja la anul 1470, după cum se vede din I Bogdan „*Documentele lui Ştefan cel Mare*", Vol. I, LXXXVI.

[2]) Cei doi capi de familie Unguri de aici poartă numele „*Krestel*" pe care-l mai găsim o singură dată în registrul lui Bandinus, la Săbăşani, sub forma de „*Kerestel*" (pag. 295). Ungurilor din Strunga misionarul le recomandă să umble sau la biserica din Cotnari sau la cea din Săbăoani (pag. 257).

Unguri, începând Nord cu satul Oboroceni și terminând în Sud cu Ploscuțenii din fața gurii Trotușului (Oboroceni — Caracaș, Fărcășeni, Butea, Oțeleni, Buhonca, Rotunda, Boghicea, Slobozia Petrești, Burueneșți, Sagna, Bălușești, Călugareni, Rușii — Vlădichii, Roșiori, Mâgla, Poiana lui Iurașcu, Prăjești, Bogdăneștii de jos, Traian, Satul Nou, Buhociu, Tamași, Chetrișu, Gioseni, Văleni, Horgești, Vladnic, Ploscuțeni etc.)

La 1646 în niciunul din aceste sate — cele mai multe străvechi și locuite la acea dată de Români — *nu erau încă Unguri; toate satele ungurești depe Siret se aflau exclusiv numai pe malul său drept.*

Prin această constatare se evidențiază și mai bine rolul de limită pe care l'a avut Siretul pentru expansiunea elementului unguresc dela apus spre răsărit, mai mult — se vădește chiar caracterul tranșant al acestei limite: nici o așezare ungurească pe versantul stâng al văii Siretului, în timp ce pe cel drept sânt două grupuri de așezări situate la gurele a două văi importante — Bistrița și Moldova — dominate de două orașe — Bacăul și Romanul.

O *concluzie* de natură *geopolitcă* și *geografico-istorică* se impune, după părerea noastră, ca o consecință a acestei precizări a liniei Siretului ca hotar al colonizării ungurești spre răsărit. *Dacă*, după cum se susține și cum credem și noi că-i adevărat în general, *elementul unguresc cel mai vechi din Moldova apusană este colonizat de stăpânirea ungurească din sec. XII, XIII și XIV care se întindea și în regiunile dela răsărit de Carpații moldovenești, apoi acea stăpânire n'a putut să se propage, teritorialiceşte, decât până la Siret: cel puțin cursul mijlociu al acestui râu, jalonat de grupări de colonii ungurești la gura Bistriței și acea a Moldovei a fost hotarul statului unguresc spre răsărit înainte de întemeierea statului moldovenesc.*

III. **Faza de degradare a ariei ungurești din Moldova la 1646 și cauzele acestei degradări** Stăpânirea ungurească care se întindea până la Siret a trebuit să facă o serie de colonizări între acest râu și Carpați pentru asigurarea „marginei" sale răsăritene. Se naște întrebarea: *așezările ungurești pe care le-a*

cunoscut Bandinus în dreapta Siretului la 1646 reprezentau oare întreaga colonizare străveche ungurească din această regiune? Se reducea oare acea colonizare la cele vr'o trezeci şi ceva aşezări cu Unguri şi Saşi pe care le găsim aici la 1646, sau au mai fost şi altele? Cu greu s'ar putea admite, că la un hotar aşa de vulnerabil cum era acel al Ungariei dinspre Cumani şi Tatari în sec. XII, XIII şi XIV, aceasta s'ar fi mărginit la fixarea unui număr aşa de neînsemnat de colonii; cu asemenea contingente cu greu s'ar fi putut asigura paza liniei Siretului cu drumuri larg deschise spre Ardeal pe văile Trotuşului, Bistriţei şi Moldovei. Coloniile ungureşti dintre Siret şi Carpaţi, evident, trebue să fi fost la început cu mult mai numeroase decât cele pe care le cunoaşte — dispărute sau existente pe vremea lui — Bandinus. Despre cele dispărute până la el misionarul ştie şi spune, după cum am văzut, puţin (Alfalu, Gyula, Seret); aproape nimic nu cunoaştem, direct, nici din alte izvoare (cf. *Berindeştii*); indirect însă ne *vorbeşte* despre acestea, după părerea noastră, *harta aşezărilor ungureşti din dreapta Siretului de pe timpul lui Bandinus*. Această hartă nu ne arată o pânză continuă de aşezări, ci o samă de nuclee de aşezări ungureşti înconjurate din toate părtile de aşezări româneşti. Aceste nuclee — insule izolate — înfăţişează ele oare caracterul *nuclear* al colonizării prime ungureşti? E foarte probabil ca însăşi colonizarea ungurească să fi fost chiar dela început mai puternică tocmai în punctele unde la 1646 găsim nucleele: la confluenţa Tazlăului Sărat cu Tazlăul Mare, la confluenţa Tazlăului Unit, a Caşinului şi a Oituzului cu Trotuşul, la gura Bistriţei şi la gura Moldovei. Dar trebue admis că vor fi existat aşezări ungureşti, mai rare desigur, şi în spaţiile dintre aceste nuclee, care după însăşi rostul creării lor — trebuiau să menţie o strânsă legătură între ele.

Dacă la aceste consideraţii vom asocia faptul cunoscut, că în întreg basinul Trotuşului, pe Bistriţa de jos şi pe Moldova de jos există numeroase elemente toponimice străvechi ungureşti chiar în regiunile internucleare, unde azi sânt Români sau Săcui de emigrare recentă (din sec. XVIII şi XIX), atunci vom căpăta o confirmare a presupunerii, că vechea colonizare ungurească tre-

bue să fi fost mult mai extinsă între Carpaţi şi Siret: ea va fi cuprins întreaga regiune în care azi se găseşte acea veche toponimie ungurească [1].

Harta aşezărilor ungureşti din dreapta Siretului, dela 1646, înfăţişează, prin urmare, imaginea „ariei geografice stărâmate" a unei primitiv mult mai vaste colonizări ungureşti, din care către mijlocul secolului al XVII-lea nu mai rămăsese decât 4 nuclee — adevărate insule „relicte" — de aşezări.

Trebue, aşadar, să admitem, că înainte de mijlocul secolului al XVII-lea Ungurii dispăruseră dintr'un număr de aşezări cu mult mai însemnat decât acel pe care-l cunoaşte Bandinus; declinul grupului unguresc din Moldova era cu mult mai adânc decât îl vedea misionarul la 1646.

Aria de răspândire a Ungurilor din Moldova era pe timpul lui Bandinus într'o fază de degradare foarte înaintată [2].

* * *

Codexul lui Bandinus cuprinde o mulţime de informaţii din care se vădeşte clar decăderea mare — numerică, etnică şi religioasă — la care ajunsese către mijlocul sec. XVII grupul unguresc din Moldova. La fiecare pas, după cum am văzut, misionarul ne dă ştiri despre sate părăsite de Unguri, despre catolici trecuţi la ortodoxie, despre biserici catolice ruinate, despre nu-

[1] Pentru toponimia ungurească din Moldova v. R. Rosetti: *„Despre Unguri şi episcopiile catolice din Moldova"* pag. 249—252. N. Iorga: *„Privilegiile Şangâilor dela Târgu-Ocna"* în An. Ac. Rom. Seria II T. XXXVII, Mem. S. Ist. şi Sabin Opreanu: *„Contribuţiuni la toponimia din Ţinutul Săcuilor"* pag. 184 şi 189 din vol. II al „Lucrărilor Inst. de de Geografie al Univ. din Cluj".

[2] Dacă punctul nostru de vedere este just în cele expuse mai sus, atunci trebue să admitem că un nucleu de aşezări ungureşti, analog cu cele dela gurele Bistriţei şi Moldovei, va fi existat şi la gura Trotuşului şi pe cursul său inferior, unde se găsesc elemente toponimice vechi ungureşti: *Căiuţ = Köucz* (R. Rosetti op. cit. pag. 251) *Agiud = Egyedhalma*, *Sascut = Szászkut* (N. Iorga: *„Privilegiile Şangăilor etc."* pag. 2) Ungurii dela gura Trotuşului vor fi fost şi asimilaţi (N. Iorga: *„Istoria poporului român"*, Buc. 1922 pag. 220—221), dar şi vor fi emigrat spre alte aşezări ungureşti, ceace pare a ne arăta numele satului *„Agiudeni"*, care există deja la 1646, după cum am văzut mai sus.

mărul mare de odinioară al catolicilor din unele așezări față de cel dela 1646. Atât la orașe cât și la sate, numărul catolicilor se află într'o mare și continue scădere față de timpurile trecute, despre care Bandinus adună amintiri, că păstoriții săi erau cu mult mai numeroși.

Care au fost cauzele ce au contribuit la scăderea grupului unguresc din Moldova și la reducerea ariei sale de răspândire geografică?

Bandinus cunoaște, natural, numai o samă din aceste cauze, pe acele care lucrau sub ochii lui. *Prima cauză* mare a slăbirei grupului unguresc din Moldova a fost, fără îndoială, însăși *crearea statului moldovenesc*, prin care Ungurii dela răsărit de Carpați au fost separați de massa săcuiască din Ardeal; posibilitatea alimentării grupului extracarpatic cu noi elemente ungurești, dacă nu s'a curmat cu totul, după cum am văzut, — în orce caz va fi scăzut considerabil.

In noua formație politică moldovenească grupul unguresc, izolat de trunchiul săcuesc, s'a aflat în *contact* din ce în ce tot mai *strâns cu massa mare românească* cu care convietuia pe același teritoriu și care-l învăluia din toate părțile; *asimilarea elementului unguresc de către cel moldovenesc* incomparabil mai numeros, devenea în aceste condiții, *inevitabilă*.

E drept, elementul unguresc ar fi putut, prin religia sa catolică, să fie într'o măsură oarecare izolat de amestecul cu massa ortodoxă moldovenească; *rolul de izolator etnic al bisericei catolice a fost însă relativ neînsemnat*. Aceasta provenia *din cauza organizației extrem de defectuoase a episcopatului catolic din Moldova*. Relația lui Bandinus este plină de exemple edificatoare în privința aceasta. Episcopi catolici stabili în Moldova încă nu existau, ci numai episcopi vizitatori, cari își vizitau periodic și în treacăt eparhia; erau astfel multe parohii care nu-i văzuse niciodată călcând prin ele. Preoții erau adeseori de moravuri îndoelnice, de cele mai multe ori nepregătiți și mai cu samă insuficienți pentru toate satele; nu exista nici o școală locală pentru pregătirea lor, și catolicii din Moldova trebuiau să se mulțumească cu elementele ce le veniau întâmplător din Ardeal, Polonia, Italia și

alte țări catolice. Catolicismul massei este departe de doctrina pură, e plin de superstiții „păgâne" și influențe ortodoxe venite de la massa înconjurătoare românească. Trecerile la ortodoxie, din lipsa de bună conducere catolică și sub influența contactului zilnic cu ortodoxii, apar ca foarte firești chiar și fără presiuni din partea bisericii moldovenești; asemenea treceri, după cum am văzut, Bandinus semnalează la fiecare pagină a relației sale. Iar trecerea la ortodoxie echivalà cu asimilarea la massa moldovenească, lucru pe care deasemeni îl spune adeseori misionarul.

Dealtfel nici *presiuni din partea bisericii ortodoxe asupra catolicilor din Moldova n'au lipsit*; și Bandinus ne vorbește în deosebi de mult despre persecuțiunile, care ar fi avut loc la sfârșitul secolului al XVI-lea și în urma cărora cea mai mare parte a catolicilor din Suceava și Seret ar fi trebuit să treacă la ortodoxie sau să emigreze (p. 95-100).

Acțiunea disolvantă față de catolicism și desnaționalizatoare față de Unguri a bisericei ortodoxe mai era ajutată de două împrejurări:

a) *In mijlocul massei catolice din Moldova se aflau 3 episcopii ortodoxe* — la Suceava, la Roman și la Huși: chiar fără presiuni convertirele catolicilor fatal trebuiau să aibă loc în jurul acestor centre ortodoxe.

b) O samă de *sate ungurești aparțineau episcopiilor și mănăstirilor moldovenești*; proselitismul și convertirea la ortodoxie în astfel de sate, evident trebue să fi fost active [1]).

---

[1]) Bandinus pomenește numai despre Săbăoani, că era proprietate a mitropolitului din Iași (pag. 75). Pentru satele Leucușeni — Leucușeuți, Lucăcești, Săbăoani și Berindești, aparținătoare bisericei moldovene, să se vadă locurile respective din I. Bogdan: „*Docum. lui Ștefan cel Mare*" și M. Costachescu: „*Docum. moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*" *Stăneștii* la 1670 era sat mănăstiresc (Cf. Gh. Călinescu: „*Alcuni missionari cattolici italiani etc.*" pag. 107 „Diplom. Italicum I). O relație din 1762 a unui misionar catolic din Moldova spune: „ma doppo un certo „Principe nominato Basilio buona parte de'Villaggi Ungari furono ceduti „a monasterij Moldavi, motivo p. cui non volendo i cattolici restar sudditi „de'Preti accatolici pian piano fuggirono chi in Polonia, chi in Ungaria, „chi in Transilvania e chi anche fra Turchi nella Bassarabia e nella „Crimea". Călinescu. op. c. mai sus, pag. 203.

La cauzele arătate care au contribuit la reducerea numărului Ungurilor din Moldova trebue deasemenea să mai adăogăm *războaele* şi *epidemiile* care decimau şi împrăştiau populaţia, precum şi *greutăţile fiscale* care forţau populaţia să emigreze în alte ţări (cf. exemplul satului părăsit de lângă Huşi).

IV. **Numărul Ungurilor din Moldova la 1646.** Cercetarea cauzelor care lucrau la scăderea numerică şi reducerea în spaţiu a elementului unguresc din Moldova ne explică în deajuns numărul mic în care Ungurii se aflau aici la 1646. Bandinus în numeroase rânduri semnalează în relaţia sa aşezări ungureşti dispărute cu totul sau ocupate pe timpul lui de Români, aşezări locuite numai de puţini Unguri, unde aceştia se socoteau odinioară cu sutele sau chiar cu miile. Peste tot numărul Ungurilor la 1646 apare, după informaţiile culese de misionar, considerabil mai mic decât altădată; în unele oraşe ca Vasluiul, Trotuşul, Bârladul, Hârlăul, Cotnarii, Neamţul, Piatra, Baia, Romanu, el află numai resturi jalnice ale unei populaţii catolice, altădată mult mai numeroasă şi mai înfloritoare. Vor fi, desigur, în relaţia lui Bandinus şi unele exagerări în ce priveşte numărul mare de odinioară al Ungurilor şi Saşilor din unele aşezări, dar numeroasele biserici catolice, părăsite şi ruinate din cauza lipsei totale sau a numărului mic de credincioşi la 1646, sânt o dovadă sigură, că în trecut numărul acestora fusese cu mult mai însemnat decât cel de la această dată.

Nu se poate, firește, fixa pe baza spuselor lui Bandinus numărul Ungurilor din Moldova la o dată oarecare, anterioară anului 1646, dar putem avea toată încrederea în cifrele pe care misionarul ni le dă cu privire la populaţia catolică a diferitelor aşezări din acest an, căci în vizitele sale el a consemnat, sat cu sat şi oraş cu oraş, numele fiecărui cap de familie într'un „catalog al preoţilor, dascălilor şi tuturor familiilor catolice din Moldova" (pag. 273-303) şi, deosebit de aceasta, a însemnat şi cifra exactă a populaţiei catolice din fiecare aşezare [1]).

[1]) Afară de Ciobârciu; despre numărul Ungurilor de acolo spune, după cum am văzut, din auzite că ar fi 200, cifră ce pare a fi adevărată, căci nu diferă mult de cele indicate de alţi misionari în perioada de după Bandinus. Cf. locurile unde se vorbeşte de Ciobârciu în lucrările citate ale d-lui **Gh Călinescu**

Adunând aceste cifre, aflăm că totalul populației catolice din Moldova se ridica la 1646 la cifra de 5392 suflete.

După cum știm însă, nu toată această populație era formată din Unguri, o parte din catolici erau Sași. Calcularea numărului acestora, cari erau cu mult mai puțini decât Ungurii, prezintă dificultăți și nu se poate face, după datele lui Bandinus, decât cu aproximație. Astfel din cifra de 36 catolici din Roman s'ar putea admite că 20 erau Sași, în lista de familii de acolo figurând mai multe nume germane de cât unguresti. La Târgu Neamț admitem că vor fi fost 50 Sași. La Baia e de presupus că Sașii preponderau și vor fi fost cam 150 din cei 256 catolici de aici. Suceava va fi avut vr'o 15 Sași, iar Cotnarii 100. Totalul Sașilor evaluat astfel cu multă aproximație s'ar ridica la cifra de cca 350 suflete; mai mare sau mai mică în realitate, cifra lor adevărată nu va fi fost însă cu mult deosebită de aceasta, deoarece totalul populației catolice din așezările cu Sași nu se ridică de cât la 793 suflete.

Scăzând numărul presupus al Sașilor din cifra totală a catolicilor aflăm că *la 1646 erau în Moldova, în cifră rotundă, cam 5000 Unguri.*

Gh. I. Nastase

Din documentele Mănăstirii Văratec

de T. G. BULAT

LXVIII.

Iaşi 1842 Mai 2.

Mihai Vodă Sturza întăreşte stăpânirea mănăstirii Văratecul asupra proprietăţilor mănăstiri Topoliţa. Aceasta din urmă „înfiinţată cu 250 ani mai în urmă" fusese trecută la Văratec în 1787 de Ambrosie arhiepiscop rus, locţiitor de mitropolit al Moldovei.

Cu mila lui Dumnezău noi Mihail Grigore Sturza Voevod Domn ţării Moldaviei.

Prin anaforaoa din 15 a trecutei luni Ghenar a anului următorio cu No. 56 urmată către noi din partea fostului mitropolit al Moldaviei ni s-au supus la cunoştinţi cum că la 1787 săvârşindu-să din viaţă mitropolitul acei vremi Leon şi întâmplându-să tot atunce a treci în Moldaviea cniazul Potemchin cu oştile rosieneşti au luat cu sine şi pe Ambrosie arhiepiscopul Ecaterinoslavscoi şi a Poltavei care au ţinut aice locul de mitropolit. Deci în prilejul mergerii sale la monastire Neamţului [1]) văzând că monastirea Topoliţa la cari să găsă lăcuinţi de monahii era în mijlocul satului de asămine numire din care pricină urma feluri de neorânduieli, au poroncit a să muta tot soborul de acolo la mănăstirea Varatecul ce era mai de o parte şi mai potrivită pentru asămine petrecire a vieţăi monahiceşti, dând şi tot venitul zisei *mst. Topoliţa ce era înfiinţată cu 250 ani în urmă* după cum adeveriază documenturile ce păstrează în stapănire mst. Varatecul şi pentru ca monastirea Varatetul în a căreia îngreueri au

[1]) Să visiteze pe stareţul Paisie. Vezi şi: „Cetvernicov. *Paisie* traducerea Ep. Nicodim 1933" p. 353.

rămas şi soborul mănăstirei Topoliţa, să-ş stăpănească şi în viitorime în pace nesuparată de catră nime nici odinioară în veci mst. Topoliţa (unde acum esti mitocul Varatecului) cu moşie Topoliţa, Netezii, Ţolicio i parte din hotarul Gemăneştilor şi cu toate celelante drepturi după documenturi, au mijlocit către noi de a milui pe monastirea Varatecul cu un hrisov întăritorio. Aşa dar fiindcă mst. Topoliţa cu ale ei să află din ace vremi dupre cum sus nomerarisita anafora să cuprinde în stăpănile monastirei Varatecul, Noi precum de apururea am arătat bine plecări asupra dumnezăeştilor lăcaşuri, prin acest al nostru domnesc hrisov întărim urmarea stăpănirei monastirei Varatecul asupra mst. Topoliţa cu ale ei pentru vecinicie, prin însuş a noastră domniască iscăletură şi pecete

Noi Mihail Sturza Vvod (mp)
(Pecete mare roşie)
No. 245
C. Sturza vel logof. procit

Departamentul din lăuntru
Secţia 3
No. 51
Anul 1842 Maiu în 2 zile
Iaşii

LXIX.

Dată nesigură.

Const. Voevod face mili Mănăstiri de peste valea Bistriţei, arătând că numărul lor este zece.

† *Io Costandin Nc Vvoda bj. milst. gospod. zeml. Moldovs.*

Facem ştire cu această carte a Domnii mele pentru calugăriţele de la sfănta mănăstire de peste vale Bistriţii unde să prăznueşte hramul Preobrajănie Domnului şi Măntuitorului nostru Is. Hs. că iată pentru birul unui poslușnic ce au de poslușanie mănăstirii, şi pentru preot, şi un ţărcovnic, ce vor ave la biserică, şi pentru merticul ce au obiceio să e de la Domnie pentru hrana, şi pentru îmbrăcăminte şi hrana lor. Am făcut milă răn-

duind să aibă a lua de la vama ce mare domniască pre an căte trei zăci de lei, însă pe giumătate la sfeti Dimitri şi giumătate la sfeti Gheorghi. Şi fieştecând această milă să li să de deplin. Numai şi preoţii ce s-or afla la această mănăstire să fie datori a sluji pe an trei sărindare unul la postul Crăciunului, şi altul la Paşti, şi altul la Avgust rugând pre milostivul Dumnezău pentru paza nărodului aceştii ţări şi ertare greşalelor noastre. Intr'alt chip să nu fie. Şi călugăriţăle de la acest schit sănt zăce şi de căţ ani sănt calugărite s'au arătat, care ne aflandu-s precum au dat sama să nu li să ţie carte în seama

Noembr. 2 lt 72?7

numele	ani	numele	ani
Anca	37	Eftăna	25
Marieanca	36	Elisafta	21
Solomia	34	Anisiea	18
Candachia	35	Eftimia	15
Atanasia	30	Magdalina	12

(Pecete mică roşie apricată)

Cant. hat Procit vel med.

Trecut la condică

Barbul.

I.[1])

7100 = 1590 Mart 1.

Petrea cu Liciul, Burlă şi alţii vând a patra parte din satul Perişăni biv camăraşului Apostolachi, dinaintea Radului pârcălab de Galaţi, a lui Marco Rango „hotnog ot volost Lăpuşna", Vasile hănsar, Zaharia „uş din suta hotnogului", Gligore diiac şi alţii.

† Zde este zapis i mărturie cumu au vnădut Pereşeanii giupănului lui Apostolachi biv cămăraş i-au vnădut de bună voe a patra parte de sat de Perşeani partea despre răsărit din apa văei spre răsărit. Deci i-am vnădut eu Petrea i Măihăil i Mărzea i Dumitru i Creţul brat Dumitru i Liciul i Anisăia i Nistor i

[1]) Documente particulare.

Purcario i Burlă i Ionaşco i Radul. Deci noi i-am vnădut de bună voe a patra parte de sat 150 (?) taleri de naintea Radului prăcălabul de Gălaţi, şi de naintea lui Stoean biv prăcalab şi de naintea lui Marco Rango hotnogul ot volost Lăpuşna i Dumitru sul i Vasilie hăn ot Tălpeşti. Şi denaintea lui Elie Chihaia i Zaharia uş din suta hotnogului. Şi denaintea lui Bantăşu i pread Tobolcea, ipread Ghiorghe Roaşca ipread Gavril pit ot Bălţaţi ipread Gligorie diiac otam ipread Teatiol hăn otam şi denaintea a mulţi omeni buni şi bătrini din faţa şi din pregiur Zachiam sveadtel stvuim să naşem dşea.

Vleat 7100 Mţa Mar. 1 dni

(Şease peceti mici pe fum).

II.

Puţeani 7130 = 1622 Febr. 12.

Sava cu Bălaea şi femea sa, vinde o parte din ocină sa din satul Borneşti lui Pană paharnicul drept 1 ½ galbeni bani de argint.

† Eu Sava nepotul i Balae den sat den Vărleaza şi cu fomeaia mea însumi pre mine mărturisesc cu cestu zapisu al meu de nime nevoit nici asuprit ce de bună voia mea, cum am vândut parte mea de ocină den sat Borneşti dentru moşu bătrăn a patra partea den vatra satului den ţarină şi den făn şi den tot venitul, cu şăse săpături dumisale lui Pană paharnicul derept doisprezece galbeni bani de argintu ca să-i hie lui draptă moşie şi coconilor dumisali. Pentru acea nime să nu să ispitească a să face răzaş pre moşii mea căci eu n'am nici o rudenii de pre mătuşe mea Bălae. Şi la tocmala noastră au fost Mafteio den sat den Puţăni, şi Apostol iar de cole Ionaşco tij Sinzan Gligori, Pătrăşcan şi Toader Cusa şi den bătrăni lui Simion Rădeanul şi Larion Baratca den Zlăneş şi Micaran otam. Ş-au scris Mihai diiac şi Crăstian ot Bărlad. Pre mai mare mărturie pusu-nem peacetile.

U Puţeani lt 7130 Febr. 12.

(8 peceţi pe fum) Mihai diac ot Gălaţi.

III.

7130 = 1622 Aprilie 20.

Dochiţa cu feciorii ei vinde ocina sa din satul Aldeşti, ţinutul Neamţului, lui Gheorghe spătar drept 50 taleri bătuţi. La tocmeala au fost Savin sulger şi mulţi alţii.

Copie de pe zapis leat 7130 April 20.

Adecă eu Dochiţa fata Mărichii, şi cu feciorii miei Pătraşcu, şi Scânteae şi Simion, şi Mărica şi Tudora scriem şi mărturisim cu acest zapis al nostru, că înşine de buna voea noastră, de nime nevoiţi şi de nime înpresuraţi, am vândut a noastră dreaptă ocină şi moşie, ce am avut în satul Aldeştii din ţănutul Neamţului, din giomătate de sat a treea parte ce iaste partea noastră a Dochiţii cu feciorii ei. Deci am vândut dum-sale lui Gheorghie ce au fost spătari, şi sororii lui şi giopăneasii Dum-sale Nastasiea drept 50 taleri bătuţi. Deci Gheorghe spătari şi cu giopăneasa dumi-sale Nastasiea ne-au dat noao plata deplin întru mâinile noastre. Deci de acum înainte ca să-i fie Dum. sale ocină şi moşie, şi feciorilor dum. sale în veci. Şi în tocmala noastră au fost Savin ce au fost sulger, Dumitraşc Buhuş şi Grigorie Buhuş şi Grigorie Hurmuzachi, şi Ştefan Cioclu şi Cozma Veisă din Bărţoveni, şi Vasile Bacteş, Vasile Costin, şi alţi oameni buni mulţi di pe mpregior megieşi. Deci noi deacă am văzut a lor tocmală de bună voe, şi noi incă ne-am pus peceţile la acest zapis, cum să aibă a-ş face şi ispisoc după cum şi ceal mai sus. Gribincea am scris zapisul.

IV.[1])

7132 = 1624 August 29.

Tiron Negrea fiind dator cu doi cai buni lui Mihai Sărbu, preţul lor 40 de galbeni, vinde ocina sa din Zărneşti lui Pană stolnicul.

† Eu Tiron Năgră feciorul Contrăi scriu şi mărturisăscu cu cestu zapis al mieu cum am fostu dator lui Mihai Sărbului den Pităşti cu doi cai buni şi preţul cailor patru zeci de galbeni. Şi s-au aflat dumnalui Pana stolnicul şi m-au plătitu în mîna lui Mihai Sărbul den Pităşti patru zeci dă galbeni şi au vintut (?) ocina şi moşiea mea direaptă a patra parte dă sat dăn Zirnăşti să hi moşia dumisali Pana stolnicul şi coconilor şi a năpoţilor du-

[1]) Documentul acesta ni se pare, oarecum, suspect!

misali. Şi am dat şi uricul satului în mina dumisali stolnicul carea uric au fostu în mâna lui Mihai a Sărbului den Pitâşti. Ensă şi dă să va afla cinăva dă rudănia mea să aibă a intorcea bani patru zeci dă galbeni şi să aibe moşia şi să ia uricul. Şi-n tocmal noastră au fostu pop Ignat ot Târgovişte şi Cernica dă acolea şi Pătriman de acolea Cojocar şi Ionaşco baias şi pră mare merturi am pusu namu pacearamo.

Pop Ignat (cu pecete) 7132 Av. 79

(Incă două semne de degete)

V.

7138 = 1630.

Eufrosina starița mănăstirii Topoliţa cu tot soborul vinde un loc Episcopului Mitrofan dela Hu i pentru şase zeci taleri bani gata.

† Adică noi smerită Ifrosina Stariţa di in Svântă mănăstire di in Topoliţă şi Smaragda şi Maria şi Drocsida Tofana şi tot săborul dăm ştire şi mărturisim cu această scrisoare a noastră cumu ne-am tocmit de bună voia noastră de nimene nevoite nici asuprite ce de voia noastră cu părintele Mitrofan [1]) Episcopul de Houşi de i-am vândut oună loc ce iaste dela hotarul lui Bărnovschi Vodă de unde au stălpit până in valea Neatăzilor şi până in părăul dreptu 60 de taleri bani gata. Şi la tocmala noastră au fost popa Gheorghie Egumenul di in Svânta Mănăstire di in Săcul şi popa Andreio Stareţul de acolea. Şi Ioafim săhastroul şi Dorofteio săhastru şi Nichifor săhastroul şi Silioan de Neamţu şi dom Dumitraiu di in Vănători. Pentru aceia ca să aibă aş face părintele pre acest ispisoc al nostru şi dreasă domneşti, ca săi fie Svinţiei sale ocină în veaci.

Pecete pe fum. Vleat 7138 M-ta Octobr. 26 dnă.

VI.

7140 = 1632 Iulie 5.

Fotul Şofranca „bărbiar" din Cotnari vinde o vie dela Bănceni drept 25 taleri „cu o iapă şi cu şes stupi". De faţă au fost Grama stolnicu şi Buhuş logofătul.

† Adecă eu Fotul Şăfrancă bărbiar ot Cotnari scriu şi mărturisesc cu ceastă scrisoare a me, cum am tocmit cu dumnealui

[1]) Mitrofan al doilea, c. 1627—c. 163[illegible].

jupânul Apostol Postelnicul, de bună voia miea am vândut o vie ce am avut la Bănceni în dealul Frumușenilor, derept doă zeci și cinci de taleri bătuți, cu o iapă și cu șes stupi și cu bani ce i-am plătit gardurile fac cu acest doazeci și cinci de taleri bătuți ș-am vândut dumi-sali ca să hie dumi-sali moșie direptă și cuconilor dumi-sali. Și pentru mai mari credință fost au la acea tocmală dmnea-lui Grama stolnicul și Buhuș logofătul. Văzând noi tocmală și plată cum a plătit d-lui fratele nostru Apostol postelnicu noi am iscălit și ne-am pus și peceție noastre ca să-s știe. Cum esti scris și la catastirul Târgului Cotnariolui.

Grama stoln. vlt 7140 Ioli 5.

(Pecete mici neagri)

(A doua iscălitura și pecete lipsește).

VII.

Zărnești 7141 = 1633 Sept 8.

Nour cu femea sa Piiatra dau paharnicului Pană moșia și bucatele lor spre a ave grijă de ei, de dajdii cât și de sufletul lor după moarte.

† Eu Nuor cu fămeaia mea cu Piiatra scriem și mărturisim cu cest zapis al nostru cum c-am dat noi de bun voia noastră dumi-sale păharnicului Pană cu moșia noastră ce avem în sat în Zărnești și cu toate bucatele noastre de căte avem să e dumnelui păharnicul, să aib a ne socoti cu înbrăcăminte și de dajde de zloți, de leai de toate angarăile să hi grija dumisale, iar după moartea noastră, bucățăle ce vor rămăne să aibe a se griji dumnelui de toate cum va ști cu sufletul său. Iar den neapoțăi noștri sau dentraltă rudeanie a noastră nime nici o treabă să n'aibă. Și în tocmala noastră fost-au tot satul, Lohan de acolea și Simion Tid (?) și Maftei, Baciul și Polihroni, Dima ce au fost cămin și alt Mafteio Ghervasi și Boroco, Grigori, Grecul și altă oameni buni. Spre mai mare mărturie pusunem pecetele

U Zărnești

Vlt 7141 sept 8.

Șapte peceți, iar dedesuptul fiecareia:

Lohani, Simion, Baciul, Săn Maftei, Gheorghie Boroco, Grecul, Polihrone.

VIII.

Iaşi 7143 = 1635 Iunie 8.

După doi ani dania de mai sus este întărită la Iaşi.

† Adec eu Piiatra şi cu bărbatul mieu cu Nuor nepoata lui Costantin şi a Brăduşei fata lui Gavril şi a Măricăi, den sat den Zărneşti de ţănutul Cohurluiului însumi de nime asuprit nici nevoit ce de bun voia mea scriu şi mărturisescu cu cest zapis al meu de o parte de ocin ce iaste a mea în sat în Zărneşti a patra parte. Eu de bun voia mea dau dumi sale lui Pană ceau fostu paharnic ca să-i hie dumi-sale direaptă ocină şi moşie şi feciorilor dumi-sale pentru căce ace siliştea a noastră ce mai sus scrie fost-au un locu pustii de 50 de ani şi l-au făcut dumnelui sat de iaste cu oameni. Iar eu Piiatra ce mai sus scrie fiindu eu o săraca răslăţită şi străină şi neavând nime nici feciori nici surori nici nepoţi nici nepoate nici veari nici veare ce fiindu noi numai cu capul, văzându noi sat cu oameni la moşie moşilor şi părinţilor miei venit-am şi i-am dat moşie mea neavându eu nime. Eu de bun voia mea dat-am ace parte de ocină den sat den Zărneşti dumi-sale paharnicului ce mai sus scrie ca-s-i hie lui dirept moşie ocin şi coconilor dumi-sali. Iar dumnelui păharnicul să aib a ne griji şi a ne comănda la moarte noastră şi după moartea moastră ca pe neşte părinţi a dumi-sale. Iar după moarte noastră de să va face nooă roadă şi să va ispiti a acoate pre dumnelui den ocină c-am dat noi de bună voia noastră acela om să hie tricleat şi proclet de 318 oteţ şi să hi cu Arie ăntru loc. Şi omul acela şi cine va face acela giudeţ pentru căce n'are nime nici o treabă cu ace ocină

ce i-am făcut cestă carte să-i hii dumisale de marturie ca să-ş facă şi surit pre ace parte de ocin. Pre mai mare mărturie pusu-mi-am şi pecet

† U Ias 7143 Ioni 8.

(?) vel vornic

(?) vel logof.

fost-am de faţă

IX.

Iaşi 7152 = 1644 Martie 9.

Topostu sin Gheorghe Grama nepot Hulei, egumenul dela Dobrovăţ, vinde ocina sa din Huleşti de pe valea Covurluiului paharnicului Pană, drept un cal bun şi 12 ughi bani.

† Adec eu Topostu sin Gheorghe Grama nepotul Hulei egumănul de la Dobrovăţ din sat din Huleşti ce sintu pe vale Covurluiului celui cu apă den sus de Zirneşti scriem şi mărturim adevărat zapis al meu la măna dumi-sale păharnicului lui Pană de nime silit nece asuprit ce de a me bună vrere am vândut dumi-sali a me parte de ocină şi moşie din sat din Huleşti parte Gramei nepotul Hulei. Şi iam vândutu dumi-sale un bătrăn dăn cei cinci pen[tru]că de toţi sintu 7 şi doi sintu stărpi şi au vândutu dumi-sale *derept un cal bun şi 12 ughi bani.* Şi am vândutu dăn totu locul din sileşte şi den cănpu cu ţarină şi den pădure şi den grădeni şi den făneaţă şi cu hăleşteu şi den tot locul cu tot vinitul locului. Şi am vândut dumi-sale şi cuconilor dumi-sale şi nepoţilor şi strenepoţilor dumi-sale ca-s hee dumi-sale draptă moşie şi ocină în veci neclătit. Şi cându s-au vândut şi s-au făcut acestu zapis s'au făcut denainta a mulţi boeri anume Pavăl Albotă jatneţer şi dumnealui Grumeze marele armaş şi dumealui Piliposnie vornecul de popă şi Voina lui Bejan Gheuca petarul şi Trifan Prejăscul ot Covurlui şi Cărste ot Căpăţineni şi Micul ot Rădeseşta şi ţigani otam şi Frone ot Zerneşti şi Condre ot Andreeşteni şi mulţi omeni buni cari mai gios s'au iscălit şi pentru mai mare credinţă am iscălit

Az Pavel Albotă	U Ias lt 7152 Mart 9
Az Grumezea armaş	Az Bejan Gheuca pitar
Piliposchie egumen	Prăjăscul

Carste Micul Ţăgam Frone Candre

Aceasta iscălitură dintr'acest zapis este a tatăne-meu a lui Bejan petarul Apreşan vel sulger.

X.

7155 = 1642 Iunie 15.

Matei ficior Vasilcăi vinde partea sa şi a nepotului său Ghiorghiţă moşia lor din Zărneşti paharnicului Pană, drept 12 galbeni bani gata.

† Eu Maftăi ficior Văsilcăi năpot Obrăjăi ot Zirnăşti scriu şi mărturisăscu cu ceastu zapis al mieu dă nimănă năvoit niceă asuprit dă bună voia a mă, am vândut partea a mea şi a năpotului mieu lui Ghiorghiţă moşiea a noastră dăn satu dăn Zirnăşti dumisali lui Pană ce-au fostu păharnic şi giupăneasăi şi cuconilor săi ca să lă hi lor moşie şi ocină dăn trun bătrîn a patra partă dăn bătrînul lui Cioporăi dăraptu 12 galbeni bani gată şi dăn vatră satului şi dăn cămpu şi dăn săpături şi dăn tot vănitul pră undă să ni să va veani partea a noastră. Şi asijdărilă m'am tocmitu eu Maftei cu năpotul meu cu Ghiorghiţă păntru partă lui ce-am vândut dăn Zirnăşti sa-ş ţie partă a mea dăn satu dăn Adrieşăni niceă să aibă el în Zirnăşti trabă niceă eu în Andrăeşăni. Danaintă oameni buni anumi popă Maftăi ot Zirnăşti şi Gheorghe şi frateă-său Cristă ot Andrăeşăni şi Năcula ficior Haceăi şi altu Năcula ficior lui Ion Căptănar şi Voicul ot Dăochăţi şi Savului şi Bocsan şi Ifroni şi Ionaşcu Zagoram şi Nacul şi Todosi şi Năcula Crăş şi Sachim toţi dăn Zirnăşti şi mulţi omăni buni să să ştie dăpă ceaia ni-am pus dăgeteală.

Az Popa Mateio star. vlt 7155 Ioni 15

(Cinci degete aplicată pe cerneală).

N. Iorga. Les arts mineurs en Roumanie.

BUCAREST 1934.

O luxoasă publicaţie asupra artelor minore în România, cu 181 figuri şi 26 planşe în culori, a îmbogăţit anul trecut literatura noastră artistică.

Scrisă în limba franceză ea are menirea de a arăta străinătăţii comorile artei minore la noi, iar Românilor iubitori de trecutul lor să le dea preţioase informaţiuni,—bine înţeles urmînd a fi complectate, căci lipsesc încă alte genuri şi opere.

Lucrarea de faţă cuprinde trei capitole: I. Icoanele, II. Argintăria, III. Miniaturile.

De la început se dau indicaţiile necesare pentru datarea unei icoane, indicaţii care trebuesc cunoscute de orice specialist, între altele orientarea după stil, nu după elementul cronologic.

În *Epoca veche* domină stilul bizantin în ambele principate, icoanele fiind importate.

Prima *Şcoală indigenă* datează dela 1505 şi continuă până la începutul v. XVII-lea. La Putna, Sucevița se găsesc icoane care sunt lucrate fără îndoială de Români; prima cu inscripţie românească la 1566.

Se găsesc şi'n Muntenia, unele din ele îmbrăcate în argint.

Icoanele au suferit totuşi două influenţe ruseşti până aci: Una prin căsătoria lui Ştefan cel Mare cu Evdochia din Chiev, altă prin relaţiile stabilite de Alexandru Lăpuşneanu. Se constată rigiditate şi stângăcie prin influenţa rusească.

În v. XVII-lea se stabileşte şi a treia influenţă prin mitropolitul Petru Movilă.

Arta capătă un *caracter realist*, ce se vede în unele biserici. Iar în Muntenia în epoca lui Matei Basarab se remarcă un colorit cu gust deosebit, prin nuanţe pale şi delicate.

Dela 1650 începe o transformare care anunţă pe nesimţite *folkloral*, ce va domina mai târziu

Constantin Brâncoveanu începe epoca *înfloririi manieriste*. Se resimte în acest timp influenţa Stolnicului Const. Contacuzino, care ajută la strângerea relaţiilor dintre Muntenia şi Veneţia. De aci a venit o tehnică superioară „le souvenir d'une triomphale beauté artistique". Şi icoana se resimte de acest spirit nou.

În unele mănăstiri se păstrează totuşi lucrul vechi, iar Moldova a neglijat în acest timp orice gen de pictură.

Din v. XVIII avem *arta popularizată*. Artistul iscăleşte icoana şi-i pune uneori data. În acest timp ea nu e influenţată nici de icoana greacă, nici de cea rusă.

Ceia ce se remarcă la icoana românească e linia decisivă. Acest veac e foarte bogat în icoane, datorită în mare parte propagandei ortodoxe făcută de Caterina II. Din cauza acestei abundenţe se poate deosebi mai greu o icoană lucrată cu îngrijire de un ţăran, de una lucrată de un meşter specialist.

Pe nesimţite se ajunge la *folklorul icoanelor.*

Arta populară e caracterizată prin reprezentarea aceloraşi tipuri pretutindeni şi este expresia sufletului românesc pe întregul nostru teritoriu.

Originea acestei arte ar fi în Transilvania, unde se remarcă şi icoane pe sticlă.

In Muntenia ea s'a desvoltat numai în unele regiuni: Prahova, Dâmboviţa şi Argeş, datorită unor meşteri iscusiţi şi fecunzi.

II. *Argintăria.* Incă dela Mircea cel Bătrân se comandau obiecte de argint dela meşterii sibieni şi braşoveni. Ei nu satisfăceau întotdeauna pe domnii noştri, alte ori însă dădeau adevărate opere de artă. In v. XVII ornamentul obişnuit la aceste obiecte era acel Renaissance, în epoca Brâncoveanu se trece la floarea deschisă şi laleaua caracteristică.

In acest capitol sunt studiate pe rând relicvariile, cadelniţele, candelele, candelabrele lucrate de meşterii din Ardeal, crucifixele lucrate greoi ca şi acele în filigran; potirele lucrate de Saşii din Ardeal, care aveau monopolul în acest gen; apoi discurile care arată influenţe din Dalmaţia şi Veneţia. In general în aceste opere de artă se resimte şi influenţa rusească, acea a renaşterii şi acea orientală. Se trece apoi la legăturile făcute din argint. Cea mai veche e din v. XV-lea. Foarte frumoase şi îngrijite apar în epoca Brâncoveanu, datorite vestitului meşter german George Mai. In acest timp icoanele acoperite cu argint devin obişnuite. Cu veacul XVIII începe epoca decadenţei.

III. *Miniaturile.* Tehnica e aceiaşi, indiferent materialul pe care se lucra. Coloritul e foarte variat şi la noi prezintă o notă interesantă. Au existat mai multe şcoli de miniaturi, care s'au desvoltat mai mult în Moldova.

Se cunosc chiar numele unor fondatori. Astfel Gabriel Urikovschi, care ar fi învăţat arta în Bizanţ.

In v. XVI-lea începe influenţa polonă cu gustul pentru o ornamentaţie bogată, care ia locul rezervat figurilor. E decadenţa acestei şcoale.

In v. XVII-lea e noua şcoală a lui Atanasie Crimca, delimitată de două curente: 1) arta rusă ce se exercită cu o mare forţă în toate domeniile, 2) arta orientală din Asia Mică ce pune bazele unei noi şcoale.

Muntenia, a neglijat genul miniaturilor, iar pentru Moldova cu 1700 începe epoca prozaică.

Planşele şi numeroasele figuri interesante ce întovărăşesc textul lucrării după fiecare din capitolele sus menţionate vor servi tuturor iubitorilor de artă, care vor avea posibilitatea să se iniţieze mai uşor în acest domeniu. Se remarcă şi obiectivitatea ştiinţifică faţă de unele exagerări ale lui I. D. Ştefănescu.

Constanţa Dimitriu Niculiţă

TIPOGRAFIA „TIPARUL MOLDOVENESC" CHIŞINĂU
Str. Principele Nicolae No. 25.

Anul VII. Nr. 2 Aprilie—Iunie 1935

ARHIVELE BASARABIEI

REVISTĂ DE ISTORIE ŞI GEOGRAFIE

A

MOLDOVEI DINTRE PRUT ŞI NISTRU

Sub conducerea d-lor
T. G. BULAT şi C. N. TOMESCU

Această publicaţie apare cu sprijinul moral şi material al p. s. episcop VISARION al Hotinului.

CHIŞINĂU
TIPOGRAFIA „TIPARUL MOLDOVENESC"
1935

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII IAŞI
8 III 1935

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Anul VII. Nr. 2. Aprilie—Iunie 1935.

Arhivele Basarabiei

REVISTĂ DE ISTORIE ŞI GEOGRAFIE
A
MOLDOVEI DINTRE PRUT ŞI NISTRU

Din viaţa economică a Ţărilor române la începutul veacului al XIX.

[Veniturile Basarabiei, daniile bis. Sf. Nicolae din Chilia şi Seminarului din Chişinău, Tutunul în Muntenia şi Sarea în Moldova].

de T. G. BULAT

Prin „olatul" Basarabiei s'a înţeles ţinutul de sud, coasta dunăreană-maritimă, a Moldovei răsăritene. Având un trecut de grele încercări, ea luase în mintea Moldovenilor aspectul unui colţ de ţară distinct. Când în 1806—12 stăpânirea rusească începu să exploateze ţările noastre, veniturile Basarabiei îşi aveau un sistem propriu. Cumpărătorii aveau să se izbească de vechi obiceiuri şi proprietăţi ale căror stăpâni sau dispăruseră, cum era cazul Turcilor, sau veniseră de curând cum erau Bulgarii pretenţioşi. De aci eşiră nenumărate neînţelegeri între cumpărători şi Divan, care se rezolvau de atotputernicul senator rus. Din actele cari le prezentăm aci vedem cum se ridică neîncetat chestiunea complicată a viilor şi livezilor turceşti dela Cetatea Albă, sau a oerilor ardeleni, — minunata noastră transhumanţă naţională — cât şi-a Lipovenilor dela Vâlcovinii (Vâlcov) pentru balta Bazargicul în care treabă se amestecase şi generalul Langeron. Bulgarii dela Tomorova sunt încăpăţinaţi. Ei se cred favorizaţi şi-şi cer privilegii, deşi locul destinat lor era gubernia Hersonului. Lipovenii dela Vâlcov sunt anarhici; ei nu-şi plătesc birul, iar un ofiţer de marină rus se amestecă în treburi negustoreşti la locul numit *Lepe* [interesant element toponimic].

Dar când este vorba de vechi privilegii, visteria Moldovei intervine cu suficientă energie. Așa se arată dânsa când se pune chestiunea proprietăților „mănăstirii Sfântului Niculae de lângă cetatea Chilăi". Aceasta avea două gârle de pește -- și anume acelea ale evocatoarei de glorie — ale Catlabugăi — unde cumpărătorii erau obligați să nu se amestece. Intr'un interesant contract se vede că din aceste bălți se dă anual pentru seminarul, de curând întemeiat la Chișinău, câte cinci sute oca pește morun, nisetru sau căpățini de morun sărat.

Mai prezentăm aci o știre relativ la „apaltul" tabacului din Țara Românească, odinioară „irat al boerilor căminari". De 28 de ani, de când se instalaseră Consulatele, „sudeții" nu făceau de cât greutăți țării prin pretențiile lor. Ni se înfățișează cazul lui Zisu Janiotul, ginerile lui Hristodor Vrana, care se arată ca supus francez. In Moldova vistierul Iordachi Roset nu termina cu platitudinile față de Ruși urmărind și oarecare afaceri lucrative prin furnizare de sare. Chestiunea se încurcă. Interesante sunt însă mai ales amănuntele de extragere și exploatare a sării moldovenești. Ele merită o deosebită intenție pentru cititorul avertit.

I [1])

Cătră Excelentăe sa D. svetnicul de taină sinator proedros a Divanurilor Cnejiilor Moldavii i Valahiei și a feliori de ordini Serghii Serghievici Cușnicov.
Divanul Cnejăi Moldaviei.

In ponturile contractului vănzării veniturilor Basarabiei [2] *ce s-au închiet de cătră Divan cu cump rătorii anului acestui următorio, la postul al 12 al 17 și al 24, s-au întămplat pricini între cumpărători și între locuitori, adică la pontul al 12 le neurmănd cumpăratorii a lua îndată în stăpănire viile și livezile turcești, ce mai ales lăsandu-le întru părăginire după ci li-au lucrat lăcuitorii, apoi în urmă au cerut ca să li se înpliniască roada viilor. La portul al 17-le pentru vitele ce-ș duc lăcuitorii și alții de pest*

[1]) „Dela" nr 1612 / 1810 Arhiv. Senat. Chișinău.
[2]) Se înțelege prin „Basarabia" numai partea sudică a provinciei.

hotar şi de aice din Moldovia ne vrănd cumpărătorii a le lua căte 20 parale de vita mare, căte 10 parale de mănzat şi de străjnic, şi căte 2 parale de toată oaea, au cerut de la toţi acea ca să să învoiască silindu-i a da preţuri de plată mai mari. La pontul al 23-le unde hotarăşti pentru fănul ce să va face pentru trebuinţe oştinească, s-au arătat cu jalobă catre Divan cumpărătorii precum că iarba trebuincioase, nu s'ar fi luat cu analogon din tot cuprinsul Basarabiei, ce s-ar fi luat numai dela unele locuri de unde pute să vândă iarba cu preţuri folositoare pentru dănşii. Drept acea pentru ca să lipsască aceste şi să nu să întămple a fi pricină şi pe anul viitorio, socotindu-se de către Divan s'au făcut oareşcare diortosire şi îndreptari acestor 3 ponturi. Şi iată facăndu-se în talmăcire, atăt precum s-au aflat alcătuite în anul acest urmatorio, cum şi precum să socotesc ca să să alcatuiască pe anul viitorio, să trimit către Ex-v, şi precum să va socoti cu înţălepciune va ave Divanul răspunsu cu povăţuire cum să urmezi. Deosăbit di această mai esti pricină şi pentru o baltă ce să numeşti Bazargicul, care s-au luat în stăpânire di către Lipovenii din sat Valcovini şi cumpărătorii anului acestuea arată precum că Lipovenii acei ar fi arătat precum că ace baltă li s-ar fi dat în stăpânire cu saloc bardi de catră Ex-sa D. Ghenaral leitnant graf Langeron. Care şi pentru aceasta dup cum cu înţalepciune să va socoti de către Ex-v vom ave iarăş răspunsu cum să să urmezi şi să să triacă în ponturile vanzării anului viitor. Şi fiindcă acum este vreme ca să înceapă a să striga şi să-s vândă veniturile aceste, vom ave poruncă şi hotărăre, pentru ca să să înceapă a să striga şi să să vândă la muşterei acei ce vor da preţul acel mai di pi urmă.

Const Ghica logof. Const Balş logof.

1810 Mart 13 *Iordache Roset vist.*

II

Catră — Vasili Ivanovici Krasno Milaşevici
Divanul Cnejăi Moldovvei

Cumpărătorii veniturilor Basarabiei au făcut arătare pentru viile ce au lăcuitorii din varuşu Cetăţii Akermanului afară din

varușul cetății, precum că d-lui comendantul de acolo opreşti pe oamenii rănduiți spre strângire veniturilor a nu lua dintraceli vii dejma hotărâtă de al zăce din ponturi. Şi fiind că la pontul al 6-le al contractului ce s-au închiet cu cumpărătorii acestor venituri să hotăraşti ca din vinul ce va eşi din drepti viile ce vor ave lăcuitori la aceli olaturi, să aibă a da dejma obicinuită din zăci vedri una.

Divanul cu cinste face arătare Ex-v că dup cum cu înțălepciuni să va socoti să să facă punere la cali, şi să să trimită poroncă d-lui comendantului de Akerman ca să nu facă oprire rănduiților oameni a cumpărătorilor de nu-ş lua dejma obicinuită din vinul ce va eşi din viile ce au afară din varușul cetății, fiindcă cumpărătorii nu mai în varușurile cetăților nu au a să amesteca şi a ceri niscaiva venituri, iar din viile ce sint afară din varușurile cetăților dup ponturi trebui să-ş ei djma obicinuită.

Gavriil M şi Exarh

Const Balş logof. Iordachi Roset vist.

1810 Iuni 7

III

Către Crasno Milasevici

Divanul Moldaviei

Cumpărătorii veniturilor Basarabiei au făcut arătare Divanului precum că familiile bulgăreşti aceli ci s-au adus de peste Dunări în anul trecut de către oştile împărateşti şi să află aşezate pe olatul Tomarovii şi o samă dintrânşii şi pe olatul Ismailului, cari famelii sânt date în purtare de griji a d-lui satnic sovednic şi cavaler Coronele fiind hotărâre dată pentru dânşii ca să-i ducă în Rosăe să-i asezi în gubernia Hersonului s-ar fi înpotrivind a nu da venitul hotărât cumpărătorilor din sămănături şi dintraltile ci au după hotărâre ponturilor, şi opresc pe rânduiții oameni a cumpărătorilor a nu pune orânzile lor prin satile acele pe unde să află ei lăcuind. Şi fiindcă ponturile contrahtului cu cari s-au vândut acesti venituri nu deosăbesc pe aceste famelii a nu să supune la plata hotărâtă după ponturi, ci mai ales

să hotarăşti, ca toţi lăcuitorii ci să află şezători în olaturile Basarabiei să plătiască veniturile hotărăte după ponturi. Divanul cu cinste faci arătari Ex-v ca după cum cu înţalepcioni să va socoti să să facă punere la cale, spre a să supune pe aceste famelii bulgăreşti la plata veniturilor, după hotărăre ponturilor, să nu să pricinuiască vreo păgubire cumpărătorilor.

Gavriil M. şi Exarh

Const Ghica logof. Sandu Sturza hatm. Iordachi Roset vist.

1810 Iunie 9

IV.

Către... Milaşăvici Divanul Moldaviei

Cumpărătorii veniturilor Basarabiei anului acestui următor au făcut înscris arătări către Divan precum că lăcuitorii din satul Vălcul din olatul Chiliei, s-ar fi împotrivind cu totu de a plăti venitul obicinuit după hotărăre ponturilor. Şi deosăbit un marchitan rusu în silă şi fără nici o învoială ţine dughiană, cu fel de fel de lucruri de vănzari acolo fără să de cumpărătorilor vre un venit măcar cât de puţin. Cum şi la satul Chilie vechi iarăş din olatul acela, puind cumpărătorii crăcimă la un loc ci să numeşti Lepe,[1] *un ofiţăr a flotilei ci iaste la gura Dunării opreşti pe cumpărători a ţine crăcimă la locul acela, voind ca să-ş ţăe orănda sa acolo. Şi findcă dintru aceasta li să pricinueşti multă păgubire facu rugăminte ca să fie pus la cale, atăt pentru ca să-ş poată lua veniturile di la lăcuitorii satului Vălcul după hotărăre ponturilor cum şi pe marchitanul rusu acel ce ţine dughiana acolo, să să siliască a să învoi cu cumpărătorii. Şi pă ofiţăriol acel de flotilă ci opreşti pe cumpărător a nu-ş ţine cărciuma lăngă Chilie veche pe locul acela ce să numeşte Lepe să i să porunciască a nu faci oprire cumpărătorilor de a nu-ş ţine crăcimă la locul acela. Drept acea Divanul cu cinste faci arătari înalt Ex v ca după cum cu înţeiepciune să va socoti să-s facă punere la cale, şi să-s scrie comendantului de Chilie ca să facă îndreptări la aces-*

[1]) Atragem atenţie asupra denumirii *Lepe*.

te să nu să pricinuiască mai multă păgubire cumpărătorilor având şi Divanul răspunsu pentru punire la cale ce s-au făcut.

Const. Ghica logof. Const Balş logof.
Sandu Sturza hatm. Iordachi Roset vist.

1810 Aug. 27 Eşii.

V.

De la Visterie către cinstita isprăvnicie olaturilor Benderiol î proci

Cuviosia sa protopopul Panaite viind aice au dat jalobă arătând că doâ gărle de prinsu peşti a Catlabugăi ci sănt date mănăstirei sfăntului Neculai de lângă cetate Chilăi, şi cu locuri de arături şi de cosire pe lângă satu Halileşti, cumpărătorii veniturilor Basarabiei s'ar fi întinzind cu stăpânire, atât în numitele bălţi, cum şi în locuriie acele de arături şi sămănturi, ce sânt date svintei mănăstiri — Drept acea fiindcă la puntul al 13-lea a contractului vânzării veniturilor Basarabiei să hotărăşti ca acele doâ gărle a Catlabugăi şi cu locurile acele de arături şi de cosire, ce sănt pe lângă satul Halileştii, sănt date în stăpânire mănăstirei svăntolui Neculai. Şi în vănzari nu sănt cuprinsă. Cu hotărăre să scrii D-v ca pe cumpărătării Basarabiei nici de cum să nu-i îngăduiţi a să întinde cu stăpânire, nici în numitele bălţi, nici în locurile acele ce sănt date mănăstirei, de arături şi de fănaţi. Şi de vor fi luat cumpărătorii vre un venit pără acum din bălţile şi din locurile acele, cercetând şi încredinţându-ne de cât venit au luat, numai de căt să s împlinească ae la cumpărători şi să-i de mănăstirei, urmându-să întocma după cuprindere ponturilor vănzării veniturilor Basarabiei. Şi mai muit jalobă pentru aceasta să nu vie din partea mănăstirei, căci apoi d-v veţi rămăne îndatoriţi a răspunde.

Iordachi Roset vist. *L 1810 Avg 5.*

VI.

Copie

Noi cei mai gios iscăliţi am închieat acest contract în exarhiceasca dicasterie pe trei ani pentru locu ce este a mănăstirei Sf. Ni-

Arhiv. Mitrop. Chişinău no, 460/1814.

colai din Chiliea anume Mecetul, şi o gărlă anume Catlabuga tot a mănăstirei care loc şi gărlă să da în arândă pentru folosul bisericii şi aşezărilor celor plăcute lui Dumnezeu, pe aceste următoare ponturi :

1.

Avem să dăm pe feşte care an la biserica sfântului ierarh Nicolai căte una mie cinci sute lei sau în galbini sau în argint.

2.

Inceputul anelor să să socotească de la întâi Ghenari, anul 1819, şi să sfârşaşte la întâi Ghenari 1822. Şi banii să-i numărăm pe feştecare an în trei sferturi, adecă la întâi Ghenari la închierea contractului să dăm o a treia parte 500 lei sfertul întâi, al doilea sfert iarăş 500 lei ca mai întâi şi al treilea sfert, adecă tot istovul la Săpt întâi, care aşa vor urma toţi anil deplin acesti de mai sus arătaţi.

3.

Această somă arătată să va da în mâna starostelui Bisericii care va fi cu alegerea poporenilor şi întăritura ocărmuirei duhovniceşti spre întrebuinţarea după instrucţiea ce să va da.

4.

Deosăbit de suma banilor arătaţi ne îndatorim ca pe feste care an să trimitem la bursă adecă la casa copiilor celor săraci ce să învaţă în săminarul Chişinăului cinci sute ocă peaşte morun sau năsătru sau căpăţini de morum sărate di sălămură.

5.

Platind banii pe tot anul după vadelele însămnate cu ispravă avem să ne luăm tot venitul după obiceiol cantorei Basarabiei, adecă din feliol de sămănături căt şi din cosătură atât avem voe a ne face o casă de a ţine întrânsa feliori de băuturi atăt căt şi altele care mai sunt obicinuite. După ponturile ocarmuirei ce sânt date cumpărătorilor Basarabiei atât a locului Mecet cât şi a gărlei Catlabugăi ori cât va eşi fară a să amesteca cineva până la împlinirea anilor.

6

Iară împlinindu-să anii Biserien va fi volnică a vinde cui va voi sau iară nouă cu preţul ce vor da alţii iară neplătind banii la vadelile şi neînplinind ponturile contractului să fim lipsiţi de stăpânire.

Protoierei şi blagocin Panaite Gheorghiu am iscălit, Ierei Ioan Grigoriev de la biserica sf. ierarh. Nicolai am iscălit.

Ierei Lefter Gheorghiu de la biserica sf. ierarh Nicolai am iscălit.

VII.

Contract.

Noi mai jos iscăliţi neguţători Candrin Scanderobu din oraşul Izmailului, şi Stoean Grosul din oraşul Chişinăului, am încheiăt acest contract în duhovnicească dicasterie a Chişinăului pe tri ani de zile pentru locui ce iaste a mănăstirii Sfântului Neculai din Chilieа anume Mecetul, şi o gărlă anume Catlabuga tot a mănăstirei care loc şi gărlă să dă în orândă pentru folosu bisericii, şi slujitorilor bisericeşti şi aşezărilor cetor plăcute lui Dumnezeu, pe aceste următoare ponturi.

1.

Avem a plăti pe trei ani, patru mii şapte sute cincizăci lei adecă pe feşte care an căte una mie cinci sute optzăci şi trei lei şi triisprăzăci parale şi un ban Inceputul anilor stapănirăi noastre să va începe de la întăe zi Aprile, anul curgătorio 1822, şi să va sfărşi la anul 1825 April iarăş întăe zi.

Şi banii ne îndătorim a-i plăti pe fieşticare an în trei vadele, adică la zi întăi Aprilie cinci sute două zăci şi şapte lei şi triizăci şi una părale şi $^1/_9$ la zi întăi August 527 lei şi 31 parale şi $^1/_9$. Iară la a triilea vade la Dechembrie întăea zi, 527 lei şi 31 parale şi $^1/_9$, urmănd toţi anii însămnaţi cu darea banilor tot la arătatele vadele.

2 lea

Aceasta mai sus arătată sumă, ne îndatorim la festecare vade a o triimeti la buhalterul duhovniceştii dicasterie dumnealui colejcăi secritari Gheorghie Hrisostrat prin protopul de la Ismail Nichita Gliţan, sau sănguri noi să-i aducem.

3-lea

Deosebit de suma banilor arătaţi ne mai îndatorim, ca pe fiiştecare an să triimetem la bursă, adică la casa copiilor celor săraci ci să învaţă în săminariea Chişinăului căte cinci sute ocă peşti morun sau nesătru ori căpătini de morun sărate în salamură.

4-lea

Plătind banii pe tot anul la vadelile însemnate avem să ne luăm tot venitul după obiceaiol cantorii Basarabiei adică din tot felul de semănături şi din fănaţi având a stăpăni împreună şi cărcima ce iaste pe acel loc spre a ţine întrânsa de tot felioli de băutură, atât şi altile care mai sânt obicinuite după ponturile ocărmuirii ce sânt date cumpărătorilor Basarabiei, atat a locului Mecetu cât şi a gărlii Catlabugăi ori cât va eşi fără a să amestica până la împlinirea anilor.

5-lea

Iară înplinindu-să vadeaua de trii ani duhovnicească dicasterie volnică va fi a vinde locul şi gărla pominită cui va voi sau iarăş noao, cu preţul ce ne vom pute tocmi, dar neplătind banii la arătatele vadele şi ne înplinind ponturile contractului, atuncea să fim scoşi din stăpânire fără a avea noi vre un cuvânt de îndreptare sau a face vre o pritinţie. Şi spre încredinţare ne-am iscăltt.

Anul 1822 Martie 28 zile.

Candrin Scandirov, Stoean Grosu.

Intărit de Arhimandrit Ioaniche, Ioan Monastirschi şi Matei Muscinschi.

VIII.

Catră Ex-sa gheneral maior i cavaler Enghelgard viţ prezedentu Divanului de la întăiol Divan şi Comitet al Principatului Valahiei.

Inştiinţăm Ex-tale, că din vechime tabacul a fost apalt, care acest venit de apalt s'au aflat hărăzit irat al boerilor căminării, la care după vreml să orănduea den feciorii de boeri. Intr'acest anu, după slobozeniea ce ne-au dat luminatul prinţip Bagration, s'au orănduit d-lui Anastasache Comăneanul. Insă apaltul acesta d-lor boeri căminari după vremi l-au lasat slobod a-l vinde cine va vrea şi prin hotărâri domneşti s'au orănduit ca să dea cei ce aduc tabacul strein din Ţara turcească de una oca căte par 50,

---

„*Dela*" no. 1786/1810 Arhiv. Senat. Chişinău.

şi osebit la cutiea milostenii iarăş de una ocă căte paral. 26. Şi de vamă sau altă dare au fost apărat tabacul. Iar de sânt ani 28 de când s'au aşăzat consulaturi aci în Bucureşti pentru dia fendersi neguţătorilor sudeţi al streiniior curţi, s'au rănduit prin tarifă ce au să plătească sudiţii vamei când tot de atunci s'au pus în rănduealâ ca tabacul ce aduc neguţătorii sudiţi de la Rusiea i de la Nemţiea, să plătească trei la sută. Iar când sudiţii au adus tabac turcescu pentru vânzare aci în ţară, a plăti şi ei fără osebire şi caminăritul şi acea ce este orânduit pentru cutiea milostenie, dupe porunci. Şi de sânt doi ani aducând un neguţător franţez, tabac turcescu de l-au vândut aci, în ţară, s'au înpotrivit a plăti căminăritul şi avaetul cutii. De care façându-să cercetare, însuş din neguţători sudiţi cari au metahirisit acest alisveriş au dat adeverinţă, cum că totdeauna pentru tabacul turcescu au plătit caminărit după porunci. Dupe care din partea Divanului s'au îndatorat şi suditul frontozescu a plăti. Şi s'au făcut cunoscut şi cinstitului consulat al Franţii. Acum d-lui epistatul căminării ce este au făcut arătare Divanului că un Zisul Ianiotul ginerile lui Hristodor Vrana aducând tabac din Ţara turcească, şi arătându-să de sudit franţuzescu să împotriveşte a plăti căminăritul. Şi la cercetarea ce s'au făcut după coprinderea ponturilor şi a obiceiului ce s'au urmat, s'au orânduit d-lui vel agă, ca prin ştirea cinstitului consulat al Franţii, să înplinească de la zisul căminăritul după ponturi. Şi d-lui vel agă urmând datorii d-sale au mersu la cinstitul consulat de au dat pliroforie, şi au luat răspuns că nu poate îndatora pe Zisul se plateascâ acele căte 76 de parale la oca de tabac dupe ponturi, ci va să plătească numai trei la sută.

Ci fiindcă boeriea caminari într'acest irat razimi şi de nu i să va da rămâne a pierde venitul. De aceea Ex-ta cu mijloc cuvincios care mai bine să va socoti, să bine voeşti de a da nizam spre îndreptare.

1810 Maio 8

Gr. Ghica. *Vel vister Varlaam,*

IX.

Iordachi Roset vist cumpărătorio slujbii ocnii prin buna voinţe alcătuesc acest contract cu Ex sa D. sfetnicul de taină senatoriol şi prezidentul Divanului Serghie Cuşnicov pentru vănzare de sare, cari au voit Ex-sa să cumperi dela ocnă în sumă de un milion de puduri, cari alcătues 1333000 ocă sare. Iar aşezare ari a să urma prin aceste de mai gios ponturi:

1-i. Arătata sumă de un milion puduri sare, adică trii spre zăci milioane trei sute trei zeci şi trii mii ocă sare, mă îndatoresc eu mai sus numitul a o da cântărită la măglile ocnii unde este scoasă, de acum până la sfârşitul lunii lui Maie a anului viitorio 1810. Şi Ex-sa va rândui oameni ca să o priimască, şi cară ca să o rădice, ca să o triacă piste hotar unde va ave trebuinţe.

2-le. Plata pe această cumpărătură ari să să urmezi căte 2 lei de suta de ocă, preţul acela cari este hotărăt de obştie, însă în monedă de argint, sau de aur, socotindu-să după curgire de acum a monedilor, adică galbănul olandez zăci lei, iar rubla de argint trii lei.

3. Plata acestor bani să va urma într'acestaşi chip, adică la închiere contractului să vor număra de către Ex-sa înainte 70000 lei, adică şeptizeci mii lei. Iar după două luni, adică la sfărşitul lunii Ghenarie să vor număra toţi ceilanţi bani adică 196660 lei spre înplinire a 266660 lei, ci alcătueşte plata căte doi lei a toată suma serii aceştie.

4. Eu mai sus numitul la nimică altă nu am a mă amesteca, de căt numai la îndatorire dării serii aceştie până la un pud căntărindu-se cu cantariol ocnii. Iar rădicare, încărcătura prin cară, şi toate carăle, spre aceasta ari să fie îngrijire Ex-sali senatoriolui, plătindu-să osăbit şi celi obicinuite, adică opt parale de car ci să număsc a glodaşlor, şi o para a Dialului ci iaste milă a mănăstirii Aron Vodă, aceşti fiind cheltueli a cumpărătorilor, afară de chiriile carălor. Pentru cari şi făcându-să socotială că pot să tae de la doă păn la doă mii cinci sute lei, când Ex-sa va voi a da banii aceştie

[1]) „*Dela*" nr. 1219/1809. Arhiv. Senat. Chişinău.

osăbit, apoi să vor plăti prin oamenii miei. Iar întru alt chip va plăti feştecari car căte noâ parale când va încărca.

5. Vadiaoa cântăritului sării să fie de acum ori când va voi Ex-sa până la sfârşitul lui Mai, sau cel mult până la sfârşitul lui Iolie, când să împlineşte şi vreme cumpărăturii mele. Şi până atunce să-s ştie îndatorit pentru slobozenie rădicării serii în putere ponturilor cumpărăturii. Iar de atunce înainte, când din netrimitire carălor va rămâne sare la ocnă dintru aceasta, eu nu pot fi îndatorit spre slobozenie rădicării, precum şi pentru cântăritul şi priimitul serii în curgere acestii vremi până atunce să fii datorio a să face, ca să rămăe pe sama Ex-sali sare întru deplină sumă, fără a să mai ceri de la mine după vadiaoa împlinirii anului.

6. Să înţelege din hotărăre ponturilor Divanului ce sânt date cumpărătorilor slujbii ocnii, că acolo în Dialul ocnii, şi în ţinutu Bacăului nu să poate de cătră ori care cumpărătorio a să vinde sare, dar apoi nici a să ţine şl a să vinde prin magazii la schelile celi cunoscute a ţerii. Rămăne dar, ca sare aceasta, sau a să treci piste hotar, sau a să vinde afară din ţinutu Bacăului, şi numai la schelile celi neoprite. Şi pentru acest pont să va urma hotărăre ponţurilor Divanului numai în vadiaoa ci are cumpărătoriol slujbii.

Cu această aşezare s-au alcătuit şi s-au sfârşit contractul acesta astăz Noembr. 21 la anul 1809.

X.

Cătră Ex-sa D. sfetnic de taină senator proedros Divanurilor Cnejiei Moldovei i Valahiei şi cavaler Serghie Cuşnicov Divanul Cnejiei Moldovii.

Primindu-se la Devan predlojenie Ex-voastre supt No. 1034 s-au văzut că după pre înaltă a împărăteştii sale Măriri poruncă au rămas a fi netrebuitoare sare de un milion puduri pentru care s au legat contract pe numile haznelii înpărăteşti la 7 zile Dechem. cu d-lui vist Iordachi Rosit, cumpărătoriol ocnii, arătându-se ca să-s ea sare numai penteu 65250 lei, ce s-au dat arvună pe 50 mii ruble asignaţăi, care s-au slobozit din hazne, şi să-s întoarcă contractul.

Drept acea nu lipsăşte Devanul cu cinste a face răspuns Ex-v, că, îndată au făcut cunoscută d-lui vist. Iordachi Rosit această strămutare a contractului dă care ştiute s-au înpărtăşit şi cealaltă cumpanie a cumpărătorilor ocnii ce sint împreună cu d-lui vist Rosit, care s-au chemat faţe şi li s-au arătat însuş predlojenie Ex-voastre, cerându-li-să şi contractul care este la casa tovărăşiei. Şi cât din parte d-le vist. Iordachi Rosit nici cât de puţină pricinuire asupra strămutării, nu rămâne, priimind d-lui a să şi păgubi de parte d-sale, ca să urmeze, hotărîrei aceştie. Dar douăzeci de tovarăşi a cumpaniei aceştie, cu plângire şi rugăciune au arătat că dintru această strămutare acestui contract, lor li să pricinueşte o simţitoare şi pătrunzătoare păgubire, şi la cei mai neputincioşi dintr'ânşii, să poate zice şi sărăciea, pentrucă vadeaoa vânzării ocnelor ce-au fost pe sama lor să apropie la sfărşitul lui Iolie a să sfârşi.

Ei nu cu puţină cheltuială şi cesferturile s-au îndatorit a le plăti la visterie, şi cheltuiala scosului sării a o întâmpina fiind însărcinaţi cu datorie gre. Şi statornicie fiind pe contractul acesta, s-au silit numai de a scoate sare, dar nici cât de puţin nu s-au îngrijit a face chipurile acele care folosesc spre vânzare şi rădicare sării din ocnă, adecă nici au legat contracturi cu neguţitorii ca să le dea sare, ce şi pe acei ce s-au arătat din parte ţării rosăşti, voitori să cumpere sare, i-au depărtat. Dar nici chirie au plătit, nici cărăuşi au întocmit în vreme de iarnă, când au lăcuitorii trebuinţă de bani, pentru ca să poată rădica în curgere vremilor să o scoată din ţinut Bacăului, să o ducă pe la schelele Nistrului şi acolo să o vândă cu preţuri mai mari, ca să poată întâmpina cheltuelile. Intru acest chip ei acum au rămas numai cu sare în ocnă şi fără nici o punere la cale pentru vânzare ei, cerând milostivire şi înlesnire, măcar pentru nepăgubire lor. Aceşti cumpanioni sint mulţămiţi macar de toată dobânda banilor care era să li să numere acum după contract, să-s păgubască pentru o vreme îndestulată şi să roagă cu umilinţă, ca tot cu acest preţ de doi lei suta de ocă, care este preţul ocnii, să îndatoriască cumpărătorii noi care vor întra de la zi întăio Avg. a priimi asupra lor prin îndatorire ponturilor sare aceasta dintru

un milion de puduri, cât rămâne afară, de cât să faci pe acele 64.250 lei plătindu-le banii aceştie cumpărătorii noi, cu vadele. Pentru că cumpărătorii noi vor ave vreme de a o vinde din ocnă cu acest preţ de doi lei. Vor avea vreme şi de a prinde cară cu chirie, ca să o triimată pe la scheli, să o vândă mai cu folositor preţ. Iar cumpărătorii vechi sint lipsiţi de toate aceste nedejde pentrucă li să înplineşte vadeoa.

Divanul nu socoteşte aceasta cerere şi rugăciune a lor fără cuviinţă, puind înainte cuvintile dreptăţii şi a păgubirii, mai ales fiind oameni pământeni însărcinaţi cu familii şi unii întru nevoe.

Rămâne însă la înţăliaptă şi driaptă socotinţă a Ex-v având Devanul şi răspuns spre urmare.

Const. Ghica logof. Const. Balş logof. Sandu Sturza hatm.

1810 Apr. 11

Eşii

XI.

Milostivului stăpân Vasili Ivanovici.

Mă cunosc îndatorit pre milostivul meu stăpân, cu plecăciune a arăta înalt Ex-v. Mai întăio o adăogire ce s-au socotit a să face la pontul vânzării ocnii, asupra luării banilor arvonăi ce s-au dat din hazneoa înpărătiască cumpărătortlor vechi în contractul de un milion puduri sare care s'au aneresit. Şi lăsând a să plroforosi înalt Ex v. din alăturata talmăcire a adăogirei unui punt care rămâne a să hotări cu unire înalt Ex-v. Apoi toţi banii sunt datori cumpărătorii vechi a-i număra, adecă jumătate ce sunt gata şi unde va fi porunca înalt Ex-v., vor fi număraţi acum, iar jumătate la 15 a viitoareî luni Avgust. Şi ei să fie volnici pană la sfarşitul lunii lui Noembrie a rădica jumătate din suma sării, care faci pe aceasta arvoană, adică 1706250 ocă cu cară de a ţării Moldovei, ca să o vândă spre înplinire banilor ce plătesc. Dup aceasta, la întrebare ce să faci în ce chip va fi mai cu priintă visteriei, adică de a să vinde ocna numai pe un an, sau pe doi. Supt cugetul credinţei mele arăt socotinţa me, adecă dacă

suma vănzării ocnii, va trece peste 200 mii, mult sau puțin, la acei cumpărători să-s de pe doi ani. Iar dacă nu va ajunge suma de 200 mii apoi să fie vănzare numai pe un an.

Vasis care mă face a da aceasta idee iaste aceasta că putere ocnilor Moldovei alcătuindu-se cu cheltuelile și întamplările cele înpotrivitoare ieste potrivită cu o sumă ceva piste 200 mii. Și stă apoi în norocire înlesnirei stihiilor și a vremilor ca să să poată rădica sare de la ocnă, mergănd cară multe, și vănzăndu-se să nădăjduiască cumparatoriol folos. Iar vreme, înpotrivă fiind ocnile surpăndu-se, mulțime de cară nemergănd să rădice sare sau din ploi, sau din alte slujbe, și sarcini a lăcuitorilor. Și cu aceasta sumă înpreunăndu-se cu cheltuelile cele mari a scoaterei sării pagubă simțitoare poate să aibă cumparătoriol. Lânga aceasta ideea urmeaze și alta, că cumpărătorii vechi silindu-se a scoate multă sare, după o socotință trebue să le ramîie piste 12 milioane sare la ocnă. Deci ace sare, și cu cătă să va scoate de cumpărătorii noi pe anul viitor, trebue să-s înprăștie, și prin țară, și pe la scheli și cu prisosință să-o îndestuleze, a nu ave, trebuință multă cumpărătorii în anul al doilea Și pentru aceasta zic că ar trebui să fie visterie mulțămită găsind sumă peste 200 mii să le dee pe doi ani.

Cumpărătorii vechi mai mult sînt mulțămiți să o cumpere pe un an, dar datorie credinței mele care să jărtfește pentru folosul haznelii, mă face să puio înainte socotințe me, și atunci numai cănd înalt Ex v. va găsi cu cale, va hotărî ori într'un chip sau în altul, căci întămplarile cele viitoare sunt necunoscute.

Nu socotesc pre milostivul meu stăpân a nu fi datărie râvnii mele cei credincioasă, a arăta, și pentru cuprindere predlojenei supt No 1189 asupra dării acestor doâ slujbe desătinei și ocnii, ca să nu fie volnic Divanul a face întăritură strigării cei de pe urmă, pănă nu va face știre înalt Ex-v. spre hotărîre.

Aceasta cu plecăciune puio înainte înțelepciunii voastre socotința mea, că Divanul nici o data întăritură nu va face fără hotărire predlojeniei înalt Ex voastre. Dar mușterei cumpărători de nu vor ave creditul Divanului că, ace al treite strigare, cari

iaste de pe urmă, va ti leguitul hotar a vănzării dup care apoi, şi mai multă sumă de vor da alţii afară din adunare strigării cei pământesti, nu pot a ave protimisis nici într'un chip, nu vor adăogi unii pe alţii, cu preţul cel priincios visterii, ca să ajungă la scoposul lor, cugetând că după ce să va faci ce de pe urmă strigare, şi să va sfărşi vor pute ei a să arăta voitori de adăogire ca să e slujba cu preţuri mai mice.

Dup aceasta, leguit şi cunoscut în toată Moldova, şi în Ţara Românească iaste, ca al triile strigare de la koki-veki *să fie svântă şi nestramutată. Şi într'acest chip s'au făcut şi publicaţiile unite cu predlojenie Ex-v. ce dintăio, că după al treile strigare la 15 Iolie, să vor da cui or da preţuri mai mari în* koki-veki.

De ar urma numai stricarea obiceiolui pământesc, pentru folosul haznelii, nu ar pute ti atăt de socotit, dar enteresul hazuelii iaste a să părzi supt obiceiul pământesc adăogire ce de al treile, ar ti hotărătoare.

Şi aşteptând porunca înalt Ex-v întru a ti însămnate, sau în 16 a lunii Sămbătă ca să-s de în întăţoşare rănduitului din parte înalt Ex v, sau într'alt chip, sint cu toată cinste.

A Ex-voastre plăcută slugă
Iordache Roset vistier.

1810 Ioli

Eşii

INSEMNARE

Pe un „*Apostol*“, tipărit la Bucureşti în timpul păstoriei Mitropolitului Grigorie (1784), aparţinând Bisericii din Lipcani — Hotin găsim: „Acest Apostol s'au cumpărat cu banii Beserici din Podul Lipcanilor unde să cinsteşte şi să prăznueşte hramul Adormiri Prea Sfintei Născătoare de Dumnezău cărie să închină acest Apostol şi spre slujba sfintei Biserici în veci să fie. Iară cine s'ar ispiti a-l lua sau al vinde sau a-l fura să fie blestemat şi afurisit de 318 sfinţi părinţi şi să i se verse maţele ca lui Arie şi să fie muncit înpreună cu Iuda vănzătoriol de Hs.

Şi să să ştie cum că acestu Apostol cu ştirea şi blagoslovenia noastră s'au cumpărat cu 11 lei adecă unsprăzăce lei douăzăci şi cinci de părale, bani bisericeşti. Spre care eu pentru credinţa însumi scriind legatura acestii cărţi am iscălit.

Artemie Slănicean (?) protopop Prutului i Nistrului i Ciuhurului în raioa Hotinului şi şezătorio în Podul Lipcanilor — 1792 Sept 6 zile.

T. G B.

DIFERITE ŞTIRI DIN ARHIVA CONSILIULUI EPARHIAL—CHIŞINĂU.

de CONST. N. TOMESCU

Un sat se retrage în Moldova după răpirea Basarabiei

...„di la satul Toporu, di la acest ţinut (Lăpuşna), toţi lăcuitorii, ci au fost mai înainte, împreună cu preuţii a bisericei acei cu hramul sf. marilui mucenic Gheorghii, *au fugit piste Prut* la anul 1812, luna lui Săptembrii, rămăind bisărica pustii cu toati podobile ei; acum în urmă adunându-să în satul arătat alţi oameni, din cari cei mai mulţi sănt ruşi...", scrie protopopul Lăpuşnii Ioan Dimitriu la Mai 1814. Şi pentru această parohie, având acum abia 36 gospodării, se hirotoniseşte un Vasile Zavinovschi, născut în ţin. Cercavsk, gubernia Chievului. El ştia a citi, a scrie şi a cânta numai în l. rusă.

(*dosar nr. 216 / 1814*).

Un dascăl Iftimie, fiul protopopului Ioan, care vinea la hirotonia în preot pe seama satului Dereneu, ţin. Orheiului, ce avea peste 100 de gospodari, „au învăţat a ceti şi a cânta la dascalul Matei Morţun" din Dereneu.

(*dosar nr. 220 / 1814*).

Gînduri pioase la ctitoria de biserici.

Proprietarul Toma inginer, ce stăpînia satul Mărcăuţi, se adresează în Mai 1814 cu o aşa de frumoasă cerere mitropolitului Gavriil: „La satul mieu Marcăuţii, din ţăn. Orheiului, pe apa Nistrului, dumnezăescul lăcaş, în care să săvărşeşti sfănta Jărtvă, să află învechitu, încăt au venit în stare a nu fi vrednic de aşa mai presus de ceriuri dumnezeesc lucru a priimi. Şi

fiindcă datorie a legii, a credinţii noastre urmiază dintru o osăbită povăţuire, a ne îndemna sămţirile sufleteşti şi trupeşti spre cele plăcute Pronii cereşti, am pus hotărăre cu agiutoriul Lui de sus şi a sfinţilor arhangheli Mihail şi Gavriil şi cu blagoslovenie î. p. s. voastre, ca să fac alt dumnezeesc lăcaş, de piatră şi la alt loc mai sus, spre privire creştinilor de departe şi tragere spre închinare... să fii primită această puţină jărtvire din bună voinţă, ce din sudorile mele o vărsu, spre săvărşire acestui lucru plăcut Celuia ce v-au învrednicit o ocărmui a sale pre pământ salăşluiri... fiind blagosloveniile î. p. s. voastre de a pururе cu mini, ca să-m păzască gândul şi cugetul, ca să-m isprăvăsc pornire aceasta, făr vreo împotrivire şi împiedecare".

După 2 ani, la 1816 acelaş proprietar iarăş scrie mitropolitului că „mila a toate ziditoriului, agiutoriul sf. arhangheli, blagoslovenie î. p. s. voastre revărsându-să asupra me, am dobândit lungime vieţii mele, norocindu-mă ca, după început să ajung şi la bunul sfârşit a dumnezeeştii casă, ce din nou am zidit... înpodobindu-o cu toate celi trebuincioasă şi cuviincioasă, după cum Domnul au binevoit, nămăind ca numai ca sfintele slavoslovii, de cei nevăzuţi şi văzuţi sfinţi slujitori să-ş săvărşască şi înfricoşatele celi fără de moarte Taine a Măntuitoriului nostru întrânsa să-s înpliniască...".

Biserica a fost sfinţită la 8 Noembrie 1816 de către arhimandritul Chiril, staretul m-rii Curchi, dorit de proprietar şi delegat de mitropolit.

Din izvodul bisericii, scris de Chiril, se vede că ea avea 7 stînjeni lumina, clopotniţă deasupra pridvorului, pordoseala de lespezi de piatră, apoi veşminte, îmbrăcăminte, străni, cărţi, vase şi lucruri bisericeşti, toate din plin belşug.

(dosar nr. 221 / 1814).

La August 1812 sinodul rus a obligat pe toţi arhiereii eparhiali să-i raporteze anual despre mersul lucrărilor în cancelaria Consistoriului, cîte s'au primit, cîte s'au executat şi cîte au rămas neîmplinite şi pentru ce motive. Din primele asemeni dări de seamă vedem :

a. că dela 2 Octombrie 1812, cînd s-a strămutat mitropolitul Gavriil dela Iași la Chișinău, pînă la Ianuarie 1813 :

s-au primit 43 ordine și s-au împlinit toate ;

s-au alcătuit 37 dosare de cercetări și au rămas neîmplinite 6 ;

s-au primit 212 jalbe și au rămas neîmplinite 3.

b. că în cursul anului 1813 :

s-au primit 113 ordine și s-au împlinit toate ;

s-au alcătuit 224 dosare de cercetări și au rămas neîmplinite 4 ;

s-au primit 1515 ordine și au rămas neîmplinite 3.

(*dosar nr. 219 / 1814*).

Familia răzășului D. Popescu din satul Afumați, ținutul Lăpușnii, cerea în 1814 blagoslovenia mitropolitului ca să ridice acolo o biserică, pe care n-o avea încă. Acest locuitor, de meserie dulgher, se obliga să lucreze singur tot lemnul necesar, iar locuitorii declară „și noi ne-am îndatorit și l-am priimit pe numitul... ca să fie în slujba starostii și purtătoriu de grijă, atăt el căt și ficiorii lui căt vor voi tot în slujba stărostii și a ipitropii să fie... ei să nu fie supărați întru nimică di birul înpărătesc și di toati havaleli...". Declarația o semnează locuitorii cu nume de Cătran, Lica, Crăciun, Crastăvăț, Gărlanu, Lache, ș. a. In sat erau 16 case cu 29 bărbați, 22 femei ; pînă atunci ei aparțineau de biserica din Budăi, de care erau departe „ca dela sf. mitropolie din Chișinău la sf. prooroc Ilii" ; în Budăi erau 88 case cu 214 bărbați și 221 femei. Dar viind protopopul Ioan Dimitriu din Buicani la fața locului, să cerceteze, n-a găsit nici material adunat, nici bani și sătenii au spus că ei „nu pot nici sănt vrednici să facă bisărică și sănt mulțămiți la popor la bis. din satul Budăiul, asăminea și cu preuții ei sănt mulțămiți...", și cum nici răzășul Popescu „cu bani nu poate să ajutorezi, ci numai cu barda la lucru", a căzut ideia unei biserici în acel sat Afumați.

(*dosar nr. 224 / 1814*).

Desființarea schitului Hîrtop. Hirova schit de maici.

„Cu lacrămi jăluim noi răzășii din Isacova î. p. s. tali, că din vreme vechi tot în moșiea noastră Isacova am socotit un locușor și prin blagoslovenia răposatului proin mitropolit Gavriil[1] am făcut un schitișor prin sfatul tuturor răzășilor și cu toată cheltuiala părinților noștri, iar în vreme răzmiriții dintăi s-au arsu de Tătari, pe urmă după paci iar cu sfatul de opște a tuturor răzășilor s-au făcut iarăș la loc schitul tot prin blagosloveniea sfinții sali, și fiind părinți așăzați la acest schit, ce să numești Hirova, din nepurtare lor di griji, iarăș s-au arsu schitul în al triile rându, și noi ne potându suferi acest sfânt loc ca să-l privim pustiiu, am pus toți răzășii rugăminti la p. s. sa proin mitropolitul Veniamin și prin blagosloveniea, ce ne-u dat, l-am făcut la loc cu toati ali nostri, spre pominire moșilor și a strămoșilor noștri, și după ci s-au sfințit statornicindu-să niști bătrăni ai noștri, dându-să de cătră noi răzășii și moșii înpregiurul schitului, și nu după multă vremi viind niști maici călugăriți dela schitul Hărtopu, au rădicat pe bătrănii noștri de acolo, și, prin a cui blagoslovenii noi nu știm, s-au statornicit acesti maici rămăind bătrănii noștri ctitori, cari s-au ostenit cu totul, isterisiți și înprăștieți din locul lor, și locul ci s-au dat înpregiurul schitului pentru pășunatul vitilor mănăstirești l-au arat tot și vitili le pascu acum pe locul nostru, străcându-ni și pădure, ne prind și vitili nostri de pe al nostru loc, le duc pe la zobeți de ne fac gre trudă și cheltuială pănă le scoatim. Pentru aceasta cu lacrămi năzuim la ce nemărginită milă a î. p. s. tali ca să faci milă și pominiri spre a să statornici bătrănii noștri iarăș la locul lor, nefiind și noi niscai omini bogați, ci ne-m îndatorat pe la alții când am făcut acest schitișor...". Semnează : Toadir Postolăchel răzăș și ctitori, Niți Butucel răzăș, Dumitrachi Dănga răzăș, și noi toți răzășii din parti din gios, Erimiea Gapor și Neculai Vărlăn răzăș.

Dicasteria cere protopopului de Orhei Stăvărachi Costin să facă „legiuita cercetari în frica lui Dumnezău..".

[1]. mitropolitul Moldovii Gavriil Calimachi (1760—1786).

Din raportul său rezultă acestea:

Schitul a fost făcut „di răposatu protopop Costantin Coriţchi şi cini a fi mai miluit; apoi arzindu-s di Tătari, fiind părinţi acolo, nici într-un chip nu voe răposatul mitropolit Gavriil a le da blagoslovenii să-s mai facă şi stând sora p. s. sali, primind şi cinul călugării, au făcut schitul şi chilii, cari şi acum sint faţi, cu toată cheltuiala ei, şi s-au aşăzat la numitul schit Ciurova însuş şi alti maici şi după săvărşire ei s-au răsipit maicili căti era şi iar s-au strănsu nişti fraţi cu protivnici urmări, puind şi egumin pre un ermonah Fotii cu patima beţii şi, din nepurtare de grijă, au arsu schitul cu toati podoabile şi cărţile şi mergănd la p. s. sa părintili mitropolit Viniamin să li-s de blagoslovenii, păr n-au dat puţin loc, nu li s-au dat blagoslovenii a-l faci, şi găsindu-s un Vasili Mihai şi cu alţi făcători di milă l-au făcut în stare, cari să află, iar nu aceşti ci au dat jalobă, şi nici bătrăni di ai lor n-au fost călugări la schit, făr numai un Costantin Coriţchi, cu părul slobozit, şi esti un beţiv di n-ari protivă şi mergi bat şi sudui maicili, vrănd să tai şi nişti pomi, ci sînt din vremi di alţii puşi şi puţină vii, iar nu de dănşii sau di neamul lor, şi locul căt esti dat şi stălpit, cănpu şi păduri nu esti dat di dănşii, ci di alţi răzăşi din părţile lor, cari unii să află în sat, iar cei mai mulţi lăturaşi, iar parte lor esti osăbită şi schitul esti cu loc cu tot osăbit di locu lor, dar fiind locul schitului nu-i di agiunsu, cumpără schitul loc dila cii ci vănd, cari sint lăturaşi, şi păduri niavănd aceia, nici un folos di moşie lor, că să mănăncă înzădar di aceşti jăluitori, şi ei fiind deprinşi a răpi părţile acelora cum şi păr acum nemulţămindu-i după dreptul lor nu sufăr pi schit a cumpăra vinitul acelora şi aceasta esti toată patima lor, şi acel Costantin Coriţchi poartă scofii în sat şi şedi tot în crăşmă, nivoind a mergi nici la una din mănăstiri, iar alţi bătrăni călugări di ai lor, n-au nici unul şi sînt cu totul niadivărati jalobile lor..".

1814 Iunii 24.

Şi protopopul alăturează „porunca cu cari s-a rădicat călugării di la schitul Ciurova şi maicile di la schitu Hărtopul şi au trecut la Ciurova". Cuprinsul ei e acesta:

„Dela duhovnicească Consistorie a mitropoliei Moldaviei. După porunca ci s-au primit în Consistorie încă din anul trecut 1809 Oct. 23, dela î. p. s. nostru stăpîn, chiriu chiriu Gavriil, mitropolit exarh și cavaler, pentru punerea la cale între schitul di maici Hîrtopul și schitul Ciurova dela țănut. Orheiu, și fiind asupra ernii s-au îngăduit până acum, iar acum fiind asupra primăverii, cînd fiiștecare sîrguiaște a rîndui ceale pentru vară, Consestoriea, în puterea de mai sus pomenitei porunci a î. p. s. sale, scrie cueerniciei tale, iconoame Stăvărachi, protopop Orheiului, ca numai decît rădicînd mai întăi toți călugării dela Ciurova, și înpărțindu-i la alti schituri, unde să vor înpăca, apoi să mergi și la schitul de călugărițe Hîrtopul, și să rîdici toate maicile de acolo, cu toate lucrurile lor, mișcătoare și nemișcătoare, ce sînt făcute prin a lor iconomie și osteneală, afară de catapeteazmă și icoane, ce sînt făcute mai din vechi din mila creștinilor, și să le duci, așăzăndu-le la schitul Ciurova.

Și fiindcă schitul Hîrtopul, după cum s-au înțeles, să află în prea proastă stare, de nueali, acoperemîntul stricat de ploaă întrînsul, cucerniciea ta, după rîdicarea maicilor de acolo și așăzarea la Ciurova, vei închide besearica Hîrtopul, până cînd lăcuitorii din Hîrtop o vor meremetisi și o vor înpodobi cu toate ceale trebuincioasă spre săvîrșirea sfintei slujiri, cărți, veșminte, sfintili vasă și clopote puind altele în loc, și atuncea, după înștiințarea ce vei face la mitropolie, să va da voe și de slujire, rămăind bisărică de mir, iar nu schit.

Iar dochimii, carii pînă acum supt nume că vor a priimi cinul călugăresc, au petrecut la Ciurova între călugări, pe aceia, după stăpînească poruncă, să-i dai cu țara la bir. Pentru care urmare și înplinire să trimiți răport la Consistorie, spre arătarea î. p. s. sali că ai urmat după poruncă".

Chiril arhimandrit 1810 Febr. 19.

Teodor sachelar Mitropolii

(dosar nr. 117 / 1814)

Tot în legătură cu desființarea schitului Hîrtop și trecerea maicilor de aici la Hirova, mai aflăm știri din alt dosar. Bătrîna monahie Anastasia Guțoaia, fostă stariță vreme de 36 ani, avînd

acum 80 ani, se plînge mitropolitului Gavriil în 1814 cu acestea: că vor fi 40 ani „decând am venit la viiața călugărească și din însuș ostinelili meli am prifăcut schitul Hărtopul de iznovă înpodobind biserica cu toati celi trebuincioasă... La anul 1811, după multi arătări drepte și nedrepte, ce s'au arătat asupră-mi cătră i. p. s. voastre, adusă fiind atăt eu căt și celelanti maice veţuitoari cu mini la mitropolie, s-au hotărăt ca toati maicili să-s ridice și să să aşezi la schitul Hirova, trecând cu videre milostivire î. p. s. voastre greşalili noastre căti au fost și n-au fost..". Și după multă rugămintea ei, mitropolitul a păsuit-o „a pitreci rămăşiţa vieţii meli tot la schitul Hărtopul cu cinci — şasă maice bătrăne, unde mi-am răpus toată vărtute și putere stării mele... La rădicare maicilor celorlanti dela acest schit, de cătră rănduiţi mi s-au luat: 20 mai bini capiti di viti, i stupi, păini și toati ce am avut drepte ale meli, iar nu a schitului sau că s-au adus de milostenii, care s-au dat schitului Hirova..." Dar blagocinul totuș cere să se ridice bătrîna și acele maici dela Hîrtop. Mitropolitul Gavriil rezolvă astfel plîngerea ei: „Pentru lucrurile ce zice jeluitoarea că i s-au luat, de sînt a ei, să se întoarcă ei înapoi, și, netrecînd cu vederea adîncile bătrăneţe și slăbiciunea jeluitoarei, îi dăm voe să trăiască la Hîrtop, însă numai cu trei bătrîne călugăriţe, care să-i fie de slujbă. Iară la biserică, care acum este biserică de mir, nici de cum să nu poruncească, nici să se mestece, ci să trăească în liniște. Pentru care Dicasteriea să trimată ucaz blagocinului Paisie.—G. M. K.".

Dar maicile mutate de aici la Hirova, în frunte cu stareţa lor Xenia nu recunosc a-i înnapoia nimic, declarînd că ele au lăsat pe loc toate ale schitului și încă în plus. Cu prilejul unei cercetări s-au stabilit multe vinovăţii în viaţa maicilor dela Hîrtop. *(dosar nr. 161 / 1814 pe 48 file)*.

In fine, pe de altă parte, locuitorii înf runte cu fraţii Cotruţă, fraţii Brăncă, Gr. Boaghe și G. Roşca, arată că biserica sf. Nicolae depe moşia lor Hîrtopul este zidită de moşii și strămoşii lor pentru a fi schit, că e aşezată pe un „loc frumos și în pădure și pentru ca nici pomenirea părinţască și strămoşască să nu să străce", cer să se facă iarăș schit cu 20—30 maici. Mitropolitul

scrie rezoluția „ 1814 Mai 30. Fiind că biserica schitului s-au dat a fi biserică de mir, nu putem a mai întoarce iară.—G. M. K.".
(*dosar nr. 222 / 1814*).

O văduvă din Chișinău, jăluindu-să mitropolitului, între altele declară că a strîns cu soțul său ceva avere, „el ținea dugheană, iar eu lucram colțuni și abale, după obiceiul nostru cel bulgăresc".
(*dosar nr. 189 / 1814*).

La Mai 1814 sachelariul Teodor Stamati, protopopul ținutului Sorocii, raportează acestea exarhicești dicasterii: „In anaforaua pre sf. îndreptătoriului Sănod, pomenește ca dascalii și ponomarii să nu dei dijmă, iară nu hotărăști din cătă sămănătură să nu dei dijmă, cum și pentru viti iară nu hotărăști căti să aibă scutelă de imaș, pentru fân asă(me)ne nu li să hotărăște căti fălci sănt datori stăpânii moșiilor a li da. Pentru aceasta cei povățuiri..."
(*dosar nr. 211 / 1814*).

Un diacon Iordachi Lucașul s-a zbătut vreme de 7 ani în judecăți și a cîștigat pentru niște locuitori o parte din moșia Marinici, ținutul Florești; pe acest pămînt s-au așezat apoi acei locuitori și au înființat pela 1813 satul Marinici. Tot diaconul a mers cu „blagocinul de ocolu aceluia la satul Măcărești și făcând cerire cu rugăminte ca să ni dei ctitorii de pomană bisărica ce au fost făcut-o ei și au rămas ne slujând sf. Liturghie întrănsa, pentrucă au făcut boiriu bisărică alta, întru care ctitorii cu bunăvoie ni-au dat-o și aducând-o noi în satul nostru am gătit-o acum și ne-au sfințit-o...". Pentru aceste merite, locuitorii cer mitropolitului ca să-l sfințească în preot la acea biserică sf. Voivozi pe diaconul Iordachi. Acesta era fiu de mirean din Sălișteа, ținutul Eșului, „ carte au învățat la tatăl său, a cete și a cânta". Dar n-a izbutit.
(*dosar nr. 212 / 1814*)

Un alt candidat la hirotonie, Gh. Focșa născut în satul Bogdana, ținutul Bărladului, „carte a ceti, a scrie și a cînta moldovinești au învățat la preotul Constandin din tîrgul Fălciilor".
(*dosar nr. 215 / 1814*).

După 1813 au început a trece din Rusia în noua eparhie a Basarabiei diferiți tineri în slujbe bisericești și preoți. Între ei a venit și Iacov Ghetopanov, „student teolog dela seminarul din Harcov" din jud. Sloboda, fiu de preot, care învățase l. latină, franceză și germană.

(*dosar nr. 207 / 1814*).

Un diacon se recăsătorește.

Un diacon Gheorghie Vlasie, hirotonisit în 1808 prin blagoslovenia mitropolitului Gavriil de către chir Grigorie al Ierapolei, pentru satul Sălcuța, ținut. Benderului, după 2 ani rămîne văduv, prin moartea soției, el avînd abia 35 ani și cu casă de 3 copii mici. El se jălueşte mitropolitului că nu-și poate creşte copiii și pentru aceasta vrea să se recăsătorească, părăsind sanul diaconiei. Dă și o declarație cu aceste obligațiuni „... mă leg pren acest zapis că di acum înainte și în veci diacon să nu mă mai numesc, nici rasă să port, nici di celi dieaconești ale Bisăricii să nu mă ating, nici să mă iscălesc supt numi de diiacon, ci să fiu mirean și în rănduiala mirenilor. Iar când din împotrivire mă voi numi diiacon cu cuvântul măcar, sau cu lucrul, sau cu portul, atuncea să fiu supus cei mai strașnică pedepsi...". Dicasteria a alcătuit un ref rat, în care consideră greșită atitudinea-chiriarhilor moldoveni, că pe unii ca aceștia îi ținea tot între țircovnici; dicasteria, pe temeiul canoanelor, îi admite căsătoria a doua a diaconului, dar odată cu aceasta îl exclude cu totul din tagma bisericească și-l trece între mireni.

(*dosar nr. 209 / 1814*).

Mai mulți locuitori din satul Cișmechioi, ținut. Tomarovei (Ismail), scriu mitropolitului Gavriil la 1814: „Fiindcă noi ne aflăm 130 di oameni gospodari... veniți di pisti Dunăre acum di cinci ani de zili, și fiind noi bejenari și nestatorniciți, ne-am așăzat în numitul sat și neavând biserică." cer blagoslovenie a-și zidi un sf. lăcaș de piatră; li se aprobă ca hramul sf. Atanasie cel mare. La 1818 biserica era gata. In jurul ei se alcătuește o parohie cu 300 bărbați și 280 femei.

(*dosar nr. 198 / 1814*).

Preot năzuind după dreptate.

Încă sub stăpînirea moldovenească aici, s-a iscat o neînțelegere între boerul Panaite Catargiu și răzeșii din Pereni pentru moșia Drăgușenii. Între nemulțămiți se aflau și un diacon Folte și preotul Vasile, ambii din Ciuciuleni. Prima judecată a fost la divanul cnejiei Moldovii „în cătiva rînduri"; în 1813 la departamentul întăi al oblastiei Basarabiei s-a socotit judecata sfîrșită, hotărîndu-se „dreptul fieștecăruia". Dar răzeșii, îndemnați de preot, s-au arătat nemulțămiți și au dat o nouă „jalobă di apilație"; „s-au scos și în obștească Adunare, de unde s-au dat și ce desăvărșit hotărăre, „cu care au rămas amăndouă părțile mulțămiți". Vornicul de poartă Jărdan și pitarul Căsian Suruceanu au fost rînduiți să taie fiecăruia partea de moșie. Dar „în urmă, ci s-au părut preotului Vasile și altor tovarăși a lui, au pornit jalobă către exelențiea sa nacialnicu aceștii oblastii și cavaleriu Ivan Marcovici Garting, cerând ca de iznoavă să să mai giudece...", dar guvernatorul, aflînd cursul dosarului, întărește vechea hotărîre, poruncind „ca să nu să superi mai mult ocărmuirea cu jalobe... și ii, în loc să să astămperi, mai mult au supărat...". Departamentul numind pe lîngă cei doi rînduiți, Jărdan și Suruceanu, și pe sfetnicul curții Iordachi Mihul, i-a trimis pe toți și ei au deosebit cu pietre hotarele părților de moșie pentru fiecare. „Și în urma tuturor acestora iarăș preutul Vasile cu ai lui, au mai adaos jalobi cerînd de iznoavă giudecată, arătând și alti multi pricinuiri că ar fi pătimind dispre d-lui Catargiu...". Și departamentul roagă „să lipsască acesti nitrebnice urmări...". Mitropolitul scrie rezoluția la 1815 Martie 27: „Numitul preot Vasilie să să chemi fără zăbavă în Dicasterie, și cercetîndu-să, să i să arate dătoriea sa, cum i să cade a fi liniștit, făcătoriu de pace, iară nu de turburări și nu gălcivitoriu, și di aici să nu se slobozească fără știrea noastră.—G. M. K.". Sfîrșitul acestor zbuciumări ni-l arată declarația nelinești tului preot Vasile Toma din satul Ciuciuleni, ținut. Lăpușna, dată la 9 Aprilie „...mă leg cu acest zapis... ca di acum înăinti di mă voi amisteca prin giudecăți sau prin zavestii sau a puni alți oamini la cali, spre a da jalbi de

giudecăți sau a tulbura norodul, să fiu canonisit și giudecat după cinul meu...".

(*dosar nr. 197 / 1814*).

Locuitorii din satul Bulbocile, ținutul Sorocăi, găsind că biserica lor de nuele, cu hramul sf. Voevozi, „este cu totul învechită și stricată", au hotărît în Mai 1814 să zidiască din piatră o altă nouă biserică „înprejurul acei biserici vechi, ca, până să va săvărși ace noao, să nu fie lipsire de dumnezeească Liturghie". Cererea o semnează preoții: Costantin, Teodor Tataru și Cozma, apoi ipodiiaconul Andrei, vornicul Simeon Petrenjel, Ursachi N., Ursachi S., Condorachi Cojocariul, D. Glivan, Savin Lupan, C. Lupan, Ilieș Hărmonu, Andrei Mazilu, A. Corocărjă, Dămian Munteanu, Onofrei Dociu. Boerul satului Dimitrie Dociu cluciar mijlocește pentru prelungirea condicii de milă. Biserica a fost gata și s-a sfințit de protoiereul Calinic Seracov la 17 August 1829. Parohia avea atunci 147 gospodării, cu 339 bărbați.

(*dosar nr. 201 / 1814*).

O veche biserică în Chițcani, ținut. Bender.

Obștia din satul Chițcani scrie mitropolitului la 1814 că în urmă cu 25 ani, sub stăpînirea turcească, se construise acolo o biserică, cu hramul sf. Nicolae, din veniturile pescuitului ce făceau locuitorii în rîul Botnii. Dar clădirea ei e prea veche și din lemn nu tocmai bun, se ruinează; deaceea ei cer binecuvîntare să zidiască una nouă de piatră.

Biserica aceasta a posedat și avere In vremea războiului ruso-turc (încheiat la 1792), comandantul regimentului de vînători din Nijegorod, Hitrov, a luat mulți turci captivi și apoi i-a lăsat să se așeze între satul Chițcani și lacul Balta. Curînd unul din ei, bogatul turc Hasan bei a dăruit locuitorilor din Chițcani, pentru întreținerea bisericii lor, lacul Balta și o livadă cu pomi fructiferi; apoi din vămi s-au cumpărat un potir de argint-aurit, o cădelniță și un clopot, care se află acum în biserică, și pe care comandantul cetății Bender, Prozorovschi, le-a confirmat cu ordin ca bunuri ale bisericii. Și divanul Moldovii din Iași dăduse

document de stăpînirea acestora. Dar sameşul Grigorie Grecu a făcut documentul pierdut şi a pus stăpînire pe toate veniturile bisericii, adecă pe rîul Botna, lacul Balta şi pe livada cu pomi roditori, lăsînd biserica fără nici un venit. Obştia cere acum restituirea acelor bunuri pentru zidirea noei biserici.

(dosar nr. 159 / 1814).

Pentru zidirea acelei noi biserici de piatră în satul Bulbocile, ţin. Sorocăi, iar apoi în ţin. Iaşii, începută la 1814, şi de care am amintit ceva mai sus, s-au făcut socotelile de construcţie pînă la 1824, cînd „zidirea de piatră s'au gătit de istov, precum şi bolta, decît numai acoperită nu iaste, şindilă pentru acoperit să află gata, asăminea s-au făcut lucrare să se aducă şi căpriori precum şi alt lemn...". Totalul cheltuelilor a fost de 12,186 lei 37 par. Din această sumă s-au dat: pentru o condică de milă = 6 lei, „un ciubuc ceară tare, găitan şi pusul peceţii" = 7 lei, pentru umblatul cu condica = peste 570 lei, care strînsese suma de 2300 lei ; apoi var dela Orhei de 1032 lei, piatra o aduceau mai ales din carierile satului Unguri, costînd un coş de piatră = 10—12 lei, fierul se plătia cam cu 1 leu de ocă, la sfinţirea temeliei s-au cheltuit = 61 lei, pentru săpatul temeliei = 173 lei; comitetul a dat şi masă lucrătorilor, cumpărînd 7 oi cu 24 lei, 2 vedre brînză cu 10 lei, 2 vedre lapte acru cu 6 lei; apoi „săpătorului să facă catapeteazma" s-a dat = 500 lei, pentru „o cruce de argint poleită cu aur" = 220 lei, un clopot = 70 lei, „de îmbrăcat o evanghelie cu argint şi poleită cu aur" = 450 lei, iar pentru „un sfeşnic de alamă" = 45 lei.

La 1829 August 17, cînd s-a sfinţit această biserică, cum amintim şi în altă parte, ea avea acest bogat inventar, alcătuit de protoiereul Calinic Sieracov, probabil acelaş cu diaconul ce preda ca profesor la seminarul teologic în 1815, anume :

„1. zădirea bisăricii esti de pieatră, zidită înaltă şi frumoasă, şăndilita, la cari să află şi clopotniţa într-o zădire cu bisăricâ, cruci frumoasă, ograda de pieatră ;

2. înlăuntru bisăricii icoanile împărăteşti nou zugrăvite, foarte frumos şi aurite ;

3. catapiteazma săpată, aurită, praznicile zugrăvite după orănduealâ, precum şi apostolii şi proorocii;

4. titrapod după cuviinţă;

5. analoghie, sfeşnice di lemn zugrăvite;

6. făcliele zugrăvite;

7. candililе de argint la toate iconile precum şi la tetrapod şi la jărtvelnic;

8. zădirea prestolului esti di pieatră, făcut după foarmă, şi diasupra lespide de pieatră, acoperimântul prestolului este de cit şi al doilea materie diasupra di mătasă;

9. grobniţa de fier alb;

10. cruci pi pristol di argint poleit cu aur;

11. dou sfeşnice pi pristol, di aramă;

12. la jărtvelnic sfintile vasă di matim, poleite cu aur;

13. văzduh şi pocroveţă di taftă;

14. doua cadelniţă di argint şi una di aramă;

15. patru filone di taftă şi stihare patru de cit, patrahiri dou di taftă şi dou de cit;

16. dou părechi de năraviţi nou de taftă cu flori şi dou părechi de cit;

17. di litie trei păhară di marmură şi taler di matim;

18. în tinda bisericii sănt doau icone sf. Nicolae şi Maica Precurata;

19. în clopotniţă dou clopoti.

Cărţile bisericeşti:

1. Evanghelie moldoviniască cu uşărnic roşu şi suflată cu argint şi cu aur.

2. un mineiu mare şi unul mic.

3. octoih. 4. triod. 5. pentecostariu. 6. liturghie.

7. apostol. 8. ciaslov. 9. psaltire. 10. telalonic (?)

11. tălcul Evangheliei. 12. dou cărţi molebnice.

13. dou panahide, care să fac în 29 ză lunii lui August, pentru pravoslavnicile obştii.

14. molebnic la Naşterea Domnului Hristos.

15. molebnic diosăbit cu rugăciune pentru lăcustă.

16. altă cărțulii cu rugăciune pentru agiutoriul asupra vrăjmașilor.

17. tabel.18. dou adaogiri către tablă.

19. polihronismos.20. legătura trei înpărațălor.

(*dosar. nr. 201 / 1814 pe 61 file*)

Teodor Sabău, ctitor la m-rea Curchi, primia bani în păstrarea sa dela locuitori, dîndu-le dobîndă.

(*dosar nr. 136 / 1814*).

La Aprilie 1814 preotul Ioan Budeanu din Ialoveni împreună cu diaconul Agapie Naghița și starostii: Ioniță Vîrlan, vornic Ioan Andronic și Ioniță Apostol au cerut blagoslovenie să zidiască în sat o nouă biserică de piatră, în locul celei vechi, care deabia se mai ținea, cu acelaș hram „sf. Paraschiva". Biserica a fost gata și s-a sfințit de protopopul Ioan ot Buicani la 14 Octombrie 1819. In dosar se află și un „catastif di toati lucrurile și podobile" acestei noi biserici, cărțile erau moldovenești.

(*dosar nr. 140 / 1814*)

Dintr-un alt *dosar nr. 143/1814* aflăm cîteva știri: că un boer Sturza din Iași avea și în 1813 o stînă mare lîngă satul Zgărdești, ținut. Orhei, un preot Florea, dorohoian, declară că mulți cad în păcatul desfrînării, „cad arhierei și mitropoliți și cu rugăciuni să mîntuesc"; că în satul Bivolu din ținut. Dorohoi era un dascăl Filip, la care învățau și fiii de preoți, pela 1790, a citi, a scrie și a cînta, că la 1795 Iunie 18 mitropolitul „Partenie Proelavul de Hotin" hirotonisia preoți pentru ținutul Hotin.

Moșiile Parcova și Dăngenii din Basarabia erau ale m-rii Cetățuia din Iași; în 1814 ele erau arendate de logofătul Grigoraşcu Radu. Pentru ridicarea datoriilor venia aici un arhimandrit „Parfenie Arhiotafitul", igumenul m-rii Barnovschi, tot din Iași și epitrop al m-rilor sf. Mormînt.

(*dosar nr. 144 / 1814*)

Protopopul ţin. Sorocii, sachilar Teodor Stămati se plînge dicasteriei că unii din preoţi nu trimit la vreme viedomostiile şi listele de ispovedanie, „să arată cu nisupunire la celi ce li să poronceşte, sămiţindu-să în săni, nibăgăndu-mi în samă poroncile".

Dicasteria îi porunceşte ca „pe acei cari înpotrivesc poroncilor... cu înnadins trimiş supt pază să-i triimeţi cătră Decasterie cu înştiinţările lor de urmările şi de potridirile (?) lor pentru ca să se canonească spre pilda şi a altora..".

(*dosar nr. 182 / 1814*)

Cer slujbă în l. romînă.

Moldovenii din Chilia (Basarabia) s-au plîns Poliţiei locale că acolo le slujeşte în biserică un preot Panaite Grigoriev, însă numai în limbile greacă şi sîrbă, iar nu moldoveneşte, şi deaceea ei nu-l pricep. Pe dealtă parte, a venit în Chilia un nou preot, Petru Şerban, moldovean, care a slujit ca paroh al bis. sf. Nicolae în oraşul Chilia Veche, din dreapta Dunării, şi, ne mai vrînd să rămînă „sub stăpînirea Turcilor, a trecut aici". Locuitorii îl cer pe acesta ca preot slujitor în limba moldovenească.

Poliţia aduce cazul la cunoştinţă guvernatoriului Garting al Basarabiei şi acesta îl comunică mitropolitului Gavriil, adăugînd că Moldovenii, din pricină că li se slujeşte în l. greacă, „nu se duc la biserică şi atît cei vrîstnici cît şi tineriii rămîn fără nici o învăţătură a sfintei religii creştine", şi în fine, roagă să se admită preotului venit „de naţie moldovan" să le săvîrşiască sf. slujbe.

Totuş, vicarul Dimitrie a scris o asemenea rezoluţie în l. rusă: „1814 Mai 25. Preotul Petre Şerban nu poate fi numit ca paroh la biserica sf. Neculai din Chilia, deoarece la această biserică se află ca paroh protoiereul Grigorie, om cu bună purtare şi care aproape de 25 ani serveşte această biserică. Se poate numi Şerban la biserica aceasta, potrivit numărului capilor de familie, ca al treilea preot, dacă cuc. sa după uzul existent în asemenea cazuri, va prezenta consimţămîntul înscris al parohienilor, că ei doresc să-l aibă, cu avizul protopopului, căci numai din simpla cerere, aflată la dosar, nu mă pot încredinţa,

întrucît în cererea de față obștea moldovenească se plînge că preoții actuali slujesc mai mult grecește și sîrbește, iar nu romînește. Cu mirare constat că cererea-i subscrisă între alții și de un număr, nu tocmai mic, de greci și chiar sîrbi. Despre aceasta se va răspunde în numele î. p. s. sale, excelenții sale. D. E. B. și Ak.".

In acelaș dosar găsim și acest ordin, scris în l. romînă către preotul Petru Șerban:

„Poronca înpărăteștii sale Măriri, săngură stăpînitoare a toată Rosiea, din duhovnicească Dicasterie a Mitropolii Moldavii către tine, preote Petre, ot cetatea Chiliea. După jaloba ce ai dat cătră preosfințitul al prea sf. îndreptătoriului sinod înpreună șezător sfetnic Ambrozie, arhiepiscopul Ecaterinoslaviei, a Tavricescului, Hersonis și țiitor locului exarhiei Moldovlahiei, arătănd cum că mai nainte ai fost la cetatea Chiliea, dar cănd s-au luat acea cetate, atunci s-au rădicat toți oamenii de acolo. Dar acum fiindcă cei mai mulți oameni s-au întorsu iarăș slujitori la bisărica din cetate, unde mai nainte ai fost. La cari jalobă răzeluțiea p. s. sale din Ghenar 22 anul 1791 scrie: „Dăm voe și blagoslovenie a sluji iarăș la acea bisărică". Drept acea duhovnicească Dicasterie, spre înplinirea hotărării p. s. sale trimite acestu ucaz, pri care te înștiințează, avănd voe și blagoslovenie a sluji iarăș la bisărica din cetate, după cum mai nainte ai fost. Pentru care acest ucaz deșchis și să dă. Nr. 52 Arhimandrit Iov 1791 Ghenar 22".

(dosar nr. 178 / 1814).

Un oarecare Ion Popescu, născut în ținutul Dorohoiului, scrie „înstreinîndu-mă din copilărie me de aici din Patriea me, pin țări streine am umblat". Deci, era om călătorit. Iar dela 1810 stătea în slujba mitropolitului Gavriil.

(dosar nr. 145 / 1814).

Un preot Ioan, născut în Corlăteni, ținut. Botoșanilor, fiu de preot, căsătorindu-se în satul Sîngerei, ținut. Sorocii, după 3 ani rămîne văduv și suferă multe ispitiri și reclamații; la vîrsta de 38 ani se retrage la m-rea Dobrușa.

(dosar nr. 158 / 1814).

Salar eparhial în 1814-1815

Intr-un stat găsim arătat salarul pe 6 luni (23 Aprilie — 26 Octombrie 1814) pentru centrul eparhiei din Chișinău.

a. *la sobor:*	lei
protoiereul catedralei și cavaler Petru Cunițchi . .	250
cluciarul — vacant.	
preoții soborului:	
protoiereu Alexie Gubschi .	125
preot Ilie Gorițîn . . .	125
protodiacon Moise Cerneavschi	150
diaconi:	
Petru Loncicovschi	100
Simeon Pisarevschi	100
vacant al 3-lea diacon.	
Ipodiaconii:	
Șofonie Corunom	100
Iacob Cerneavschi	100
cîntăreți:	
Atanasie Voholov	50
Ioan Olșevschi	50
Chiril Cosiurea	50
Constantin Baltaga	50
clopotari:	
Maxim Buzovschi . .37,20 par.	
Atanasie Confurevici .37,20 par.	
corul:	
dirijor Petru Ghetopan . .	150
bași:	
Roman Ghirjev	75
Calinic Siericov	75
Filip Lebedințov, nou primit	75
vacant al 4-lea bas.	
tenori:	
Roman Zelinschi	60
Petru Pisarevschi	60
Maxim Tomilaschi, nou primit dela 9-IV	64
vacant al 4-lea tenor.	
b. *la dicasterie:*	
consilierii au salarii dela alte dregătorii.	
secretarul Pavel Jadanov .	250
vacant ajutor de secretar.	
traducătorul Mihail Cunițchi	150
funcționari:	
Petru Ghetopan	125
Alexandru Florov	125
Andrei Leontovici dela 5. II 177 lei și 33 par.	
cancelarist Matei Leușițchi .	100
vacant al doilea cancelarist.	
scriitori în l. rusă:	
Petru Loncicovschi	150
Gheorghe Loncicovschi . .	100
în l. moldovenească:	
Manuil [Manolache] Costin .	150
Grigorie Scorțescu	150
contabil Gheorghe Hrisostrat	150

odăiasi [pristavi]:	lei
Maxim Bielu	50
Iacov Remezovschi	50
Ieremia Molodțov, nou primit vacant al patrulea pristav.	50
c. la seminar:	
rectorul protoiereu și cavaler Petru Cunițchi . . .	250
prefectul ieromonah Irineu .	150
aceluiaș, la Geografie și Istorie	25
profesor Isidor Gherbanovschi	150
aceluiaș, la Aritmetică . .	25
profesor de l. greacă Nicolae Dochimus	100
profesor de desemn irodiacon Ioanichie	50

Pe semestrul următor (26 Octombrie 1814—23 Aprilie 1815) statul se complectează cu:

	lei
1. cluciar preot Isidor Gherbanovschi	150
2. al 3-lea diacon Calinic Sierinov	100
3. cîntăreț Teodosie Decusară în locul lui At. Voholov	50
4. clopotar Pisarevschi în locul lui Buzovschi 35,20	par.
5. bas Ștef. Calinovschi .	75
6. „ Atanasie Voholov . (în locul lui Siericov și alt loc vacant).	75
7. postul ajutorului de secretar	150
8. Petru Loncicovschi trece funcționar	150
9. protocolist și arhivar Matei Leușițchi . . . . . dispare postul de contabil.	125
10. subcancelarist Nazarie Ghinculov	80
11. subcancelarist Mihai Siniacevschi	80
12. scriitor în l. rusă D-tru Soroceanu (în locul lui Petru Loncicovschi). . .	70
13. odăiaș Iosif în locul lui Molodțov	50
14. prefectul Irineu predă acum Poetica și Retorica, Istoria și Geografia . .	175
16. diacon Calinic Sieracov pentru Infima (clasa inferioară)	75
17. învățător în clasele pregătitoare și cîntarea pe note Mironovici	75
18. profesorul de l. greacă.	150
19. profesorului Ioanichie de desemn i s-a dat și Aritmetica	100

(*dosar nr. 163 / 1814*).

La Martie 1814 dicasteria din Chişinău cere tablou „de toţi ipodiaconii, cari încă păn acum n-au intrat în slujbele dăscăliei sau a pănămăriei". In protopopia Foleştilor erau 9 (Chişcăreni, Hărceşti, Mircesti, Rădeni, Bălăneşti, Foleşti, Pănzăreni, Balotina, Cucueţi), în protopopia Codreni — Greceni 4 (în Leova, Hănăseni, Larga şi Lărguţa), în Lăpuşna erau 9 (2 în Ulmu, Rusăştii, Ţăpala, Săngera, Costeşti, Scoreni, Stolniceni, Buţănii).

(*dosar nr. 126 / 1814*)

Guvernatorul Garting al Basarabiei a cerut dicasteriei exarhale în Martie 1814 „viedomostie de toţi preuţii, diiaconii, dascali, ponomari, cari sănt rănduiţi; aşăjdere văduvele ce sănt femei preuţăşti şi ţărcovniceşti, arătându i în ce sat sănt şi căte drepte ale lor au: oi şi capre, rămători şi stupi, pentru ca să fie slobozi cei duhovniceşti de darea goştenei după întimiere înaltei monarhiceştii milostivire, ce au dăruit tagmei duhovniceşti de aice, cu înaltul al înpărăteştii sale Măriri ucaz, ce au urmat în 21 zile a lui Avgust la anul trecut 1813..."[1].

Dicasteria a dat şi un model de tablou.

In dosar sunt tablourile dela: protopopul Isaia Şăşcanul din Durleşti, blagocinul Lupul Popescu ot Năpădeni, blagocinul Ilie Goriţin din ocolul Ichelului, dela blagocinul Ioniţă Gore, Teodor Stămati protopopul ţin. Sorocii, dela blagocinul Gheorghe Batcu, protopopul Ioan Dimitriu, protopopul Simeon Macovschi al ţin. Codreni-Greceni, dela protopopul Stăvarache Costin al ţin. Orhei, protopopul Costantin din Foleşti, protopopul Hotinului Gheorghe Rodostat şi dela protoiereul Basarabiei Teodor Maleavinschi.

Publicarea unui tablou cu datele din acest dosar şi din dosarul nr. 126/1814, care vine dela ţin. Hotărniceni şi din ocolul Culii, ar fi interesant.

(*dosar nr. 128 / 1814 pe 95 file*).

Incă un monah moldovean trece în supuşenie rusească.

Arhimandritul Gavriil dela Iaşi, adresează în Aprilie 1814 către mitropolitul Gavriil o plîngere din care aflăm acestea:

[1]. E vorba de ucazul înfiinţării eparhiei Chişinăului, pe care ţarul Alexandru ş-a pus aprobarea sa (vezi *această revistă, nr. 1 / 1929.*

„Fiind eu de Patriea Moldaviei, născut din părinţi pravoslavnici creştini, tatăl meu a fost dascal obştesc în l. moldovenească, în Patriea sa la Moldaviea, întîiu la şcoala dela episcopiea Rădăuţului... [răposatului episcop de Rădăuţi Mina au fost nepot de soră şi răposatului episcop Dositei Herescul.. au fost ginere], apoi la oraşul Dorohoiului, în care şi noi am învăţat carte moldovenească dela părintele meu dascalul Constantin Vasilievici Rădăuţanul, şi ajungînd la vărsta de 17 ani la anul 1797 Febr. 13 zile m-au luat dela părinţii mei sf. sa arhimandritul Chiril, egumenul m-rii Slatina, poslușnic lîngă sine în m-re, la anul 1798 Dec. 19 zile, de sf. sa am fost tuns în cinul călugăresc în rasofor, şi la anul 1799 Noembr. 4 zile.. şi prin blagoslovenia răposatului mitropolit Iacov al Moldaviei m-au hirotonisit ierodiiacon p. s. arhiepiscop Nicodim Sinadon, şi tot la numita m-re Slatina am fost slujitoriu Bisăricii... apoi în slujba iconomii... la anul 1808... am fost primit de î. p. s. voastră în mitropoliea Moldaviea... rînduit în slujbă scriitoriu în l. Moldovenească la exarhicească Dicasterie, în care slujbă cuoscîndu-mi-să osărdiea ce aveam şi credinţa tainelor ce am păzit... în 1811 am fost hirotonisit şi ieromonah de p. s. mitropolit al Ierapoliei Grigorie, iar la 6 zile Aprilie tot a anului 1811, din nesupunerea ce au arătat înpotriva stăpînirii duhovniceşti proestoşii m-rilor închinate la alte locuri,[1] fiind scos din ocîrmuire şi proestasul m-rii Bîrnova, ieromonahul Sărafim, după necuviincioasăle sale urmări, în locul său, la numita mănăstire am fost rînduit eu de către î. p. s. voastră egumen... şi mergând la m-re şi aflîndu-o lipsită mai de toate lucrurile trebuincioasă înlăuntru şi afară, pe lângă acestea şi datoare cu o sumă de bani, n-am prigetat a pune toată silinţa spre a aduce iconomia mănăstirii la mai bună stare, plătind şi din capetele datoriilor 8000 de lei, afară de dobînzi..." Pentru aceste merite a fost făcut arhimandrit „în besărica Blagoveştenii, ci este în lavra sf. Alexandru Nevschi, aflîndu-mă înpreună cu î. p. s. voastră într-ace vreme la Sanct-Peterburg,[2] iară după încheierea păcii între înpărăţiia Rosiei cu poarta otomanicească, trecînd î. p. s. v. din Iaş în

[1]. vezi *această revistă*, nr. 2/1933, pag. 52.

[2]. Despre această hirotesie vezi nr. 2/1933 al *acestei reviste*, pag. 77

astînga Prutului... eu la Moldova rămîind... îndată am fost scos din ocîrmuirea numitei mănăstiri, în tot chipul silindu-să cu vrăjmăşie duhovniceştii epitropi a mănăstirilor greceşti a metaherisi cele mai mari chipuri spre a mă păgubi de dreptui ce mi să cade a lua de la mănăstire.

Pentru care văzînd a lor nesiţoasă sălbătăcie şi sîlnicie (a) răpirii, şi mai ales avînd o mare evlavie şi credinţă către împărăţiea Rosiei, lăsind sămile neînchiete şi toate pritenţiile mele a să căuta la altă vreme, am năzuit viind la limanul scăpării în guberniea Basarabiei...".

Din foaia sa de serviciu se mai văd şi alte ştiri, anume: că el se numia „Gavriil Constantinovici arhimandrit"; că el „au învăţat carte moldovenească şi au învăţat şi pe alţii la cetire şi la cîntări precum şi la scrisoare pe mulţi";

„Iar după încheiarea păcii între înpărăţiea Rossiei şi Poarta otomanicească, după ce s-au rădicat oştile rossieneşti, sosind stăpînirea otomanicească (?)..".

In dosar este şi paşaportul său din 28 Februarie 1814, care-l lasă pe arhim. Gavriil să treacă dela Iaşi la Chişinău cu un servitor Gavriil Popovici „pentru totdeauna".

(*dosar nr. 129 / 1813*)

Preot unit trece la ortodoxie cu familia sa.

In satul Coşălăuca, ţin. Sorocii, venise de 20 ani din ţara leşască un preot unit şi fost protopop Ioan Scoruce, avînd acum, în 1814, vîrsta de 60 ani. Preoteasa şi cele 3 fiice trecuseră la Ortodoxie. Şi el îl cheamă pe protopopul Teodor Stamate să vie la dînsul „fiindcă mă aflu foarte tare slab de boală şi de bătrăneţi şi sfărşitul nu mi-l ştiu în ce ceas va fi, pentru aceasta mă rog sfinţii tale ca să mă luminez cu sf. Botez al Bisăricii R[e]săritului, mai înainte ca să nu mă apuce sfărşitul meu în întunecare apusănilor şi în dizghinare în carele m-am aflat păn acum...". Protopopul s-a dus la el şi încredinţîndu-se de stăruinţa sinceră a aceluia, l-a pus „pre un preot Teodor din satul Cotiujănii de i-au făcut lepădările după tipicul molitfenicului, pomăzuindu-l şi

cu sf. Mir ; s-au numit tot Ioan... naş i-au fost preutul Tănasi tii din Cotiujăni...". După 6 zile noul pravoslavnic a murit. Peoţii din apropiere „l-au înbrăcat în veşminte preuţăşti", dar protopopul Stamati, mergînd la îngropare, a vrut să-l dezbrace de acele veşminte, iar după rugămintea cu lacrămi a fiicii sale „că au fost preot, este ei o mare ruşine pentru a lui dezbrăcare" l-a lasat înbrăcat „însă prohodu i l-am făcut mirenesc şi a lui îngropare i s-au făcut la schitul Coşălăuca". Dicasteria îi răspunde protopopului la întrebarea „de să poate să să pomenească la pomelnic preot sau mirean" astfel: „fiindcă preotul acesta n-au fost chiar papistaş, ci unit către Besărica Apusului şi acum iarăş viind către Bisărica Răsăritului, priimindu-să după tipic... că s-au îngropat înbrăcat cu veşminte ca un preot, bine s-au îngropat şi fără nici o îndoială să să pomenească numele lui de preot şi să să facă toată rănduiala panahidii ca unui preot...".

(dosar nr. 130 / 1814).

Ctitorul bisericii din m rea Curchi, Filaret Sabău, murise călugăr. Soţia lui , Maria Sabăoae, cu care el trăise 27 de ani şi avusese 7 copii, se plînge mitropolitului Gavriil la Aprilie 1814, că „din pricina diavolului am rămas lipsită de driapta mea avuţie şi zăstre.. şi cu totul isterisită, umblănd pela uşile oamenilor, neavănd unde să-mi plec capul şi să-mi aflu hrana vieţii...". Din vară fusese aşezată de mitropolit la schitul Fântăna Doamnei. Acum cere zestrea şi mutarea ei la schitul Hirova.

(dosar nr. 131 / 1814).

Protopopul Simeon Mahovschi raportează dicasteriei exarhale că un preot Petru, slujitor în satul Frumoasa, ţin. Grecenilor, *„a fugit peste riul Prut"* în Aprilie 1814. Mitropolitul îl excluse din tagma duhovnicească a eparhiei.

(dosar nr. 135 / 1814).

Ruşii de peste Nistru năvălesc în Basarabia.

„...Cu aceasta se face ştire tuturor cum că exelenţiia sa politicescul nacialnic a oblastiei Basarabii, inginer ghinaral maior

Garting, după multe otnoşănii ce nu cuntenesc a veni dela gubernatorii a guberniilor Hersonului şi a Podolii *cum că să pustiesc aceli gubernii, fugînd locuitorii de acolo cu sate întregi, mistuindu-să aicea* din care pricină cei ce mai rămîn acolo locuitori sînt foarte însărcinaţi cu slujbele ţării şi cu alte havaeturi, cu carele sînt siliţi a răspunde şi pentru însuş şi pentru cei fugiţi, cum şi stăpînirea simte mare struncinare şi păgubire, au hotărît ca să să facă publicaţie în toată oblastea Basarabiei, tuturor dregătorilor, moşănaşilor, cumpărătorilor de moşii şi celor de obşte lăcuitori ca 1. De acum înainte nici decum să nu îndrăznească nimini a priimi şi a ţine la casile sale sau la odăile sale oameni fugiţi de peste Nestru şi fără paşport, supt înfricoşarea de cea strașnică pedepsire după zaconuri. 2. Dacă cineva să vă afla mistuitori de săldaţi şi de pahonţi fugiţi, va fi însuş luat în săldaţi, iar nefiind vrednic de slujbă va fi trimes salahor la cetate şi deosăbit deaceea niamul acelui mistuitoriu va fi globit cu 200 lei cum şi vornicul satului şi stăpînul sau orîndatoriul moşii vor fi globiţi cîte cu 25 de ruble şi încă vornicul va fi lipsit şi din slujbă. 3. Dacă cineva va priimi macar din cei proşti fugari, nu săldaţi sau pohonţi, însă tot va fi vinovat şi, pedepsindu-să cu bătae, va fi trimis salahor la cetate pe o vreme şi din averea lui să va lua gloabă pentru un suflet bărbătesc 200 de rubli, iar pentru cel femeesc 100 de rubli, care sumă dacă nu va fi în stare lăcuitoriul mistuitoriu va răspunde niamul lui, iară nacialnicul satului sau vornicul va fi globit cu 25 de rubli, asăminea şi moşănaşul. 4. Dacă vre un moşănaş boeri sau orîndatori va priimi la casa sa sau la moşiia sa săldat fugari sau şi prost om fără paşport, va da ştraf cît să cuvine pentru un recrut, adecă 200 de lei. 5. Jidovii asăminea vor fi răspunzători pentru mistuirea fugarilor precum şi creştinii, deosebit numai că ei, în loc de a să lua la slujbă, vor fi trimeşi salahori la cetate... Această hotărîre este numai pentru ceice de acum înainte vor priimi fugari şi pentru cei ce au, şi acum nu-i vor arăta. Iară cei ce pănă acum au avut şi acum îi vor arăta, nu vor fi nici într'o răspundere... Se îndatoresc ispravnicii a privighe, căci dacă cinevai din rînduiţi (de publicarisire) va fi vădit (tăgăduind şi slobozind pe

cei ce vor fi arătați de lăcuitori), acela, din ce de gios stare, pedepsindu-să cu bătae va fi dat în slujbă, însă nefiind vrednic de slujbă va fi trimes salahor la cetate, iară cinovnicii din starea boierească, după giudecată vor fi lipsiți de cinstea lor...".

Dicasteria ordonă și clerului eparhiei și mănăstirilor să se feriască de asemenea abateri „că vor căde în grea răspundere întocma după cum s-au hotărît ceealalți locuitori" și cere dela toți clericii semnătură că au luat cunoștință. 1814 Aprilie 14.

Și în dosarul acesta sunt foarte numeroase iscăliturî proprii ale preoților, dascalilor, țărcovnicilor și ale călugărilor.

(dosar nr. 125 / 1814 pe 144 file).

Dăjdii eparhiale.

„Exarhicești noastre Dicasterii.

După anaforaoa prea sfăntului îndreptătoriului Sinod, ce este întărită și de însuș mîna înpărătești sale Măriri, prin care hotărăște și pentru dajdiea preuților, ca să să urmeză precum s-au urmat din vechi.

Deci, fiindcă acum să apropie cifertul dăjdii banilor poclonului sf. Gheorghie, Dicasterina noastră va poronci tuturor protopopilor din eparhiea noastră, ca banii poclonului sf. Gheorghie și a școalilor să să strîngă de pe la preuți, cîte 5 lei 28 par. de fiește care nume, adică 3 lei 20 par. banii poclonului și 2 lei 8 par. banii școalilor, întrînd întru această dajdie și toți cei păn acum cu cărțile arhiereilor de mai înainte au fost supt nume de ipodiiaconi, și macar că o samă din ipodiiaconi ș-au scos cărțile Dicasteriei, dar atăt cei ce ș-au scos cărți, căt și cei ce nu ș-au scos păn acum, toți aciea cu nume de ipodiiaconi vor întra în dajdie, cum și dascalii și ponomarii, macar și cei holtei și însurați, să dea analogon lor, după cum au fost din vechiu pe giumătate, iar cu mai mult să nu fie supărați.

Gavriil Mitropolit Chișinevschii". 1814 Martie 18.

După un ordin al Dicasteriei din 1815 rezultă că se strîngeau anual dăjdii: a sf. Dimitrie, poclonul sf. Gheorghie, dajdiea școlilor și banii peciurilor.

(dosar nr. 119 / 1814).

In tîrgul Botoşanilor, înnainte de 1790 era un dascăl Vasile, care învăţa carte, a citi şi a scrie, pe ficiorii de preoţi.
(*dosar nr. 158 / 1814*).

La 1812 episcopul Meletie de Huşi a vizitat mănăstirea Dobruşa.
(*acelaş dosar*).

In tîrgul Teleneşti, ţin. Orhei, au fost şi mai nainte „din vechi, dela toţi sărdarii... opt oameni a fi ciocli... pentru ca să poată căuta de slujba bisericii şi a morţilor, cu care sănt însărcinaţi, spre folosul obştiei"; uneori s-au dat şi 12 oameni. Acum, în 1814 mitropolitul roagă sărdăria Orheiului să aprobe 8 locuitori şi „după obştească urmare ce să păzeşte pe la toate tîrgurile", să fie şi scutiţi de bir sau havalele.
(*dosar nr. 155 / 1814*).

Slujitorii mitocului din satul Lăpuşna, aparţinînd mănăstirii Neamţu, au încercat în 1814 să treacă vitele peste Prut în Moldova şi au fost surprinşi; a urmat o cercetare.
(*dosar nr. 156 / 1814*).

La biserica sf. Voivozi din satul Căcărăzeni se afla în 1814 preotul Vasile Albu, în vrîstă de 83 ani, moldovan, care ştia să citiască şi să slujiască numai în moldoveneşte. Fusese sfinţit preot de episcopul Iacov al Huşilor. In parohie avea 10 gospodării cu 26 bărbaţi şi 25 femei. In sat mai era şi o a doua biserică, sf. Nicolae, cu alt preot, un diac şi un ponomar, care avea 19 gospodării cu 51 bărbaţi şi 48 femei. Bătrînul preot cerea acum să fie iertat fiind „cuprins de vărsta bătrăneţelor căt şi de viderea ochilor lipsit". Cu acest prilej, dicasteria a hotărît „să înpreuni amăndoao popoarile către una din bisăricili de acolo" fiind prea puţini gospodari în sat.
(*dosar nr. 157 / 1814*).

Moşia Duşmanii, ţin. Eşii [Bălţi], era proprietatea m-rii Cetăţuia din Iaşi. Un igumen al m-rii Adormirea-Bîrnova tot din Iaşi, Partenie, care era şi „vechil epitrop trimes despre parte tu-

turor mănăstirilor sf. Mormânt", avînd totodată şi împuternicire de „vechilime dela egumenul m-rii Cetăţuia, au dat" în Aprilie 1814 amintita moşie în arendă pe 3 ani vel postelnicului Pavăl Măcărăscu, cu preţ de 1300 lei şî 10 merţă grău. Dar în acelaş timp, „ne ştiind sau poate şi ştiind" sărdarul Gheorghe Tufeccibaşa a obţinut prin corespondenţă aceeaş moşie în arendă direct dela igumenul Cetăţuiei, cu preţ mai scăzut. Dicasteria din Chişinău, care întărise primul contract, cere departamentului întâi al oblastiei să-l confirme pe acesta.

(dosar nr. 154 / 1814)

Oprirea monahilor de a cutreera satele şi tîrgurile.

Mitropolitul Gavriil a scris în Aprilie 1814 un ucaz către dicasteria sa, în această cuprindere: „Ni-am înştiinţat noi că mulţi din călugări cu chipuri că ar fi [avînd] trebuinţi esu din mînăstiri şi mergu pe la tîrguri şi prin sate şi să tăvălesc în urmări răle şi prin locuri necuviincioasă, aduc scandălă şi necinste tagmei duhovniceşti. Drept aceea, poroncim Dicasteriei ca cu tărie să poroncească nacialnicilor mînăstirilor şi schiturilor, ca nici unul din călugări, neavînd vreo trebuinţă mare şi fără adiverinţă să nu li să dei voe a eşi din mînăstire şi din schit, iar protopopilor şi blagocinilor să li să de poroncă să privigheză, ca oricînd vor găsi călugăr, călugăriţă fără adiverinţă, îndată să să ea supt arest şi să să triimată către nacialnici şi nacialnice schiturilor, iar la Dicasterie cu răport. Dar pi cei ce-i va socoti în răle urmări să-i triimată drept la Dicasterie şi după cercetare să să hotărască şi să ni să arăte noaă spre întărire".

(dosar nr. 152 / 1814)

Totodată mitropolitul a poruncit şi „tuturor ieromonahilor, monahilor cum şi celorlalţi ce să află supt ocîrmuirea [mănăstirilor], ca nimene fără a avea adeverinţă şi sfătuire dela [stareţ] în ce chip să se poarte cu bune urmări, cînd vor avea trebuinţă undeva a merge, să nu iasă dela mănăstire". S-a mai ordonat ca mănăstiri „de acum înainte nici de cum să nu îndrăznească a priimi la poslușanie ori pe cini, fără ştirea şi blagoslovenie ori pe

cini, fără ştirea şi blagoslovenieа noastră [a mitropolitului], dar şi lucrătorii să priimască oameni ştiuţi, care vor ave curati paşporturi şi cărţi de drum".

(dosar nr. 153 / 1814)

Acum o sută de ani, Dicasteria mitropoliei poruncia protopopului „să rădici pi preutu Ştefan ot Sărăţica (ţin. Hotărnicenii), cu trei slujitori den ţărcovnici şi să-l trimiţi la dicasterie pe gios, iar bolnăvindu-să la drum, să-l pui într-un car cu boi, iar nu călari sau în căruţă...".

Preotul avea patima beţiei şi făcuse un scandal.

Ca o încercare, mitropolitul Gavriil hotărăşte „Acest preot să rămîe la casa sa, căutîndu-ş de iconomie şi pentru hrana familii sale, însă oprit cu totul a sluji cele preoţeşti într-un an de zile, pînă cînd să va vedea de s-au tămăduit de patima beţii şi de nebunie, care îi vine din beţie, iară de să va mai înbăta să fie trimis la dicasterie spre judecată".

Tot din acel dosar aflăm că la 1814 era o şcoală în satul Brătulenii, la care-ş dăduse copiii şi acest preot din Sărăţica ca să înveţe.

(dosar nr. 177 / 1814 şi fila 33).

Preotul Gheorghe, blagocin din satul Todirenii, ţin. Hărlăului, îşi măritase fata cu un locuitor din Rădeni pe Cula, ţin. Orhei. După 10 zile însă ginerele a înebunit. Vreme de 10 luni preotul l-a tot ajutat să se însănătoşeze, cu diferite leacuri şi slujbe, ducîndu-l chiar la sfintele locuri, să-i citiască rugăciuni.

(dosar nr. 150 / 1814 fila 1).

Ingroparea fără preot?

Un tînăr din Zgărburoaea, ţin. Sorocăi, murise fără veste, după ce a băut nişte horelcă din plosca altui sătean. Protopopul a poruncit „ca nici la ţintirimul bisericii să-l îngroape, să nu-l prohodească, nici alti slujbi şi pomeniri să nu-i facă pentru dănsul... să-l îngroape deoparti, afară de ţintirimul bisericii" Dar Dicasteria, găsind că nu din pricina horelcii a murit, a dat voie

„să să învredniciască prohodului şi să-s pomenească ca un creştin... *dacă el în postul mare s-au împărtăşit şi s-au ispoveduit...*".

(*dosar nr. 151 / 1814*).

In ţin. Foleşti era un sat Frosineşti, avînd biserica sf. ierarh Nicolae, dar numai cu 7 locuitori. Preotul Ioan, la Mai 1814 roagă Dicasteria să i se alăture şi satul Bărboeni, care avea 70 gospodari, era fără biserică, şi aceştia veniau de altfel tot la Frosineşti.

(*dosar nr. 184 / 1814*).

Sătenii din Isacova din jos ţin. Orhei, comunică dicasteriei „că schitul Ciurova (Hirova) l-am făcut noi cu toţi răzăşii şi am dat şi o bucăţică di moşie înpregiurul schitului... şi s-au sculat acum starita şi au cumpărat în 200 lei dila căpitanu Ion Sichiraş o bucată di moşie, care este tot într'un hotar cu moşiea noastră.."

(*dosar nr. 185 / 1814*)

După mărturia sătenilor din Budeşti, tînărul Simeon sin Miron „din copilăria sa s-au răzleţit din casa părinţilor săi, umblând după *învăţătura cărţii*, şi mai în urmă slujind pela unii şi alţii din boierănaşi pentru chivernisala vieţii sale...".

(*dosar nr. 165 / 1814 fila 2*).

In satul Viprova, ţin. Orheiului fusese o veche biserică, dărîmată înainte de 1814, dela care rămăseseră preoţii slujitori şi ţintirimul. In acest an, doi locuitori, fraţii Tudosă şi Chirică Bobonă, s-au prins să zidiască un nou sf. lăcaş pe pămîntul dăruit de săteni, cari totodată dau mărturie că-i scutesc pe aceşti ctitori de toate havalele către ţară „ca să poată căuta di sf. bisărică".

(*dosar nr. 169 / 1814*).

La 1814 Decembrie încă era în fiinţă schitul de maici Rezina, ţin. Orhei, cu 22 maici, cînd o bătrînă stareţă, de a sa bună voie, se retrage şi dă loc alteia, dorită şi ea de sobor.

(*dosar nr. 176 / 1814*).

Const. N. Tomescu

Din istoria problemei agrare în Basarabia

Răzvrătire țărănească în târgul Lăpușnei. Raporturile dintre săteni și proprietarul moșiei după răpirea Basarabiei. Înrăutățirea regimului sub ruși. Lista gospodarilor din Lăpușna în 1817.

Un alt dosar din arhiva veche a judecătoriei politicești a Basarabiei, găsit de mine printre dosarele secțiunei a II-a a tribunalului Lăpușna aduce date de extremă importanță pentru istoria problemei agrare din Basarabia.

El ne dă informațiuni precise asupra obligațiunilor pe care le aveau sătenii basarabeni față de proprietarii moșiilor pe care se aflau așezările lor și asupra modului cum au înțeles autoritățile locale din oblastia Basarabiei să soluționeze conflictele care s'au ivit între săteni și proprietari.

O adevărată revoluție locală țărănească a avut loc în jurul anului 1817 în Lăpușna, cu atât mai interesantă cu cât s'a produs cu patrusprezece ani mai degrabă decât tulburările asemănătoare care au avut loc de-a dreapta Prutului în 1831.[1].

Că ea a izbucnit în Lăpușna și nu în altă parte, aceasta se poate tălmăci prin faptul că locuitorii din „târgul Lăpușnei", cum ei singuri se numesc, tăgăduiau în primul rând însăși dreptul de proprietate al stăpânului moșiei, pus în stăpânire după o judecată suspect de grăbită și de care lăpușnenii par a nu fi avut deplină știință. In al doilea rând, după cum se va vedea mai jos, moșia Lăpușna fusese mănăstirească, prin urmare cu un stăpân mai puțin hrăpăreț decât par a fi fost frații Tomuleț și în sfârșit, însăși schimbarea politică adusese o mare împilare ță-

[1]. Radu Rosetti, *Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova*, București 1907, p. 405

ranilor din Basarabia. In adevăr hrisovul voevodului moldovean Alexandru Moruz din 3 Ianuarie 1805, pentru „pontul boerescului" *glăsuia astfel la* „pontul" *VII:* „Satele dela ținuturile Lăpușna, Orheiu, care să hotăresc cu raiaoa Benderului... să aibă a lucrà pe jumătate dintru aceste mai sus rânduite. Asemenea și toate satele ținuturilor Hotărnicenii, Codru și Grecenii, iarăși pe jumătate să aibă a lucra".[1] *Și dispoziținea aceasta de favoare nu era ceva nou. Ea păstra o veche tradiție. Astfel așezământul pentru boeresc al voevodului Grigorie Calimah din 1768, Maiu 28 spune la* pontul VIII: „Satele ce vor fi pe marginea hotarului țării Moldovei să lucreze pe jumătate, adică 6 zile să lucreze pentru un an în trei vremi".[2] *Asemenea și așezământul anterior al lui Grigore Ghica vodă din 1766, Ianuarie 1.*[3].

Nu este cazul să insistăm aci, dar însemnez ca o simplă impresie, din fuga condeiului, o altă pricină a simpatiei aristocrației moldovenești basarabene pentru noua organizare politică. Vechile revendicări, de asuprire a țăranilor, ale stăpânilor de moșii, boerii din Moldova, se văd în zorile întregei lor împliniri; un ecou îndepărtat aduce peste veac, până la noi, pocnetele de bice căzăcești care au potolit dârza împotrivire a unui sat moldovenesc.

La 11 Mai 1817 „Dipartamentul al 2-lea, Ocârmuirea Oblastiei Basarabiei, presutsvia giudecătoriei politicești" *din Chișinău în urma ucazului primit* „dela Obștească Adunare cu cuprindire că în pricina di giudicată ci au urmat la acè Adunare între dumnealor boerii pomeșcici Tomulețești cu lăcuitorii di pi moșiea dumnealor Lăpușna, dela acel ținut pentru nisupunire lor întru urmarea datoriilor sale cătră stăpâni, după ponturile obștești și după legiuirele acestui pământ, Obștească Adunare... au hotărît și au întărit hotărîrea Dipartamentului întâi, care acum esti al 2-le, întru toate ponturile sale, ce au făcut pentru această pricină, după toate legiuirile pământului acestue la anul 1813, luna

[1]. D Codrescu, *Uricar*, II. p. 126; *Colecția de așezăminte*, Iași, 1857, p. 37-50.
[2]. D. Codrescu, *Uricar*, IV. p. 14; *Colecția de așezăminte*, Iași, 1857, p. 28-32.
[3]. D. Cordescu, *Uricar*, II. p. 217; *Colecția de așezăminte*, p. 17, 18, 19.

Mart 15", *dă la rândul ei ordin sărdăriei de Orhei să ia măsuri de executare* „supuind numai di cât pi lăcuitori, cătră stăpânii lor".

Este dar de luat în seamă cât de repede s'a judecat pricina, în mai puțin de un an dela răpirea Basarabiei și cât de mult s'a întârziat executarea hotărîrei.

Ca urmare la ordinul dat, la 20 Mai ocolașul ocolului Cogâlnicului raportează: „am mers la numitul sat unde strângând pe lăcuitori le am cetit poronca după cari le-am și zîs că i sânt datori și le-am poroncit că a doazî Sântbătă (sic) demineața să să es(ă) toți cu plugurile să ari boirescu. Ii mi-au răspuns că nu să supun și că eu, dacă pot, să mergu să le scot plugurile lor la boirescu. Și așa, văzând împotrivire lor, am lăsat pân' a doa zi când atuncea m'am sculat eu înpreună cu mazîlii, fiind cu mine și stăpânul satului dum. boeriu Iordachi Tomuleț și m'am dus pe câmpu, unde găsând câțiva oameni cu plugurile lor, arându-ș pentru dânșii, le-am poroncit ca să să supui poroncii ocârmuirii și să margă la arat de boirescă i iarăș cu totul s'au înpotrivit, pe care sălindu-i mai mult ca numai di cât să să supui poroncii și zicându-le ca să nu fii zurbagii înpotriva poroncii, căci pentru așa obrăznecii vor fi pedepșit, ii n'au perdut vreme, rădecând asupra me ș'asupra mazîlilor și asupra stăpânului lor porbeci și otecele dela pluguri. Care cum au apucat au năvălit asupra noastră, strigând cu ocări ca să ne ferim și să fugim că or întra în păcat cu noi și ne-or ucide, frunte fiind între dânșii un Vasile Buruiană și cu Roman a Tuduroai, dela care boeri pomeniți, stăpânu lor, apucând și trăgând bățu din mână, care rădecasă să dei în noi, îndată s'au repezit ceilanț și l'au apucat pe dumnealui boeriu de gât și l-aau înpens și batgiocorindu-l au vrut să-l și bată. Eu văzând aceasta am început a striga asupra lor să să tragă într'o parte și să lase pe boeri că or da în mare belè pentru această faptă a lor, de care, îngrijindu-să s'au stras și atuncia numitul boeri cu un băț ci apucasă dila dânșii au dat de vro patru ori într'unu, care întărtând pe ceilalți și năvălè asupra dumisale. Apoi, pe urmă, îngrijindu-să și spăriindu-săi de fapta ce făcusă, au pus numai câteva pluguri ca să are boirească de cari înștiiințându-să în sat și ciialalț lăcuitori au vinit ia[ră]ș

cu zurba acolo la câmpu și aciia, ș'au scos în putere plugurile ca să nu are boirescu. Deci eu văzând că ei numai decât vinise cu zurba asupra me ma-am temut mai mult a-i săli, decât li-am făcut cunoscut acelor ci vinisă pe urmă pentru urmare celor mai denainte și le-am arătat că am să-i triimet la cinstita sărdării, după poroncă, ca să-ș ei căzuta răsplătire. Apoi încredințându-să ii pentru îndrăzneala și urmarea celor denainte s'au îngrijît și așa au posvolit plugurile iaș să are boirescu, zîcându însă că le lasă fiind că tot este zîoa mai trecută, iar mai mult, altădată nu vor ara, cap fiind un anume Crăciun și vornecu satului care îm răspundè că el este datori ci ia porunci satu ș'așa nu puțin și aciști de pe urmă ș'au făcut râs și de mine și de stăpânu lor.

Deci eu nu m.i având alt chip spre a putè înplini porunca cinstitei sărdării și temându-mă ca să nu mă ucidă precum striga în gura mare și cu batgiocuri, iată răportuesc cinstitii sărdării curgire pricinii pre largu și cu înadens mazil îi triimăt pe acei mai aleși din zurbagii anume: Nechita Armanu, Vasile Buruiană, Roman a Tudorioai, Crăciun, Vasile Barbărasă și pe vornecu Vasile (?), care dacă nu să vor înfrâna, nu este chip de a-i supuni, căci unii ca aceștie întartă pe toți ciialați, cari toți s'ar supuni, dacă unii ca aciia nu i-ar pune la cale și nu i-ar întărta precum de față denainte me le zîcè tuturor nicidecum să nu să supui.

1817, mai 20

Ioniță Luchian (?).

Pe de altă parte locuitorii se plâng guvernatorului. Iată tălmăcirea contemporană, moldovenească a jalobei lor rusești:

Cătră Innaltă Ecsilențiea Sa d. ghinărar leitenant, înputernicitul namesnicu a Ocârmuirei oblastei Basarabii, gubernator oștenesc și cavaler Alecsei Necolaevici Bahmetiev

dela toată obștiea târgului Lăpușnii,

jalobă.

Șteut este înnalt Ecsilenții Voastre de pricina ce urmează între mănăstirea Sfântului Ion Zlataustu den Iaș și între pomeșcecul Tomuleț pentru târgul Lăpușna, ce l-au luat Tomuleț în schimbu dela mănăstire; în care din bătrânei noștrei, după do-

cumenturele domneşti ce avem, trăim făr' nici o supărare den parte stăpânului acei moşei, iar acum pomeşcicul Tomuleţ, făr' vreme s'au înputernicit dila sini şi au pus deplină stăpânire pe târgul Lăpuşna, pe care încă ocârmuire nu i-au întărit-o. Şi scoţîndu-ş poronci dela locurile giudecătoreşti de aice, prin mijlocire rudenilor sale ce sânt giudecători la acele locurî, ca în sîlă să ne supui pe noi a-i înplini aceli îndatoriri care decând s'au aşăzat strămoşei noştrei în târgul Lăpuşna, nemărui nu le-[a]m făcut. Ne-[a]u luat plugurile şi pe mulţi i-au bătut foarti cumplit zîcând că el este Dumnezău şi Inpăratul nostru, numindu-ne robii lui, la care arătându-ş în faptă toată înfocata terănii, pedepsind pe doi oamini atât făr' milostivire omineascâ încât te meară de vor mai trăi, iar pe unei i-au închis în grosul sărdării.

Noi, văzându-ne supt o aşa neaşteptată muncă a robii şi teranii, ne-a[m] hotărît să facem cunoscut Innalt Ecsilenţii voastre o aşa făr' ominire şi în putere dela sini urmarea a pomeşcicului Tomuleţ şi cu plecăciuni a ne ruga să fii rânduit un cinovnicu rusăsc ca să facă cercetări pentru această întâmplare, iar cu strecătoriul liniştii de obştei să s[ă] urmeză după puterea zacoanelor.

1817, Mai

Gavril Pohoman
Zanhir Iovul
Tănasă Trifan şi cu alţi lăcuitori den târgul Lăpuşna.

In urma acestei jalobe este rânduit să facă cercetare la faţa locului sameşul sărdăriei de Orhei Isaiea Lupu care în raportul său din 6 Iunie 1817 constată următoarele:

„...am aflat cu totul neadevărată jaloba lor, întâi că moşiea aceasta cu judecata Dipartamentului al 2-le, Prisudsfiea judecătorească şi cu întărirea Obşteştei Adunări prin ucazuri următoari cătră sărdărie cu no. 347. 85. 1295 din curgătoriul an 1817 să vedi dată în vecinica stăpînire pomeşcicului Tomuleţi cu îndatoriri cătră lucrarea pământului după ponturile pământeşti şi al 2-lea pentru bătaia ci arată că au suferit, pricina au fost precum ocolaşul arată prin raportul său, ci au triimes cătră sărdărie la 20 a trecutii luni Mai, când vrând pomeşcicul a-i scoate cu plugurile să ari s'au arătat înpotrivitori şi cu zorba asupra lui cum pre larg arată prin acelaş raport, pentru carî a lor urmări, pe

aceiea, de către sărdărie s'au certat cu bătai prin giudecată, iar nu de către pomeşcic precum arată prin jalobă.

După toati acesti a lor înpotriviri eu făcându-le cunoscut că hotărîrea Obşteştei Adunări este ca negreşit să fie următori a înplini toati datoriile către stăpânul moşii după hotărîrea ponturilor şi să nu mai arăti înpotriviri că documenturile lor au rămas anerisiti şi viindu-ş în cunoştinţi s'au plecat cu liniştiri şi toată hrămada au dat răspuns că vor fi supuşi la toate şi vor înplini datoriile lor după ponturi, dar însă în urmă tot să vor mai căuta către înnaltile locuri cu documenturile ci au"... etc.

Sătenii însă nu se supun. La 2 August 1817 boerii Săndulache şi Iordache Tomuleţ se plâng împotriva locuitorilor că-şi ridică „rodul semănăturilor" *de pe câmp, înainte de a-l dijmui şi că alţii lasă dijma în câmp, să se prăpădească. Sărdăria dă din nou ordine ca locuitorii să fie siliţi a-şi îndeplini obligaţia boerescului.*

Ocolaşul se duce la faţa locului la 6 August şi le spune locuitorilor: „di a urma întru toate după ponturi precum de obştii urmează toţi alţi lăcuitori di pe moşiile boireşti şi să nu îngăduim nici di cum pe nimine a rădica pâine, legumile, fânul în stoguri până ce mai întâi nu vor căra dejma legiuită".

Sătenii, strânşi la olaltă „au răspuns că nici într'un chip nu să vor supune a căra dejma la aram[1] boirească, zicând că au să să judeci".

La 25 August Inaltul Sfat „au ascultat jaloba lăcuitorilor den Lăpuşna cu pâră asupra dumnealor Tomuleţeştilor şi Leoneştilor pentru multe supărări peste cuviinţă ce li-ar fi făcând la îndatorîrile lor pentru venitul acei moşii şi alte închideri şi puituri la carauluri cu oşteni moscali" *şi dă ordin sărdăriei de Orhei să raporteze ce măsuri a luat pentru supunerea locuitorilor către stăpân şi în al doilea rând dacă sunt adevărate plângerile lăpuşnenilor.*

In plângerea lor, locuitorii invocau iarăşi documentele lor de „privilegiu" *şi reclamau:* „cu necontiniri sîntem supăraţi şi zapciiţi cu feliuri de sîlă, ca numai decât să-i lucrăm zîlile boerescului

[1]. Harman.

şi alte îndatoriri după a dumisale scoposuri şi voinţi, nedându-ne răsuflare că să ne putem căuta de sărăcie noastră şi făcându-ne feluri de îngrozîri cu bătaia şi pedіapsă care nici celui mai rău duşman al nostru n'ar putè voi, iar noi necontenit suferim, de care rău, nevoe şi îngroziri acum şi casăle noastre ne-am lepădat".

Inaltul Sfat însă, întemeiat pe hotărîrea ce a pronunţat la 21 Aprilie 1817, obligă pe locuitori să se supuna boierescului, lucrând zilele hotărîti prin „legiuirile pământului" *şi numai dacă vor găsi noi documenturi să pornească din nou pe calea judecăţei. Se ordonă comunicarea solemnă a acestei hotărîri de către vice gubernatorul Crupenschi la data de 20 Iulie 1818.*

Iată, din raportul sărdăriei, cum au primit locuitorii din Lăpuşna comunicarea hotărîrei Inaltului Sfat: „ei nu numai că nu s'au supus a da mai întâi rospiscă di priimire, dar s'au arătat cu totul înprotivitori... îndrăznind a rădica bunt prin zurbă". *De aceia* „pi opt dintr'înşii, cari sînt cei întâi răzvrătitori şi povăţuitori tuturor lăcuitorilor di acolo di a arăta înpotrivire întru supunire legiuitilor lor îndatoriri ca pe nişte înprotivitori hotărîrilor ocârmuirii şi a ponturilor pământeşti să ţîn în închisoarea aceştii sărdării". *Sărdăria cere instrucţiuni* „pentru înfrânarea vinovaţilor" *şi pentru supunerea lor către boer,* „căci lucrarea supunirii lor nu poati lua sfârşit într'alt chip decât cu convoi oştinesc".

Până la 30 Octomvrie 1819 lucrurile nu se liniştiseră. O nouă plângere a locuitorilor către guvernatorul Alexei Nicolaevici Bahmetiev, trimite spre cercetare la faţa locului pe zasidatelul sărdăriei de Orhei, Bobeică.

Acesta face o cercetare amănunţită şi întocmeşte o „vidomostie pentru zilile di boeresc ci au lucrat lăcuitorii din târgul Lăpuşna pi anul 1819".

Sunt trecute în această vidomostie numele a 259 de locuitori din Lăpuşna[1]. *In dreptul fiecăruia se arată cu specificare amă-*

[1]. Iată numele de familii din Lăpuşna, la 1819.
Aftene, Agărici, Alexa, Antohi, Anton, Armanu.
Barbărasă, Blănariu, Bordei, Botnariu, Bubulog, Bucur, Burlacu, Buruiană.
Călugăriu, Cârcotă, Cârpă, Cârstea, Caşu, Cherdivară, Chilerlu, Chillean, Chiosa, Chiperi, Ciobanul, Ciobotariu, Codorob, Codreanu, Co-

nunțită „zilele ponturilor“ *lucrate de ei, cum și* „zilele ci au întrebuințat piste tot“. *Cele din urmă sunt mai numeroase întrucât zilele întrebuințate* „la straja casîi boiresti“, *la dusul unui car cu fân la Chișinău, etc. nu sunt trecute printre* „zilele ponturilor“.

Deși totalizările nu par a fi exacte, totuși după cum rezultă și din întâmpinarea proprietarului Tomuleț, zasedatelul anchetator Bobeică constată că cei 259 de locuitori din Lăpușna au lucrat, în 1819, 7073 de zile de boeresc, cu mult mai mult decât zilele legiuite, care sunt după cum singur proprietarul recunoaște numai 4340.

Se constată din vidomostie, ca și din întreaga cercetare că zilele de boeresc se socoteau datorate de către o b ș t i a î n î n t r e g i m e a ei, iar nu de către țărani, luați individual.

Iată acum interesanta întâmpinare pe care o face Iordache Tomuleț: Cătră dumnealui colejschii reghistrator Darie Bobeică,

Zasidatel isprăvnicii ținutului de Orheiu
dela pomeșcicul Iordachi Tomuleț

Răspunsu

Priimind povescă dela dum. supt no. 355 cu triimitirea în copii a prescriirii ce ai făcut în ființa me, la cercetarea urmată, după arătare lăcuitorilor din satul meu Lăpușna pentru 7073 zile ce mi-ar fi lucrat de boerescu pe anul 1819 dela luna lui Aprîl

---

jocariu, Cotoroboaĭ, Covașă, Crangă, Crav, Croitoriu, Cuvurlulanu.
Dănilă, Dănuță, Dobrea, Donca, Dulgheriu, Dumitrașcu.
Florea, Frija, Frunză.
Gheorghiță, Ghiuncu, Golomoz, Gotcă, Grosăi.
Hădăiban, Hârjău, Higanu, Hilati, Hududuiu.
Ilieș, Iordachi, Iosup, Iovul, Istrati.
Jacotă. Livinti.
Măcari, Macsim, Mancăș, Marcu, Mardari, Mârza, Micu, Mocanu Moroșanu, Moșănoiu, Movilă, Munteanu.
Năcoară, Nacu, Nani, Negară, Nisporeanu, Niță.
Panaite, Părău, Parfeni, Păscăneanu, Pelin, Peroi, Pintili, Podoleanu, Pohoman, Preda, Proca, Prună, Pruteanu.
Răileanu, Robu, Romașcu, Rotariu, Rusu.
Sile, Sofroni, Spânu, Stahi, Stanciu, Stolan, Sulună.
Tăbăcariu, Talpă, Tașcu, Tătariu, Tiron, Tohilatu,[1] Toma, Trifan, Trofin. Tancu. Ungureanu.
Vânătoriu, Vătăjelul, Verche, Verdeș, Vlasă, Vraghii.

---

1. Intre alții un Ureachi Tohilat.

şi până la 30 Noemv. pentru cari s'ar fi jăluit Innalt Ex. Sale D. Inputernicit namesnic că sânt însărcinaţi de mine pişte aşezământuri, osăbit de zilele ce ar fi întrebuinţat la strângire dejmii şi văzându că spre lămurire de către locul cuviincios mi să ceri ca să dau obesnenii asupra arătării lor cu însemnari pre largu de câte zîle au lucrat, la ce anumi şi de au înplinit zîlele după hotărîrea aşezământurilor pământeşti sau de mai sînt rămăşită şi cu câte zîle, cum şi pentru 40 cară ce li-aş fi ţînut o săptămână închisă la arie în vreme strângerii dejmii. Deci fac dumitali cunoscut că arătările numiţîlor lăcuitori sînt neadivărate, întâi pentrucă nici o legiuită dovadă n'au înfăţosat, spre a ave vreun temeiu arătările lor şi al doile pentrucă eu le dovedescu de nedrepte după următoare lămurire.

7073 zîle ce au arătat 259 lăcuitori că ar fi întrebuinţat după cuprindire prescriiri ce mi-ai triimes dumt. li-am deosebit în 28 madeli după fiinţa lor precum mai gios însămnezu şi pentru fiişte care madè dau şi osăbit răspunsu întru discoperire a tot adivărului, despărţîndu însă toate zîlile însemnati în doă adică în zîle proasti şi zîli după pont.

Pentru zîle proaste

No. zîlilor

1.

151 au arătat că li-au întrebuinţat la meremeturi, cari deşi ştiut iaste că nu să pot ţîne în vre o samă, ei le punu în număr de zile bune.

2.

1065 au arătat că li-ar fi întrebuinţat la straja casăi boereşti, cari zîle analoghisându-să pe optu luni dela Aprîl întâiu şi până la sfârşitul lui Noem. să vinu câte patru pol străjări pe fiişti cari zî numai dela aceşti 259 gospodari, osăbit încă de 230 zîle ce să pot socoti, după arătare lor şi la 51 gospodari cari n'au voit a să înfăţoşa la cercetări, cu cari apoi să vinu tocma câte cinci străjeri pe toată zîoa, în vremi cându însuş ei nu pot tăgădui că numai câte un străjăr sau doi au dat pe zî, fiindu şi acie mai de multe ori nişti băeţi şi în multe rânduri n'au dat nici ca cum. Iată dar lămurită dovadă cu cari să discoperă arătarea lor neadivărată. Asă-

mine fiindu întru toate, căci au arătat întriite zîle mai mult decât aceli ci au întrebuințat, cu toate că nici chiar din aceli făcuti nu li să poate ține in samă, fiindu că, după așezământurile pământești, a lor iaste datorie a avè purtare de grijă cu strejuire la casa boeriască, căci ei sânt răspunzători pentru păgubire ce să va întâmpla stăpânului moșii din neurmare datorii lor cu căzuta pază. Apoi ei nu să îndestuliază că n'au urmat întocma după cum să cuvine întru aceasta, dar încă socotescu a ține zîlile străjii în numărul zîlilor celor după pont și fără nici o saială le și întriescu din câte au fost.

3.

456 au arătat c'au lucrat la facire unui coșer a căruia lungu iaste de 25 stânj. iar în nălțime de 9 palmi, la cari nici de cum nu s'au putut întrebuința mai mult de cât 100 zîle, socotindu-să pentru fiiști cari stânjăni patru zîle de lucru și aceste cu asuprire pentru mine, căci coșerul iaste față și sângur dovadă adivărului, după cari fără nici o îndoială să cunoaști și să discoperi arătarea lor neadivărată.

4.

152 au arătat pentru 152 cară lemnu c'ar fi adus de s'au întrebuințat spre facire coșerului pominit. Deci fiindu și acest lemnu iarăș de față la coșeriu oricine, și cu încărcătură socotindu-l, îndată poate cunoaște fără greș că nu iaste mai mult decât 50 cară, dovadă de sîne mărturisitoari.

5.

346 ce au arătat c'au întrebuințat la strângire și căratul mălaiului de pe câmpu nu iaste nici o zi de a li să ține în samă, ce mai vârtos cer ca să mi să înpliniască dela dânșii păgubire ce mi-au pricinuit după următoare arătări. La vreme săcirii, după obișnuita lor nesupunire n'au voit să iasă la săcerat, decât numai câțva puțini au eșit, dar și acie numai cât s'au făcut rîs, iar nu că au lucrat, pentrucă săcerându câte cinci șasă chicioare li-au lăsat în snochi, alții nelegat pe câmpu, unde și unde, în curgire de doă săptămâni trăgânându acel lucru, în care vremi apucându-l și ploi și văzându că să pierdi am cerut prin ocîrmuiri îndestulari,

după cari s'au rânduit un căpitan de mazîli şi doi vornici din sate streine din Drăguşeni şi din Ciuciuleni câte cu trii fruntaşi de pe la aceli sati, ca în fiinţa me şi a lăcuitorilor miei Lăpuşneni să facă socotială păgubirii ce mi-au pricinuit, cari viindu cu toţii la faţa locului în fiinţa me şi a Lăpuşnenilor şi văzându mulţîme pugubirii ce-m pricinuisă li-au zîs Lăpuşnenilor că ca nişte vinovaţi trebui să-m plătiască. Ei însă chicând cu rugăminte către mine ca să-i ertu şi să priimescu să-m strângă tot mălaiu ce avem sămănat pe Valea Poposca şi să mi-l cari la arie cât a fi până în trii zîli fără să le ţiiu în samă vre o zi pentru lucru, m'am milostivit asupra lor şi am priimit. Dar fiindu că ei nu s'au ţînut de cuvânt spre a strânge mălaiu în trii zîle, ce abie piste zăci zîli l-au strânsu, din cari pricină s'au prăpădit şi s'au strîcat mai tot, precum şi cât au rămas de faţă iaste în giriadă, pe care şi ploi au apucat-o fără sărvu (?), deci după o aşa vinovăţie dovidită prin aţâţa oamini streini, precum am arătat, pentru cari ei acum fără ruşine încă îndrăznesc a socoti şi zîle ce au lucrat ca cum n'ar fi nemică di pricină, eu cer ca să-m plătiască toată păgubire ce mi-au pricinuit, osăbit de zîlile ce au lucrat, cari nici într'o samă nu să pot ţîne după fiinţa pricinii.

6.

168 au arătat c'au întrebuinţat în şasă madeli, cuprinzătoari dela no. 6 şi până la al 12-le, însă:

zîle: 11 au adus pari tăeţi de alţii în 11 cară.
55 au lucrat la cărămidărie.
28 au adus 28 cară grâu dela oracu.
19 au adus 19 cară nueli de pe Lăpuşna pentru ogradă.
27 au boronit la grâu.
28 au cărat stuh.

168 Deşi acesti zîle nu sânt întocma după arătarea lor, dar nefiind vreun număr mare de zîle la toate aceste madeli nu mai adaog a anerisî după cum adivărul urmiază.

13.

474 au arătat c'au întrebuinţat la trier, deci deşi şi acest număr de zîle nu iaste întocma după arătare lor, dar fiindu

că nu iaste de a să ţine în samă pentru că s'au întrebuinţat în socotiala trieratului dejmii, ce iaste a lor datorie, după cari încă au să mai trieri, pentru aceasta nu adaog ma mult a prelungi.

14.

96 au arătat c'au vânturat săcară de au curăţit-o, cari tot ei au şi trierat-o, din cari nici o zi nu le pot ţine în samă, fiindu că cându au trierat-o n'au vânturat-o, nici au curăţat-o bine şi au vânturat-o di al doile. Deci cum s'au curăţît pe urmă s'ar fi putut curăţî şi dintâiu, dacă n'ar fi lucrat cu nebăgari de samă şi ar fi lucrat-o după cum să cădè.

15.

176 au arătat c'au cărat pâine boeriască, însă numai 129 zîle sânt la toţi lăcuitorii după însemnari ce am anume pentru fiişti cari dela vreme căratului, dar ei şi la aceasta au arătat cu adaos precum şi la celelalte.

16.

94 au arătat la căratul cărămizii, însă fiind că cu număr numai 33000 bucăţi di cărămidă au cărat din margine satului în sat, nu li să pot socoti mai mult decât 33 zîle, puindu pe uşor la fiişti cari pentru o zî o mie de cărămizi.

17.

349 au arătat c'au salahorit la facire casăi boereşti, însă sânt mai multe zîle adică 385, dar în numărul acesta intră toţi lăcuitorii, nu numai aceşti cari s'au înfăţişat la cercetarea urmată.

18.

61 au arătat c'au lucrat la îngrăditul unui gardu la casa boeriască, însă numai 11 zîle le pot ţine în samă, fiindu că parte acè de gardu ci au făcut-o, cuprinde 270 pari, deci socotindu-să câte patru zîle de lucru pentru îngrăditul la 100 pari, precum fiişti cine lesni poati înţălegi nu facu mai multe zîle de cât unsprezăci, mai ales că numai cât au îngrădit gardu, fără a-i faci streşină pentru pus schini şi fără a-l schinui.

19.

450 au arătat c'au lucrat zîle proaste în multe şi osăbite fel de fel de [...rupt...] adică di au lucrat un ceas sau doă sau

trii într'o zi li-au pus tot zîle întregi; de au triimis vreun băet să culiagă puţînă spărangă de pe câmpu, de au fost vreo fimei la bătut ceva cânipă, de au adus de pe moşie un car fânu sau iarbă la grajdiu, de au cules băeţi sau feti a lor la cules poamă, de au fost ceva flăcăi de a lor cu mine călări sărbătorile la vreo moşie megieşită şi multe altile asămine, pentru care eu nici o însemnari nu am, căci nu numai că nici unul dintr'înşii pentru acest feliu de bagateluri nu mi-au pominit că le socotescu de zîle de samă, ce din potrivă fiişti cari la asămine întâmplări de aşa lucru zîce că nu le pune nici într'o socotială, precum nici să cuvinè. Cu toate aceste, pentru zîlile însămnate în pontul acesta din parte altă răspundire nu mai adaog ca giudecata ocârmuirii să ia în băgari de samă doă lucruri: întâiu, fiindcă eu nu am însămnari pentru aceste zîli din pricina mai sus arătată să socotească de pot fi atâte zîle câte ei arată, în vremi ci la toate ponturile celelalte îi dovedescu mincinoşi; al doile, să socotiască ce însămniază asămine lucru şi câte zîle de aceste pot fi drept una bună, mai vârtos după pont, după care cum să va găsî cu cale voi rămânè mulţămit.

20.

Pentru zile după pont.

475 au arătat c'au întrebuinţat la arătură de grâu şi de mălai, la cari deşi nu s'au sîmbrăluit după stare sa fiişticari şi au arat foarte prost aruncându vina totdiauna unu asupra altuia, însă eu ca să scurmezu pricina, cu păgubire me, le priimăscu.

21.

778 [1]) au arătat c'au întrebuinţat la cosîre fălcilor, însă 402 zîle la Prut şi 318 pe Lăpuşna. Deci fiindu că pentru celi dela Prut urmiază ca fiişti cari cu ţîdula ce au adus are să i să ţie în samă nu poate fi nici o pricină, iar pentru celi depe Lăpuşna, fiindcă încă nu s'au măsurat, rămâne ca după ridicarea umătului să să măsoare locul şi de va fi după ară-

[1]) Loc rupt în original. Cifra complectată după arătarea de mai jos a lui Tomuleţ.

tare lor tocma să li să ție în samă toate deplinu, iar de nu, câte vor lipsî sau să le plătiască sau să le cosască.

22.

507 au arătat c'au întrebuințat la săcire însă numai 428 au lucrat și în numărul acesta intră și toți ceelalți lăcuitori, cari n'au voit a să înfățoșa la cercetare urmată după însămnari ce am pentru fiișticari de la vreme săciri. Ba încă făcându samă clăilor piste tot atât pe loc cum și cându s'au cărat la arie, nici pentru 428 zîle nu s'au găsît clăi, dar eu las pe atâta, după răfuiala ce au făcut fiișticari la vreme săcirii cu pristavii miei.

23.

.... [1]) au arătat c'au întrebuințat la aratul păpușoilor, însă fîndcă locul unde au arat iaste numai 21 fălci, cari nu să pot tăinui fiindu față, unde nu încapi arătură mai mult de cât 42 pluguri la cari socotindu cu prisos câte trii sâmbraș să fac numai 126 zîle, iar nu precum ei încarcă, fiind mai ales cei mai mulți câte doi la un plugu, avându unii și sînguri plugul lor.

24.

194 au arătat c'au întrebuințat la prășitul păpușoilor ce s'au însămnat la al 23 pont, însă numai 168 zîle au lucrat, atât din acesti ce s'au înfățoșat la cercetari cum și din acei care n'au voit a să înfățoșa, căci fiind acel loc de 21 fălci, precum a mai arătat, nu încapi a să întrebuința mai multe zîle de cât 168 spre a înplini fiișticari după datorie sa câte zăci prăjini de om pe zî, precum și ei așa au lucrat după însemnari ce am anumi pentru fiișticari depe vreme prășitului.

25.

384 au arătat c'au întrebuințat la culesul păpușoilor, însă numai 168 zîle au lucrat pentru că tot păpușoi pomeniți i-au și cules, care fiind în arătură de 21 fălci, nu să vine nici să încapi mai mult, urmându tot o socotială a culesului ca și a prășitului. Dar pentru că ei nu să uită la hotărîre ponturilor și pentru că la colesul păpușoilor au întrebuințat

[1]) Loc rupt în original.

mai toți băeți mici și fete de li-au trecut vremi de clacă, socotescu c'ar putè să înmulțască cu acest chip numărul zililor, neîndestulându-să plecarea lor cè spre vicleșug și nesupunire cu câte alte fără săială obrăznicești.

Casă lemni

26.

121 au arătat c'au cărat lemni de foc și pentru facire unii cărămidării la Lăpușna, cari deși numai cât s'au numit cară de lemnu pentru că nici unul n'au fost încărcat precum să cădè și nici au întrebuințat fiișticari trăsură și boi, după puterea sa, ce după cum au voit, după obișnuita lor nesupunere, însă fie soma cât arată.

Podvozi

27.

21 au arătat c'au făcut podvozi la Chișinău, carile țiiu în samă.

28.

347 au arătat tij c'au făcut podvozi de au cărat 347 cară lemnu de casă dela Pereni la Lăpușna, însă numai triisute au adus acești lăcuitori împreună și cu acei neînfățoșați la cercetari. Și acest lemnu au fost tăet gata de alții, ei numai cât l'au cărat, depărtare fiind dela Pereni până la Lăpușna zăci versti.

29.

Au arătat c'ar fi întrebuințat fără număr zîle la strânsul dejmii și că nu li-aș fi țiindu în samă nemică, cum și că li-aș fi țînut închisă 40 de cară în arie o săptămână la vremea strânsului dejmii. Deci pentru că nu le țiiu în samă zîle la strânsul dejmii iaste adevărat, căci așa se cuvine precum și ei foarte bine știu, numai vrând a înmulți jalubi de clacă înșîră asămine arătări, iar pentru că li-aș fi țînut 40 cară închisă o săptămână nu-i adivărat, decât numai o zî până ce s'au adunat a doazî și celelalte cară de s'au pornit odată la strânsul dejmii de popușoi, căci însuși ei au făcut strîgare ca să fie cu toții, ca nu numai unii să munciască boerescu, iar alții să-ș culiagă păpușoi lor până a nu să strânge dejma, carele însă care a doa zi era să miargă iarăș la dejmă rămînè în arie piste noapte, căci dacă să duci acasă sara, apoi adoazi merge în osăbite trebi a lor unii care stinghirè și pe ciialalți, pricinuind opștiască supărare și păgubiri.

Perilipsis de câte zile au lucrat, cară lemni ce au adus, podvozi ce au făcut, după cum prin 28 ponturi de mai sus prelarg arăt, cum și de cât mai rămânu datori pe anul 1819 și de rămășita a doi ani trecuți de mai înnainte 1817 și 1818 și a altor îndatoriri pentru care osăbit voi face arătare spre îndestulare pentru 310 gospodari ce sânt în Lăpușna . . . . . însă,

Zile a doă cläci / Zile după pont	cară lemni	podvozi	
3720 / 630			
4340	600	300	celi ce sânt datori
3019	121	321	să scad celi ce au lucrat, însă
		Zile proaste	
		100	la facire unui coşer de suptu . . [1]
		50	la căratul lemnilor pentru coşer.
		168	în şasă madeli.
		129	la căratul pâinii boereşti.
		33	la căratul a 33 mii cărămizi.
		385	la salahorit la facire coşerului.
		11	la îngrăditul ogrăzii.
		876	
		Zile după pont	
		475	la aratul grâului şi a mălaiului.
		778	la cosîtul fălcilor.
		428	la săcerat.
		126	la arat păpuşoi.
		168	la prăşit păpuşoi.
		168	la cules păpuşoi.
		3019	
		121	cară lemni.
		21	podvozi la Chişinău.
		300	dela Pereni la Lăpuşna — bez. 450 zile proaste supt no. 19 pentru care va rămîne precum giudecata va hotărî.
1321	479	=	
103	120	—	tij să scadu cari au lucrat în urma cercetării şi până acum după osăbit izvod ce am anumi pentru fiişti cari.
1218	359		Adică una mie doă sute optusprezăci zile după pont şi trii sute cinzăci şi noă cară lemni piste tot pe anul 1819 rămânu datori.

Iordachi Tomuleţ.

(*va urma*)

[1]. rupt în original.

Documente din Basarabia [1])

PAUL MIHAILOVICI

7150 (1642) Mart 22 Iaşi — Vasilie voevod, Domnul Moldovei, întăreşte lui Apostol vornic de gloate şi cumnatului său Andronachie feciorul lui Mogălde, a patra parte din satul Micleşti, ţinut. Orhei.

Se aminteşte uricul dela Bogdan voevod şi Aron voevod, Domnii Moldovei.

Иѡ василїе воево(да) б҃жїю мл(с)тїю г(с)п(д)ръ зе(м)ли мо(лдав)скои. ѡ(ж) прїидоше прѣ(д) нами, и прѣ(д) въсими нашими мо(лдав)скими, | болѣри великими и малими. Слꙋга и болѣринꙋ гп(д)вми, апо(с)то(л) дво(р)ни(к) гло(т)нїи, и съ шꙋри(н) емꙋ а(н)дронакїе | їнъ могъ(л)дѣ пита(р) и тѣга(лі) за ли(ц) прѣ(д) нами. съ марика. и съ внѵ(к) еи миръѵ(ц). и съ ин(х) племень им, ра(ді) четвръта а | ча(ст) ѡ҆ село микле(щі), что ꙋ вло(ст) ѡ(р)хею(с)скомꙋ. рѣкъ(щі) болѣри(нѵ) на(ш) ви(ш) писа(н) и съ шꙋри(н) е(г) а(ж) естъ им, правaа кꙋпе(ж)на̀. | ѡ҆цъ и(м) могъ(л)дѣ пита(р). ѡ҆ козма страхое, и ꙋказова(лі) пра(д) нами ꙋри(к) за кѵпе(ж)нно ѡ҆ бо(г)дана воево(да), и дрꙋ | ги(х) нарѣденіе ѡ҆ иншіі гп(д)рии, прѣ(ж)де на(с) би(в)шїи, а мърика и съ внѵ(к) еи миръѵ(ц). ѡн(і) тако ѡ҆вѣща(лі) прѣ(д) нами. | а(ж) естъ, и(м) правaа кѵпе(ж)нно, ѡ҆ кр(с)тѣ с҃нъ козма страхое: и ꙋказова(лі) пра(д) нами, и нарѣденіе за кꙋпе(ж)но ѡ҆ арона | воево(да), и но г(дс)вми и(с) въсе(г) нашего съвѣта съдихо(м) на ни(х), и тако ѡбрѣтохо(м) и(м) зако(н) пра(в). по законно зе(м)ска(г) како да имаю̀ дръжаті, тоа́ четвръта(г) ча(с). ѡ҆ микле(щі). слꙋга и болѣринꙋ гп(д)вми апо(с)то(л) дво(р)ни(к) гло(т)ніі | и съ

[1]) Continuare. „Arhivele Basarabiei", anul V. No. 3, pp. 267—274.

шꙋри(н) его. а(н)дронакїе ї҃нъ могъ(л)дѣ пита(р). и исъ
іни(х) племени(ц) | по(ч҆) бѣше и(м) маі и давна кꙋпе(ж)на.
а ти(х) лю(ді) | ви(ш) писани марика и съ вну(к) еи
миръу(ц), и съ ин(х) племени(ц) им(і). дане имає ни е(д)но
требу, та(ж) ѡ(ні) з(о)ста(лі) ѡ҆ прѣ(д) | нами и ѡ҆ ве(с)
закон зе(м)ска(г). а на(ш) вѣ(р)на(г) слꙋга и болѣріну апо-
(с)то(л) дво(р)ни(к) гло(т)ні, и съ а(н)дронакїе, с҃нви | могъ-
(л)ди ѡ(ні) ꙋ па[1]) и по(с)тави(лі) собі феръю. в҃ї зла҆ ꙋ
ви(с)тіꙗ(р) гп(дс)вми, та(ж) ѡ҆силѣ на пре(д) да нѣ | имаю
на(і)мѣсаті ра(ді)..... николи(ж) на вѣки. а то҆ запи(с) что
ѡ(ні) указѡва(лі) прѣ(д) нами ѡ҆ арона воево(да), | ѡбрѣ-
та(л)сѣ съ и(с)тінною како є҆ неправеде(н) и҆ лъка(в). и да-
неімае(т) ни е(ді)но зако(н), и и(н) да не(у)мишает |

Саа(м) гп(д)нъ велѣ(л)

ꙋ ꙗ(с) влто ҂зрн мца м[а](р т)

L. P. ї҃в д(ні)

Гаври(л) Буху(ш) ве(л) лого(ф)

д(у)митра(ш)ко

Traducere

Io Vasilie voevod, cu mila lui Dumnezeu domnul țării Moldovii. Iată au venit înaintea noastră și înaintea tuturor boerilor noștri moldoveni mari și mici, sluga și boerul domnii mele *Apostol*, vornic de gloate și cu cumnatul lui *Andronachie* feciorul lui Mogâldea pitar și sau tras de fața înaintea noastră cu *Marica* și cu nepotul ei Mirăuț și cu rudeniilor lor, pentru a patra parte din satul *Micleşti*, care este în ținutul Orheiului, zicând boerul nostru mai sus scris și cu cumnatul lui, precum este lor dreaptă cumpărătură, a tătălului lor Mogâldea pitar, dela Cozma Strahoe și au arătat înaintea noastră uric de cumpărătură dela

[1]) loc rupt.

Bogdan voevod [1]) și alte dresuri dela alți domni, cari au fost înaintea noastră. Iar Mărica și cu nepotul său Mirăuț, ei așa au răspuns înaintea noastră, precum le este lor dreaptă cumpărătură dela *Cristea* feciorul lui Cozma Strohoe și au arătat înaintea noastră și dresuri de cumpărătură dela Aron voevod [2]) și iar domnia mea și cu tot sfatul nostru am șezut către ei și așa am găsit lor lege dreaptă după legile pământului, precum să aibă a ținea acea a patra parte din Miclești, sluga și boerul domnii mele Apostol vornic de gloate și cu cumnatul lui Andronachi feciorul lui Mogâldea pitar și cu alte rude a lor, deoarece a fost lor mai dedemult cumpărătură, iar acei oameni mai sus scriși Mărica și cu nepotul ei Miräuț și cu alte rude a lor, să nu aibă nici o treabă, așa ei au rămas înaintea noastră și dela toată legea pământului. Iar credincioasa noastră slugă și boer Apostol, vornic de gloate și cu Andronachie feciorii lui Mogâldea, ei și au pus sie-și ferăe 12 galbeni în visteria domnii mele, așa de acum înainte să nu aibă a se amesteca... nici odinioară în veci. Iar acel zapis, pe care ei l-au arătat înaintea noastră dela Aron voevod s'a aflat cu adevărat că este nedrept și minciunos, și să nu aibă nici o lege și altul să nu se amestece.

Insuși domnul a poruncit.

La Iași, în anul 7150 luna
Mart 22 zile.

Gavril Buhuș vel logof. Dumitrașcu.

Notă: Hârtie plină. Urme de pecete de ceară aplicată. Scriere neagră. Aparține: E. Ionescu-Darzeu, consilier de curte Chișinău.

7155 (1647) August 12. Iași. — Vasilie Lupu, domnul Moldovii, întărește cumpăratura lui Ilie și a fraților săi, feciorii lui Cozma Bânzar, a patra parte din jumătate de sat Vovinești, ținut Orhei dela feciorii Șențoae, drept 75 taleri.

Иѡ васнлїе воєво(д)а бжїю мл(с)тїю гп(д)ръ зе(м)лн мо(лдав)скоѝ. ѡ(ж) прїндоша пр҄ѣ(д) намі н пр҄ѣ(д) въснмѝ, нашнмн мо(лдав)скнмн бол҄ѣ(рі) велнкимн н малн(мї) | глаго(р)-

1) Bogdan IV voevod 1568—1572.

2) Aron Tiranul 1591 Iunie 1592, Octomv. 1592—Mai 1595.

чѣ и с҃е(с)тра ѥг частасїа, с҃нве ше(н)цоле вну(ці) лупошаѥ. пон(х) доброй вола неки(м) непону(ж)денни. ани присселова(н) и прода(лі) н(х) правал ѡ(т)н҃на и дѣ(д)н҃на, ѡ(т) половинна село ковине(щі), четвръта̀а ча(ст). ѡ(т) вы(ш)нн҃и ку(т), что ꙋвло(ст) ѡ(р)хеюско(му) ¦ ѡ(т) мѣ(ст) за ста(в) и за мли(н), и ѡ(т) ватрꙋе село и ѡ(т) полѣ и ѡ(т) царинꙋ, и ѡ(т) лѣсу, и съ садове, и ѡ(т) сѣнножа(т) и съ ве(с) приход | та̀а ѡ(ні) продали. слꙋг[и]м г҃пвми, нлїеви и бра(ті)ꙗх своє(му) глигора(ш)ко, и наку(л) и василїе, с҃нве козме ба(н)за(р) | ра(дї) седи(м) деса(т) и пе(т) ꙋги (loc rupt) добри(х), и плати(л) вси н(с)плнно. (loc rupt) вы(ш) писанни(м) ѻе у(г) п҃нзи добри(х) [1]) ше(н)цоле.... ѡ(т) прѣ(д) нами и прѣ(д) наши(ми) бола(рі) и но мы ꙗко увидохо(м) н(х) доброво.... то(к)ме(ж) и н(с)плънною заплатꙋ | и мы и ѡ(т) на(с) еще дадохо(м) и потвръдихо(м). с ꙋзы наше(м). Илїе и братїꙗ(х) ему глигора(ш)ко и наку(л) | и василїе с҃нви ко(з)ми. а тоа вы(ш) прѣ(д) реченна ча(ст) за ѿ(т)ни(ну) ѡ(т) половинна село ковенещи, | четвръта̀а ча(ст), ѡ(т) ватрue село и ѡ(т) полѣ, и ѡ(т) цр҃ну, и ѡ(т) бру(д) за мли(н) и ѡ(т) ста(в), на рѣца Кула. | и ѡ(т) лѣсу и съ садове. и съ сѣн҃но жатими. и ѡ(т) ве(с) прихо(д). Како да бѫде(т) н(м) правал ѿ(т)нну и викупленїе. | и ꙋри(к) и потвръ(ж)денїе съ всѣ(м) доходо(м), непорушенно николи(ж) на вѣки вѣчнї, и н(н) да неꙋмїшае(т) |

Сла(м) г҃п(д)нъ велѣ(л)

ꙋ ꙗсо(х) в҃лто ҂з҃ не м҃(с)ца
а(в) в҃і д(ні)

L.P.

Тодера(ш)ко ве(л) лѡ(гф) ꙋ[чи]л
д(у)митр(ш)ко.

---

[1]) rupt un rînd întreg, la îndoitură.

Traducere.

Noi *Vasilie* voevod cu mila lui Dumnezeu domnul țării Moldovii.

Iată au venit înaintea noastră și înaintea tuturor boerilor noștrii moldoveni mari și mici, *Gligorcea* și sora lui *Nastasia* feciorii *Șențoae*, nepoții *Lupului* după a lor bună voie de nimene siliți și nici asupriți și au vândut a lor dreaptă otcină și moșie din jumătati de sat *Vovinești* a patra parte, din cutul de sus, ce este în ținutul *Orheiului* din loc de iaz și de moara și din vatra satului și din câmp și din țarină și din pădure și din livezi și din fânați și cu tot venitul. Acestea le-au vândut slugilor domniei mele lui *Ilie* și fraților săi *Gligoraşcu* și *Nacul* și *Vasile* feciorii lui *Cosma Bânzar* drept 75 ughi bani buni. Ei au plătit toți de plin mai sus scrișî 75 ughi bani buni feciorilor Șențoae înaintea noastră și înaintea boerilor noștri.

Și noi dacă am văzut a lor buna tocmeală și plata deplină și noi și dela noi încă am dat și am întărit slugilor noastre lui Ilie și fraților lui Gligorașcu și Nacul și Vasilie, feciorii lui Cosma, acea mai sus zisa parti, drept otcina, din jumătate de sat Vovinești, a patra parti din vatra satului și din câmp și din țarină și din loc de moară și din iaz pe râul *Cula* și din pădure și cu livezi și cu fânațuri și din tot venitul, ca să le fie dreaptă otcină și cumpărătura și uric și întăritură cu tot venitul nestricat nici odinioară în veci vecilor și altul să nu se amestece.

In Iași în anul 7155

Insuși domnul a poruncit. luna August 12 zile

Toderașcu vel logofăt a învățat Dumitrașcu

Notă: Coală de hârtie groasă, îngălbenită. Redacția slavă în 13 rânduri. Mărime 29 cm. lățime și 41 cm. lungime. Scriere dreaptă cu cerneală neagră. Locul pecetei, scoasă în relief pe o hârtie suprapusă. Rupt la îndoituri. Arhiva m-rei Hârbovăț—Orheiu.

Un suret de pe această carte domnească, la L. Boga în Documente Basarabene vol. VII, Chișinău 1929 p. 32-33.

7162 (1654) Mai 9. Iaşi. — Gheorhie Ştefan, domnul Moldovii, întăreşte zapisul prin care Gligorce Şenţa, vinde cutul de jos a moşiei Hovineşti, a treia parte, precum şi din partea lui Tritan din ţinutul Orhei, lui Cozma Bânzar din Sterja, lui Vasilie şi Vârlan dela Nişcani şi Iliesei dela Năpadeni, drept sasezecişapte taleri.

Иѡ гиѡ(р)ги стефа(н) воево(да̀). б҃жїю мл(с)тїю г(с)п(д)ръ зе(м)ли мо(лдав)скои. ѡ(ж) прїидоше прѣ(д) нами и прѣ(д) въсими н҃шими. | мо(л)да(в)скими болѣри великимѝ и малимѝ-слꙋга н҃ше козма бъ(н)за(р) ѡ(т) све(р)жѧ и съ с҃нве емѵ̀ | глигора(ш)ко къпитанѵ(л). и́ накѵ(л). ѝ ти(ж) васілїе с҃нъ гоꙗ(н). и въ(р)ла(н) с҃нъ нѣню(л). ѡ(т) ни(ш)ка(ні) и ѝлїꙗ | дъ щі) попа ѡ(т) нъпъдѣни. ѝ ꙋказова(лі) прѣ(д) намі̀. еди(н) запи(с). за свѣ(д)те(л)ство̀ ѡ(т) многи(х) лю(ді) | добрѝ: ѝ старѝ. на имѧ иѡ̀на(т)ко сто(л)ни(к). ѝ григора(ш)ко на(н)тѵ(л). ѡ(т) пересъчина̀. ѝ митрофа(н) | ѡ(т) све(р)жѣ. ѝ нѣню(л) ѡ(т) ни(ш)канѝ. ѝ сѡ(л)та(н) отъ съпотѣнѝ. ѝ да(ш)ко ѡ(т) та(м). ѝ пирохое ѡ(т) ѡ(р)хе(і). и ѡ(т) и(н)і(х) | лю(ді) добрѝ ѝ во(і)ни прѣ(д)нѝ. Писаꙗще и свѣ(д)те(л)ствоꙗще въ то(і) запи(с) како прїиде прѣ(д) ні(мї) | глиго(р)чѣ с҃нъ ше(н)цїе ѝ съ жена е(г) ѝ съ дѣти его. по и(х) добро(і) волѧ́ неки(м) не понѵ(ж)денѵ̀ а нѝи приселованѵй ѝ прода(лі) их̾ пра̀ваа̀ ѡ(т)нни и дѣ(д)ннѵ. ѡ(т) половина село ховинещѝ | ѡ(т) ни(ж)нїі кѵ(т) третаа ча(ст), ѡ(т) ватрꙋе село и ѡ(т) полѣ и ѡ(т) ц҃рнѵ. и ѡ(т) полѣни и съ̀ садовѝ и ѡ(т) ста̀ | вове и ѡ(т) ве(с) прихо(д) или кѵ(т) избере(т) на таа̀ ча(ст). ѝ ти(ж) ѡ(т)дило трифаннове тако(ж)дері̀ | третаа ча(ст) ѡ(т) того(ж) хотар. что ꙋ вло(ст) ѡ(р)хеюскомѵ̀. тѣ(м) ѡ(ні) прода(лі) слѵзи н҃ши(м) | е(ж) ви(ж) пише(м) радѝ ше(ст) десѣ(т) и

си(м) талер(і) бити(х)• ѝнно ми ꙗко(ж) ꙋвидѣхо(м) их̾ доброво(л)но(і) | ѝ тѣх̾ свѣ(д)те(л)сто ѡ(т) ти(х) лю(ді) добрѝ• гп(д)вми и ѡ(т) на(с) дадохо(м) и потвръдихо(м) и(м) на тѣ(х) ви(ш) писанни(м) ча(с)ти за ѿ(т)нні• ѡ(т) село ховине(щі)• ѡ(т) по(л)ло[вина] село кѵ(т) ни(ж)нѝ третàа• и ѡ(т)дилѵ тріфа(нѵ) | ти(ж) третаа ча(ст) [и ѡ(т) вес] прихо(д)• како да е(ст) и(м) правaа даанїі ѿ(т)ннѵ и викѵпленїі• и ꙋри(к) и пò | твръ(ж)денїі съ въ(с)ѣ(м) доходо(м) непорꙋшенно николи(ж) на вѣкі и и(н) да(с)[ѣ]не(ѵ)миша(ет) |

Са(м) г(с)п(д)нъ велѣ(л)

Пи(с) ꙋ ꙗ(с) въ лѣ(т) ҂з҃р҃ѯв

L.P. ма(і) ѳ дні

••••• чеха́(н) ве(л) л҃ѡ(гф)

Д(ѵ)митра(ш)ко

Traducere

Noi Gheorghi Ştefan voevod cu mila lui Dumnezeu domnul ţării Moldovii.

Iată au venit înaintea noastră şi înaintea tuturor boerilor noştri moldoveni mari şi mici, sluga noastră *Cozma Bânzar* dela *Sverja* şi cu feciorii lui *Gligoraşcu* căpitanul şi *Nacul* şi deasemenea *Vasilie* feciorul lui *Goian*, şi *Vârlan* feciorul lui *Neniul* din *Nişcani*, şi *Iliasa* fiica popei din *Năpădeni* şi au arătat înaintea noastră un zapis cu mărturie de la mulţi oameni buni şi bătrâni anume *Ionaşcu* stolnic şi *Gligoraşcu Nantul* dela *Peresecina* şi *Mitrofan* dela Sverja şi Neniul dela Nişcani şi *Soltan* dela *Sepoteni* şi *Daşcu* de acolo şi *Pirohoe* dela *Orheiu* şi dela alţi oameni buni şi ostaşi de mai inainte, scriind şi mărturisind în acel zapis precum că viind inaintea lor *Gligorcea* feciorul lui Şenţa şi cu soţia lui şi cu copii lor, după a lor bună voie de nimene

siliţi nici asupriţi şi au vândut a lor dreapta otcină şi moşie din jumătate de sat *Hovineşti* din cutul de jos a treia parte, din vatra satului şi din câmp şi din ţarină şi din poeni şi din livezi şi din iazuri şi din tot venitul, sau cutul ce se va alege la acea parte, şi de asemenea din partea lui *Trifan* deasemenea a treia parte din acelaş hotar ce esti în ţinutul Orheiului. Acele, ei au vândut slugilor noastre mai sus scrise drept şaizeci şi şapte taleri bătuţi.

Şi noi dacă am văzut a lor bună voie şi acea mărturie de la acei oameni buni, domnia mea şi de la noi am dat şi am întărit lor asupra părţilor mai sus scrise drept otcine din satul Hovineşti din jumătate de sat cutul de jos a treia parte şi din partea lui Trifan de asemenea a treia parte şi din tot venit, ca să le fie lor dreapta danie, otcină, şi cumpărătură şi uric şi întăritură cu tot venitul nestricat nici odinioară în veci şi altul să nu se amestece.

S'a scris la Iaşi
Insuşi domnul a poruncit. în anul 7162 Mai 9 zile
Cehan vel logofăt.
Dumitraşcu.

Notă: Coală groasă de hârtie. Redacţia slavă în 17 rânduri. Scriere citeaţă şi cu cerneală neagră. Distanţă între rânduri 1 cm. Urme de pecete roşie aplicată. Mărime 40 cm. lungime şi 29 cm. lăţime. Păstrat bine. Pe verso „N. 3. 7162 Mai 9 Hogineştl parte den gios a răzăşilor." Arhiva m-rei Hârbovăţ.

Un suret depe acestă carte domnească la L. T. Boga: Documente Basarabene XI. Chişinău 1930 p. 1.

Din documentele Mănăstirii Văratec[1]

de T. G. BULAT

XI

7161=1653.

Popa Pătrăşcan şi Gavriil din Bodeni, Neamţ, vând jumătate din via lor din Băiceni iar jumătate o dăruesc mănăstirii Schitului (Ceahlăului, Pion). De faţa au fost Galerie egumenul dela Tazlău şi Mihail de Putna.

† Adecâ eu popa Pătrăşcan din Bodeani din ţinutul Neamţului şi Gavriil scriem şi mărturisim cu acest zapis al nostru cum noi de a noastră bună voe de nimi nevoiţi nici inprisuraţi, ci d'a noastră bună voe am vândut a noastră dreaptă ocină şi moşie o viie ce am avut la sat la Băiceani, din partea noastră giomătate în viie am vândut iar giomătate în vie am dat mănăstirii pentru sufletul părinţilor noştri Ionaşco Răsdopa şi a tot rodul nostru. Şi în tocmala noastră s-au tămplat Galerie egumenul de Tazlău şi Mihail de Putna. Şi bani ni-au dat upt lei că atăta ne-au fost negoţul, pentracea ca să aibă a-ş face şi drease domneşti pe zapis ce am făcut mănăstirii Schitului şi lui Iorest egumenul. Pentru mai mare credinţă ne-am pus peceţile şi iscăliturile să-s ştie.

vlt. 7161 (?)

(Pecete pe fum)

† Popa Patrăşcan

Az egumen ermonah
Galerie Ivescă
ot sfta mănăstire
ot Tazlău

Şi eu Costantin din Dobreani am scris şi am fost în tocmala lor.

XII

7162=1654.

Mihai sin Panascu vinde moşia sa Pleşeşti mănăstirii Schitului. Au fost marturi: şoltuzul de Neamţ, preotul cel domnesc, Hanos vătaful de puşcaşi, Chizanul „cumnatul mitropulitului Varlaam" şi alţii. Costul moşii a fost „un polobocă de meare şi şapte lei bani".

Suret de pe zapesu Pleşeştilor vlet 7162 Mai 3.

† Adecă eu Mihai sin Panaşcu scriu şi mărturisescu cu acest zapis al mieu cum că am vândută dreaptă ocină şi moşie a me Pleşeşti mănăstirii Schitului. Şi atunce au fost egum Iorest şi la tocmala noastră au fost soltuzul din Neamţu şi preotul cel domnesc şi Hanos vătavul de puşcaşi şi Chiril cel bă-

[1]) Vezi numărul 1. an. VII.

trân şi Chizanul cumnatul mitropolitului Varlaam şi Faltin sin Giurgiu şi Nicolae Puşcarul şi alţi târgoveţi bătrâni şi tineri. Şi când am vândut am întrebat oamenii miei să o cumpere sau să o vânz altora. Ei au zis să fiu volnic a o vinde fiecui. Deci să n'aibă putere sau voe a mai întoarce din oamenii sau rudele mele căci i-am întrebat pe dânşii. Pentru această semn şi pentru mai mare credinţă ne-am pus şi degetul, şi toţi care scrim mai sus ca să să crează fie unde acest zapes al mieu. Şi me-au dat un polobocă de meare şi şapte lei bani, ca să-s ştie. Şi peste tot fac 47 lei.

XIII

7165=1657 Apr. 30.

Sulgerul Toderaşco Jora dă vornicului Ştefan Boul jumătate din satul Şofrăneşti pentru două părţi din Băloşeşti din ţinutul Vasluiului. Satul Băloseşti fiind vândut Iorgăi Postelnicul „vărul lui Vasili Vodă" a dat naştere la un lung şi complicat proces.

Suret dipun zapis vechi tărmat din let 7165 Apr. 30.

Adică eu Toderaşc Jora sulgerul ficiorul Angheelinei nepot lui Simeon Băisanul scriu şi mărturisesc cu acest zapis al meu, pentru rândul satului Băloşăştilor di la ţinut. Vasloiolui care sat ni-au fost nouă de moşii, ş'au fost vândut două părţi di sat unchio meu Simeon Băisanul Iorgăi Postelnicului vărul lui Vasili Vodă. Ş'au fost dat nouă unchiul nostru Simeon Băisanul giumătate de sat de Şofrăneşti iar la acel ţinut. După aceia prilejindu-s sfârşănie Iorgăi Postelnic şi fiind Mihai Şatrar, pentru slujbă ce i-au slujit. După aceia Mihai Şătrar fără zabavă întru premeneala Domnilor, s'au săvârşit aice în ţară.

Acmu dumnealui Ştefan Boul Vornicul cel mare au arătat zapise într'acela chip, cum au avut la Ţarigrad la Dumitrachi ci au fos vistiernic nişte unelti şi bani încă de la socrul său Ştefan Vodă Tomşa. Ş'au dat scrisoare prin mâna lui Mihai Şătrar, când au fost capichihai, să-i scoată acele unelte şi bani. Ş'au scos Mihai Şătrar 760 taliri di la giupăneasa lui Dumitraşcu Vistiernicul. Şi apoi Mihai Şătrar n'au dat nimică dumisali lui Ştefan Boul Vornic dintr'acei bani. Acmu Mărie Sa Vodă şi cu toţi boerii au socotit să ţăi Ştefan Boul ocinile şi altă ci va

afla a lui Mihai Şătrariul preţ di acili di mai sus şapte sute şase zeci taleri bani. Deci hiind nouă moşie dreaptă satul Băloşeşti şi vândută de unchiul nostru Simion Băisanul fără voe noastră şi ne-au fost dat unde nu ne-au plăcut acmu de isnoavă ni am tocmit cu dumnealui Ştefan Boul vornic pri urma ce dintâi ce am avut tocmală cu unchiul nostru Simion Băisanul şi am dat jumătate de sat de Şofrăneşti pentru celi două părţi de sat di Băloşeşti, cari ni-au fost noaă moşie ce dreaptă ca să-i fie dumisali lui Ştefan Boul ace giumatale de sat driaptă moşie şi schimbătură în veci. Şi noi să ţinim Băloşeştii. Şi în tocmala noastră au fost Dumnealor Ionaşcu Rusu marili Logofăt, şi Vasâli Hatman şi Pârcălab Sucevii şi Dabij vel vornic, şi Ilie Şăptilici vel postelnic şi Gligoraşco vel-spăt, şi Nicolai Mogâlde vel-pah şi Solomon vel-vister şi Stamatăi vel-stol şi Ioniţă Prăjăscul vel Sulger şi Nicolai Buhuş tretilogof şi Nicolai Racoviţă Postelnic şi Stroescul şi Beldiman vornici de gloată şi alţi mulţi ficiori de boeri. Să-s ştie: Vasili Hatman, Toader Jora vel sulger, Dabij vel vornic, Ilie Şăptilici vel-post, Gligoraş vel spăt Solomon vel-vistier, Nicolai Buhuş vel-clucer, Stroici, Beldiman.

Fiind întocma am adiverit şi eu Andronachi Donici ban.

Acest Suret de pi cel adivărat zapis întocmai l-am scos eu cucernic între diaconi Miron Ierodiacon la let 1806 Aog. 9.

XIV

Iaşi 7167=1659.

Pătrăşcan şi neamul său reinoesc „dreasele", „ce au perit cand s'au jecuit Ungurii la Hotin" prin care vânduseră un vad de două mori la Ţigăneşti „pre gârla Putnei", lui Gheorge Hatmanul „fratele lui Vodă" (Vasile).

† Adâcâ ieu Pâtrâşcan şi frate mieu Bejan şi semenţiea noastrâ Marta cu feciorii ei, şi popa Ion Reauţea, şi Vicol ce au fos vătah cu fămeia mea cu Odosia, şi cu ficiori miei, şi Lazăr Lungul, şi Larian şi Luca, şi alt Lazăr şi Mânâil, Istarie şi toţi oameni noştri, scriem şi mărturisim cu cest zapis al nostru cum noi de nime nenevoiţi nici împresuraţi, ce de a noastrâ bună voie am vândut noi un vad de doauă mori ce am avut de moşie la sat la Ţigâneşti pre gârla Putnei, cu tot locul acelui vad.

Şi l-am fost vândut lui Ghiorghie hatmanul, fratele lui Vodâ. Dupâ aceia Ghiorghie hatmanul l-au dat acel vad de mori Sventei Mănăstirei sale la Schit, ce să chiamâ Peonul. Iarâ dreasele ce-au avut de la noi, şi ceale domneşti pre acel vad de mori, s-au tâmplat de-au perit când s-au jecuit Ungurii la Hotin.

Deci noi cine am fost vânzâtori, atuncea toţi de faţă, aflatu-ne-am şi acmu vii şi încâ şi mârturiile ce-au fost atuncea întocmala noastră cu hatmanul, ce acmu iarăş am făcut acest zapis de la noi părinţilor dela Svinta Mânăstire de la Schit ce să chiamă Peonul, pre acel vad de două mori ce mai sus scriem. Şi ne-au dat nouă hatman bani gata în mânule noastre şase zeci şi cinci de lei bâtuţi, ca să le fie lor dreaptâ ocină ne ruşiitâ nici de năoară în veaci. Şi aibâ a-şi face părinţi călugări şi direase domneşti de pre acest adevârat zapis al nostru. Şi în tocmala noastrâ au fost Toader Başotâ părcălabul, şi Damaschin Vornicul, şi Costantie Bantăş ce au fost părcălab, şi Gligoraş Hlăpăscul ce au fost Vornic şi Iorest igumenul de Bistriţa şi Ghedeon egumenul de Hangu, şi Dorotei egumenul de Agapia, şi Gavril sluga lui Başatâ, şi Dumitraşco Veisea Uricar şi alţi oameni buni mulţi. Deci de acmu înainte nime dintru feciori noştri carii va alege Dumnezău nici dintru nepoţi sau strenepoţi noştri, nime treabâ ca să nu aibâ cu acest vad pentru câci l-am vândut noi de bună voia noastrâ, numai ca să aibâ treabâ părinţi călugării de la Svintea Mânăstire de la Schit. Şi pentru mai mare credinţâ ne-am pus şi peceţile şi am iscălit ca să să ştie.

Pis u Ias Vltă 7167. ap. 1.

Iorest Egumen ot Bistriţa. Iermonah iegumăn Doroftei. Iermonah iegumăn Ghedeon şi încă o iscălitură.

Călugării ş'au pus şi peceţile pe fum.

XV

7168=1660.

Titiana Bătoşoia, şi cu copii săi, vinde o „paragenă" de vie lui Vasile Capati drept 50 ughi bani gata şi patru merţe de grâu de toamnă „în zilele lui Stefeniţe Vodă".

† Adică eu Titiana Bătoşoaie şi cu fiio meu Simion şi cu fiio meu Ion şi cu hiică-me Gasilie scriem şi mărturisim cu

cestu adevărat zapis al nostru pe cum noi de nime siliți nice nevoiți ce de a noastră bună voe am vândut o părageană de vie lui Vasilie Căpăți și femeie lui să fi lorumiș și feaciorilor dreptu 50 ughi bani gata și 4 merțe de grâu de toamnă căte un leu. Și cându am făcut această tocmală prilejitus'au oameni buni și bătrâni anume: Gherman Merăute ot Necorești de geeos și Dănilă ot tam și Crăciunu Ciurba ot tam și Chiriac brat Crăciunu ot tam și Apostol Mutul ot tam și Pricochie Drăguș ot tam. Și noi văzindu făcându plată deplin ne-m pus și degetele ca să fie de credințe.

† Gherman, † Dănil, † Crăciunu, † Chiriac, † Apostuol, † Pricochie și eu Popa Pavăl, am scris în zilele lui Ștefăfănițe Vod Văleat 7168 Dechebre 15 zile.

XVI

7169=1661.

Popa Ivan din Târgul Neamțului și cu ai săi vând o moșie din Bețești și Bărbăteni mănăstirii Schitului (Pionul Ceahlău). Marturi au fost Paisie dela Secul, Ioan egumenul din Cetate, Doroftei dela Agapia, Hanos vataful de pușcași și alții.

† Adecă eu popa Ivan ze trag de Neamțu și cu preuteasa mea cu Paraschiva și toți cuconii miei și cu frate mieu Irimiea și cu fămeaea mea Acsiniea și cu toți fecioril mei scriem și marturisim noi cu cestă hapis al nostru de nime siliți nici împresurați, ce noi de a noastră bună voe am vândut dereaptă moșie și cumpărătură ce au fost cumpărată de părintele nostru de popa Istratie și de maica noastră Acsiniea dela Costa(n)tin Borcea feciorul Borcei păharnicul din sat din Bețești și din Bărbăteani ce să va aleage partea noastră, din cămpu și din pădure și din tr-apă și din toti locul cu tot venitul. Aceasta cumpărătură ce mai sus scrie o am vândut svintei mănăstiri Schitului și a tot Săborul. Șa au fost Iorest egumen. Și ne-au dat 30 de lei în manule noastre. Și în tocmala noastră au fost Paisie egumenul dela svi(n)ta măuăstire de la Săcul și popa Gheorghie de trăg de Neamțu, și Hanos vătavul de pușcari, și Ioan egumenul de cetate, și Dosoteio egumeniul de Agapiea. Iar egumenul să aibă aș face și zapise domnești, pe cum au dat și zapisul cel bătrân de

la parinți isăi. Ne mănea egumenului și a săborului ce mai sus scrie, iar noi cesti egumeni ce mai sus sintem scrișI, pre mare credință ne-am pus pecețile svintelor manastiri ca să aibă credință.

Popa Ioan — Cinci peceti pe fum, acea a Agapiei mare și clară

vlt 7169 mes Iulie 9 dni — † Popa Gheorghie.

XVII

Iași 7173=1665 Mai 24.

Divanul, în completul său,—Miron Costin era vel comis,—întărește cumpărăturile făcute de „fratele nostru" marele clucer Gheorghe Ursachie în Vultureşti din ținutul Vasluiului. Se plătește 150 lei bani bătuți și „opt coți de postav feleandrăș". Clucerul mai cumpără un loc de prisacă dela Vrănceanul Căpitanul și curtenii de Racova.

† Sen ibomi Nicolai Buhuș velichi log(o)ftu i Toma Catacuzino vel dvurnic dolnăi zemli i Solomon Bărlădeanul vel dvurnic vișcai zeml : i Necolai Racovit hetman i părcălab Suceavscoi : i Stamatie Hiotiie vel postelnic i Toderașco Iordachie vel spatar i Gligorie vel ceașnic, i Duca vel vistiearnic, i Toader Păladie vel stolnic, i Miron Costin vel comis, i Ghinea vel medelnicear i Lupașco Buhuș vel sulgiar, i Lupașco Erimiea vel jitnicear, i Alexandru Ramandi vel pitar i Gavril Rătundul vtorii logofet, i Pătrașco Danovici tretii logofet, i Toader Vatreș i Chirila Gărnea i Dumitrașco Roșa i Ionașco Corpaci, i Ursul i Vasilie Stărcea i Enachie, i Frățcul i Gheorghie vasih dvurnici glovnăi. Scriem și facem știre, cu această adivărată mărturie a noastră cum au venit înaintea noastră Iordachie cu a lui femăe : cu Dochița și fratesău Dumitrașco ficiorăi Irinăi Galbănoae din Cozmești și Brăncovanești și Ghiorghițoae și Măranda ficiorii Porceăi de Bălilești de nime siliți nici asupriți, ce de a lor bună voe au vândut a lor direaptă ocină și moșie din saat, din Hultureşti ce-s la ținutul Vasluiolui, din giumătate de sat, din partea de sus giumătate din vatra satului, și din țarină, și din cămpu, și den vlavnici, și cu locuri de făneaț, și din pădure, și cu vad de moară pre apa Stavnicului. Și cu tot vinitul aceea parte de ocină ei o au vândut dumi-sali fratelui nostru lui Ghiorghie Ursachie marile clucear și giupăneasăi sale Ileanăi direptu o sută și cinci zeci de lei bătuți toți bani gata și opt coți de postav feleandrăș. Și le-au

făcut dumnealui plata deplin la mâna lor. Aşijde au venit înaintea noastră Vrânceanul căpitanul şi Ion şi Mărmurean şi Gligoräe şi Vasilie şi Gheorghiean şi altu Vasilie, şi Chiriţa şi Tudor, şi Solomon, şi toată ceata curteanăi de Racova, şi au vândut şi ei de a lor bună voe un loc de prisacă cu doâ zemnici şi cu pomeni, şi cu tot vinitul, din sat din Coşeni, care loc di prisacă au fost a lui Avram de acolo, acela loc di prisacâ. Au vândut ei acei curteani, ce mai sus săntu scrişi dumi-sali fratelui nostru lui Ursachăie marile clucear şi giupăneasăi dumi-sali Ileanei, direptu doâzeci şi doi de lei bătuţi. Şi cu aciia bani au plătit acei curteani dajdia birului pentru Avram. Pentru acesta lucru şi noi dăcă am văzut de bună voea lor între dânşi tocmală şi plată deplin noi încă am făcut dumi-sali această adivărată mărturie a noastră ca să fie de mare credinţă la mâna dumniei-sali fratelui nostru lui Ghiorghie Ursachie marile clucear şi giupaneasăi dumisali Ileanăi. Şi pentru mai mare credinţă noi toţi am iscălit şi am pus şi peceti ca să fie dumi-sali direaptă ocină şi cumpărăturâ, cu tot vinitul partea de ocină carea scrie mri sus, din giumătăte de saat din Hultureşti din partea de sus giumătate; şi acel loc de prisacă, de la saat, de la Coşeşti, cu zemnici cu tot, şi cu pomeni precum scrie mai sus. Şi să aibă a-ş faci şi direase domneşti pre această adivărată mărturie a noastră. Şi altul să nu să amestice. Şi eu Tiron dăiacul am scris ca să să ştie.

U Iasah vlto 7173 mţa Mai 24 dni

Urmează doăzeci iscălituri între care acea foarte clară a lui Miron Costin vel comis. Ele sunt ale celor menţionaţi în acest act.

XVIII

Iaşi 7176=1668 Aprilie 15.

Tudora cu tovarăşele ei vând ocina lor din Vultureşti drept cincizeci de lei bătuţi marelui vistiernic Ursachie.

† Adică noi Tudora şi Tudosia şi Irina şi Nastasia şi Tofana şi Măria feateli Sirbului şi a Măricăi fata Copăceanului scriem şi mărturisim cu cest adevărat zapis al nostru cum noi de bună voia noastră de nime nevoite nici impresurate am vândut a noastră direaptă ocină şi moşie din sat, din Hultureşti ce sânt la ţinutul Vasluiolui care parte ne iaste nouă depe . . . . . noastră

Mărica fata Copăceanului din giumătate de sat din partea din sus a opta parte din vaza satului şi din câmpu şi din ţarini şi din tot locul cu tot venitul. Aceasta am vândut noi, dumisale lui Ursachie mareli Visternic direpţ cinci zeci de lei bătuţi. Şi ne-au făcut dumnealui plata deplin de aceşti bani ce mai sus scriu 50 de lei bătuţi întru mâna noastră. Deci ca să-i fie dumisale direaptă ocină şi moşie în veaci cu tot venitul şi depe acest zapis al nostru să-şi facă şi dires domnesco. Şi 'ntraceastă tocmală şi vănzare au fost dumnealor Toader Vătreş şi Ghiorghie şi Dumitraşco Roşca şi Dumitraşco Iepure şi Nica şi Silian şi Ursul, vornicei de poartă, şi popa Neculai, şi Iftimie de Ieşi şi mulţi oameni buni. Şi pentru mai mare credinţă, noi singure ne-am pus peceţile şi dumnealor aieşti boieri toţi au iscălit. Să s ştie.

U Ias Vl 7176 ap. 15

† Tudora, † Tudoşia, † Irina, † Nastasia, † Tafana, † Maria, † Vătreaş Vornic, † Ursul Vornic, † Roman Vornic. Aş, Ghiorghie Vornic. Az, Dumitraşco Vornic, Az Silian Vornic, Az Dumitraşco Roşca Vornic, † Iftimie, † Popa Neculai.

XIX

Iaşi 7176—1668 Aprilie 15.

Toader şi Gligoraş vând a opta parte din satul Vultureşti murelui vistier Ursachi drept cincizeci lei bătuţi.

† Adică noi Toader şi Grigoraşco ficiorii Tudorii nepoţi Copăcianului scriem şi mărturisim cu cest adevărat zapis al nostru de bunăvoia noastră de nime nevoiţi nici impresuraţi am vândut a noastră direaptă ocină şi moşie din sat din Hultureşti ce săntu la ţinutul Vasluiolui care parte ne iaste nouă depe mumă noastră Tudora din giumătate de sat din partea din sus a opta parte din vatra satului şi din câmpu şi din ţarini şi din tot locul cu tot venitul. Aiasta am vândut-o noi dumisali lui Ursachie marele visternic direpţ cinci zeci de lei bătuţi şi ne-au făcut Dumnealui plata di plini di acesti bani ce scriu mai sus cinci zeci di lei întru mâna noastră.

Deci ca să-i fie Dumisali direaptă ocină şi moşie în veaci cu tot venitul. Şi de pe acest zapis al nostru să-şi facă şi dires Domnescu. Şi 'ntraiasta tocmală şi vănzar au fost Dumnealor Toa-

ter Vătreș și Gheorghie și Dumitrașco Roșca și Dumitrașco Epure și Nica și Silion și Ursu vornicei di poartă și popa Neculai de Iași și Iftimie de Iași și mulți oameni buni și pentru mai mare credința noi singuri ne-am pus deagitele și Dumnealor acești boiari toți au iscălit. S-s știe.

U Ias. let. 7176 apr. 15.

† Toader, † Grigorie
† Vătreș Vornic † Ursu Vornic
† Roman Vornic. Azi Dumitrașco Vornic.
† Iftimie
Popa Neculae

zeace lei s'au întors dintraiest zapis în mâna Radului.

Az Gheorghie Dvornic
Az Silion Vornic. Az Dumitrașco
Roșca Dvornic.

XX

Iași 7176=1668 August 2.

Cantachia soția lui Mihail Șetrariul, dăruiește moșia răposatului său soț, Bălușești, cu care fusese miluit de Vasile Vodă, Măricuței. fata lui Andronic postelnicul. Iscălește ca martor Audoca clucerul.

† Adecă eu Cantachia giupâneasa lui Mihaiuo Șetrariul, scriu și mărturisescu.

Cu acest adevărat zapis al meu pentru o parte de ocină, din sat din Bărușești, ce easte la ținutul Vasloiolui între Buerji și între Hulturesti, care parte de ocină și de moșie au fost dreaptă cumpărătură a dumisali Iorgăi Postelnicul cel mari dela Simon ficiorul Băesanului. Care ocină au fost miluit răpoăsatul Măria Sa Vasilie Vod pre Mihailo Șetrariul, pre giupânul meu. Deci dacă n-o am socotit și n-o am împărțit cu frații giupânul-meu lui Mihaio Șetrariul mi s'au vinit mie acea parte de ocină, în partea mea. Deci m'am sculat eu și am dat și o am dăruit acea parte de ocină Măricuți featei lui Andronic postelnicul pentru sufletul dumisale giupânu meu lui Mihaio Șetrariul și pentru sufletul meu ca-s ne pomenească. Și când am dat-o s'a prilejit și dumnealui Andoca Clucearu. Și pentru mai mare credință am făcut acest

zapis ca-s fie do mari credinţă la mâna ei şi au iscălit şi dumnealui Andoca Clucearu şi am pus şi eu pecetea ca-s se ştie..

U. Ias lt.

† Andoca ftorie cluciaru. 7167 Av. 2.

pecetea mică de fum a Cantachiei

XXI

Iaşi 7177=1668 Iunie 15.

Dima cu femeia şi cu feciorii săi vând delniţele lor din Vultureşti lui Ursachie vistiernicul cel mare.

† Adică ieu Dima şi cu fămeia mea Atinia şi cu ficiorii noştrii Stogul şi Alexandru nepoţi lui Anton din saat din Hulturesti scriem şi mărturisim cu acest adevărat zapis al nostru de a noastră bună voe de nime siliţi nici împresuraţi, am vândut a noastră direaptă ocină şi moşie din sat din Hultureşti la ţinutul Vasluiolui din partea lui Anton a treia ce iaste partea lui Murgoci tatăl Stogului şi lui Alexandru ce să aleage din vatra satului şi cu douăzeci şi două de pământuri în ţarină şi 34 de prăjini în Vladnici carea fac odealniţ întreagă şi dintraltă dealniţ a treia parte. Aşişderea şi din vad de moară în Bărlad ce să va aleage partea noastră, şi din tot locul cu tot venitul. Aceasta am vândut-o noi dumisale lui Ursachie Vistiernicul cel mare direpţ treizeci de lei bătuţi, şi ne-au făcut dumnealui plată deplin aceşti bani toţi câţi scriu mai sus, 30 de lei bătuţi într'u mâna noastră ca să-i fie dumisale direaptă ocină şi moşie în veaci. Aşişderea am mai vândut dumisale şi altă parte dintr'acestaş sat din Hultureşti, carea au fost cumpărături lui Murgoci ficior lui Anton de la Sirpur? de Hultureşti ce iaste din partea din gios şi acea parte şi ceialaltă parte ce scrie mai sus carea să aleage şi aceasta iarăş din vaza satului şi cu opt pământuri la ţarină şi 13 prăjini ce iaste giumătate de dealniţi în Vladnici şi cu parte din vad de moară şi din tot locul cu tot venitul vândut-am aceasta parte vistiernicului Ursache direpţ zeace lei..... Şi ne-a făcut plata deplin la mâna noastră ca să-i fie dumisale ocină şi moşie cu tot venitul. Şi la această tocmală şi vânzare fost-au dumnealor Toderaşco biv vel spătar şi Conteaş treti logi, şi Er-

micea, şi Dumitraşco Roşca şi Gligorie Ciocârlie şi Ursul vornicei de poartă şi mulţi boiari şi oameni buni. Şi pentru mai mare credinţa singuri am iscălit şi ne-am pus deagetele şi dumnealor aceşti boiari toţi au iscălit. Şi eu Enachie am scris zapisul ca să să ştie.

U Ias vlto 7177 Ioni 15.

Dima, Atenia, Stogul, Alexandru, Toderaşco spătar, Canteaş logf, Eremicea, Ursul Vornicul, Gligorie Vornicul.

XXII

Iaşi 7177=1668 Aprilie 2.

Dumitraşcu cu femea şi fiul său vând ocina lor din Vultureşti marelui vistiernic Ursache drept patruzeci de lei O delniţa era „de douăsprezece prăjini în lat şi în lungul din hotar până în hotar". Intre martori şi „Tudos Dubău".

† Adică eu Dumitraşco şi cu fămeaia mea, cu Ana, fata Capăceanului şi cu fio meu cu Negrul den sat den Hultureşti scriem şi mărturisim ca acest adevărat zapis al nostru, cum noi denim siliţi nici înpresuraţi, ce de a noastră bună voe am vândut a noastră direaptă ocină şi moşia din Hultureşti o dealniţă de dauăspreace prăjini în lat şi în lungul din hotar până în hotar şi din vatra satului, şi din ţarină cu tot venitul a zaacea parte ce să vine partea acestii dealniţe, am vândut dumisale giupânului Ursache marele vistiarnic derept patru zeci de lei bani buni. Şi ne-au dat dumnealui toţi banii deplini ce mai sus scriem. Şi'n tocmala noastră au fost dumnealui Neaineol biv logofăt şi dumnealui Gorovei logofătul de visterie şi Irimicea vornicul de poartă şi dumnealui Zosim Başotă ce au fost cămăraş ocnăi, şi Pâtraşco Biare şi Ionaşco Balşe, şi Dubău şi mulţi oameni buni. Şi pre mai mare credinţă ne-am pus deagetele. Şi aceşti boiari şi-au pus iscăliturile. Să-s ştie.

U Ias vlt 7177 Apr. 2

Dumitraşcho, Ana, Petru,

Az Gavril Neainol biv Logofăt

Gorovei logofăt, Az Zosima Başot, şi eu Diaconul Gheorghie Bădărău călugărul..... m'am tâmplat Răzeaş, Az Pătraşcu

Biare, şi eu Gheorghi ot Lupari am scris, Az Tudos Dubău biv Păr. Az Ionaşco Balşu vel Pârcălab, Az Irimicea Budneş (?)

† Trăi lei s'au întors dintr'acest zapis în mâna Radului.

XXIII

Iaşi 7177=1668 Aprilie 3.

Gheorghe Calugărul cu ficiorii săi vând ocina lor din Vultureşti vistiernicului Ursache drept o sută lei bătuţi.

Adecă eu Gheorghe Călugăru sim iaste numele de călugărie Gherasim şi cu toţi ficiorii mei Toader şi Vasilie şi Gavril şi Mereuţ şi Nastasia scriem şi mărturisim cu acestu adevărat zapis al nostru de a noastră bună voe de nime nevoiţi nici asupriţi am vândut a noastră direaptă ocină şi moşie din sat din Hulturești din tot locul ce se va afla de partea noastră din partea din gios, şi cu doao dealniţă în vladnici ce sântu din Bârlad pân ân Saarja şi cu loc de moară în Bârlad unde sîntu morile dumisale vistiarnicului Ursachie. Aciastia am vândut noi dumisale lui Ursachie vistiarnicul direpţ o sută lei bătuţi şi ne-au făcut dumnealui plată deplin de aceşti bani ce scriu mai sus lei bătuţi întru mâna noastră. Deci ca să-i fie dumisale direaptă ocină şi moşie în veaci cu tot venitul şi să-şi facă diresă domneşti. Şi la aceasta tocmală au fostu dumnealor Gavriaşileaniul ? biv logof şi Goravei logofătul şi Pătrăşcan şi Eremicea şi Ghiorghie şi Rusul vorniceii de poartă şi Enachie vornicu de târgu Pătraşco Bân. Şi pentru credinţă cu mâna mea am iscălit să-s ştie.

U Ias l.s. 7177 Apr. 3

† Eu Gherasim Diaconu am scris cu mâna mea, Azi Eremicha vornic, † Rusool vornic (Pecetie pe fum), Gorovei logofăt, azi Ghiorghie vornic.

TIPOGRAFIA „TIPARUL MOLDOVENESC" CHIŞINĂU
Str. Principele Nicolae No. 25.

Anul VII. Nr. 3-4 Iulie—Decembrie 1935

ARHIVELE BASARABIEI

REVISTĂ DE ISTORIE ŞI GEOGRAFIE

A

MOLDOVEI DINTRE PRUT ŞI NISTRU

Sub conducerea d-lor
T. G. BULAT şi C. N. TOMESCU

Această publicaţie apare cu sprijinul moral şi material al p. s. episcop VISARION al Hotinului.

CHIŞINĂU
TIPOGRAFIA „TIPARUL MOLDOVENESC"
1935

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII IAŞI
14 MART. 1936

CU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Anul VII. Nr. 3-4. Iulie-- Decembrie 1935.

Arhivele Basarabiei

REVISTĂ DE ISTORIE ŞI GEOGRAFIE
A
MOLDOVEI DINTRE PRUT ŞI NISTRU

Ştiri secrete moldoveneşti privitoare la conflictul european din 1811-1812.

de T. G. BULAT

Intr'un număr trecut al acestei publicaţii[1] *am dat câteva mărturii asupra sistemului de informaţie secretă al Ruşilor, cu privire la mişcările din Apusul Europei.*

Intre cei cari furnizau ştiri, sau mai precis făceau spionaj în favoarea marei împărăţii răsăritene, se găsea un Constantin Hurmuzachi ispravnic de Herţa şi faimosul Antoine Wingierski. In cele ce urmează dăm un număr mai însemnat de informaţii procurate de Moldovenii devotaţi Ruşilor. Marele pontif şi în această directie era visternul servil Iordache Roset. Unii din informatori, cum era hatmanul Stratilat corespondau direct, în franţuzeşte, cu senatorul rus, prezidentul celor două divane româneşti. Hurmuzacht apare şi de data aceasta. El ajunge la Debreţin şi trece prin Liov dând ştiri, mai ales, asupra mişcărilor din Ardeal. Un orizont cu mult mai larg il avea Ioan Balş care se găsea la Viena stând în legătură cu Kurachin plenipotenţiarul moscovit din Viena. El avea legături şi cu St. Petersburg unde se gătea să pornească.

Informaţiunile privitoare la tronda manifestată de Unguri şi dârjenia împăratului sunt preţioase. Situaţia grea financiară este arătată cu amănunţime. Preparativele de război făcute în Bucovina de către Austriaci le arată ispravnicul de Suceava, căminarul Dimachi. Acesta avea un sistem perfecţionat în a culege informa-

[1]. Nr. 1, an. VII, p. 12.

ţiunile. Ştirile privitoare la mişcările Francezilor erau căutate cu aviditate de Ruşi. Suntem doar în 1811, anul de grea încercare pentru întreaga Europă. Se dau informaţii şi asupra împrejurărilor dela Constantinopole. Balş urmăreşte situaţia din Prusia, dar aşteaptă cu nerăbdare şi corespondenţa dela Stambul. In om bine informat el interpretează şi comentează ştirile. Părerea sa este că războiul va izbucni. Acţiunea dusă de Ioan Balş este purtată cu o tinere deosebită. Avea întrânsul stofă de diplomat. Informaţiuni privitoare la soarta Principatelor noastre nu lipsesc. Ele apar ca imediatele jertfe ale lăcamii puternicilor lor vecini!

I [1].

Lettre de la part du Serdar Hourmousaki du 17 Mars 1811 de Debretzin [2].

Je me trouve à Débretzin. J'ai l'honneur de vous dir qne tout ce que j'ai ecrit dans ma lettre du 9 courant, est vérifié par la présente: en Hongrie et à Ardel il y a un grand nombre de troupes autrichienes et il en arive encore de l'Alemagne. J'ai rencotré moi même sur le chemin de Debretzin deux régiments de dragons qui allaient à Ardel. Il y a de grands préparatifs de guerre: on ne parle que de celle qu'ils auront avec les Russes en disant qu' ils les chasseront de la Moldavie et de la Valachie. Tous me demandent ce que font les Russes et s'ils se trouveut encore en Moldavie, je leur repond que j'ignore, car il y a longuetems que je suis sorti de la Moldavie: ces paroles sont publiques entre les petits et les grands. Je pars d'ici pour Cachaou et pour Leopold où j'atendrai vos ordres. La cheretée est grand: l'Empereur a publié que le ducat doit valoir $22^1/_2$ piastres; savoir le piastre en argent 5 florins en papyer, ainsi la valeur d'un florin en papyer n'est que de 12 craitzres. Cela a occasioné beaucoup du chagrin parmi les habitans et il est arrivé ici une espece de revolution de la part des bourgeois. Le gouverneur à Claousembourgue m'a tres bien reçu en me donnant la permission d'acheter du coucourousi. On m'a demandé pourtant 4 ducats en or pour le tzetfért, mais je n'ai pas voulu donner plus de deux.

[1]. „*Dela*" nr. 2476/1811 Arhiva Senatorilor Chişinău.

[2]. Se păstrează textul pretutindeni aşa cum se găseşte în acte.

II.

Cu plecăciune închinându-mă sărut cinstita mâna D-tăli cucone Iordachi.

Cu al treile plecată scrisoare înştănţăm şi aceste: Iusurgenţii unguri au luat poronca ca păn în luna lui Mai să făie toţi gata de oste. Afară oste ce este în Transilvanie, dup cum prin doaă plecate cărţi am scris D-tale (care socot că le vei fi luat D-ta de la D-lui secretariol Duldner) şi altă oste prin Ţara ungurească să tragi cătră Ardeal. In Galăţăe or fi ca vro şaizeci măi oste pedestre şi călări. Pe aceale ce l-au slobozăt cu urlap pe la casăle lor, le s'au poroncit ca să făie gata de vară să slujască de garnizoni pe la locurile ce va cere trebuinţa. Toţi din toate părţile vorobascu razboiol cu Ruşii. Mart în 26 am ajunsu la Liovu, trecând pe la Caşau *Eperănei* şi Ducla şi Luni după Paşti purcedu la Bucovina, unde în trei zăle vor fi în Cernăuţi, unde aştept poronca D-tale de venit la Eşi.

Scumpete ce este acmu pe aice este lucru de merat, aceasta mi-au fărşet toată cheltueala ce am avut cu mini, şi mă săleşti să purced dăn Liovu, unde plătescu numai pe şăzut lei 24, celuri (?) 8 lei, şi pe măncare 7 lei de amiazăză.

Nice o poroncitoare carte D-li n'am priimit păn acum, am căutat şi la poşta Liovului şi n'am găsăt.

Şi săntă a D-tale pre plecată şi pre supusă slugă

Kdn Hurmuzachi

29 Mart
811 Liovu

III.

Cu multă plecăciuni închinându-mă sărut cinstita mână D-tali cucone Iordachi.

După poronca D-tali din 9 April voi fi următor. Vei şti D-ta că în Galăţăe să strănge o armie supt comanda lui Gheneral Belegard; în Ardial să străngi altă armii supt Gheneral Kimaer; şi în Banat să face earăş altă armii supt Gheneral Hiler. Sergghelet trece în Ardial ca un Landescomisar acestor armii; Graf Bubna inspectorul

remundei este în Cernăuţi pentru trebuinţa cailor armilor acestora. Gheneral Belegard, Kimaer şi Hiler sănt trustrei feldmareşali. Gheneral Obercvartirmaister Maer tremes să cercetezi drumurile Bucovinii ce merg spre Ardeal cum şi cele din Ardeal.

Apr. 14. 811

Şi rămăi Cernăuţi

a D-tale pre plecată şi pre supusă slugă

Hurmuzachi

Un Grec ce au mers la Eşi de la Paris cu galanterii de curănd, şi se află la Pascal Hagi Vasiliu este dup socotinţa unora în prepus de spiion franţuzăscu.

IV.

Le stolnik Loisa à son retour a Iassi, de la Boucovine où il a passé par Soutcheva, Tirgou Seretoului Tchernowitz et Norodiuka a présenté des renseignemens suivans qu' il a recuillis depuis le 18 jusqu' au 28 du mois de Mai.

La garnison qui se trouve en Boucovine, à peu prés en nombre de 6000 hommes n'etant pas suffisante pour la conservation de la frontière, et en même tems pour le service civil, on a fait venir, encore deux compagnies de 300 hommes hongrois et autrichiens qui sont destinées de rester a Tzernovitz, seulement pour le service civil, mais la dite garnison sous le commandement du général nommé Francois quí se trouve d'auparavant en Boucovine, est destinée pour la conservation de la frontiere.

On dit que deux regiments de cavalerie et deux d'infanterie au nombre de 10.000 hommes, viendront encore en Boucovine, mais jusqu' apresent ils n'y ont point paru. En Galitie il y a 60.000 hommes dont la plus grande partie sont des Hongrois.

On n'entend point parler du passage des Autrichiens en Moldavie au contraire les habitans de la Boucovine craignent que les Russes n'y entrent!

Sur le grand chemin impérial on fait des reparations telles qu'on faisait tous les ans. On travaille encore au chemin qui est entre Soutzeva et Tirgoul-Sérétoului, et qui n'était pas encore achevé depuis qu'on l'avait commencé.

On ne construit pas de nouveaux magazins. Ceux qui existent actuellement en divers endroits, sont remplis de vivres. Il y en a deux à Soutzava dont chacun contient 10.000 tzétfertes, deux autres à Tzernovitz dont chacun renferme 15.000 tzétfertes, deux magazins à Homor dont chacun contient 5.000 tzétfertes un magazin a Snetin de 6.000 tzétfertes et deux autres a Horodinca dont chacun renferme 8.000 tzétfertes.

Les administrations civiles pour *le forum* sont l'offrat (le président) et 15 conseillers qui treitent les affaires eusemble. Il y a aussi le Craisampt avec ses Craiscommissaires.

La dite garnison est sans artillerie; il y a pourtant à Czérnovitz un magazin à poudre mais on n'y voit pas des canons.

On dit que les Russes se sont unis avec les Hongrois et les Polonais pour faire la guerre aux Francais et qu'absolument les Russes passeront en Boucovine pour couper le chemin de la Hongrie qui commence de la Galitie par la Boucovine. On dit que dans celte afaire les Autrichiens seront neutres jusque vers la fin.

Les Hongrois sont très mecontens, a cause des assignations et differents tributs dont ils sont surchargés, et pour ces deux raisons ils parlent contre le gouvérnement. On dit aussi que les troupes hongroises sont sorties de la Hongrie et qu'a leur place le gouvernement a expedié une armée de 60.000 hommes Les negociants et le peuple de la Boucovine paressent être contens de la nouvelle de l'entrée des Russes en leur pays dans l'espérance qu'ils seront delivrés des tribus insuportables qui les accablent et qu'ils seront en même tems sauvés de la misère occasionée par les assignations. En général tous les habitans crient contre les papiers de banque.

V.

Rodna le 3 Aout
22 Juillet 1811

Excellence

J'ai l'honneur de l'avertir que des officiers de l'état major sont destines à parcourir le long des frontiers de la Transylvanie, et en oter le plan avec la plus grande exactitude en y designant montagnes colines, villages, et surtout les chmins en general, même

Ici a Suzava il n'existe jusqu' à présent que trois compagnies d' Infanterie mais on y en attend encore huit. Une Compagnie du Regiment Prince de Linn vient d'entrer aujourdhui dans le Bazar de Kimpulungu 60 wersti de distance en allant de la frontiére vers la Hongrie et 30 wersti allant des montagnes du Scharul-Dorniy.

Des provisions se transportent dans differens endroits, nonmement dans les magasins de Kimpulungu, de Gura-Homorului, de Suzawa et de Bazar de Siret. Non seulement il a été déja ordonné que toute la somme de provisions prescrite par la contribution de cette année-ci soit fournie en nature et pas en argent comme il fut décidé d'abord, mais on cherche aussi à acheter encore toutes sortes de denrées.

On se donne bien de soins à transporter aussi du foin et du fourrage dans des differents postes et stations. Je tiens cela d'un de mes espions qui possedant une terre dans le cordon, et faisant semblant de vouloir vendre son foin, s'adressa au premier commisaire des Provisions qui lui montra sa volonté de l'acheter.

On fait transporter aussi à Suzava des provisions sur des chariots de la Couronne : deux transports viennent même d'y être arrivés dans ce moment dans les Magasins par de differentes voies peu pratiquables, sans avoir été exposés aux yeux du Public par les grandes rues. On fait moudre aussi des grains ramassés des années précedentes, et à cet effet on fait batir des fours dans le Monastére de Dragomirna près du Bazar de Burdugeni en Moldavie. D'après le rapport d'un de mes espions, un capitain de l'Etat-major qui fut de sa connaissance et avec lequel il fit rouler la conversation sur le mouvement des troupes, disoit que, „de même que les Russes furent entrés dans la Galicie et en occuperent une partie sans faire des hostilités de guerre, de même les troupes autrichiennes vont aussi occuper les endroits qui seroient dégarnis, sans faire la guerre, attendû qu'il y a assez de Turcs et de François pour cela".

Il y en a d'autre qui prétendent que la Cour d'Autriche, d'après une convention amicale avec la France, va céder à cette dernière Puissance toute la partie de Gallicie et de Pologne qui lui appartient et qu'en retour Elle aura à son partage les Provinces de Valachie et Moldavie.

On dit encore, que les troupe ne viennent sur la frontiére que parce qu'on craint que les Russes ne s'unissent pas aux Hongrois qui d'ailleurs sont fort meconts contre la Cour d'Autriche; on assure même que c'est dans la vu d'en appaiser les esprits, que l'Empereur se trouve encore en Hongrie.

Quatre officiers du genie ont visité la frontiére jusque dans les montagnes; quelques uns d'entr'eux disoient „que l'on veut transplanter ailleurs les quarantaines" d'autres qu'on se propose par esprit d'economie de diminuer le nombre de douaniers qui sont sur la frontiére et reduire en deux endroits seulement l'entrée de Bukovine pour y restreindre la multitude des débouchés et épargner par consequent les payemens des inspecteurs de douane. Mais on a beau dire, tout cela ne va point d'accord avec leurs procédés ultérieurs, parce qu'on a parcourû toute la frontiére en mésurant la distance qui separe d'entre eux les piquets qui sont en bivouac, et depuis ce tems là on a même augmenté avec duble le nombre de ces piquets.

Voila en peu de môts les idées que j'ai pu prendre par le canal de mes gens affidés si j'eusse été moi-meme au delà de la frontiére je n'aurois pu rien savoir vû la notorieté de mon caractére d'Ispravnik. J'attends ces jours ci le retour de deux gens à moi qui j'avois expediés il y a quelques jours l'un au delà de Bukovine et l'autre au delà de Bistriza dans la Hongrie et je m'em presserai de vous communiquer sur le champ la substance de leurs rapports. Pour entretenir une correspondance continuelle avec le voisinage d'après vos ondres, il me faut avoir au moins hommes affidés et experts à cela. Ces gens là doivent être payés comme il faut a fin qu'il puissent s' encourager à reussir. J'attends vos ondres ulterieurs là dessus.

(Signé) Dimaky
Caminar

IX.

Traduction d'une lettre de Mr Jean Balche datée de Vienne le 7 Novembre 1811.

Voila une nouvelle bien essentielle: Il a été conclûe une alhance entre les Français et les patriotes d'ici, c'est à dire les Au-

trichiens, pour vous poursuivre fortement. Les ennemis au nombre de 4.000 hommes sont arrivès au Nord de l'Autriche. Le tems est arrivé. Nous verrons l'issue, car les affaires sont decidées.

Nos idées changent. D'aprés les liaisons precedents des affaires politiques, nous étions d'avis qu'elles devoient se prolonger. Mais l'alliance (qui n'est pas encore publiée) change tout à fait nos Idées.

C'est une grande chose en verité, mais une autre plus grande encore que celle-là, est le decret du Gouvernement d'ici dans le quel il annulle pleinement les priviléges de l'Hongrie en la comprennant aussi dans les usages des autres etats, parce qu'elle s'est demontrée contraire aux propositions, qui lui furent faites. Il paroit qu'après avoir mûrement réflechi tout ce qu'une soumission forcée de l'Hongrie peut apporter, ils ont ouvert le Canal de la plume. Jusqu'a présent rien ne s'est pas encore publié mais il est plus que sur et il sera bientôt imprimé. Sachez bien, qu'il n'y aura plus de Diéte en Hongrie.

Quant á mon depart pour St Pétersbourg, j'ai pris mes Passeports, étant de nouveau invité par mon ami. Je ferai d'aprés les Circonstances.

Kourakin est arrivé. On ne sait pas, si il a quelque chose à traiter dans les confusions actuelles. Ces sont les signes du commencement d'aprés la coutume, qui expliquent mieux tout ce que je viens de dire.

Vous voila aussi Copie du Decret en question

* * *

Sa Majesté m'a communiqué sa volonté presente à Pressbourg le 4 Novembre.

„Je ne veux jamais m'abstenir de tout ce que je crois convenable au Soutien de ma Monarchie. Je ne veux souffrir aucune resistance, et aucune diminution de mes droits en Hongrie, et dans tout autre pays. Je ne consentirai pas que les etâts de l'Hongrie puissent annuller mes sentimens bénévoles, qui se dirigent paternellement au bonheur de tous mes états, et que par conséquent leurs bonheur et celui des étâts héréditaires soit ruiné.

Cette ferme résolution que j'ai pris, vous la communiquerez à tout ce qui est sous votre commandement, mediatement et immediatement.

Hager

X.

Vienne le 2 Dbre 811

Des Lettres des Négociants de Constantinople du 10 9brie nous apprennent, qu'a l'arrivée du Tsauschbachy (officier général) envoyé derniérement de la part du grand visir avec les Traités de paix, il a été tenu un Conseil général après lequel, le Sultan les a soussignés à l'exception de quelques articles qu'il n'a pas admis. Le Baron Ipse (?) écrit de l'autre coté qu' au premier Conseil on a rejeté toutes les propositions a cause de leur gravité, mais qu'on s'est rassemblé de nouveau après un ondre du Sultan, et que jusqu' au 10 9bre, rien n'a pas été arrêté. Cette demiére nouvelle paroit avoir plus d'authenticité.

La légation française a Constantinople a derniérement demandé une entrevue à minuit, elle lui a été accordée. La conférence a éte des plus longues.

La Diéte d'Hongrie continue toujours. Les Hongrois persistent à refuser toutes les demandes qu'on leur fait et à s'y opposer avec la fermeté la plus prononcée. Quant au Décret imperial qui fut expedié précédement par ondre de l'Empereur, on dit maintenant que Sa Majesté l'a reprouvé et declarant officiellement qu' Elle l'ignore, et qu'Elle a atribué cette faute à son Ministre qui a subi sa disgrace pour pallier les actions de son maitre et conssequence le ton ci devant impérieux envers les Hongrois vient de faire place à des douceurs et à des sollicitations modérées.

La Prusse se trouve en grande préparation ; La France lui demande la Forteresse de Colberg qui est si importante pour toutes les deux également; mais La Majesté Prussiene la lui a refusé constamment: La France pour l'epouvanter fait de grands préparatifs partout.

Avant l'arrivée ici de Mr. le Baron de Sladin Ministre de Prusse en Russie, tout le monde étoit d'accord que la Guerre est au point

d'éclater, mais aprés l'arrivée de ce Ministre qui passe en Italie, on a changé d'idées et on convient généralement à assurer que toutes les difficultés sont deja aplanies. Pour moi, je pense tout différemment, la guerre me paroit indubitable, je vois des préparatifs, mais sans beaucoup d'empressement, d'ailleurs personne ne pourroit pas déterminer le tems de la rupture.

L'Autriche n'agit que pour son intérêt, el je tourne à répéter qu'Elle est portée à épouser la cause du plus fort.

Le Prince Dolgoruki qui a été envoyé avec une mission ici, est retourné en Russie; on tient de sa part que la reconciliation est deja établie, vû qu'on n'aperçoit point des mouvemens militaires.

La plus grande partie de nos Politiques ne croit point à une allience, et si Elle existe en effet, elle doit être trés secréte. L'Autriche ne manifestant que des traits d'une ueutralité parfaite. On parle toujours de Brutus qu'el formera les limites, mais personne ne pourroit rien savoir de positif, attendu que la Porte ne consent pas a soussigner, comme nous l'avons annoncé d'abord.

De Bucharest on n'ecrit rien d'essentiel au Ministre d'ici, il demande de nouvelles de nous.

Par la poste prochaine de Constantinople, nous pourrons apprendre quelque chose.

(Signé), J. Balche.

XI.

Vienne ce 21 Dec 1811.

Monsieur,

L'exccellent compatriote que vous avez à Vienne et qui voudra bien vous transmettre cette lettre, m'engage d'entamer, Monsieur, avec Vous une correspondance suivie, pour Vous tenir au courant des événémens qui sont à notre portée. Je ne saurois qu'être flatté d'entrer en relation avec un homme éclairé et respecté dans sa patrie, et je tacherai de m'acquitter de ma tache avec toute le zèle possible. Je dois cependant vous prévenir, Monsieur, que je m'attends à n'être jamais compromis et cité, et que je regarde *la plus sevére discretion* comme la base essentielle de notre commerce épistolaire. Vous

voudrez encore, Monsieur, ne pas trouver mauvais ni attribuer à une négligence de ma part, si la disette des materiaux et d'avis de quelque importance ne me fournit de tems en tems que le texte pour une lettre par semaine au lieu de deux. Je conviendrai avec Monsieur votre compatriote d'une adresse sous laquelle je vous expedierai mes lettres; la mienne sera à *Mr. Fréderic Keller a Vienne*, mais je vous prie, si vous jugez àpropos de m'ecrire, d'adresser vos lettres sous une double enveloppe à Mess les frères Oeconomus à Vienne. Je me servirai régulierement du cachet que vous trouverez á cette lettre.

No. 1. La nouvelle de la paix entre la Russie et la Turquie, qu'on nous annonce depuis long tems de Iassy et de Bucarest n'arrive point, et bien du monde n'y a jamais voûlu ajouter foi. On a içi des soupçons, mais pas des données positives sur les obstacles qui en retardent la conclusion. Le seul poin sur leguel on soit d'accord, est que le Grand Seigneur veut rentrer dans la possession de tout ce qu'on a conquis sur lui. Il vient de lui être né un fils, et cet événément doit avoir excité beaucoup d'enthousiasme dans tout l'Empire Ottoman. Les craintes d'une rupture dans le Nord sont toujours les mêmes. Le marechal Davoust qui est a Hambourg s'est signé dans un ordre du 28 Nov Chef du *Corps* d'observation de l'Elbe; l'existence d'un pareil corps ne peut donc plus étre révoqué en doute. On évalue les troupes Françoises qui sont dans les departemens de l'Elbe, de la Weser, à Magdebourg et dans les fortresses Prussienes de Stettin, Glogau, Custein et à Danzig pour le moins à 70m. combattans, sans compter que la Conféderation du Rhin, le duché de Varsovie, la Suède, le Dannemark peuvent en peu de tems faire marcher le double de ce nombre Deux régimens d'infanterie et quelques régimens de cavalerie d'Autriche viennent de récevoir l'ordre de se porter sur les confins de la Galicie, pour former comme on dit un cordon pour faire respecter la neutralité du territoire au cas que la guerre dusse éclater. Cette mesure a causé une grande sensation.

XII.

Vienne ce 25 Dec 1811.

No. 2. Le corps d'observation qui doit se former en Galicie est evalue a 25m hommes, et le Prince de Reuss, gouverneur à Lem-

berg. en aura le commandement ; ce Corps sera formé pour la majeur partie de régimens Hongrois, mais il ne sera pas mis sur le pied de guerre; on distribuera cependant aux troupes des vivres le long de la route, pour faciliter leur marche, qui ne se fera qu'à petites journées. Jusqu'ici on n'envisage la formation de ce corps que comme une mesure de précaution au cas qu'une guerre dût éclater dans le Nord, pour mettre les frontiers à l'abri de toute insulte. Il faut bien que le gouvernement ait des notions, qui justifient cette apprehension. Néanmoins, on ne croit pas dans le public, que le repos soit troublé encore dans le courant de l'hiver, et on suppose plutôt que l'état d'incertitude actuel se prolongera jusqu'à vers le retour de la belle saison. Le Ministre de Russie a célébré bien la naissance de S. M. l'Empr Alexandre par un diner pour tous ses compatriotes qui se tronvent à Vienne. A cette occasion l'Ambassadeur de France et tous les Ministres ètrangers ont fait leur visite à l'hôtel de Russie.

On attend avec impatience la poste de Constantinople: on prétend savoir par une lettre du 15 Nov venue par estafette, qu'alors la question de la paix ou de la continuation de la guerre n'avoit pas encore été décidée, et qu'un Conseil d'Etat tenu le 9 Nov n'avoit produit aucun resultat.

En Espagne les Anglais continuent à faire la petite guerre et le Marech Soult a son quartier général toujours à Seville. Ses propres rapports confirment la nouvelle qu'on avoit déja içi, que le général Anglois Hill a surpris quelques bataillons Francois, et qu'à cette occasion le duc d'Ahremberg le général Bron et plusieurs officiers ont été fait pusoniers ; le général Reynaud comandant de Ciudad Rodrigo a été pris par les Espagnols, en faisant une réconnoissance et le général Godinot s'est brulé la cervelle, après avoir eû à ce qu'il semble une affaire desavantageuse contre les Espagnols sous Ballasteros à St. Roch pas loin de Gibraltar. Blake doit avoir rassemblé une armée pour débloquer Valencia, et le Roussillon doit avoir été investi de nouveau par quelques bandes Espagnoles. Le Pape est toujours à la citadelle de Savone, et il ne sort que pour se promener dans un jardin qui est à sa disposition. Il n'est

plus question du Concile, au moins a-t-on annoncé le retour de plusieurs evêques qui en faisoient partie, dans leurs dioceses. La prémière séance ou l'autorité du Pape et les décisions du Concile de Trente ont été formellement réconnus a décidé du reste.

Pe adresa:

Vienne

a Monsiêur

le Caminar George de Bocssanesco

a Iassi en Moldavie.

Pecete pe ceară roşie cu
iniţialele I. B. (Ioan Balş)

O fibulă particulară germanică din epoca imperialo-romană găsită în Basarabia.

de Dr. NIC. MOROȘAN
Delegatul Soc. Preistor. Franceze pentru România
Membru al Instit. Internaț. de Antropologie
PROFESOR

Cercetările trecutului preistoric şi ale timpurilor arheologice mai recente ale Basarabiei, în ultimii 10-15 ani, se poate spune c'au luat o desfăşurare destul de satisfăcătoare: s'a reuşit să se obţie un material foarte abondent şi variat asupra căruia a apărut o serie de publicaţii ale diferiţilor autori. Totuşi, mare parte de material se găseşte încă în studiu. In genere, trebuie de remarcat că, obiectele de metal din epocele protoistorice, cât, întrucât-va, şi ale arheologiei clasice vechi sunt prea rare.

Iar ca fibule, afară de fragmentul găsit la Cetatea-Albă [1]) n'avem încă nici o piesă descrisă şi nu cunoaştem să existe atari obiecte în vre-o colecţie privată sau în acele oficiale — de pe la muzee. De aceea, chiar numai pe baza acestor considerente, descoperirea unei fibule pe teritoriul Basarabiei ne prezintă un interes bine venit. Or, după cum se va vedea, interesul fibulei noastre e deosebit de important şi prin faptul că e o piesă de o morfologie foarte complicată şi e singurul atare exemplar cunoscut pentru arheologia veche universală.

* * *

Fibula, despre care este vorba, a fost găsită în primăvara lui 1932 pe teritoriul sătişorului Vasilica sau Mânzăteşti, com. Ungheni jud. Bălţi.

---

[1]) Asupra acestui fragment ne vom opri ceva mai departe. El este reprezentat în figura 111 din Gr. Avakian: *Săpăturile dela Cetatea-Albă.* Comis. Monum. Ist. secţ. din Basarabia An. III, pp. 47-104, fig. 137, Chişinău 1931.

Satul Vasilica, aşezat pe o terasă inferioară de pe malul stâng al Prutului, se întinde la un trei kilometri în amont de târguşorul Ungheni şi de linia căii ferate Iaşi—Chişinău. Depozitele geologice, mai ales acele de terasă, dela Vasilica sunt foarte importante pentru studiile preistorico-pleistocene prin fauna de mamifere diluviale ce o conţin şi prin industria levalloisienă (levalloisien superior) ce ne-a livrat-o. [1]) Punctul care în deosebi ne interesează prin depozitele sale paleolitice, cât şi prin locul de zăcere al fibulei, se găseşte în malul Prutului de sub sat şi anume la cotul unde cursul râului îşi schimbă direcţia sa dela W-E spre acea de N-S.

Acest cot prin poziţia sa particulară e în deosebi de puternic atacat de cursul apei, încât se produc repetate năruiri ale malului. Or, efectul acestui fenomen natural e mult ajutat şi e mărit chiar de om prin exploatarea iraţională a prundişului terasei de aci. Cu ocazia unor atare năruiri ale malului, în depozitele eoliene şi de sol ce se suprapun prundişurilor de terasă, se găsesc diferite fragmente de ceramică protoistorică şi istorică. In trei rânduri am avut ocazia să remarc în mal conturele gropelor pentru păstrarea meiului. Şi, în fine, printre aceleaşi năruituri de pământ s'a găsit în primăvara lui 1932 şi fibula ce urmează s'o descrim. Ea a fost ridicată de un lucrător, care câtva timp a purtat'o ca ornament şi ca o curiozitate. Apoi, la cerere, a cedat-o D-lui Elefterie P. Caludi fost consilier judeţean, din târguşorul Ungheni. Iar dumnealui a donat-o celui ce scrie aceste rânduri. Actualmente fibula se găseşte depusă la Muzeul Naţional de Antichităţi din Bucureşti, ca donaţiune din partea D-lui Elefterie P. Caludi şi a Dr. Nic. N. Moroşan.

Una dintre bucăţile de ceramică, ridicată de mine, ce pare a fi ceva mai interesantă, e o bucată de strachină lucrată la roată şi destul de bine arsă. Pasta sa galben-cărămizie, nu e tocmai fină; conţine un procent relativ însemnat de fire de cvarţ. Diametrul va-

[1]) **Dr. Nic. N. Moroşan:** *Le Pleistocène et le Paléolithique du N. E. de la Roumanie. Dépôts géologiques, la faune, la flore et l'industrie paléolithique. An. Inst. Geol. Rom. vol. XVIII 1933.*

Id. Industrie evalloisiene dans les dépôts pleistocènes de Roumanie. In vol. de: Melanges de prehistoire et d'anthropologie offerte au professeur Henri Begouen. Toulouse 1934.

sului întreg la gură era de un 18—20 cm., iar la fund — de 6—7 cm., înălţimea lui e de 8 cm. Imediat sub margină era ceva mai larg. Afară de cele câteva brâie ce delimitează buza vasului, nu se observă nici un ornament.

Fibula noastră, după cum se vede în figura din text, urmărind clasificaţia dată de Adr. de Mortillet [1]), face parte din seria a IV-a. *Fibules à ressort à boudin bilatérale* şi anume din grupa a doua — *faites de plusieurs pièces*, categoria B — (*à ressort independent enroulé sur un axe.* Or, spre deosebire de părţile fundamentale, date pentru fibule de A. de Mortillet [2]), juvaera noastră posedă o serie destul de întinsă de piese izolate, cari complică morfologia ei în mod deosebit: ele au, mai mult, un rol de ornamentare, decât pentru îndeplinirea vre-unei funcţiuni speciale. In acelaş timp, acest fapt a dat posibilitatea şi chiar a impus juvaerului să utilizeze pentru estetica fibulei, piese separat confecţionate din mai multe metale deosebite.

Metalul principal e argintul; după unele sumare analize, pare a fi de o marcă destul de ridicată. Din acest metal sunt confecţionate părţile fundamentale ale fibulei [3]). Cantitativ urmează arama roşiatică şi în fine aurul.

Astăzi, datorită oxidaţiunilor şi patinizării, toate piesele, indiferent de metal, nu mai au culoarea lor vie de altă dată, ci sunt spălăcite.

Dimensiunile fibulei sunt:

Lungimea: 7,5 cm. (dela vârful axei mijlocii de pe centură (V. fig.) şi până la vârful fermoir'ului).

Inălţimea: 4,2 cm.

Lăţimea: 4,45 cm. (altfel spunând aceasta-i lungimea axei port-resortului în starea ei actuală; dimensiunea ei iniţială era de un 4,95 cm.; V. mai departe);

[1]) *A. de Mortilleţ: Evolution et classification des fubules.* Ext. de C. R. de l'Assoc. franc. p. l'Avanc, des Sciences Memoire hors Volume. Congrés de Nimes 1912, 31 pag. 55 fig. Paris.

[2]) v. op. cit. pag. 3.

[3]) Mai jos se va preciza care piese şi din ce metal sunt confecţionate.

Biblioteca Universității Iași

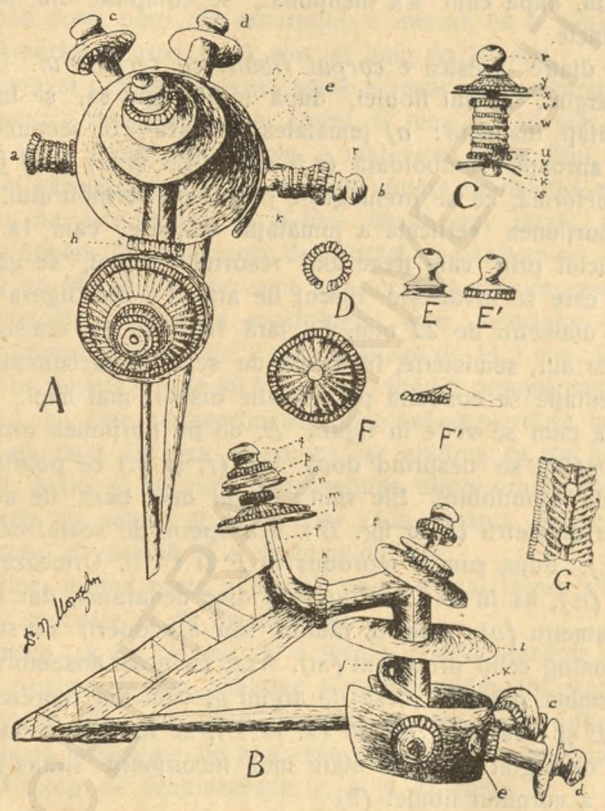

Fibula germanică din epoca imperialo-romană găsită pe valea Prutului în sat. Vasilica jud. Bălți. *Măr. nat.*

A: văzută de deasupra.

B: „ în profil.

C — G: diferite părți de ornamentație.

Greutatea (în starea ei actuală): 24,5 gr.

Greutatea unei axe de pe centură cu piesele ei anexe şi a pieselor de aur ce lipsesc, le valorăm la un 3-4 gr. Aşa că fibula, în starea ei iniţială cântărea cam un 27—29 gr.

Fibula, după cum s'a menţionat, se compune din mai multe piese distincte.

Una dintre acestea e *corpul fibulei cu fermoir'ul.* E confecţionat în argint. Corpul fibulei, după morfologia sa, se împarte în două jumătăţi distincte: *a)* jumătatea bazilară; în secţiunea transversală e aproape romboidală (4,5 mm.×4,0 mm.) şi *b)* jumătatea distală-lameformă, ce se prelungeşte prin baza fermoir'ului.

Pe porţiunea verticală a jumătăţii bazilare, cam la jumătate dintre orificiul prin care trece axa resortului şi cot, se găseşte un jghiab pe care se învârteşte discul de aramă *i* din figura din text, având un diametru de 23 mm. El, fără îndoială că, era scoperit de un altul de aur, semisferic, în formă de scut, după cum atare piese de ornamentaţie se constată pe celelalte discuri mai mici.

După cum se vede în figura *B*, de pe porţiunea orizontală a acestei jumătăţi se desprind două axe (*f.* şi *g.*) ce poartă o serie de piese de impodobire. Ele sunt: discul dela bază de aramă, de 14 mm. în diametru (*l.* în fig. *B.*), e acoperit de scutul de aur, cu coaste *(m.)*, după cum e reprodus în *F* şi F' [1]). Urmează un inel de argint *(n.)*, ca în *D*; zpoi un nou disc de aramă, dar numai de 9 mm. diametru *(o)*, care la rândul său e acoperit de scutul de aur *(p)* analog celui precedent *(m)*. Axa, cu acest ansamblu de discuri se termină printr'o piesă de argint *g*, cum am reprezentat-o şi izolat în *E* şi în a cărui jghiab (v. în *E*), se învârteşte un inel deasemenea de argint *(D)*. Un atare inel înconjoară strâns porţiunea orizontală a corpului fibulei *(h)*

Jumătatea distală lameformă a corpului fibulei e groasă de 0,5 mm. şi e neuniform lată (lăţimea maximă e de 11 mm.). Pe ambele sale părţi e gravată într'un ornament destul de simplu (v. fig. *B*). Buza fermoir'ului e ruptă, încât nici cu aproximaţie nu putem spune cum şi cât de mare era.

[1]) Pentru a nu mai reveni, trebuie să spunem că peste tot discurile de aur sunt de un diametru ceva mai redus, decât discurile subjacente de aramă.

A doua parte a fibulei e *resortul cu acul şi axa resortului.* După cum s'a spus la caracterizarea-clasificaţiea fibulei, resortul e cu spirala bilaterală *(à boudin bilateral).* Pentru confecţionarea lui s'a întrebuinţat o sârmă de argint de 1,5 mm. diametru. Fiecare latură a resortului e formată din 5 tururi de spirală. Coarda (j), ce uneşte cele două părţi ale resortului e internă cu o concavitate de 5 mm. Resortul e gros de 6 mm. şi lung de 20 mm.

Ultima şi cea mai internă spiră a resortului se prelungeşte cu acul fibulei ; e deasemenea de argint. E lung de 43 mm. şi gros de 2,5 mm., deci, după cum vedem, e mai gros decât firul resortului, de capătul căruia a fost sudat. Această sudare, ce-dealtfel-se observă oa rte net, nu este exclus, să fi fost făcută mai târziu cu ocazia reparaţiei fibulei, în urma unei deteriorări ce-i survenise.

Dar că fibulei i-a survenit un accident ulterior confecţionării ei, se stabileşte şi pe baza morfologiei axei resortului *(A : a-b).* Axa e de aramă, groasă de 2 mm. şi lungă de 44,5 mm.: în realitate lungimea ei iniţială era de 49,5 mm., dar fiindcă ornamentaţia sferoidă *(r.* fig. *A.),* cu care se încoronează orice axă se pierduse, la reparaţia bijuteriei s'a tăiat din axa resortului, iar nituirea ce s'a făcut e mai negligentă. Astfel şi se explică deosebirea dintre ornamentaţiile celor două capete ale anexei *(a* şi *b).* Dar şi la capătul „*b*“ se constată lipsa discului de aramă şi a scutului de aur.

In fine, ultima parte a fibulei, ce ne-a mai rămas s'o descrim, e *centura şi axele ei de împodobire.*

Centura *(*k fig. *B* sau *A)* e făcută dintr'o placă de aramă de 0,5 mm. grosime, 9 mm. înălţime şi de 52 lungime (în circomferinţă). Ea înconjoară din trei părţi resortul şi are cinci orificii : două laterale-opuse străbătute de axa resortului şi trei posterioare de care se fixează axele de ornamentaţie (*c, d* şi *e),* lungi de 15 mm.; una din aceste lipseşte *(e).* Centurii de aramă i se suprapunea o altă de aur; urmele ei s'au pastrat numai între axele de ornamentaţie (*c* şi *d).* Ea poartă o arnamentaţie în formă de ramură de brad sau pană (*G).* Nu s'ar putea spune dacă această ornamentaţie se prelungea până la marginile centurii de aur, căci ele-s deterioarate; nu este exclus că borurile erau analoage acelor de pe scuturile de aur (fig. *F)* sau după cum le-am reconstituit în *G* (la stânga).

După cum s'a menţionat ceva mai sus, ornamentelor dela capetele axei resortului le lipseşte câte ceva din piesele ce le compuneau. Altele lipsesc, deasemenea în mod evident, de pe axele posterioare ale centurii. Or, combinând ornamentele între ele de pe toate axele, stabilim că fiecare axă, ca şi capetele axei resortului poartă următoarele piese de împodobire (V. fig. C) : axa (*s*), mai întâi, în marea ei parte, este înconjurată de un manşon de aramă (*u*) lung de 8 mm. şi gros de 4 mm.; extremităţile lui sunt împodobite cu câte un inel de argint (*v* şi *v'*), ca acel reprezentat în figura *D*. Spaţiul rămas liber între aceste inele, e acoperit, la rândul său, de un cilindru de aur *(w)*. Apoi urmează pe axă un disc de aramă de 11 mm. în diametru (*x*) şi scutul de aur *(y)* analog aceluia din fig. *F* şi *F'*, dar mai mic. Şi în fine se termină printr'un corp sferoidal de argint *r* fig. *C*.

Prezenţa centurii ne oferă un interes particular. In lipsa ei, fibula noastră într'o măsură oarecare s'ar compara cu unele exemplare găsite, de exemplu, în Danemarca [1]) şi Germania [2]). Or, centura, prin diametrul său corespunde discului (*i*) de pe jumătatea verticală a corpului fibulei (*v* în *B*), şi împreună cu acesta formează un fel de cutie ce proteja resortul (un fel de *couvre-resort)*. Şi cred că avem dovezi suficiente ca să susţinem că originea lui „*couvre-resort demi-cylindrique*", ce se constată la unele fibule de asemenea cu *ressort à boudin bilateral indépendant* din perioada romană [3]) trebuie socotit c'au fost sugerate de fibule cu atare morfologie şi, poate chiar, de acele de tip Nauheim [4]).

Adrien de Mortillet în studiu său asupra evoluţiei fibulelor referitor la acele cu ressort acoperit [5]) spune că „*En vue de pro-*
„*teger encore plus efficacement le ressort, on l'a, par la suite,*
„*plus ou moins complètement recouvert. A ses débuts le couvre*
„*-ressort n'est qu'une simple plaquette transversale, située à la*

[1]) A se consulta : Almgren. Stud. asupra fibulelor.
[2]) Idem.
[3]) V. de ex. fig. 28 pag. 14 dela *A. de Mortillet, — o. cit.*
[4]) V. caracterizarea cf. *I. Déchelette Manuel d'arch.*. 113 p. 1256.
[5]) V. *o cit.* pag. 13.

„*base du corps de la fibule et ne s'etendant que sur une partie du „haut du ressort* [1]).

„*Plus tard, prenant de l'extension, il arrive à former un demi-„cylindre, qui recouvre toute la partie supérieure du ressort*“ [2]).

Şi atunci ni s'ar evidenţia că fibula noastra se interpune între cele două cazuri extreme indicate de A. de Mortillet, dar având la un moment dat o altă ramură genealogică şi anume acea reprezentată prin treptele (fibulele) din Danemarca şi Germania. Deci, prin exemplarul dela Vasilica s'ar elucida o latură din felul evoluţiei unor fibule.

Dar şi axele de ornamentaţie de pe centură ne oferă o altă importanţă în evoluţia fibulelor. Corpurile de ornamentaţie dela capetele axei resortului (a şi b. fig A) pe cari le găsim analog reprezentate, de ex., pe fibula din Germania (o. cit.) prin interpunerea centurii au impus juvaerului, ce confecţiona fibula noastră, să aplice şi cele trei axe corpului de împodobire (*c*, *d* şi *e*). In felul acesta primele nu mai apăreau ca corpuri izolate, ci împreună cu ultimele, reprezentau o unitate arhitectonică şi estetică. Se pare că tocmai acest ansamblu a avut repercusiune asupra fibulelor mai tarvide *à charnière* cu morfologia corpului şi cu ornamentul de felul acelor ce se constată, d. ex., pe acea merovingiană din cimitirul de Waben [3]) sau pe acele din Şeica-Mică din Transilvania, unde se observă reducerea axelor de ornament ca număr sau ca dimensiune [4]).

* *
*

După cum s'a spus la începutul acestei lucrări, fibula noastră e singurul exemplar întreg găsit pe teritoriul Basarabiei. Afară de

[1]) Aci autorul dă ca exemplu fibula din fig. 27 a lucrării sale. Ea-i cu coarda externă reţinută printr'un cârlig (crochet).

[2]) Idem fig. 28. Aci „couvre-ressort demi-cylindrique“ împreună cu corpul fibulei, formează o singură piesă.

[3]) E reprodusă, după original, în fig. 36 la *A. de Mortillet o. cit.* p. 18

[4]) V. fig. 11 şi 12 pl. F. la **C. C. Tocilescu**: *Dacia înainte de Romani.* Mem. Ac. Rom. T. X.. pp. X+367—954, fig. 145 şi pl. A—Y+XII. Bucureşti 1880. Fibulele în chestie sunt reproduse după **Sacken**: *Ueber die Vorchrist Culturepochen Mitteleuropas.* Wien 1862. La aceste fibule s'ar mai putea adăoga şi acea din fig. 17 o. cit. unde nu mai găsim axele de ornament, deşi fibula continuă să poarte caracterele fundamentale ale primelor două exemplare.

ea mai cunoaştem numai un singur fragment de fibulă şi anume dela Cetatea-Albă reprezentat de Gr. Avakian in figura 111-a lucrării sale [1]) şi despre care spune numai că-i un „fragment de fibulă, făcut dintr'o sârmă de aramă" [2]), După figură (fotografie) cu toate că-i cam slab reuşită, stabilim că-i o axă cu resortul *à boudin bilateral* de cca. 40 mm. lungime, din care cam un 15 mm. e înconjurată de resort. Nu putem spune dacă coarda resortului era internă sau externă şi nici despre felul cum sunt capetele axei.

Cu totul altfel ni se prezintă datele arheologice din restul ţării: aci constatăm toată gama fibulelor, dela formele mici şi simple [3]) până la cele uriaşe şi complexe [4]) dar toate sunt mult mai vechi (din epocele: bronzului, a hallstatutului şi La Téne) şi nu găsim nimic asemănător fibulei de pe Prut. Numai în mobilierul epocei mai recente La Téne-ului remarcăm fibule cu resortul *à boudin bilateral* dar încă fără axă; şi aceasta-i totul. Ar urma din punct de vedere cronologic şi tehnic piesa noastră dela Vasilica şi fragmentul dela Cetatea-Albă. Iar alte fibule, mult mai tardive, trebuesc socotite acele dela Şeica-Mică din Transilvania [5]).

Fibula de pe Prut, din punct de vedere al vârstei sale absolute, nu ne poate spune nimic, dacă nu apelăm la exemplare similare găsite prin alte localităţi, împreună cu diferite alte obiecte dintre care unele foarte elocvente pentru o datare absolută a în-

---

[1]) V. o. cit. deja mai sus.

[2]) O. cit. pag. 96 coloana din dreapta, jos.

[3]) V., de ex., fig. 274 la **I. Andrieşescu**: *Piscul Crăsani.* Mem. Ac. Rom. Secţ. Ist. Ser. III T. 3. pp. 111, fig. 288. pl III. Bucureşti 1924, şi figurele cu fibule (106 sq.) la **R. et E. Vulpe**: *Les fouilles de Poiana.* Dacia III—IV op. 253-351, fig. 129. Bucureşti 1933.

[4]) Aşa, d. ex., fibula dela Suseni e de 227 mm. lungime (v. fig. 76 şi 76 a-c la **A. Filimon**: *Le dépôt en bronze de Suseni.* Dacia I 1924 pp. 359-362. Sau fig. 307 şi pl XII fig 3 la **V. Pârvan**: *Getica. O protoistorie a Daciei.* Ac. Rom. Mem. Secţ. Ist. 850 pag., 462 fig., XLII pl şi 3 hărţi. Bucureşti 1926). O altă fibulă ceva mai mică: 210 mm, e acea tip „ochelari" din ţinutul Orăştiei (e reprodusă la **Gooss**: *Skissen* in ASL. XIII pl. VII. fig. 8, cf. **V. Pârvan** *o. cit.*, 437).

[5]) V. mai sus fig. şi *o. cit.* a lui **Gr. G. Tocilescu.**

tregului mobilier arheologic (aşa sunt, de ex., monedele). După cum s'a arătat, exemplarul dela Vasilica, e ulterior epocei La Téneului, care, după cum precizează V. Pârvan, a durat până la anul 50 p. Chr. [1]). Tot el mai opinează că fibula tip Nauheim [2]) pentru România, ca şi pentru Germania, e databilă vremei lui Augustus [3]). Bazându-ne pe acestea, şi ţinând compt şi de cele spuse referitor la centură şi evoluţia couvre-resortului, credem că fibula noastră n'ar putea fi atribuită decât secolului al doilea sau chiar primei jumătăţi a secolului al treiia din epoca imperialo-romană.

Referitor la fibulele-uriaşe găsite în România [4]), regretatul savant V. Pârvan s'a exprimat c'ar reprezenta „un simplu *ex-voto*“ [5]) şi că „nu au fost purtate decât cel mult de şefi ori preoţi, la marile solemnităţi“ [6]). Or, cu toate că fibula de pe Prut, în comparaţie cu cele mari din epocele precedente, e mică, totuşi ne place să credem că şi ea reprezintă un obiect votiv, sau, cel puţin, aparţinea unui personaj distins. Morfologia ei complexă n'o făcea practică întrebuinţărilor cotidiene. De asemenea felul cum a fost lucrată şi ornamentele ei de aur ne servesc drept dovezi că era o bijuterie scumpă, şi deci ne-ar veni în sprijinul ipotezelor noastre.

Cu toate că fibula a fost găsită izolat, căci nu se ştie în ce raporturi se află cu bucăţile de ceramică, totuşi nu este exclus că ea să provie din vre-un mormânt sau kurgan. In această regiune se văd mai multe kurgane, unul, de-abia la câteva sute metri depărtare; e în marea lui parte deja năruit şi se distinge uşor—în secţiune transversală—pe malul abrupt al Prutului. Mai mult: la un kilometru şi ceva în aval pe râu, deja în regiunea târguşorului Ungheni, am avut ocazie, în vre-o două locuri, să constat fragmente izolate de amfore şi de alte vase vechi. Aşa că toate acestea, cred

[1]) V. *Getica o. cit.* pag. 292 sau 754.

[2]) Aceste fibule găsite la Nauheim de lângă Francfurt-sur-le-Main, sunt datate, prin monedele ce le secundau, primei jumătăţi a sec. I p. Chr. (cf. J. Déchelette, *Manuel...* II, 3, p. 1256.)

[3]) *O. cit.* p. 708 sau 787.

[4]) V. mai sus plesele citate

[5]) *O. cit.* pag. 436

[6]) *Id.* p. 437

că ne servesc drept dovezi suficiente în susţinerea opiniei noastre că în acele timpuri de antichitate, aci se desfăşura un adevărat centru de viaţă şi de cultură.

Aşa că, pe scurt, importanţa fibulei dela Vasilica sau Mânzăteşti, se rezumă prin următoarele:

Aceasta-i singura fibulă întreagă găsită pe teritoriul Basarabiei.

Ea, atât din punct de vedere al morfologiei sale, cât şi a combinaţiunilor de metale, este singura piesă găsită nu numai pentru România, dar—în genere-pentru arheologia universală.

Modelele cele mai apropiate, şi întrucât-va ancestri direcţi, ii sunt fibulele din Danemarca şi Germania. Piesa de pe Prut, se poate spune că, reprezintă una din treptele părţii proximale a ramurii genealogice ale fibulelor numite.

Prin morfologia sa, ea contribuie la elucidarea unor probleme din evoluţia arhitectonică a unor fibule.

Morfologia ei complexă, ce n'o făcea practică întrebuinţărilor cotidiene, apoi felul cum a fost lucrată, cât şi ornamentele ei de aur, ne servesc drept dovezi că era o bijurerie scumpă şi c'ar reprezenta un obiect votiv sau—cel puţin—aparţinea unui personaj distins.

Fibula noastră, pe baza termenilor de comparaţie şi ai morfologiei sale speciale, n'o putem atribui decât epocii imperialo-romană şi anume: secolului al doilea sau poate primelor decenii ale secolului al treilea.

Ea, împreună cu ceramica dela Vasilica şi Ungheni, ne sunt primele dovezi despre viaţa ce s'a desfăşurat în acele timpuri antice în această regiune a vechiului Pyretus (Prutul).

Chişinău, Iunie 1934.

Une fibule germanique particulière d'epoque imperiale-romaine trouvée en Bessarabie.

(Résumé)

Au printemps de 1932 dans les éboulis de la rive escarpée du Pruth, sur le territoire du village Vasilica ou Mânzăteşti, distr. Bălţi, on a tronvé une fibule d'une forme tout à fait particulière (Voy.

la fig. du text). Toujours ici, ainsi qu'au village voisin Ungheni on a trouvé aussi quelques morceaux de céramique protohistorique et historique.

Notre fibule, suivant la classification d'Adr. Mortillet, fait partie de la IV-ème série: *Fibules à ressort à boudin bilatérale*, la deuxième groupe—*Faites de plusieurs pièces*, la catégorie B. *À ressort indépendant enroulé sur un axe.* Notre bijou—sauf les pièces fondamentales — possède une série assez vaste de pièces isolées, annexes, d'ordre secondaire. Celles-ci compliquent la morphologie de la fibule d'une façon particulière: elles ont plutôt un rôle d'ornement que celui d'accomplir quelque fonction spéciale. En même temps ce fait avait donné la possibilité et avait même imposé au bijoutier d'utiliser pour l'esthétique de la fibule des pièces confectionnées à part de plusieurs métaux différents.

En argent sont confectionnées les parties fondamentales de la fibule qui sont: le corps de la fibule avec le fermoir, le ressort avec l'aiguille, l'axe du ressort; les axes des corps d'ornement (*A*: *c*, *d*, *e*); les sphères terminales des axes, p. ex. *q*. en *B* (*E'* = *E* avec *D*). En cuivre rougeâtre sont: la ceinture k., et les disques, *i*, *l*, *o* (*x* en *C*); et en or sont confectionnées: la ceinture (représentée en partie en *G*) qui recouvrait celle de cuivre en k; les disques (*m*. *p*. etc. *F*.) qui sont superposés au-dessus des disques de cuivre et les cylindres w (en *C*), qui recouvrent ceux en cuivre *u* (en *C*) sur les axes des corps d'ornement *C*.

L'importançe de la fibule de Vasilica est multriple:

Elle est le seul exemplair trouvé entier sur le territoire de la Bessarabie et n'est que la deuxième fibule en nombre-connue pour le même territoire.

Cette fibule au point de vue de la morphologie, aussi qu'à celui des combinaisons des métaux, est la seule pièce, connue non seulement en Roumanie, mais en général dans toute l'archéologie universelle.

Les modèles les plus rapprochés et en quelque sorte les ancêtres directes en sont certaines fibules du Danemarque et de l'Allemagne. Quant à la pièce du Pruth, on peut dire qu'elle représente

un des dégrés de la partie proximale de la branche généalogique des fibules nommées ci-dessus.

Par sa morphologie elle contribue à élucider certains problèmes de l'evolution architectonique de certaines fibules.

La morphologie complexe de la fibule à cause de quoi notre pièce n'était pas pratique pour les emplois quotidiens, ensuite la façon dont elle avait été travaillée et de même que ses ornements en or, nous servent comme preuves qu'elle était un bijou cher et qu'elle devait représenter un objet votif, ou-tout au moins-qu'elle appartenait à un personnage distingué.

Nous ne pouvons attribuer la fibule de Vasilica à raison de ces termes de comparaison et de sa morphologie spéciale qu'à l'époque impériale-romaine et notamment : au deuxiéme siècle ou peut-être aux premiers décades du troisième siècle.

Celle-ci, ensemble avec la céramique de Vasilica et de Ungheni, nous servent de premières preuves de la vie qui s'était passée en temps antiques dans cette région du vieux Pyretus (le Pruth).

Dr. Nic. Moroşan

Documente din Basarabia[1])

PAUL MIHAILOVICI.

VII.

7175 (1667) Zapis prin care Gligorce Şănţa, mărturiseşte că pe nedrept a pîrît asupra răzeşilor din Bogzeşti, pentru o bucată de loc din hotarul Săngurenilor şi a Hogineştilor. Se face înţelegere.

Gligorce Şănţa scriem şi mărturisesc cu acest zapis al meu precum am părăt pe *Ursul* din *Bogzeşti* şi pi *Zaharia* ot *Bogzeşti* şi pe alţi răzeş pentru o bucată di loc, dispre *Hirişăni* şi matca *Hirişaucii* ce să tămpină cu hotarul, şi să tămpină a *Săngurenilor* cu a *Hogineştilor* şi eu m'am acolisit făr de ispravă cu un zapis mincinos ca să... (loc gol), iar Ursul şi Zahariea cu răzăşii lui au arătat un zapis dela *Vasile-vodă* înainte boerilor celor mari şi m'au rămas dinainte boerilor că m'am acolisit făr de ispravă.

Deci aşa s'au aflat că un ţărmuri din sus dispre noi să fie al mieu, iar ţărmurile dispre răsărit să fie a Săngurenilor, şi din iazul ce au iezit Ştefan, ce am fost dat eu Şănţa să fie giumătate al mieu iar giumătate a Săngurenilor şi alte iazuri ce ar hi tot să hii în doâ aşa ne-am tocmit, dinainti a mulţi boeri şi oameni buni de ţară anume Ilii Sturza vel stol(ni)c şi Leca părcălabu şi Donici ce au fost agă şi Ştefan căpitan şi Isac de *Hulboca* şi Ţărnă din *Bravicea* şi Ghiuţa din *Zăhăicani* şi Hare din *Verejeni* şi alţi mulţi s'au tâmplat când ne-am tocmit. Deci de-acmu care dintre noi eu Şănţa sau Ursul cu răzăşii lui, di s'ar mai scula a porni această pără, ca să fie de mari ruşăni şi di globă, şi pentru credinţa ne-am pus degitul şi boerii au iscălit. Let 7175.

S'au posleduit şi esti întocma, *expeditor Paninopol.*

Copiea aceasta întocmai s'au scos dipi ce adivărată copii şi dipi cel adivărat zapis vechiu. Toader Spănic.

---

[1]) Continuare Arhivele Basarabiei No. 2/1935 p. 161—168.

No. 1640. Departament în 1 oblăduire Basarabiei.

Copie aceasta poslăduindu-se dupe ce adivărată scrisoare s'au încredinţat şi de către noi sovetnicii puindu-se şi pecete oblastului Basarabii. 1814 Iulie 29.

Sovetnic Başotă, Sovetnic Căplescu, Sovetnic Donici;
Expeditor Paninopol.
L. P.

Notă. Hârtie albastră. Pecete neagră. Redacţia pe trei pagini. Arhiva m-rei Hârbovăţ — Orhei.

VIII.

7177 (1669) Iunie 1. Iaşi. Duca voevod, porunceşte lui Leca pîrcalabul, să cerceteze şi să tocmească hotarul Singurenilor stricat de către răzeşii din Hirişeni. Deasemenea şi pentru o cumpărătură a lui Lupul şi fratele său Darii din Singureni.

Noi Duca Voevod, cu mila lui Dumnezeu domnul ţării Moldovei [1]) Scrie domniea me la sluga noastră la *Leca pârcălabul* dămu-i ştire că ni s'au jăluit *Lupul din Singureani* şi fratesău *Darii* şi alţi răzăş pre sat pre *Hirişeani* zicând cum[că] satul lor Singureani iaste stâlpit hotarul, dară Hirişănii trec preste stâlpi şi le strică hotarul. Pentr(u) aceia vei merge acolo şi să strângi oameni buni de prin pregiur megieşi şi să socotiţi de vor hi trecând Hirişenii peste stâlpi în hotarul lor, să-i opriţi şi să tocmiţi hotarul şi să ţie precum au ţinut bătrânii. Aşijderea şi pentru o cumpărătură ce au şi este aleasă şi stâlpită despre toate părţile li-s prisăcile acolo .. alţi răzeşi de acolo din sat cari n'au treabă la acea cumpărătură sau sculat de au făcut (rupt un rând) lucru care socotiţi de n'ar avea acei oameni treabă acolo într'acea cumpărătur(ă), să-i scoateţi de pre acel loc, să n'aibă treabă pentrucă, când au lucrat ei acolo n'au întrebat pe aceia cu ocina şi precum s'a afla să ne dai ştire cu o scrisoare tocmită.

In Iaşi let 7177 Iunie 1.

Insuş domnul a poruncit [1]). L. P.
vel logofăt
Stratulat Rugină.

Notă. Hirtie simplă. Pecete mare roşie. Scriere îngrijită. Rupt. Redacţia o pagină.

Pe verso „7177 Iuni 6. Nr. 5, Ходжинешты" Arhiva m-rei Hârbovăţ — Orhei.

[1]) In slavoneşte.

IX.

7214 (1706) Decemvrie 8. Zapis de danie, prin care Gligoraş Leca şi cu Zamfira, dau fiicei lor Safta şi ginerelui Constantin, satul Ţipilova şi jumătate de satul Hovineşti.

Adica eu *Gligoraş Leca* şi soţul meu *Zamfira*, dat-am fiilor noştri, dumisale lui *Constantin* armaşul şi fiicii no(a)stre Safti, *satul Ţipilova* şi giumătate de sat de *Hovineşti* cu pol din sus cu vecini ce s'or afla, să li fie dela noi zăstrea, afară dintre alţi fii ai noştri cari ia milui Dumn[e]zău să ne fie ficior(i) făr(ă) fii noştri Constantin şi Safta. Iar alţi fii ai noştri carii ia milui Dumn[e]zău să ni fie ficior(i) să n'aibă treabă la acest(e) doaî saat(e) care am dat fiilor noştri lui Constantin şi Saafti, iar şi dumn[i]lor să n'aibă treabă la alte moşii ce or rămăni altor ficior(i) ai noştri şi nime să nu-s amestici a strica danie no(a)stră, iar cini s'ar ispiti a strica, din fii noştri, să fie neertaat di Domnul H[risto]s şi de noi.

Iar de or ave acest[e] saat(e) vr'o gâlceavă şi vr'o înpresurătur[ă] să ave(m) noi a le dezbat[e] cu toat(ă) cheltuiala no[a]stră şi la ace[a]stă danie sau tămplat mulţi boeri cari săntu iscăliţi mai gios şi noi încă ne[a]m pus peceţili.

L. 7214 Dec. 8

Gligoraş Leca L. P. Zamfira

Constandin sărdar Dumitrachi căpitan

m'am tămplat

Gligoraş Rus[ul] părcal(ab)

Toader Rusul post(elnic)

Toader Loghin post(elnic)

Afendi părcalab Sorocii

Pavăl Chirica părcalab

Notă: Hirtie inegrită. Redacţia pe o pagină, cu scriere dreaptă şi ceteaţă. Pe verso „Talpa pentru moşia m[o]n[ăs]tire. 7214 Decv. 8".
Arhiva m-rei Hirbovăţ — Orhei.

X

7230 (1722) Februarie 5. Iaşi. Carte de judecată a lui Mihail Racoviţă domnul Moldovei, în pricina dintre Costantin Cârpuz

şi Ion Păladi, pentru o parte de ocină din Vovineşti ţinut. Orheiului pe Cula. Se amintesc cărţi domneşti dela Vasilie Lupu, Constantin Movilă şi Constantin Cantemir.

Io Mihai-Racoviţă voevod, cu mila lui Dumnezeu domnul ţării Moldovei. [1]) Facem şt(i)re precum s'au părât de faţ[ă] înainte domniei meali şi a tot sfatul nostru, *Costantin Carpuz* biv părcălab, cu cinstit şi credincios boeariul nostru dumnealui *Ion Păladi* biv vel spăt[ar], pentru o parte din ocină din sat din *Vovineşti* ce este la ţinutul *Orheiului* pe *Cula* din a treia parte din cutul de gios, a cincea parte, zicând Costantin Carpuz, pe cum acea parte de ocină iaste dată lui danie dela *Darie* feciorul lui *Moisei* nepot lui Frăţiman, care au fost văr primar cu *Pavăl Ciocărlan* ce-au fost vornic mari, precum ne-au arătat şi zapis de mărturie dela *Darie* iscălit şi de alţi boeri, care ace a cincea parte de ocină au fost cumpărături şi tătâne-său lui *Moisăiu* dela *Gligorce Şenţe* şi dela măsa *Irina Şănţoae* şi precum această parte de ocină nu va să i-o de dumnealui Ion Palade spăt(ar). Deci şi dumnealui Ion Păladi spăt. încă au dat samă pentru ace giumătate de sat de Vovineşti, parte de gios, iaste şi dumisale, danie dela răpăosatul *Pavăl Ciocărlan* vornicul, precum ne-au arătat şi dumnealui zapis de danie dela mâna lui Pavăl Ciocărlan vornicul, iscălit de boeri mari. In care zapis s'au aflat scriind Pavăl Ciocârlan pentru zapisul acestii moşii, cum că l-au luat *Leşii* la *Băcău*, iară în zapisul lui Darie s'au aflat scris, ca să aibă Carpus a le cere dela *Vas(i)lie Adam* biv vist. că n'are nici o treabă cu dânsul.

Deci domniea me am trimis de le-au adus aice înainte noastră, acele zapisă şi socotindu-s pre zapisă, s'au aflat cu adivărat pe cum n'au fost cumpărătură ace parte de ocină de *Frăţiman păharnicul* ce au fost cumpărătur(ă) de Moisăi de feciorul Frăţiman, tatăl lui Darie, unchiu lui *Ciocârlan* şi această parte încă au fost legată în ispisocul dela răpăosatul *Constantin Cantemir vod(ă)* tot asupra lui Ciocărlan.

Deci fiind şi Pavăl Ciocârlan mort şi Darie vărul său mort şi necrezindu-s am socotit de au giurat *Savin Gâlcă* unchiul lui Cio-

[1]) In slavoneşte.

cârlan precum ace parte de ocină n'au fost dată danie mai înainte de Darie lui Pavăl Ciocârlan văru-său, nici au avut vr'o tocmală de vreo schimbătur[ă] şi când au giurat au fost de faţ[ă] şi sluga dumisale lui *Păladi(e)* spăt. anum[e] *Şerbul* ficiorul lui *Scărlet* precum văzum şi mărturiea cu peceati porţii domniei mele. Deci de cam văzut că au giurat acel om bătrân cu sufletul lui, am giudecat pe direptat[e] ca să aibă a ţine acea parte de ocină *Costantin Carpuz* pârcălabul, precum îi scrie zapisul cel de danie.

Iar dumnelui Ion Păladi spăt. au rămas din toate lege a ţării şi s'au dat şi zapisul lui Moisăi de cumpărătură ş două ispisoace la mâna lui Carpuz, unul dela *Vasile vod(ă)* şi altul dela *Costantin Movilă* vod(ă) ca să-i fie moşiea în veci şi de această pâră să nu-s mai pârască.

Această scriem. La Iaşi let 7230 Febr[uar] 5.

Veliţi boiari v divan Axinte uricar.

Notă. Hirtie simplă. Pecete roşie, mare. Regacţia o pagină. Rupt la mijloc. Arhiva m-rei Hîrbovăţ-Orhei.

XI.

7230 (1722) Aprilie 8. Mărturiea lui Pavăl Chirică părcalabul, către domn, privitoare la săliştea Hogineşti ţinutul Orhei, pricină de judecată dintre Chirică Mărzac şi părcălabul Leca.

Milostivi şi luminate doamne, să fii mărie ta săn[ă]tos.

Facem ştiin[ţă] mării tali, că viin(d) *Chirică Mărzac* şi cu *Ion Vlas* cu o lumiuat[ă] carti [a] mării tali, întru cari ni poronceşti mărie ta, ca-s mergem la o sălişte la *Hogineşti* ci esti pi *Cula* des să (sic) numeşte din ţinutul *Orheiului*, pentru cari au avut pără părcălabul *Lecca* ş cu ginere său *Carpuz* la luminat divanul mării tali, cu Chirica Mărzac ş cu Ion Vlas, arătând Chirica Mărzac ş cu on Vlas că e un ispisoc dila *Vas[i]lie vod* ş zapis di cumpărătură [pe] a patra part din giumătat di sat din part de sus. Iar părcălabul *Gligoraş* au dat sam(ă) că dresuri ce au avut i-au perit la *Stina* în ţara căzăcească când au tăet pi socru său. Iar mărie ta necrezindu-i ei giudecat, cum să-ş afli Gligoraş părcălabul 12 oamini megieşi di pen pregiur, să fie oamini di credinţă ş s giuri într'a-

cesta chip, cum n'au stăpănit moşii Chiricăi Mărzac ş a lui Ion Vlas . . . . . .că e dila Vas(i)lie vod ş păn la *Duca* vod cel bătrân. Ci pi poronca mării tali am venit ş am strâns oamini bătrâni ş di credinţă noâ oameni cari au zis c'or giura dila *Dabija* vod ş dila *Ilieş* vod cum n'au apucat să hie stăpănit moşi(i) Chiricăi ş a lui Ion Vlas ci au stăpânit-o tot părinţii Lecăi. Iar dintr'aceşti oamini esti unul di zici că ţini minte ş dila Vas(i)lie vod ş toţi [zic] marturi că şti[u] acum n'au apucat să stăpânească moşi[i] Chiricăi Mărzac ş a lui Ion Vlas . . ş vrând ei să giure, iar Chirica Mărzac ş cu Ion Vlas n'au lăsat să giure di pi atunci, ci numai au zis Chirică Mărzac ş Ion Vlas, să afli oameni di la Vas(i)le vod să giuri, ci eu fac ştiri mariei tali, iar mărie ta vi giudeca cum a hi mila mării tali. Să fii mărie ta să[nă]tos

Let 7230 Ap. 18

Robul mării tali Pavăl Chirică părcălab.

Nota: Hârtia albă, ruptă, subţire. Redacţia în caractere cirilice $1^1/_4$ pag. scrlere măruntă şi curată. Arhiva mănăstirei Hârbovăţ—Orhei

XII.

7230 (1722) Aprilie 15. Porunca lui Mihai Racoviţă, domnul Moldovei, către Pavăl Chirica pîrcalab, în pricina dintre Gligoraş Leca cu Ion sin Vlas, privitoare la a patra parte din jumătate de sat Hogineşti ţinut. Orhei.

Noi Mihail Racoviţă voevod cu mila lui Dumnezeu domn ţărei Moldovei [1]). Scriem domniea me la boearul nostru *Pavăl Chirica* pârcalabul, îţ facim şti[re] pintru multă pără ce au avut boearii noştrii *Gligoraş Leca* pârcălabul ş gineri său *Carpuz* cu Ion sân Vlas ş cu *Chirică Mărzac* pintru a patra parti din giumătati de sat de *Hogineşti* din parti de sus ce esti acolo la ţinutul Orheiului. Iat[ă] că acum viind Carpuz părcălabu cu o mărturie dela dumneta le-am dat carti domnii meli să-ş stăpânească moşe[ile], iară Chirică Mărzac ş cu Ion Vlas să fii rămaş precum vei vedi ş carti dila mâna lui Carpuz ce i s'au dat. Deci viind acolo să căutaţi să ei

[1]) In slavoneşte.

un ispisoc ş alte scrisor(i) ci-or mai hi la acei oameni la Chirică Mărzac şi a lui Ion Vlas, cu care răspunde ei pentru ace a patra parte din giumătat(i) de sat din Hogineşti, toati scrisori(li) să li ei ş să le dai la mănă Lecăi ş a lui Carpuz, că au ieşit răsuflati, într'alt chip să nu fie. Iară acei oamini Chirică Mărzac şi cu Ion Vlas di or mai ave ei altă ceva a răspunde încă de iznoăv[ă] să-s scoale să mai vie de faţă.

Aceasta scriem.

Let 7230 Apr[il] 15.

L. P.

Vel logofăt vidih.

Nota: Hârtia îngălbenită şi ruptă. Redacţia pe o pagină. Pecete mare, roşie, aplicată. Pe verso „7230 Apr. 15. No. 9". Arhiva m-rei Hârbovăţ—Orhei.

XIII.

7230 (1722) Aprilie 16. Carte domnească dela Mihai Racoviţă, prin care porunceste pîrcălabului Pavăl Chirica, ca să aşeze în stăpînire pe Carpuz, pe a patra parte din jumătatea de sat din moşia Hogineşti ţinutul Orhei.

Io Mihai Racoviţă voevod, cu mila lui Dumnezeu domnul ţărei Moldovei [1].

Scriem domnia me la boeariul nostru *Pavăl Chirica* părcalabul, îţ facim ştiri pentru multă pără ce au avut boerii noştri *Gligoraş Leca* părcalabu ş cu ginere său *Carpuz, cu Ion săn Vlasăi* ş cu *Chirică Mărzac* pentru moş(i)e din *Hogineşti* dela ţinutul *Orheiului* a patra parte din giumătat[e] di sat din parte di sus, care zici acei oamini că esti a lor, iat[ă] amu viind aici Carpuz părcălabul pi o mărturii a dum(i)tal(i) ci neau arătat ş pi alti mărturii, li s-au dat carti g(o)s(po)d ca să-ş stăpânească moş(i)e cu paci, iară Chirică Mărzac ş cu Ion Vlasăi să fie rămas ş lipsăţ dintr-a ce mos(i)e că (a)u zapisăl [i] lor aceli di cumpărătur(i) ş ispisocul dela răposatul Vas[i]li vod[ă] cu cari răspundi ei, au eşit răsuflati.

[1]) In slavoneşte.

Dreptu aceasta iat(ă) că-ţ scriem viinduţ cart(e) domnii m(e)li să cauţi săliştei dila mâna lor ş zapisăl(i) ş ispisocul ş să-l dai la mâna lui Carpuz părcălabul. Iar di li pari lor tot strâmbul ş mai au civa a răspundi, să mai vie de izno(a)vă la divanul di faţ[ă].

Aceasta scriem

Let 7230 Apr(il) 16.

L. P.

Veliţ[ii] boleri v divan.

Nota: Redacţia pe o pagină. Hirtie subţire, cu linii albe. Pecetea mare, roşie, aplicată. Pe verso „No. 7. 7230 a. 16" Rupt în două locuri la mijloc. Scriere răşchirată. Arhiva m-rei Hîrbovăţ—Orhei.-

XIV

7231 (1723) Noembrie 8. Mihai Racoviţa domnul Moldovei întăreşte stăpînirea lui Chirică Mărzac şi Ioan Vlase asupra a patra parte din jumătate de sat Vovineşti ţinut. Orhei şi cu parte din heleşteu. Se aminteşte ispisocul dela Vasilie vodă.

Copii depe ispisocu din let 7231 Noemvrie 8.

Noi *Mihai Racoviţa* voevod cu mila lui D[u]mn[e]zău domn pământului Moldaviei.

Facem ştire cu această carte a domniei meli, pentru multă pără ce au avut de faţă inainte domniei mele şi a tot sfatul nostru *Chirica Mărzac* nepot lui *Ilie* şi *Ioan* sin *Vlasie* nepot lui *Vasile Boean* şi alţi fraţi ai lor, cu *Grigoraşcu Leca* părcalabu şi cu gineri său *Carpuz* pentru o parte de ocină din satul di *Vovineşti* din giumătati de sat a patra parti, din parte de sus ce iasti la ţinutul Orheiului, zicând *Chirică Mărzac* şi cu *Ion Vlase* precum ace moşie a patra parte din jumătati de sat din Vovineşti din parte din sus, iaste dreaptă moşie a lor cumpărătură moşilor lor dela *Gligorcea* şi sora sa *Nastasiea* feciorii *Şanţoaiei*, [drept] 75 ughi bani buni, precum au arătat Chirică Mărzac şi cu Ioan Vlase şi ispisoc de întăritură dela răposatul *Vasile vodă* din velet 7155 (1647) scriind într'acestaş chip, iar Grigoraş Leca şi cu gineri său Carpuz, sau sculat cu pără asupra lui Chirică Mărzac şi a lui Ioan Vlase, fără de nici o scrisoare, sau altă dovadă, ci numai cu gurile lor au dat

samă precum ace moşie iasti a lor dreaptă ocină zicănd, că li să tragi dela moşii lor *Ştefan Gheba logofătu*, şi tot ei ar fi fost stăpânit acea moşie, iar alţii nimi nu s'au amesticat, nici moşii Chiricăi, nici a lui Ioan Vlase, n'au avut amestec în parte din sus, nici ar fi ţinut cu acel ispisoc dela Vasile vodă, nici ei nici niamu părinţilor.

Deci domnie me zicănd Lecăi şi lui Carpuz, ca să-ş arate niscari drese de dovadă, iar ei aşa au dat samă, că drese ca au avut pe ace moşie, au perit la *Stina în ţara căzăcească*, deci domnia me neputănd crede gurilor lor, aşa am fost socotit cu tot sfatul nostru şi am scris o carte a domniei mele, la boerul nostru *Pavel Chirica* părcalabul, ca să-ş afle Grigoraşcu Leca şi cu Carpuz 12 oameni bătrăni megieşi di pin pregiur oameni de credinţă, ca să giure în sfănta biserică pre sfănta evanghelie într'acest chip; pe cum din zilele lui Vasile vodă de cănd scrie acel ispisoc, păn la Duca vodă cel bătrăn, pe cănd era pace, n'au apucat ca să fie ţinut din moşi din părinţi, din feciori sau nepoţi acelora ce scriu într'acest ispisoc ce s'au pomenit mai sus, nici sau arătat acel ispisoc de atunce păn acum, şi giurănd într-acestaş chip, atuncea să să calce acel ispisoc a lui Vasile vodă, şi oamenii aceştea Chirică Mărzac şi cu Ioan Vlase, să fie lipsiţi dintr'a ce parte de ocină.

Deci mergănd acolo înainte acelui boeriu de mai sus numit Pavăl Chirica părcălabu, au străns ei pe căţva oamini bătrăni şi opintindu-i la giurămănt să giure, precum scrie mai sus, iară oamenii ei nici unul de giurămănt nu s'au apucat, nici au zis c'or giura iară Pavăl Chirică părcălabul, sau sculat şi au făcut mărturie strămbă la măna lui Lecă şi a lui Carpuz părcălabu, scriind în mărturie, cum străngănd oamini bătrăni inainte lui, sau ales oameni bătrâni, şi au primit să giure dela *Dabija vodă* şi dela *Ilieş vodă* cum n'au apucat pe neamu Chirică-i, sau a lui Ioan Vlase stăpănind ace moşie, iar Chirică Mărzac şi cu Ioan Vlase, nu iar fi lăsat să giure, şi viind aicea Carpuz părcalab, cu mărturiea lui Pavăl Chirica părcălab, şi Ioan Vlase şi cu Chirică Mărzac nefiind de faţă, domniea me pe mărturiea lui Pavăl Chirica am fost dat carte la măna Lecă-i şi a lui Carpuz, ca să ţie ei ace parte de ocină, iar Chirică Mărzac şi cu Ioan Vlase să fie rămaşi.

Iar după aceea de iznoavă viind aice Chirică Mărzac şi cu Ioan Vlase la divanul domnii meli, jăluit-au de mari strâmbătate zicând, că ace mărturie a lui Pavăl Chirica părcălabu, au făcut-o cu strâmbătati de leau închinat moşiea, că oamenii n'au primit să giure şi el, au scris în mărturie, cum că au zis că or giura şi au priimit giurământ şi nu i-ar fi lăsat Chirica Mărzac şi cu Ioan Vlase. Deci domnia me, trimis'am de am adus pe toţi acei oamini aice faţă şi întrebându-i domnia me, primit-au ei să giure, au n'au primit, iar ei aşa cu toţii au mărturisit cu sufletele lor, precum ei nici au primit giurământ, nici au zis c'or giura care aicea stând faţă înaintea divanului, primit-au să giure, cum că n'au zis ei acolo înainte lui Pavăl Chirica c'or giura. Drept aceea atunci am cunoscut domniea me meşteşugurile Lecăi şi a gineri său lui Carpuz, şi aşa încă de iznov stând şi mai luîndu-le sama, sau aflat tot bune dresele, lui Ioan Vlase şi a lui Chirică Mărzac şi sau dovedit înainte domnii mele, pe cum ace parte de ocină, a patra parti din giumătati de sat de Vovineşti, din parte din sus, iaste moşie dreaptă a lui Chirică Mărzac şi a lui Ioan Vlase, că şi o carti dela *Duca vodă*, am văzut făcută la mâna moşilor lui Ioan Vlase şi a lui Chirica Mărzac, ca să... de a zăce dipe ace moşie din Vovineşti, ci şi dintru aceasta sau adeverit, că de n'ar fi fost avut ei moşie n'ar fi luat carte cu aceea, ci aşa am dat rămas pe Gligoraş Leca părcălabu şi pe ginere său Carpuz ca să fie lipsiţi dintr'ace parti di ocină, a patra parte din jumătati de sat de Vovineşti din parte din sus, ei de ace parte de ocină să n'aibă a să atinge, însă şi pentru hăleşteul ce iasti acolo pe ace moşie, ca rele fiind izit de Carpuz cu cheltuiala lui, şi făcând peşte întrânsul, am giudecat domniea me, ca să aibă Carpuz aş tăea iazul şi să-ş ia peştele şi după aceea să aibă a-l izi răzaşii cu toţii şi să ţie cu toţii frăţeşte şi în heleşteu precum şi la câmp, cine pe cătă parte va ave.

Drept aceea dar, Chirica Mărzac şi cu Ioan Vlase, îndreptându-să înaintea domniei mele, le-am dat şi le-am întări lor, pe ace a patra parte din giumătati de sat de Vovineşti din parte de sus şi cu parte de heleşteu din ispisoc ce au avut ei dela răposatul Vasile vvd, ca să le fie şi dela domniea me, dreaptă ocină şi moşie şi uric dela domniea me, cu tot venitul neclătit şi neruşăit nici odi-

nioară şi stătătoare în veci şi nimine altul să nu să amestici peste această carte a domnii mele.

L. P.

Ilie Catargiu vel logofăt.

Dela sărdărie Orheiului.

Copiea aceasta poslăduindu-s din cuvânt în cuvânt, şă fiind întocmai scoasă di pi cel adivărat ispisoc den let 7231 Noem. 4. (sic) sau încredinţat şă de cătră Sărdării.

In Chişinău, anul 1817 Ghenar 22 zăle.

Zamfirachi Rali căm(inar)

Samiş Isachi.

Stolonacealnic Haitul

Notă: Hîrtia albastră cu semne: 1815 M. Y. C. L. Redacţia pe $4^1/_4$ pagini. Pe verso „No. 10. Copie dipe ispisoc lui Mihai Racoviţ vvd. din velet 7231 Noemv. 8". Arhiva m-rei Hîrbovăţ, jud. Orhei.

XV

7235 (1727) Martie 7 Iaşi. Porunca lui Grigorie Ghica domnul Moldovei, către Manolachi sărdarul, de a lua seama ca dijma depe a treia parte din moşia Ho[g]ineştii a lui Costantin Carpuz, să fie luată dela răzăşi.

Noi *Grigorie Ghica* vvda bj[iei] m[i]l[o]sti[iu] g[os]p[o]dar zemli Moldavscoi. Scriem domniea mea la credincios boearîul nostru dumnelui *Manolachi* biv vel comisul, sărdariul, facem ştire dumitale că domnii mele s'au jăluit sluga noastră *Costantin Carpuz* părcălabul, zicându că are o moşie acolo la Orhei ce-s chiamă *Ho[g]ineştii* şi trei părţi dela moşiie este a lui Carpuz, iar a patra parte esti altor răzăşi. Şi acei răzăş eu de vr-o trii patru ani, dijma dipe moşiea lui Carpuz, ce acum că scriim dumitali să iei dumita sama şi cini afla că i-or hi luat păni să-i plineşti, ci[n]i-or hi luat mai mult ş să-i aşezi şi să-i pliniţ şi-i aşeza[re] să faci ş mărturii la cini ar vini, de or vre să mai vie la divan, să avem ştiri.

Aceasta scriem. U las l[et] 7235 Mart 7

L. T.

Velichii boleari uci[li] [1])

Nota: Redacţia o pagină. Pecete mare roşie. Pe verso „7235 Mart 7. No. 4". Rupt în trei bucăţi. Arhiva m-rii Hîrbovăţ jud. Orhei.

[1]) Marii boeri au învăţat.

XVI

7236 (1728) Iulie 8. Iaşi. Grigorie Ghica domnul Moldovei, porunceşte lui Lupul Gheuca biv sărdar, ca să cerceteze care părţi stăpâneşte Constantin Carpuz din satul Hogineşti şi să aşeze venitul şi dijma din partea răzeşilor.

Io Grigorii Ghica vvda b[o]j[iei] m[i]l[o]s[tiu] g[os]p[o]dar zemli Moldavscoi. Scriim domniea me la boeriul nostru dumn[e]lui *Lupul Gheuca* biv sărdar, facim ştiri dumitali că sau jeluit la domniea me sluga noastră *Costantin Carpuz* părcălabul, zicând precum are 3 bătrâni la sat la Ho[g]ineşti ci iaste la ţinutul Orheiului, iar a patra parte iaste a altor răzeş de acolo şi acei răzeş iau luat dijmă şi vinitul moşiei ş dipi aceli 3 părţi a lui Carpuz di vr-o doi trei ani sau şi de 4 ani să-i fie luat, vinitul moşii şi lui nu i-au dat nimică. De cari lucru iată că scriem dumitali viind carte domniei meli, să trimi[ţi] dumni[ea]ta ş să chemi pi acii răzeş, faţi la dumn[ea]ta ş să li iai sama cu bună dreptati pi cătă parti ar fi având *Carpuz* într'acel hotar ş de când iar fi luat acii răzeş[i] venitul moşii dipi parti lui Carpuz, să-i plineşti toate agonisăta moşii ş cum ai socoti drept să-i aşezi acolo.

Iar fiind că voesc într'alt chip ş di nu s'ar put[e] aşeza acolo ş de ar ave cineva a răspundi ceva, să li daţi cu o mărturie, să vie la divan. Această scriem.

L. P. U Ias let 7236 Iul[ie] 8.

Vel logof[ăt] uci[l].

Notă: Original. Hîrtie galbănă, mucoasă. Scriere măruntă. Pecetea roşie. Pe verso „7236 Iulii 8. No. 6". Arhiva m-rei Hîrbovăţ jud. Orhei.

XVII

7264 (1756) Octombrie 31. Porunca lui Matei Ghica domnul Moldovei, către Constantin Donici sărdarul de Orhei, de a cerceta şi alege părţile moşiei Vovineşti a lui Crăste Carpuz, împresurate de razeşii moşiei Hirova.

Io *Mateiu Ghica* vvod boj[iei] milost[iu] g[os]p[o]d[ar] zemli Moldavscoi.

Scriem domniea me la credincios boeriul nostru dum. *Costantin Donici* biv vel med[elnicer] i la *Postolachi Crăste* pah[arnic] vă facem domniea me în ştire că domnii meli au dat jalobă *Crăste Carpuz* măzăl dela Orheiul, zăcând că are o moşie la ţănut. Orheiului anume *Vovineşti* pe *Cula* care moşiea îi esti de baştină şi acum i să înpresoară ace moşiea dă cătră răzăşi de *Hirova* de cari cerşând dreptate dela domniea me ca să i să aleagă ace moşiea de cătră moşiea Hirova, iată că v'am orănduit pe dum[neavoastră] luând carte dumniii meli să vă sculaţ şi să mergiţ la ace moşiea de mai sus numită şi să strângeţ pe toţ răzăşii din sus şi din gios ce să hotăräs[c] cu împregiurul acei moşii Vovineşti şi să luaţ sam[ă] după dres[e] şi scrisor cin[i] ciar arăta ş după mărturii hotarnice vechi, iar ne fiind hotarnice vechi după mărturiea a oamen[i] bătrăni cari or fi ştiind stare locului, cum au înblat din veci şi aşa fiind cu toţii de faţ[ă] să luaţ[i] sama şi să alegeţi moşiea Vovineşti dă cătră moşiea Hirova puind petri, bolovan de ... . [de amândouă] părţă ca să nu mai fie pricina între dănşii şi după hotărăre şi alegere ce veţ faci să daţ şi marturiea hotarnică în sămni iscălită de dum. şi de toţ răzăşi ce s'or întâmpla la hotărăre ca fiind hotărăre cu dreptat să i s[ă] facă şi dela domnie me întăritură, şi pe cătă petri vi-ţ pune să luaţ şi căte doi galben[i] de piatră, însă un galbăn venit boeriului al doilea logof[ăt] cari ban[i] să-i trimiteţ aici la numit[ul] boeriu ş căte un galbăn osteneala dum. a hotarnicilor.

Aceasta scriem. L. P. Let 7264 Oc[tombrie] 31 d.

Vel logo[făt]

Notă: Hârtie albă şi netedă. Redacţia pe o pagină. Pe verso „Pentru H rova No. 12. 7264 Oct. 31" Arhiva m-rei Hârbovăţ jud. Orhei.

XVIII

7265 (1757) Noembrie 5. Constantin Racoviţă domnul Moldovei porunceşte lui Postolache Crăste şi Gheorghiţă Sava, ca să cerceteze hotarul moşiei Vovineşti de Hirova din ţinut. Orheiului.

Io Costandin Mihail Cehan Racoviţă voevod cu mila lui Dumnezeu domnul ţărei Moldovei [1]).

Scriem domnia me la boeriul nostru *Postalache Crăsti* biv vel pah[arnic] i la *Ghiorghiţă Savva* mazil, vă facem domnie me în ştire, că aice la divan înainti d-lui vel logof. sau giudecat *Crăsti Carpuz* mazil, dela ţinut. Orheiului, şi cu *Tănase* de *Hirova* şi cu (loc gol) i cu alţi răzaşi de Hirova, jăluind Crăsti că are o moşie anumi *Vovăneşti*, alături cu Hirova, pe care moşie ar(e) scrisori vechi, şi sau stăpănit de dănsul şi de părinţii lui, după hotarăle ceau apucat din bătrâni, dar acmu dela o vreme încoace sau sculat Tănasie împre[ună cu alţi [2]] răzaşi şi trec peste hotaru [Vovi]neştilor, şi (loc rupt.) o bucată de moşie. La cari întebându-să de d-lui vel logof(ăt) şi pe răzaşii de Hirova, cu ce întră ei în moşiea Vovăneştii, ei au răspunsu ca pe undi au apucat din bătrâni ca îmblă hotarul, pe acolo stăpănescu, iar mai mult nu să întind în hotarul lui Carpuz.

Deci la aceasta ne având nici o parte nici alta, dovadă aice, sau hotarnice ca să-ş lumineze din scrisori, iată că v'am rânduit, ca să mergiţi acolo la acestii moşii, şi să strângeţi pe toţi răzaşii, şi megieşii, din sus şi din gios, şi întâiu să cercetaţi, ca să aflaţi cum înblă alte hliză de moşiea, şi pi cum viţi afla că înblă alti hotară a altor moşii ce or fi de o potrivă cu aceste, să socotiţi [că] sint şi acesti 2 hotară, şi de-ţ afla că au [în]trat răzeşii de Hirova în Vovăneşti, sau Carpuz întră în Hirova, după cum vi-ţ afla că esti mai cu dreptati, să căutaţi şi să îndreptaţi hotarele acelor moşii, şi să puneţ şi petre hotară, şi să daţi şi măturie hotarnică în semne, iar de va fi altă pricină între dănşii, şi nu să vor odihni acolo să le daţ zi de soroc şi mărturie şi să trimiteţi la divan.

Aceasta scriem. V let 7265 Noe[m]vr(ie) 5 dni

L. P.

Proci(t) vel logof(ăt)

Notă: Hirtie subţire. Pecete octogonală roşie şi mică. Rupt în două părţi la mijloc. Pe verso „No. 7265 13. Noem. 5 pentru Hirova". Arhiva m-rei Hârbovăţ—Orhei.

[1]) In slavoneşte.
[2]) Loc rupt.

XIX

7265 (1757) Noemvrie 22. Act iscălit de păharnicul Criste şi mazilul Gheorghie Sava, privitor la hotarăle moşiei Hogineşti a lui Cărste Cărpuz împresurată de moşănii de Hirova ţinut. Orhei.

Facem ştiri că din porunca pre înalţat[ului] domnului nostru mărie sa Costandin Mihail Cehan Racoviţ v[oe]v[o]d, am mărsu la sat la *Hogineşti* i la *Hirova* să luăm sama hotarălor, zicând *Cărsti Carpuz* că-l împresoră moşăni di Hirova şi strângându noi toţ moşănii de Hirova şi împregiuraş ca să ne arăte scrisori ce vor hi având şi hotarăli şi hotarnice, nu s'au găsit nici de o parte nici de altă şi hotară încă nu s'au găsit la o margini şi am zis să iei cu sufletul lor ră[spundere] pe unde ştiu că au înblat hotarăli vechi şi n'au vrut să ei nimi[ne] zicându, că nu ştiu adivărul nici de o parte nici alta, fiindcă acum şi vremi de iarnă, neputându-s afla adivărul hotarălor li s'au pus zi de astăz Noemv. 22 păna la sfeti Ghiorghi, să-s strângă cu toţii la z[i]ua însămnată să-ş caute hotarăli vechi ori oameni să ştie pe unde au înblat hotarăli vechi şi atuncea neputându-s să îndrepta nici într'un chip din hotară şi din mărturiile omenilor, am socotit să-s măsurăm cu funie şi unde să va căde, acolo om pune şi hotarul.

Let 7265 No[em]v. 22.

Postola[chi] Criste pah[arnic] Gheorghi Sava mazăl

Nota: Hirtie subţire, ruptă în patru. Scriere măruntă. Pe verso „No. 14. 7265 Noemv. 22" Arhiva m-rei Hirbovăţ. jud. Orhei.

XX

1771 Mai 19. Divanul cnejiei Moldovei, porunceşte lui Darie Donici ispravnicul Sorocii, să cerceteze scrisorile moşiilor Cohoreşti Roşieci, Franţuleşti şi Zahorna, la care părţi de moşie rîvneşte şi protopopul Ioan Scoriţoci, venit ain ţara Leşască.

Cătră dum. Darie Donici pah[arnic] ispravnicu de ţăn[u]tul Sorocăi, dela boerii cnejii Moldovei. Poroncă.

Te înştiinţăm că dela măriea sa pre înalţatul feldumarşal ne-au venit order, prin care poronceşte divanului, pentru acestu *Ioan Sco-*

riţoci protopop ot Movilău, carele au arătat mării sale cum că aice în pământul Moldovei are moşii *Cohăreşti,* în *Roşieci* în *Franţuleşti,* şi în *Zahorna,* acolo la ţinutul Sorocii, şi are şi scrisori dovezi asupra acestor moşii ca săntu dup(ă) neamul lui, arătând la divan protopopul Ioan, şi o mărturie din 7274 luni 12, dela un unchiu al său iermonah Teodosie, de acolo dela ţinutul Sorocii, fiind iscălită şi de alţi preoţi, şi mirieni, întru care arată Teodosie Ţipordee din Cohureşti, că au dat această scrisoare la mâna protopopului Ioan din Movilău, adeverind, că în satul Cohureşti i Zahorna i Franţuleşti i Roşieci întru patru satele, au căte un bătrân de moşie şi Teodosie stăpâneşte dup[ă] moşu său Gheorghi treti logof. în trus patru satele cum, şi protopopul Ioan din Andrei Scoriţoci trăgându-s, iarăş are să stăpânească gium(ă)tati de parti, iarăş întru patru aceste sate, cu neamul lui, şi fiind el înstreinat în ţara Leşească, cere acum dup orderul cea adus ca-s stăpânească părţile lui de moşie.

Pentru care pricini să scrii dum. dela divan, ca-s aduci faţi pe megieşi, şi înpregiuraşi de pin pregiurul acestor de mai sus pomenite sate,ş întâi să cercetezi să vezi pân astăzi acel Teodosie Ţipordei, de stăpâneşte într'aceste sate de mai sus arătate ş cu ce dovezi ş scrisori stăpâneşte, al doilea de are parte într'aceste sate şi preotul Ioan, carele cere acmu să stăpânească, ş dup toată cercetare ce cu amăruntul ce vei face dum. asupra acestei pricini, dup dovezile ş mărturiile ce vor arăta megieşii, şi înpregiuraşii să ei dum. mărturii dela dânşii iscălite, ş înpreun(ă) cu mărturiea dum. ş să le trimiţi la divan, iar popa Teodosie Ţipordei, unchiul popii lui Ioan protopopul, să-i zici dum. ş să-i arăţi că poronca divanului iaste să-ş ia scrisorile ce va ave pe aceste moşii, ş să vie la Eş ca să le arăte la divan, şi atunce vom hotără, şi pentru stăpânire ca are popa Ioan asupra acelor moşii, şi aşa vei urma dum. dup[ă] cum ţi-s scrie aceasta.

1771 Mai 19

Balş logof(ăt) Stanciu vornic Axinte...

Notă: Hirtie albă, scriere ingrijită, Pe verso „Cătră dum. ispravnic de Soroca dum. Darie Donici pah(arnic). De cătră boerii cnejii Moldovii. Să să dă". Aparţine: Paul Mihailovici, Cornova jud. Orhei.

Lacul Sasic.

de I. LEPŞI.
(Muzeul de Istorie Naturală din Chişinău)

CUPRINSUL :

1) Introducere.
2) Morfologia basinului.
a) Geneza basinului; b) Topografie, formă şi dimensiuni; c) Periferia basinului, tipuri de litoral, forma şi compoziţia coastelor ; d) Sedimente; e) Insule ; f) Acţiunea constructivă litorală a lacului ; g) Cordonul marin.
3) Apa.
a) Hidrologie ; b) Hidraulică ; c) Termică ; d) Optică ; e) Acustică ; f) Chimică ; g) Ghiaţă.
4) Biologie.
5) Antropogeografie,
Bibliografie.

1) INTRODUCERE

In lucrarea mea extensivă asupra lacurilor din Sudul Basarabiei (1932), am amânat — din lipsa de spaţiu dar şi din dorinţa de a face noui studii la faţa locului — descrierea geografică, oarecum temeinică, a Sasicului.

De atunci, eu şi colaboratorii mei am publicat câteva lucrări speciale asupra geologiei, biologiei şi fiziografiei acestui vast basin, iar în rândurile de faţă încerc să-l descriu, din punctul de vedere geografic, ca completare şi sintetizare a lucrărilor pe care, în anii 1932-1934, le-am făcut la faţa locului.

Din lipsa de mijloace, am fost silit să renunţ la publicarea clişeelor.

M'am folosit de hărţile ruseşti 1 : 42.000 cât şi de cele româneşti 1 : 100.000. Cele dintâi sunt relativ bune ; totuşi, pentru studii morfologice mai amănunţite, nu ajung.

Câteva cuvinte despre existenţa şi înfăţişarea lacului Sasic în hărţile vechi, dintre care aleg numai şase.

In „World Map“ a lui Petrus Plancius [1]) (Amsterdam 1592 se cunoaşte în regiunea Sasicului un golf, sugrumat la mijloc, ceiace cred că indică peninsulele Eschipolos şi Zolocari. Malul mării Negre este însemnat prin puncte, adică discontinuu, poate din cauza portiţelor care întrerup cordonul litoral. Dacă admitem identificarea golfului cu lacul Sasic, atunci localizarea din „World Map“ este bună.

In al său „Atlas sive cosmographicae Meditationes de fabrica mundi et fabricati figura“, (Duisburgi Clivorum 1595), Gerardus Mercator Ruppelmundus nu indică în regiunea Sasicului nici un lac ci doar un mic golf lângă localitatea „Falconara“. In schimb, puţin spre N. de gurile Chiliei este însemnată localitatea „Saline“, ceiace, după toate probabilităţile, se referă la exploatarea salină a complexului lacustru Sasic-Burnas.

In mapamondul lui Joannes Blaen din 1648 (drept că harta are scară mare) nu este prezentat nici un lac din actuala Românie.

„Mappa Potamographica etc., publicată în 1726 de Marsili nu conţine nici un lac, cu toate că titlul hărţii vorbeşte şi de „lacus item“. In răsăritul Prutului se indică, nu în forma de lacuri ci de râuri mlăştinoase cu curs indefinit, „Kaul palus, Ialpuf pal“ şi „Karasu pal“, pe când în tot restul sudului basarabean harta este goală.

O hartă manuscrisă anonimă pe care am găsit-o la Berlin [2]), hartă care datează probabil circa din 1730, nu are între gura Chiliei şi a Nistrului nici măcar un golf, necum lacuri, cu toate că localitatea Tatar-Bunar este însemnată.

In harta lui Cantemir (1737), descoperită de G. Vâlsan, lacul Sasic este reprezentat numai printr'un golf al mării Negre.

---

[1]) Harta publicată la Amsterdam de Cornelis Claesz, şi la Antwerpen de Johannes Baptista Vrient. Am fotografiat la Staatsbibliothek din Berlin regiunea pontică a acestei hărţi din : F. C. Wieder, Monumenta Cartographică. 1925. vol II., pl. 33.

[2]) I. Leps', O veche hartă manuscrisă a regiunilor româneşti. Arhivele Basarabiei V No. 3, 1933.

Nostimă este reprezentarea regiunii despre care este vorba, în „Karte von der Moldau u. Bessarabien“ (1 : 1.000.000), făcută de I. Adam în cca. 1768. Sasicul nu există, ci doar un golf mic şi ascuţit, în care se varsă râul Cogâlnic sau Cunduc, prezentat mai mare decât corespunde micului său debit.

Greşeala cartografică principală este aşezarea „golfului Sasic“ la jumătatea distanţei dintre Chilia şi Cetatea Albă.

Abia în harta lui F. L. Güsfefeld din 1785 Sasicul apare ca lac bine definit, despărţit de mare printr'un cordon şi cu afluentul său Cogâlnic lângă Tatar Bunar. După hărţile ce-mi sunt cunoscute până acum, anul 1785 se poate deci considera drept „an de naştere cartografică“ a Sasicului.

2) MORFOLOGIA BASINULUI.

a) *Geneza basinului.* Din punct de vedere genetic, basinul lacului Sasic este de tip mixt. La început, pe un vechiu relief eolic s'a modelat o vale fluvială, croită de râurile Cogâlnic şi Sărata. Înainte de invasiunea pontică, cele două văi se contopeau, foarte probabil, în una singură, puţin spre Miază-noapte de actualele lor guri. Aceasta se poate deduce şi din neînsemnata altitudine ce o are pintenul de podiş care desparte, înspre Sasic, cele două râuri.

Prin transgresiune, marea Neagră a invadat valea inferioară a râului primitiv, schimbându-i astfel profilul de echilibru, ceia ce a dus la sporirea sedimentării lui fluviale.

Asupra epocei când s'a produs transgresiunea mării Negre, avem oarecari indicaţiuni.

Intr'un studiu asupra diluviului dela lacul Sasic (1934 b) am arătat că, spre mare, solul fosil No. 5 şi probabil şi No. 6, adică cel mai tânăr, coboară la cordonul litoral sub nivelul zero. Aceste două soluri fosile fiind probabil de vârstă post-würmiană, ar rezulta că transgresiunea mării este de o dată şi mai recentă, deci postdiluvială. O încercare (Lepşi 1924) de a găsi vârsta absolută a deltei Dunării, a dat, ca cifra cea mai probabilă, 5000-7000 de ani. Aceasta ar fi, deci, şi vârsta aproximativă a golfului, apoi lacului Sasic. In golful Sasic, abraziunea a început de îndată să submineze coastele înalte de prinprejur, acţiune destructivă care a continuat, — firește :

cu mai puţină intensitate, — şi după ce prin apariţia cordonului litoral, golful se transformase în lac (liman) [1])

La începutul existenţei lui, golful, apoi lacul Sasic avea, mai ales în vechiul său talweg fluvial, o dâncime cu mult mai mare decât azi. In primul rând : braziunea, însă şi aluviunile aduse de afluenţi cât şi materialul eolic au sedimentat basinul până l-au umplut la adâncimea, relativ neînsemnată, ce o are azi.

In urma acestei duble acţuni, — abraziune la periferie, sedimentaţie din ce în ce mai puternică spre talwegul primitiv, — profilul transversal prin basin arată la margine o platformă de abraziune, iar spre centru depozite nouă, din ce în ce mai puternice cu cât ne apropiem de talwegul fosil: basinul a fost nivelat, căci profilul transversal V al văii fluviale primitive s'a transformat într'un U extrem de lat, al lacului de azi.

Nişte oameni bătrâni din comuna Borisovca afirmă că, pe vremuri, în partea de N a lacului ar fi fost o câmpie acoperită cu sare de patru degete. Incă prin 1895 – 1900, Sasicul ar fi fost atât de sărat încât dacă făceai baie fără să-ţi ştergi corpul, pielea se albea de sare.

Gospodarul Dumitru Voloc (născut în 1854) din Eschipolos mi-a povestit că pe vremuri oamenii scoteau din Sasic sare cu sacul, iar vitele păşteau în locuri unde astăzi se întinde apa lacului. Ştirile acestea, Voloc le are dela părinţii lui, căci dânsul nu le-a mai apucat. Posibil că este vorba despre timpul când Helmersen a analizat apa lacului.

b) Topografie, formă şi dimensiuni. Sasicul, numit şi Cunduc, este un lac litoral, situat la capătul de Sud al Basarabiei, în vecinătatea deltei dunărene, de care l desparte, — între Volcioc şi Jibrieni, — un colţ de câmpie eolică. Aceasta formează cumpăna apelor dintre cele două basinuri, între care nu este nici o comunicaţie hidrografică nefreatică.

---

[1]) In ce priveşte terminologia, subordonăm limanurile categoriei „lacuri", deci la fel ca şi Halbfass (Grundzüge einer vergleichenden Seenkunde. Berlin 1923), şi in opoziţie cu Thienemann (Die Binnengewässer Mitteleuropas. Stuttgart 1926) şi W. Ule (Physiogeographie des Süsswassers. Leipzig u. Wien 1925); F. Machatschek in Supan, Grunzüge der physischen Erdkunde. I., Berlin u. Leipzig 1927, pp. 396, 398, 399).

Prin strâmtoarea „lujna" care gâtue Sasicul Mic (sin. Djanţşei), Sasicul mare e în legătură, mai mult sau mai puţin temporară, cu basinurile vecine: Şagan, Alibei şi Burnas. Arealul întregului complex lacustru este de circa 405 km^2 dintre care 195 km^2 revin Sasicului Mare.

Lacul are o lungime maximă de 35 km, lăţimea cea mai mare fiind de 11 km. Circonferinţa este de aproximativ 75 km cifra articulaţiei litorale 1,595. insulozitatea 0—0,05, aceasta din urmă variind după cum apar sau dispar micile insule de cumulare limnică ce se ivesc, efemer, în diferite locuri.

Sasicul are forma unui patrunghiu neregulat (trapezoid), sugrumat la mijloc printre peninsulele Eschipolos şi Zolocari. Axul lung al lacului are direcţie meridională; spre S, lăţimea Sasicului creşte din ce în ce.

Contururile sunt, cu abstracţia celor trei peninsule Borisofca, Eschipolos şi Zolocari, – destul de drepte, nicăiri nu găsim golfuri sau alte neregularităţi ale ţărmului, aceasta din cauza materialului moale din care se compune periferia.

Valoroasa lucrare pe care a făcut-o Clerc (1911) asupra constituţiei batimetrice a lacurilor din Sudul Basarabiei, sufere de marele neajuns că autorul nu ne indică precis raporturile de nivel dintre mare şi lacurile sărate pe deoparte, iar între cele dulci şi Dunăre pe de alta. Lacurile Şagani, Alibei şi Burnas au fost cercetate în Septembrie 1909. Clerc spune „qu'ils ne gélent jamais et que leur niveau le plus bas...", de unde rezultă că atunci n'au comunicat cu marea, după cum se vede atât din considerabila lor salinitate, împiedecătoare de îngheţ, cât şi din nivelul lor scăzut faţă de marea Neagră.

In ce priveşte lacul Sasic, nici el nu aveà, în timpul studiilor lui Clerc (iarna 1908—09), legătură cu marea, căci acest autor îl desenează fără portiţă, iar isobatele sunt azi cu aproximativ 0,7-1,0 m mai adânci decât arată Clerc în schiţa lui batimetrică.

Nivelul Sasicului fiind atunci cu mult mai scăzut, lacul se întindea, din cauza peneplenei dela gurile râurilor Cogâlnic şi Sărata, mai puţin spre N decât azi.

Astfel fiind, isobatele date de Clerc, azi nu mai corespund realităţii; totuşi le-am reprodus (1932) din interes istoric şi pentru morfologia fundului lacustru.

Din măsurătoarele ce am făcut din barcă şi, iarna, de pe ghiaţă,—măsurători al căror parcurs este de câteva sute de km,—rezultă următoarele însuşiri batimetrice ale Sasicului.

In partea boreală a basinului, despărţită de cea meridională prin strâmtoarea dintre peninsulele Eschipolos şi Zolocari,—adâncimea apei nu atinge în nici un loc 3 m. Isobata de 2 m înaintează spre N până la latitudinea capătului de S al comunei Borisofca. Intre acest sat şi Tropouca, adâncimea este atât de mică (cca 1 m) încât oamenii traversează lacul pe jos.

In dreptul comunei Eschipolos, $^2/_4$ din profilul transversal au o adâncime de 2 m sau cel mult 2,40 m.

In basinul sudic, adâncimea dominantă este de 3 m, cea maximă de 3,20 m. Trebue însă accentuat că stabilirea exactă a adâncimii nu este posibilă deorece, în atârnare de constituţia nomolului sau a nisipului dela fund, sonda, draga sau greutatea de sondaj batimetric nu se adâncesc la fel în toate locurile.

Isobata de 3 m cuprinde cea mai mare parte a basinului sudic şi înaintează spre N până la vârful peninsulei Eschipolos.

In rezumat, fundul Sasicului este aproape plan şi neaccidentat, adâncimea medie fiind aproximativ de 2 m.

c) *Periferia basinului*[1].) *Tipuri de litoral, forma şi compoziţia coastelor.* In regiunea lacului Sasic, prin interpunerea cordonului litoral marin (lat până la $^1/_2$ km), ţărmul a devenit dublu, compus fiind din unul extern, neted, drept, şi unul intern, arcuit; cel intern a pierdut, de mult, contactul direct cu marea.

Ţărmul extern al complexului lacustru Sasic — Burnas este format dintr'un cordon litoral lung de 52 km, care la NE se sprijineşte pe pintenul autohton dela Burnas. Cordonul s'a clădit din material de eroziune marină, adus prin translaţie din direcţia vânturilor dominante, adică mai ales din cadrantul nordic. Fiind mai lat în partea lui de NE, se poate deduce că formarea cordonului a început de acolo. Este însă posibil să fi existat, afară de promontoriul dela Burnas, şi alte puncte autohtoane pe care s'a sprijinit, în formarea lui, cordonul litoral.

1) Despre peninsule vezi cap. f. „Acţiunea constructivă litorală a lacului".

Coasta internă a Sasicului Mic având având forme de o surprinzătoare tinereţe, se poate presupune că imediat după transgresiune se născuse,—simultan cu porţiunea cordonului dela Burnas,— un dig similar şi în partea Sasicului Mic, apărându-i astfel, de abraziunea marină, coasta internă.

Prin sondaje în cordonul litoral s'ar gutea găsi, la adâncime mică, rămăşiţele vechilor petece de pământ autohton. Este deci probabil că cei 52 km de cordon litoral care se întind dela Burnas la Vâlcioc, s'au format simultan în mai multe sectoare, ulterior legate între ele.

La ţărmul extern, profilul transversal este scund, la cel intern relativ înalt şi abrupt.

In ce priveşte raportul dintre direcţia ţârmului şi formele reliefului continental limitrof, ţărmul intern este în majoritate concordant, cel extern neutru, — discordantă numai fruntea peninsulelor care despart un lac de altul.

Am încercat la timpul său (1927), să dau o clasificaţie morfogenetică a diferitelor tipuri de litoral. Aplicând analog acest sistem la lacul Sasic, concluzia este următoarea : există atât ţărmuri în distrugere lacustră cât şi porţiuni clădite de lac (singur sau în colaborare cu marea sau afluenţii). Tipurile cu fracturi, fie cât de loca'e, lipsesc aproape cu totul.

Cea mai mare parte a periferiei Sasicului prezintă profiluri de distrugere lacustră. De acest tip (a) sunt mai ales sectoarele dintre terasa Volcioc şi peninsula Eschipolos, cât şi coasta spre S de pichetul Zolocari.

O pantă mică (tip b) se găseşte în multe locuri, de regulă însă dimensiunile ei sunt prea reduse în comparaţie cu ale coastei, încât astfel de profiluri se pot considera mai curând drept tip a decât tip b. Tipul c, adică coasta autohtonă, complet acoperită de pantă, se găseşte în spatele terasei Volcioc, la a Viilor şi în câteva alte porţiuni foarte mici.

Tipul d — adică coasta combinată cu o pantă şi râpă — nu se găseşte decât sporadic, local.

Tipul p, adică litoral de origine recent aluvionară, lacustră, marină, fluvială şi fără componentă autohtonă, formează cordonul marin, peninsulele Eschipolos şi Zolocari, câmpia fluvio-lacustră de-

la N şi câteva alte porţiuni mai mici, cuprinse între unele promontorii ale coastei răsăritene. In cea mai mare parte, şi peninsula Borisofca aparţine acestui tip.

Trebuie menţionat că terasa Volcioc este o formaţiune de depuneri lacustre, în spatele cărora terenul autohton se termină cu o pantă. Astfel fiind, litoralul din cuprinsul terasei Volcioc reprezintă un tip mixt (p+c). Panta fiind însă, pe o mare parte a sectorului, departe de lac, am considerat terasa Volcioc ca aparţinând tipului p, mai ales că, dela N V spre S E terasa devine din ce în ce mai lată.

Din totalul periferiei Sasicului,

tipul a ocupă 39 km adică 47,7%,
„ p „ 36 km „ 43,5%,
„ c „ 7 km „ 8,8%.

Repartizarea tipurilor pe cele două maluri, de E şi de V, este următoarea:

	Est.		Vest (fără terasa Volcioc)	
tipul a	15,6 km sau 61%;		23,6 km sau 68%	89%;
„ c	— km „ ——;		7,2 km „ 21%	
„ p	10,5 km „ 39%;		3,8 km „ 11%;	

Precum se vede din această tabelă, malurile înalte sunt mai răspândite la Apus de Sasic decât la Răsărit, proporţia fiind aproape cât 3 : 2.

Cu excepţia câmpiei fluvio-lacustre dela N, a peninsulelor Eschipolos şi Zolocari şi a cordonului marin, malurile Sasicului sunt aproape pretutindenea înalte, caracteristice abraziunii active, intense, care este încă departe de stadiul de echilibru.

Forma abruptă a coastelor este favorizată nu numai de puternica abraziune lacustră ci şi de cunoscuta tendinţă a loessului — care domină periferia lacului — de a se despica în sens vertical. De aceia coastele Sasicului sunt în foarte mare parte inascensibile, adeseori formate dintr'un perete vertical a cărui înălţime poate atinge aproape 20 m.

Litoralul dela Apus de lac diferă, atât petrograficeşte cât şi morfologiceşte, de cel dela Răsărit. La Apus, coasta este mai înaltă, compusă din diferite variante de loess, aşternute cu mare regularitate

stratigrafică pe întinderi orizontale considerabile. După cum am arătat într'un studiu asupra diluviului dela Sasic (1934), malurile de V arată până la 7 soluri fosile, pe când cele de E cel mult două.

Din punctul de vedere al variaţiei de forme, malurile de E sunt mai polimorfe decât cele de V.

Bunăoară la S de Tropouca, partea inferioară a coastei este nisipoasă, cea superioară fiind din loess, deosebirea petrografică determinând şi oarecare diferenţe morfologice, căci loessul se despică vertical, pe când roca nisipoasă dela bază formează, sub influenţa agenţilor morfogenetici externi, — suprafeţe rotunjite, boltite, similare cu ale gresiei. In acest sector, coasta este tăiată în multe locuri de viroage (torenţi periodici) adânci, care — deşi lungi abia de câteva zeci de metri — adeseori totuşi îşi au nivelul de bază coborît până aproape de suprafaţa lacului. La obârşie, torenţii aceştia încep brusc, cu o săritură.

Tot spre S de Tropouca am văzut şi vreo două puţuri naturale, mai bine zis „torenţi" subterani primitivi.

Un alt aspect, rezultat din acţiunea valurilor asupra coastei,— aici lipsită de nisipuri, — îl are porţiunea dintre terasa viilor şi piramida de triangulare spre S de Eschipolos.

Aici abraziunea a scobit o mulţime de grote, mici însă caracteristice acelui sector.

Pentru rapiditatea cu care înaintează abraziunea lacustră, este caracteristic şi faptul că am găsit, la S de Tropouca, sub nivelul Sasicului, rizomi de stuh mort, în poziţie autohtonă. Deci, în acest loc a fost, cu câţiva ani în urmă încă, malul autohton şi cu pânza lui de apă dulce, freatică, retrasă simultan cu progresul abraziunii. In locul acesta, valurile Sasicului ating direct coasta autohtonă, astfel că ţărmul lipseşte adeseori cu totul.

La S de pichetul Zolocari, distrugerea coastei este atât de rapidă, încât vara lacul înghite deja fâşii din pământul pe care în primăvara aceluiaşi an, omul îl lucrase încă cu plugul.

Lacul a umplut golfurile ce au existat la gurile văilor afluente şi abrodează fruntea dealurilor dintre ele. In total, Sasicul înaintează din ce în ce spre uscat, sedimentându-şi totdeodată basinul.

In primul rând, roca de bază a coastei determină şi felul aluviunilor din apa mică, limitrofă. Deaceia, la S de Tropouca gă-

sim fund de nisip, iar la S de piramida Eschipolos nomol, coastele respective având la bază una loess nisipos iar cealaltă loess marno-argilos.

In cea mai mare parte, coastele lacului Sasic sunt formate din loess, care prezintă numeroase variante de culoare şi compoziţie, dintre care aşa zisele soluri fosile [1]) impun un interes deosebit.

In al treilea rând găsim nisipuri, însă numai în partea inferioară a coastelor de N E, între Tropouca şi Zolocari. Alte faciesuri petrografice nu se găsesc mai de loc, dacă facem abstracţiune de aluviunile recente dela N, S şi ale peninsulelor.

Este remarcabil că loessul din jurul lacului nu are concreţiuni (păpuşi), fapt care probabil stă în legătură cu mica cantitate de precipitaţiuni şi cu nivelul foarte coborît al apelor subterane. Numai la coastele apusene, loessul (?) bazal arată influenţa apei freatice, încât uneori ia aspect marnos sau lutos.

Stratificaţii hidatogene nu se găsesc în coastele autohtone, diluviale, decât sporadic, de ex. spre N de peninsula Eschipolos, unde am găsit şi un fragment de Unio (?).

d) *Sedimentele.* Sedimentele Sasicului nu sunt prea variate. Cea mai mare parte a fundului este acoperită cu nomol fin, cenuşiu, în a cărui compoziţie predomină cuarţul şi argila (Gr. Vrabie 1933).

Nomolul este îmbâcsit cu cochilii de diferite specii, densitatea lor medie fiind (în 3 probe) de 742 indivizi la dm^2 (Harega 1933). In basinul sudic, fundul lacului este format numai din nomol, cu excepţia porţiunii din apropierea cordonului maritim. Pe la gurile râurilor Sărata şi Cogâlnic, nomolul lacului este mai mult negru ; probabil că provine din pământurile arabile.

Culoarea mâlului nu este constantă în tot basinul, ci variază pe alocurea între negru şi plumburiu. Uneori este gălbui, rar ruginiu. Se întâmplă că una şi aceiaşi probă să fie compusă din porţiuni de nomol de diferite nuanţe, bunăoară negru şi plumburiu, negru şi gălbui, negru şi ruginiu, sau şi pur gălbui, ş. a.

Că aluvionarea nu este omogenă la capătul de N al Sasicului, se cunoaşte din faptul că între vârful peninsulei Borisofca şi

1) La muzeul din Chişinău am depus o colecţie de loessuri dela Sasic, în legătură cu un studiu (1934) asupra diluviului acelor coaste.

satul Tropouca nomolul lacului avea (9. VII. 1933) cochilii numai în partea apuseană a profilului, pe când la Răsărit am găsit numai mâl negru, fin, aproape de nestrecurat prin ciur. O explicaţie ar fi că în partea estică aluvionarea progresează, din cauza suspensiunilor aduse de Cogâlnic şi Sărata, atât de rapid, încât stinghereşte desvoltarea moluştelor. Posibil ca şi afluxul de apă dulce să fie dăunător moluştelor halofile.

Nisip nu găsim, la fundul lacului, decât în apropierea malurilor, în apa mică şi numai arareori la adâncimi de peste 2 m. Existenţa nisipului numai în vecinătatea malurilor, se explică prin acţiunea selectivă ce o au mişcările apei asupra sedimentelor, transportând părticelele fine, argiloase, spre adâncimi, pe când grăunţele de nisip, fiind mai grele, rămân la periferie, adică mai în apropierea malurilor din care provine materialul de abraziune.

Răspândire considerabilă au nisipurile numai dealungul cordonului litoral, fiindcă materialul lui constitutiv a fost deja depusedat, prin translaţia valurilor marine, de componenţii fini, pelitici.

Fâşii de nisip, late, se mai găsesc în apropierea acelor coaste a căror bază conţine o cantitate mare de cuarţ: malurile de E şi V, între latitudinile comunelor Eschipolos şi Borisofca, deci în partea de N a basinului.

Uneori se găseşte modelată în nisipul fundului lacustru formaţiunea numită „ripple-marks". Foarte frumos desvoltate, am văzut aceste structuri în apropierea mănăstirii Borisofca, însă numai până la adâncimi de $1^1/_2$ m, dovadă că, cel puţin până la această adâncime, valurile mai au puteri formative macroscopice, deci şi selective, căci mai spre larg cantitatea relativă a nomolului creşte din ce în ce, scăzând totodată componenta nisipoasă; la 2 m adâncime găsim deja nomolul tipic, cu o cantitate de cuarţ mai mică.

Există însă şi excepţii dela regula generală că la mijloc fundul Sasicului este din nomol. Astfel între capetele de S ale comunelor Tropouca şi Borisofca, la latitudinea celor două insuliţe nouă, între ele şi ţărmul oriental există o regiune (adâncime 1—1,15 m) cu fund nisipos, însoţită de zone nomolase (ad. 1,25—1,40 m). Existenţa nisipului poate proveni din activitatea curenţilor, posibil însă să fie un petec de pământ autohton, mai ales că porţiunea nisipoasă este puţin mai ridicată decât cele nomoloase de alături.

In unele locuri se găseşte, le periferia lacului, puţin deasupra sau sub nivelul lui, un nomol negru ca smoala.

Acest sediment lasă să se mai cunoască, uneori, structuri de rămăşiţe vegetale, încât îl cred un sapropel format din descompunerea incompletă a plantelor acuatice, acumulate de valuri la periferia Sasicului.

Sedimentele lacului nu sunt numai de origine abrazivă şi aluvionară, deoarece şi vântul contribue la umplerea basinului.

Această sedimentare eolo-lacustră se cunoaşte foarte bine în timpul iernii, când ghiaţa Sasicului se prezintă surprinzător de murdară, din cauza prafului adus de vânt dinspre uscat. Primăvara, când suprafaţa gheţei a început să se topească, o vedem adesea acoperită cu o pătură subţire de nomol.

e) *Insulele.* De mare interes este ivirea a două noui insule, una mare şi una mică, spre S de Borisofca.

In 27 Iulie 1933, insuliţa mare avea forma unei fâşii drepte, înguste, aşezată fiind în direcţia VSV—ENE, şi cu capetele puţin încovoiate spre S. La vreo 50 m spre ENE de acest ostrov, este al doilea, de aceiaşi formă şi direcţie, însă lung numai de 10 m, pe când cel mare avea 260 m, — lăţimea lor fiind de 1 m, respectiv 5 m cel mult.

La interiorul capetelor îndoite ale celor două insuliţe, adică spre miazăzi, apa era foarte adâncă, poate din cauza vârtejurilor care se formează, în acele locuri, din pricina curentului dela N care trece printre şi lângă ostroave. Profilul transversal prin insulă este asimetric, panta sublacustră fiind cu mult mai tare înclinată spre S (cca 30° cu orizontala) decât spre N. Cea meridională este acoperită cu nomol,—dovadă de apă liniştită,—cea boreală însă cu nisip, din care curentul dinspre N scosese materialul fin.

Ţărmul de S al ostrovului are la mijloc multe cochilii de Cardium mari (încărcate cu Balanus), pe când spre capetele lui prevalează nisipul.

Pe cât este de interesantă această pereche de insuliţe, pe atât de greu li se poate explica geneza. Sigur ştim numai că s'au format prin cumulare lacustră, de către curenţi şi valuri boreale. Poate că momentul cinetic în depunerea sedimentelor va fi fost o ridicătură preexistentă la fundul lacului.

Pe harta 1 : 42.000, insuliţele acestea nu sunt însemnate, iar eu nu le-am văzut,—cu toate că pe Sasic şi pe malurile lui parcursesem sute de km, — decât abia la 27 Iulie 1933. Viitorul va arăta dacă aceste interesante ostroave se menţin şi cum s'au modificat.

Harta de mai sus, ridicată în 1916, nu arată insule ci numai o peninsulă lungă, şi nu redă, decât defectuos, linia ţărmului nordic din preajma gurilor Cogâlnicului a Săratei. Aici configuraţia s'a schimbat: Există (1933) câteva insule joase, dintre care una de origine autohtonă, nefiind clădită de lac, ci o prelungire a coamei care desparte valea Cogâlnicului de a Săratei. Prin furtuni, valurile lacului ridică la periferia insulelor diguri de nisip şi cochilii. Uneori, aceste diguri sunt mai înalte decât ostroavele înşile, încât le apără de furia valurilor. Insulele au vegetaţie ierboasă, iar părţile lor submersibile sunt acoperite cu Salicornia herbacea; uneori interiorul ostroavelor adăposteşte bălţi lipsite de plante acvatice fanerogame. Stuh n'am văzut decât numai într'un singur loc; acolo era pipernicit. Pe alocurea, vegetaţia este orânduită în fâşii paralele cu ţărmul.

Harta specială arată la N de prorva Neptun o insulă de vreo 400 m diametru. Această insulă nu mai există, cel mult ca banc sublacustru care azi nu mai ajunge la nivelul apei. Judecând după situaţia fostei insule şi a reliefului regiunii, este probabil că ostrovul a fost clădit numai de lac, apoi distrus tot de el. Este un caz tot atât de interesant ca şi al noii insule din apropierea Borisofcăi, care şi ea a apărut deasupra apelor, deşi departe de malul sprijinitor al sedimentării lacustre.

f). Acţiunea constructivă litorală a lacului. In numeroase locuri, translaţia ţărmului are importante efecte constructive, mai ales în sens orizontal. Acestui agent limnic i se datoreşte, bunoară, construirea peninsulelor Eschipolos şi Zolocari.

Sensul în care se produce translaţia ţărmului este o funcţie a direcţiei vânturilor dominante, combinată cu a malurilor.

La gurile Dunării, 37% dintre vânturi bat din direcţia cuadrantului nordic, ceiace este probabil şi la Sasic. Ca translaţia să aibă efecte vădite, condiţiunile topografice trebue să fie de aşa fel ca să permită formarea valurilor de o oarecare mărime. Deaceia se înţelege că, la capătul de N al basinului, vânturile ce bat din ace-

astă direcţie nu pot forma valuri mari, fiindcă abia după un parcurs mai mare deasupra lacului forţa eolică, cumulată în apă, poate ridica valuri de putere modificatoare asupra basinului.—Prin urmare, la capătul de N al lacului, vânturile dominante nu au efecte morfogenetice pronunţate, pe când cele dinspre S, parcurgând mari distanţe deasupra apei, deşi nu sunt cele dominante, totuşi au timp s'o răscolească, producând translaţie spre N, după cum bine ne arată bunăoară ţărmul extern al peninsulei Borisofca, unde valurile au cumulat la mal material maşcat, mai ales cochilii.

Pentru materialul transportat de translaţie dela S spre N, la malul apusean peninsula constitue un receptor de depunere. Alte locuri de aluvionare litorală sunt insulele ce se află între gura Cogâlnicului şi a Săratei. Acolo valurile au construit diguri formate mai ales din cochilii.

In celelalte părţi ale ţărmului nordic, apa mică formează întinsuri atât de vaste, încât puterea slăbită a valurilor nu mai este în stare să transpoarte material maşcat.

După G. K. Gilbert[1]), cordoanele aluvionare dintre punctele sprijinitoare s'ar forma prin acţiunea curenţilor. Că această ipoteză este eronată, se vede şi din faptul că se formează cordoane,— cum adeseori în complexul lacustru Sasic—Burnas,— şi acolo unde curenţi nu există, bunăoară în interiorul micilor golfuri, cu condiţia ca valurile puternice dinspre larg să poată pătrunde.

Cu cât apa este mai puţin adâncă, cu atât opune mai mare rezistenţă curenţilor, scăzând astfel şi mărimea materialului aluvionar transportat. Unde adâncimea scade la câţiva cm, acolo curentul, chiar dacă ar exista, nu mai poate transporta decât materialul cel mai fin. Barele fiind însă formate din nisip şi corpuri mai mari, rezultă că forţa cumulativă nu poate să fie a curenţilor ci numai a translaţiei căci numai valurile dispun de energie suficientă spre a transporta astfel de material maşcat. Când lacul este agitat, adeseori se pot observa, in statu nascendi, aceste efecte aluvionare ale valurilor, fără să existe vreun curent.

In genere, obraziunea caută să îndrepte linia ţărmului, umplând golfurile şi distrugând promontoriile. Unde însă ţărmul formează o

1) Cit. W. Halbfass. Grundzüge, p. 51.

eşitură spre lac, acolo translaţia îl poate îndrepta şi altfel, adică clădind, dincoace sau dincolo de cotitură, un mal nou. Aşa s'a născut, între două ieşituri ale malului, peninsula Zolocari,—cât şi peninsula Eschipolos la cotitura dintre valea respectivă şi coasta dinspre Volcioc. La amândouă peninsulele, acţiunea constructivă a fost bilaterală, întâlninduse, sub un unghiu mai mult sau mai puţiun ascuţit, două limbi de aluviuni lacustre; din împreunarea lor s'au format cele două peninsule.

Prin alt mecanism s'a format peninsula Borisofca, fiindcă se bazează, la capătul ei distal, pe o moviliţă autohtonă de loess (?) nisipos. Graţie acestei ridicături s'a format istmul ce o leagă de malul apusean. Malul intern al peninsulei Borisofca nu are aceeaşi constituţie ca cel extern fiindcă limitează un golf, relativ liniştit, foarte puţin adânc şi de dimensiuni prea reduse spre a putea avea valuri de forţa celor care acţionează asupra malului extern. Deaceia, ţărmul intern al peninsulei este mocirlos, linia de contact dintre apă şi uscat variabilă şi indistinctă din cauza întinsurii limitrofe. Liniştea malului intern se cunoaşte din existenţa vegetaţiei (Salicornia) şi din lipsa unei tanatocenoze atât de concentrate cum este la malul opus (din spre larg) al peninsulei.

Cu totul alt aspect are malul extern. Este adeseori bântuit de valuri puternice, care prin translaţie aduc mari cantităţi de cochilii şi spală de sedimente fine ţărmul şi apa mică. Puterea apei îndreaptă ţărmul extern al peninsulei şi îi dă o distinctă linie de contact a apei cu uscatul, pe când la malul intern linia aceasta este foarte neregulată. Acţiunea de aluvionare a valurilor face ca malul extern să fie ceva mai înalt decât cel intern, unde apa nu are astfel de putere de transport.

Pe peninsula Borisofca sunt bălţi cu multe alge filamentoase verzi.

Golful din dosul peninsulei Borisofca nu este mai adânc de vreo 0,3 m.

Peninsula Zolocari este situată la 4 km NV de comuna omonimă. Peninsula este o creaţie a translaţiei lacustre şi are la interior o mulţime de bălţi lungi, orânduite paralel cu ţărmul; ele sunt crescute cu Salicornia, verde spre mijlocul smârcurilor, roşie pe la margini.

Intreaga peninsulă este un vast cimitir de scoici aduse de valurile lacului.

La capătul de N al peninsulei Zolocari, am făcut un sondaj şi am găsit următoarea stratificaţie:

Sus: *e)* 2,90 m nisip plumburiu cu sapropel
d) 1,65 m nisip vineţiu, fin, puţin argilos, efervescent
c) 1,15 m acelaşi nisip, însă fosilifer (Lucina, Cerithium, Rissoa, Hydrobia, Cardium).
b) 1,10 m nisip aspru, cu $1^0/_0$ carbonaţi,
Jos: *a)* 0,10 m — ? — marnă compactă, poate pliocenă.

Marna a) reprezintă probabil suportul pliocen, nisipul c) poate data din faza golfului Sasic, când salinitatea mării Negre era mai mare. O interpretare mai detailată întâmpină dificultăţi deoarece poziţia sondajului în apropierea coastei a cauzat complicaţiuni în ordinea depunerilor. In tot cazul, prezenţa fosilelor în nisipul c), şi nici lipsa lor în celelalte pături, nu dovedesc — după cum am arătat într'o altă lucrare [1]), — cantitatea şi calitatea faunei malacologice din Sasicul de atunci.

Harta 1:42000 din 1916 arată lângă pichetul Zolocari o regiune aluvionară, cu bălţi care comunică cu Sasicul. In 1933, bălţile acestea au fost deja complet şi solid despărţite de lac şi foarte micşorate ca suprafaţă. Pe timp de furtună, apa din lac poate să treacă, peste pragul despărţitor, până în bălţile amintite.

In 12 Iulie 1933, vârful peninsulei Eschipolos era ascuţit şi încovoiat spre S. La Răsărit de el, adică spre largul Sasicului, apa se adâncea subit, probabil din cauza curenţilor cari sapă acel loc, unde peninsula prezintă un obstacol în calea apelor ce ar vrea să treacă din basinul nordic în cel sudic.

Dacă direcţia curenţilor ar fi inversă, atunci vârful amintit ar fi întors spre N. In interiorul pintenului peninsular, vârtejul, produs de curentul extern, a scobit o groapă adâncă, despărţită de largul lacului printr'un banc de adâncime mică. Activitatea morfogenetică a acestor curenţi şi vârtejuri ar fi un obiect de studiu foarte interesant, însă şi greu de urmărit în complexitatea fenomenelor ce prezintă. (Va urma).

---

1) I. Lepş'. Einige biostratonomisch-malakologische Beobachtungen am Cahul-See in Süd-Bessarabien. Palaeontol. Zeitschr. 1933, 15 (312-318)

Din istoria problemei agrare în Basarabia.

Răzvrătire țărănească în târgul Lăpușnei.

(urmare)[1]

In cadrul aceleiași cercetări, zasidatelul isprăvniciei Orheiului, Darie Bobeică, pune lui Iordache Tomuleț o serie de întrebări, la care acesta răspunde în scris. In aceste întrebări și răspunsuri surprindem fragmente de viață reală, care dau la iveală adevărata situație a țăranului basarabean din ce în ce mai încovoiat sub povara pretențiilor crescânde ale proprietarului de moșie. După ce din datele anterioare am văzut, mai întâi, numărul excesiv de zile de muncă ce efectuau țăranii pe moșia boerească, vom afla acum și felul cum se dijmuiau de către boer resturile de venituri țărănești, ale clăcașilor de pe moșia sa.

1.

Intrebare. Pentru dijma de vinu ce să cuvini a o da, n'ai fi voind dum. a o lua la vremi, ce după ce fierbi vinu și plătescu și la vădrărit, ai fi purcegând a dejmui, luându dejmă de unde voești și din ce vas îț place vinu dintr'acela ei dejma, iar mai ales în anul acesta, li-ai fi luând câte 60 par[ale] de vadră și ei l-au vândut cu preț mai gios, stându însă și până acum vinul nevândut, iar dum. i-al zălogit pentru plata dejmii de vinu.

Răspunsu. Incă până a nu sfârși viile de cules li-am poroncit tuturor ca nime să nu aducă în sat vinul dela vie până ce nu voi lua dejma acolo pe loc; însă ei întâiu s'au arătat cu ne supunere începându unii a aduce poloboacile cu vinu în sat. In sfârșit, văzându că eu le întorcu poloboacile înnapoi, apoi au venit cu toții și m'au rugat ca să-i slobod să aducă tot vinul în satu și pe urmă din sat să li eu dejma. Deci întâiu pentru că s'au arătat cu nesupunere, după obiceiul lor cel necurmat și al

[1]. V. Arhivele Basarabiei, anul VII, Nr. 2, pp. 145—160.

doile, pentru că li-am înplinit voia, după rugăminte lor, cu paguba me pentru vinul ce au băut şi au istrăvit [1] până ce am luat dejma, în loc să-m mulţămiască, ei să jăluescu, cum şi pentru că unii mi-au plătit în bani câte 60 par[ale] şi aceasta au urmat cu de bună voi şi priimire a fiişti căruia, mai vârtos, rugat fiind de cei mai mulţi la cari aceasta marturi sânt însăş vornic satului cu unii din lăcuitori, ce s'au prilejit atunci faţă. Iar dela vro trii lăcuitori cari vândusă vinu cel mai bun fără să-m dè de ştire şi fără să-m dè mai întâiu dejma, deşi voia aceia a-m da vinu, n'am priimit şi li-am luat în bani tot câte 60 par. după opştiasca ruptoari. Cum şi pentru preţul vinului ce arată c'ar fi vândut ei mai puţinu de 60 par[ale], deşi nu se atinge de a mè răspundire, însă arăt că eu însuş am cumpărat dela dânşii câte 72 par[ale] pe vadră.

2.

Intrebare. Că pentru îngrăditul viilor şi pentru legat de unde dum. te folosăşti cu dejma, nu li dai nici pari, nici nueli, nici haragi, asăjdire şi lemne de foc.

Răspunsu. Iaste adivărat că lemnu, nueli, pari i alt feliu pentru vie, cum nici pentru alti a lor trebuinţi, nu li dau. Intâiu, pentru că nu sânt dator a li da şi al doile, pentru că, pagubile mele covărşăşte pe rodul folosului ce am dela dânşii.

3.

Intrebare. Vei fi luându caii la toate trebuinţăle, atât dum. cât şi pentru oamenii dumitali, de-i poartă pe unde le trebuesc.

Răspunsu. Fiindcă ei niciodată la lucru nu eşă până ce nu umblă vornicu, vătămanii şi căte zăci sau cinsprezăci slugi de a meli, de doă trei ori prin tot satul, măcar deşi numai doăzăci oamini câţi îmi trebuesc la lucru şi osăbit încă de cu noapte vornicu şi cu celelalte slugi a meli trebui să fie călări prin tot satul şi pe la drumuri ca să-i poată scoate la lucru boerescu; deci, pentru asămine a lor nesupunire s'au întrebuinţat cai la slugile meli, neputând dovedi alt feliu măcar şi o herghelie de

[1], sic.

cai de aş fi avut; iar pentru particularnici a meli trebuinţi pre puţîn poate, într'un an să fi întrebuinţat câte un cal, doi sau trii în patru, cinci rânduri.

4.

Intrebare, Pentru oile ce au o samă dintre dânşii li-ai fi luând după tabla goştinii câte 4 par[ale] de oai, la care intră şi mei cum şi dela 50 oi mulgătoari, o vadră de brânză?

Răspunsu. Câte patru par[ale] de oai şi brânză după arătare lor urmezu a lua, fiindu-mi ertat şi mai mult, dacă cu atâta nu-i voi învoi, după opştiască legiuire.

5.

Intrebare. Că pentru dejma pâinii, ce o strângu din poronca dumitali, nici o zî în samă nu li să ţini?

Răspunsu. Pentru strânsul dejmii nu li ţiu în samă zile, căci nu li să cuvine, precum şi ei însuş ştiu, dar, neavând ce jălui, înşiră vorbi deşărte.

6.

Intrebare. Ar fi săliţi a da câte doă şi trei găine pe anu, iar dela cari n'au plăcut oamilor [1] dumitale, ar fi luat doă drept una.

Răspunsu. Câte doă găine de casă urmezu a lua, după opştiasca legiuire, iar pentru că arată cum că slugile mele ar fi luând 2 găini drept una, că nu le placu găinele, iaste cu totul neadivărat, deci, „—*adaogă Tomuleţ*—" din însuş arătările lor lesni să poate cunoaşte că să jăluesc numai ca să facă tulburari, fiindcă sânt între dânşii unii care să schivernişescu cu înşălăciunele ce urmiază către cielalţi şi îi aţâţă pururе ca să să afle tot întru nesupunire precum ştiut iaste Ocârmuirii şi din alte rânduri, căci pentru asămine urmări răzvrătitoare i-au şi înfrânat dar tot nu să pot veghè şi cu aceasta răspundu dumitale la întrebările aceste cari mi a făcut prin povestcă de supt Nr. 357".

Iordachi Tomuleţ 1819, dec. 17.

Trec asupra diverselor cercetări şi rapoarte ale zasidatelului Bobeică, asupra plângerilor făcute de către săteni contra

[1]. sic.

boerului şi asupra protestelor indignate ale lui Tomuleţ, care insinuând, acuză pe ţărani că „au zis că ei nu să uită la celi scrisă în poroncă, decât la aceli ci din gură au vorbit în Chişinău". *spre a transcrie în întregime raportul întocmit de către zasidatelul Bobeica odată cu terminarea cercetărei cu care fusese însărcinat:*

Cătră isprăvniciea Orheiului
zasidatelul ei Bobeică, raport.

La cuprinderea ucazului isprăvniciei din 10 a trecutii luni Ghenar supt No. 252 prin care mi s'au cerut ca să dau o mnenie după cercetarea ci am făcut în satul Lăpuşna pricinilor de asupriri ci s'au jăluit lăcuitorii asupra dums. pomeşcicului Iordachi Tomuleţ cu lucrul zilelor de boerescu pre larg am arătat în raportul mieu din 31 ghenar supt No. 64 că o aşa mnenie n'am putut să dau pân când nu voi priimi obiiasneniea dumisali Tomuleţi după înscris întrebare ci am făcut. In urmă, la 17 fevrar triimiţindu-mi dumlui. Tomuleţi obeasneniea cu vidomostiea ci să alăturează arată că socotind tot lucrul după măsura ponturilor ar fi rămas ca să mai ei dela dânşii 1218 zili lucrătoare şi 359 cară lemni pe anul 1819, afară de multă rămăşiţă ci cere di pi anii 1817 şi 1818, care socoteală a dumisali având mare diosăbire de vidomoştiea ci am încheiat pi acelaş an în fiinţa dumisali, după arătarea lăcuitorilor, fiind că într'aciea să cuprind că au lucrat dila 18 şi pân' la 37 zile, afară de câte 5 şi pân' la 7 zile, dati supt nume de străjări la casa boeriască, dator m'am cunoscut a le face înfăţoşări şi dovediri prin măsură la starea locului, însă lăcuitorii nu priimesc mai mult să dei în socoteala zilelor, mai ales după măsura ponturilor, cum pre larg să dovideşte din cercetarea făcută la starea locului de către dumlui titularnii sovetnic Bodescu întru această lună Mart, după cari dum. Tomuleţ au înfăţoşăt copie dipe raportul ci au dat dum. Bodescu către Innalt Exelenţiea Sa D. înputernicitul Namesnic prin care raport întri alti pricini lămurit să cuprinde că ei Lăpuşnenii nu vor să să socotiască cu zilele după măsura ponturilor măcar de i-au şi silit îndestul, ci lăsându-să acele supt cuvânt că au fost siliţi a le lucra, iar nu că au fost datori, cer să

să apere de istov a mai lucra zile în puterea documenturilor ci au, fără să să supue hotărîrii făcute de Departamentul al 2-le şi obştească adunare a Bessarabiei prin care îi îndatoreşte să lucreză ca şi alţi lăcuitori di pi moşiele boereşti, pentru care de o aşa întâmplare cu cinste raportuesc isprăvniciei

Zasidatel Bobeică.

No. 326
1820 Mart 24 zili.

Ca urmare Lăpuşnenii refuză din nou să lucreze zilele boerescului. De aceia, la 20 aprilie 1820 Iordache Tomuleţ se plânge isprăvniciei că oamenii nu vor să ştie de porunci şi nu vor să-i lucreze nimic. Drept dovadă alătureză şi o corespondenţă între el şi vornicul satului. Iat-o :

Vornice Neculai Frija ot Lăpuşna

Deşi lăcuitorii nici într'un chip nu să supun după poroncile ocărmuiri a lucrà nemică boerescu, dar îţ poroncescu ca măcar fânu pentru grajdiu şi lemni de focu să-i supui să-m cari, căci vezi pre bine că ardu gardul ogrăzii şi caii stau de doă zîle fără fânu luându câte o sarcină împrumut.

Iordachi Tomuleţ 1820, apr. 28
In Lăpuşna.

* * *

Arăt dumitale cucoane Iordache că nici cu un chip lăcuitorii nu se supun a aduce dumitale nice măcar un car de lemne sau fân precum dumneta poroncesti, căci asămine ei au arătat şi ocolaşilor când le s'au cetit poruncile isprăvnicii.

+ eu vornecul Neculai am pus degetul
eu dascalul Maftei am scris cu zisa vornecului.

Cârmuirea dă ucazuri ca să se stăruiască la faţa locului pentru a se satisface cererea lui Tomuleţ, dar ocolaşii şi apoi ispravnicia raportează ocârmuirei „Expediţia Inplinitoare" nesupunerea Lăpuşnenilor şi la 19 Mai, aceasta porunceşte să se dreseze acte de rebeliune contra a 15 capi ai pretinsei neorânduieli în frunte cu vornicul, acte ce să se trimită spre judecată judecătoriei ţinutului Orhei.

Cei 15 indicați de isprăvnicie sunt: Nicolai Frija, Tănasă Parfeni, Nichita Armanu, Ifrim Huțoțoi, Năstasă Chiosa, Onofrei Pârău, Gavril Cuvurluianu, Todiraşcu Tohilat, Ioan Sulcină, Toaaer Parfeni, Mătei Stoianu, Ioan Cârpă, Tănasă Păşcănianu, Matei Iovu, Irimie a Savii lui Măcar.

Se aduce pentru constrângerea locuitorilor din sat soldați ruși, dar, și acum, ca și mai târziu, după cum se va vedea, vice guvernatorul Catacazi, care pare-se avea oarecare bunăvoință pentru Lăpușneni, dă ordin să se scoată armata din sat.

Cătră isprăv. Orhei [1].

In urmaria a 2 jalobe cătră mine dela lăcuitorii târgului Lăpușna, ținutu Orhei cu jăluire pentru nemărginite obosîri ci li-au suferit de cătră oștiniasca comandă ci s'au pus asupra lor spre supunire lor la înpotrivirea ci au arătat-o înnainte puterii locului, care au cerut dila dânșii ca să înpliniască legiuitile a lor îndatoriri cătră stăpânul lor, eu poroncesc isprăv. de Orhei ca pân va urma altă deosebită dizlegare din parte Inplinitoriului dregătoriei Inputernicitului namestnic D. gheneral leitenant Inzov după jaloba ci s'au dat cătră Innalt Excelenție Sa dela pomeniții lăcuitori numaidecât adresarisându-să cătră comandirul pomenitei comande să să scoață di acolo curmându-să și toate zapciirile ce li să făcè lăcuitorilor pân acum, pe lângă care să să pue înnainte acestor di pe urmă ca dacă și de ci înnainte să vor arăta ei cu nesupunire și nu vor înplini havalelile cuvinite dela dânșii stăpânului, apoi să va înplini dila dânșii după toate asprime pravilelor.

Iscălit: D. Catacazi

No. 2733
30 Mai 1820
Chișinău.

Judecătoria ținutului la 15 Iunie 1820 (giudecător Cațichi, Ci len Măcărescu și Ci len Botezatu) hotărește să se poruncească isprăvnicii de Orhei să rânduiască un zasedatel ca să-i pedepsească pe cei cincisprezece oameni pomeniți mai sus „dând fiişti căruia câti douăzăci și cinci de lovituri cu bice la fața locului în satul Lăpușna, unde spre împlinirea acestii poronci, isprăvni-

[1]. Originalul în limba rusă. Copie moldovenească la dosar.

ciea să ceai dela locul cuviincios şi agiutori di oşteni cari şi în urmă vor sta în numitul sat eczăcuţii asupra tuturor lăcuitorilor, spre a-i supuni sîlindu-i numai di cât pi toţ ca să lucreză zîlile boerescului după pont şi să urmeză întru toati după opştescul aşăzământ, iar după aceasta să facă cercetare di toată păgubire ci cu nisupunire lor au pricinuit dumisali Tomuleţ atât pe anul acesta cum şi pi cei di mai înainte dela anul 1817 trecut pân acum şi precum va afla să răportuiască acestii giudicătorii spre hotărîre şi pi lângă aceasta ispravniciea să li facă cunoscut că dacă şi după aceasta înfrânari vor mai îndrăzni vreodată a nu să supuni atunce vor fi daţi supt giudecată di criminal spre a să pedepsi mult mai cumplit".

In aceiaşi zi judecătoria dă ordin isprăvniciei ca fără întârziere să execute hotărîrea.

La rândul său ispravnicul Iamandi, la data de 19 Iulie 1820 porunceşte zasedatelului său Bobeică „trimiţându-i-se şi copie di pe opridileniea giudecătorii ţinutului ca să o aducă întru întocmai împlinire, iar d. ghinr. maior Puşcin să i să facă răport ca să binivoiască a rândui comandă de oşteni, o roată, care să stei eczăcuţiia până când vor supune pe arătaţii lăcuitori a împlini toate îndatoririle lor către stăpânul moşiei".

Dar mai înainte de a se păşi la execuţia pe teren, intervine o „predlojănie" *a* „politicescului guvernator Catacazi" *care, cu drept cuvânt, contestă judecătoriei ţinutului Orheiu dreptul de a judeca pricini penale, care cad în competinţa instanţei speciale care era judecătoria criminalicească. Ca urmare a acestei intervenţii, judecătoria revine asupra primei sale dispoziţiuni de executare şi, la 7 Iulie, comunică isprăvniciei ca să oprească executarea hotărîrei numai în ce priveşte dispoziţiunea de pedepsirea locuitorilor din Lăpuşna, ca una ce este* „hotărîtoare de pedeapsă" *şi ca atare* „se cuvinea se cerceta şi de giudecătoriea criminalicească". *In schimb isprăvnicia să execute hotărîrea în ce priveşte constrângerea locuitorilor la săvârşirea muncilor boerescului.*

La 21 Iulie 1820 isprăvnicia, din proprie iniţiativă, ca şi cum n'ar fi ştiut de dispoziţiunea guvernatorului de a se suspenda executarea hotărîrei judecătoriei în ce priveşte aplicarea pedepsei

cu bătaia, intervine din nou către guvernator cerând să i se dea voe să aducă hotărîrea la îndeplinire, căci altfel nu e chip să-i silească pe locuitori numai cu ajutorul „pământeştei poliţii“ *să facă zilele de muncă.*

In acest timp zasedatelul Bobeică, dela faţa locului trimite comunicate.

Cel dintăi dela 21 Iulie are cuprinderea următoare:

Cătră isprăvniciea Orheiului
zasidatelul ei Bobeică, raport.

După cuprindirea ucazului isprăvnicii din 19 a acestii următoari luni supt No. 13102 mergând la sat Lăpuşna spre supunirea lăcuitorilor la îndatorirea lucrului boerescului, prin cari să hotărăşti a să urma după ponturile aşezămîntului pămîntesc, am pus în lucrare prin eczăcuţiea oştinească ci esti rânduită supt comanda dums. podporucic Marencov din polcul ahotnii (?) roata al 3 di muscateri din batalionu al triilea cu 44 soldaţi, underafiţări şi bărăbancic, dar din întâmplari că vro câţiva din lăcuitorii acistui sat anumi Nechita Crov, Gavril Cuhurleanu, Ştefan Chiperi, Ilii Huţuţui şi cu alţii să află stăruind în Chişănău, di la cari obştiea satului fără nici un temei aşteaptă cu o dişartă nădejdi osăbită lucrari în folosul lor şi pentru aceasta măcar dişi sânt săliţi cu eczăcuţiea dar au dat răspuns după cetirea ucazului că ei după măsura ponturilor nicidicum nu vor lucra, di cât că lucru ce-l vor faci măcar di va fi şi trecut din partea lor, iar la măsurarea ca să s[ă] socotească după ponturi nu să supun şi aceasta acum nu curgi dintr'alta dicât numai că aşteaptă făgăduinţa ce fără de temei dila acei ci stăruesc în Chişinău. Deci ca să lipsască din gândul lor acest feli di nădejdi şi ca să să încredinţăză aceşti dila starea locului că aciea umblă în zădar, di li pricinuesc numai supărari şi sărăcii, datori mă cunosc a aduci la ştiinţa isprăvnicii şi a faci ceriri ca pi numiţii Lăpuşneni ci să află în Chişinău să s[ă] triimată aicea la Lăpuşna cu căzuta rânduială prin căzacul acesta ci înnadins îl triimăt sprea a să supuni şi pi aciea cuviincioasăi îndatoriri

Zasidatel Bobeică

No. 440
1820, Iulii 21

Cum însă ispravnicia nu-i răspunde decât exprimându-şi mirarea că el, zasedatelul, nu poate să se achite de însărcinarea ce i s'a încredinţat, decât numai dacă i se vor trimite din Chişinău, acasă, pe vechilii locuitorilor, zasedatelul trimite un al doilea raport din care transpiră îngrijorarea agentului forţei publice, care, de altfel, ne face impresia că spre lauda lui, este convins de dreptatea locuitorilor.

Cătră ispravnicia Orh.

zasădatelul ei Darii Bobeică, raport

La 21 aceştii curgătoarii luni supt No. 440 am răportuit isprăvniciei că cu toati că prin eczăcuţiea oştinească am început lucrarea asupra lăcuitorilor din satul Lăpuşna şi s'au arătat cu nisupunire a lucra zilile di boeresc, după măsura ponturilor, dând răspuns că vor lucra cu hurta, dar şi aceasta s'au cunoscut că au fost numai şi numai ca să prelungească, cu socotinţă disăvârşit ca să nu lucreză nici ca cum, pentrucă tot în arătata zi după aşăzare eczăcuţii oştineşti, le-am poroncit după cerire stăpânului moşii ca astăz di dimineaţă să iasă cu toţii la coasa fânului spre a faci falce di cap, fiindcă iarba pi câmp nu rabdă mai multă prelungiri, căci mai multă parte s'au uscat. Aşijdere şi ca să să scoată douzăci şi patru oamini pentru facire făţărilor ca să triire grâul boeresc din cari mult s'au stricat nevrând a-l triera pân acum. Insă nici o ascultare n'au dat pentrucă atât la cosîre fălcilor di cap cât şi la facire făţărilor nici un om n'au scos şi nici nu au socotinţă ca să iasă la lucru, răspunzând hotărît că măcar dişi esti eczăcuţii, însă nici într'un chip nu să vor supuni a lucra după hotărîre ponturilor, măcar di le-ar vini eczăcuţii şi la *grâu înpărătesc.* La o asămine întâmplari eu datori mă cunosc a puni înnainte ispravnicii că într'acest sat aflându-să pisti 350 gospodari şi la fişticari câti trii şi patru flăcăi, adică pisti 1000 oamini cu bună samă că *ei sânt gata a faci şi bunt* şi la lucru zililor după ponturi nu vor mergi.

Deci spre a nu să întâmpla un lucru ca acesta trebuieşti a să mai adaugi eczăcuţâi oştinească măcar pân la 300 di săldaţi, căci cu aceşti 55 ci sânt nimică nu să simt ţăranii şi nici o săială nu au, văzând că sânt soldaţii puţini şi că nu-i pedepsesc. Al

doile că dacă să va adaugi eczăcuţîea apoi nu într'alt chip dicât să să dei voi di undi să cade ca prin căzuta pedeapsă să să zapciiască. Al 3-le pi toţi acii ci stăruesc la Chişinău, Lăpuşneni, supt o dişartă nădejdi cu pază să s[ă] triimată la stare locului pentru di a să supuni la lucru prin pedeapsă şi numai cu aceste chipuri să vor putè aduci la datornica lor supuniri, iar într'alt chip nu să pot supuni, căci ei poroncilor stăpânirii cu totul să împotrivăsc.

Zasidatel Bobeică.

No. 444
anul 1820
iuli zîle
Lăpuşna

Acest raport este trimis de isprăvnicie în copie, guvernatorului. Ispravnicul îşi însuşeşte şi el părerea că nu se poate face ordine în Lăpuşna, „fără oarişcare pedeapsă".

Raportul nu are urmarea aşteptată de către cel care-l făcuse. La 30 Iulie guvernatorul civil Catacazi comunică isprăvniciei ca urmare la două jălbi ale locuitorilor ca până la o altă dezlegare din partea înplinitoriului dregătoriei. Inputernicitului namesnic generalul Inzov să se scoată din sat soldaţii trimişi pentru executare şi să se oprească toate „zapciirile" *ce se fac locuitorilor. Să se pue însă în vedere locuitorilor să înceteze nesupunerile şi să facă havalele cuvenite stăpânului moşiei, căci altfel se vor înplini dela dânşii după toată asprimea pravilelor.*

Rezultatul acestei intervenţii a guvernatorului Catacazi este consemnat într'un nou raport al zasedatelului Bobeică:

Cătră isprăvniciea Orheiului
Zasidateliu ei Bobeică, raport.

După cuprinderea ucazului isprăvniciei din 7 a curgătoarii luni cu No. 14182 ci mi s'au triimes cu alăturată copie di pi predlojăniea Ecsălenţii Sale D. gubernator politicesc a Oblastii Basarabii Catacaz am pus înnaintea lăcuitorilor dintr'acel sat că dacă şi di acum să vor arăta ei cu nesupuniri şi nu vor împlini îndatoririli cuvincioasă cătră stăpânul moşii cu lucrarea zililor di boeresc după hotărîrea ponturilor, apoi să va înplini dila dânşii

păgubirile după toată asprimea pravililor şi spre a nu să putè apăra ei cum că n'au auzit acest feli de hotărîri să însămnazi şi numile acelor câţi s'au adunat şi s'au putut scri di faţă (adică vornicu Neculai Frija, Tănasă Trifan, Vasili Măcari, Toader Măcar, Grigoraş Barbă Rasă, Mătei Iovu, Irimiea Huţuţui, Grigoraş Nacu, Ioan Talpă, Ifrim Iosup, Vasili a Aftinii, Gheorghii Podolean, Vasili Stanciu, Mihălachi Bucur, Toader Parfeni, Onofrei Măcari, Ioan Codreanu, Ioniţă Stahi, Vasili Barbărasă, Foltea Croitori, Ilii Huţuţui, Zamfir Iovu, Niţă Iovu, Zahariea Barbărasă, Ştefan Săli, Carpu Trifan, Roman Huţuţui, Simion Pârău, Ioan Dănuţă, Andrii Mârza, Stahi Afteni, Ştefan Donică, Prohir Agărici, Carpu Mărdar, Gheorghii Antohi, Gheorghii Podolean, Irimiea Frija, Nicolai Cioban, Toderaşcu Tohilată, Ioan Călieanu, Ştefan Ilieş, Costandin Mârza şi Ioan Pârău şi alţii), aceştia li s'au cetit copiea dipi predlojăniea Ecsălenţii Sali. Dar îndată ci am început a faci scriire de numili lor s'au şi împrăştiet, cu socotinţa aceasta ca însfârşit să s[ă] poată apăra cum că n'au auzit, nici li s'au cetit aşa feli de hotărîri, după cum au şi mai urmat că n'au vrut să priimască dila ocolaş Cogâlnicului jaloba lor, ci li s'au întorsu cu nadpis dila ocârmuirea oblastii Basarabiei, pentru că să hotărăşti întru acel nadpis, cum că ei sânt datori a lucra zilile boerescului după hotărîrea ponturilor şi când am întrebat di aceia la trecuta lună Iuli, pentru ci nu o primăsc, ei mi-au dat răspuns căci n'au ştiut, la cari dovidindu-i ocolaşu că le-au cetit-o în destuli rânduri şi n'au vrut să o priimască, am dat-o eu în mâna vornicului Neculai Frija, cari şi acesta adivărul au spus că nu o primeşti satu. Răspunsul lor au fost întâi că numai dejma vor căra ca să-ş poată căra şi pâinea lor, iar al doilea vor lucra şi la altili, însă fără măsura ponturilor, după cum au lucrat şi tralţi ani.

Deci di lucrarea ci am făcut cu cinsti răportuesc isprăvnicii.

Zasidatel Bobeică

No. 459

1820 august 18 zile

Cu această ocazie zasidatelul Bobeica ia şi interogatoriul a cinci locuitori din sat din Lăpuşna şi anume lui Zamfir Iovu, lui Matei Stoian, lui Neculai Frija vornicul satului, lui Ifrim Huţuţui,

lui Toader Parfeni. In aceste interogatorii numiții răspund la următoarele puncte: 1) vârsta, 2) locul nașterei, 3) numele părinților, 4) religia, 5) nația, 6) categoria socială („neam de țăran"). *7) dacă merge la biserică, 8) dacă se spovedește și se împărtășește regulat și în special în anul curent, 9) dacă știe carte, 10) dacă a jurat credință către Pristolul Rusiei și în ce loc, 11) starea civilă, dacă a stat pe lângă părinți până la căsătorie și la ce vârstă s'a căsătorit, 12) numele soției și acela al părinților ei cu satul de baștină al lor, 13) numele și vârsta copiilor, 14) de câți ani e statornicit în sat, 15) averea mișcătoare și nemișcătoare, 16) dacă a fost vreodată dat judecății, 17) dacă a jurat vreodată strâmb.*

Dintre aceste interogatorii prezintă deosebit interes răspunsul pe care-l dă Matei Stoian: „dela naștere are 50 ani născut în satul Săcărenii, la vreme bejănii, undi era toț lăcuitori din satul Lăpușna". *Cum interogatoriul poartă data de 18 August 1820, urmează că bejănia de pe vremea nașterii lui Matei Stoian a avut loc la 1770, în concordanță cu informațiile istorice potrivit cărora armata turcească a marelui Vizir El Hagi Mehmet Damat Emin Pașa pornită cu oaste împotriva rușilor sosise la 15 Iunie 1770 la Lăpușna, spre a trece două zile mai târziu* „în 17 la Chișinău, orașu al Moldovei, ce încă la trecerea vizirului îi ardea temeliile, dându-i turcii foc" [1]).

La data de 28 Septembrie 1820, Iordache Tomuleț adresează o nouă plângere isprăvniciei ținutului Orheiu împotriva locuitorilor din Lăpușna că nu-i treeră grâul la vreme. Lăpușnenii nu se supun încă ponturilor căci „până acum nici dejma păpușoilor nu mi-au cărat-o, deși în câteva rânduri am pus pe vornicu și pi vătăman di au strîgat prin sat și le-au poroncit să mi-o strângă". *Tomuleț cere să nu se mai întârzie și să se facă lucrarea cuviincioasă cu* „acei dați supt giudicată de criminal".

La 29 Noembrie 1820 „procoratorul" *ținutului Orhei, Donici și cu căpitanul Grigore Frunză Lată raportează isprăvniciei că:* „lăcuitorii satului Lăpușna la cercetare ci am făcut noi acum după poronca d. gubernator i-au dat lămurit răspuns că ei nu

[1]) V. A. Ureche. *Cronica muntenească a biv vel stolnicului Dumitrache*, Analele Academiei Române; Mem. secț. ist.; Seria II. tom. X, 1887—1888; p. 366.

vor lucra zilili boerescului după ponturi, pentru cari a lor îndărăpnicii şi nesupunire să binivoiască isprăvnicia a rândui zapcii vrednici spre a-i supuni". *Gospodăria boerească se părăgineşte dacă nu se iau măsuri.*

Raportul acesta şi noui plângeri ale lui Tomuleţ determină un nou ucaz al guvernatorului Catacazi către isprăvnicie, care ordonă la rândul ei zasedatelului Bobeică şi ocolaşului de Cogâlnic să supună pe locuitori.

Rezultatul este consemnat într'un raport al ocolaşului de Cogâlnic aflat la dosar şi în raportul cu data de 13 Ianuarie 1821 al zasedatelului Bobeică, pe care îl transcriu:

Cătră isprăvnicie ţinut Orheiu
zasădatelul ei Bobeică, raport

Prin ucazul isprăvnicii din 24 decvr. 1820 cu No. 23691 mi să poroncesti ca îndată cu putere poliţii pământesti să supui pi toţ lăcuitorii satului Lăpuşna a înplini întru toati zâlili boerescului după ponturi, cătră stăpânul numitului sat fără să să priimască dela dânşi orici punire înnainte fiind pricina întri dânşii cu stăpânul lor hotărîtă di Innaltul Sfat după ucazurile ci are isprăvnicie; asămine să-i supui şi la meremetisîre acareturilor şi dare dejmii fânului i plata pi oi şi pi stupi şi pentru băutura cu de sîne volnicie pi la casăle lor prin cercetare să fac îndistulari stăpânului moşii. După ucaz fiind următori am mers la stare locului în satul Lăpuşna, însă numiţii Lăpuşneni înţelegând di această hotărîre care li s'au cetit în auzul tuturor precum şi dumlui procuratu ţinutului în urma cercetării sale găsindu-i vinovaţ le-au fost poroncit asămine a înplini datorie lor cătră stăpânul moşii. Au început a strîga că dacă li va vini vre o eczăcuţie să sai cu parii să-i bată, zîcând pi lângă aceasta înnainte me că dacă Ocârmuire ar voi să-i supui la lucrul boerescului, i-ar înfrâna cu bătai precum şi mai înnainte, dar pentrucă nu-i bati nimi ei socotesc că toţi cinovnicii căţi vin cu poronci ca să-i supui, umblă să-i amăgească, însă eu după datorie neuitându-mă la războiniciile lor şi ca să pot aduci întru înpliniri ucazul isprăvnicii, am adus câţvai oamini zapcii dela megieşitul sat Bujoru şi i-am rânduit în satul Lăpuşna ca să-i zapciiască, însă din Lăpuş-

neni îndată adunându-să un mari număr de oamini, mi-au dat cu asprimi şi nibagari di samă răspuns că nicidecum întru nimică nu voesc a să supuni ucazului şi că pi zapcii îi vor izgoni din sat, precum şi, niperzând vreme îndată s'au rădicat cu mari bunt şi în fiinţa şi prăvire me cu strașnică strîgare au sărit la zapcii şi luându-i pi goană, i-au izgonit din sat cu înpinsături, sudălmi şi cu parii, precum pi unul anumi Tanas Boicioc, ci era înpreună cu ciilanţ zapcii l-au şi lovit cu o lopată, asămine şi pi alţăi precum i-au putut năpădi.

Deci văzând un aşa bunt, după războinicie Lăpuşnenilor înpotriva poroncilor cârmuirii şi ca să nu facă ei şi vreo ucidire, am continit lucrare niavând putincios chip a aduci ucazul pominit întru înplinire. Pentru aceasta răportuesc isprăvnicii ca după cuviinţă să facă punire la cale spre căzuta înfrânare pentru dânşii ca să nu rămâi pildă în opştie cutezare lor, ci poati să aducă pi isprăvnicie în ingrijă la asămine întâmplări, căci şi însuş ei strîga că dacă urmările lor cari într'atâte rânduri s'au înpotrivit Ocârmuirii ar fi greşîte, s'ar fi pedepsâtu şi ei n'ar fi mai adaos aceste de acum înpotriviri. Pi lângă aceasta arăt că pricina acestui bunt urmează tot din învitare acelor cinsprăzăci oamini ci sânt daţi supt giudecată criminalicească, spre a cărie cercetare nicidecum nu să supun după ucaz, precum osăbit am răportuit isprăvnicii întru aceasta cerând dizlegare care nici până acum nu am priimit. După toate aceste nu lipsim a faci cunoscut isprăvnicii că dumisale Tomuleţ, pameşcic acestui sat, numiţii Lăpuşneni pi lângă bagiocura ci-i fac, i-au pricinuit şi-i pricinuesc o foarte sâmţitoare păgubiri cu războinica lor nisupunire.

No. 30 Zasidatel Bobeica
1821, ghenar 13 zîle
Lăpuşna

Cu alăturare copiei dipi acest răport şi dipi răportul ocolaşului de Cogâlnic Leva să s[ă] răportuiască cârmuirei şi Verhovnului Sfat, cu ceriri ca pintru o asămine urmari a Lăpuşnenilor să s[ă] facă punire la cali.

Iamandi 1821, ghenr. 14.

Situaţia devine în adevăr îngrijorătoare. Ispravnicul Iamandi la rândul său la datele de 21 Ianuarie, raportează îngrijorat

Innaltului Sfat al Basarabiei că situația din Lapușna îl neliniștește, că „vor lua asămine ră pildă și lăcuitorii di pin alti sati, după care isprăvnicie nu va pute fi în stare să aducă poruncile Cârmuirii întru împliniri" *și cere dezlegare ce măsură să ia.*

Lăpușnenii însă se plâng și ei generalului Inzov, care la 19 Ianuarie cere lămuriri pe ce bază legală s'a dus zasidatelul Bobeică la Lăpușna ca să împlinească dela locuitori pentru Tomuleț suma de 3000 de lei.

Insfârșit, Inaltul Sfat al Basarabiei spre a pune capăt neorânduelilor deleagă la 31 Ianuarie 1821 pe însuși procuratorul Oblastii Basarabiei, nadvornoi sovetnic Vardalah ca împreună cu ispravnicul ținutului colejschii asesor Iamandi să se transporte la fața locului și dacă vor găsi că s'au petrecut în adevăr dezordinele raportate de Bobeică să-i pedepsească pe conducătorii răzvrătirei cn 15 lovituri de vargă și să pue în vedere locuitorilor ca pe viitor să se supună hotărîrei ponturilor.

Se găsesc la dosar mărturiile satelor Bujoru, Boghiceni, Lăpușna și a dvoreaninului Neculai Hâncul, pe care din lipsă de spațiu nu le pot reproduce aci, dar care confirmă în totul raportul zasedatelului Bobeică. Anchetatorii nu numai că-și fac convingerea că întreaga răzvrătire avusese loc, dar constată prin raportul lor cu data de 27 Martie 1821 că Lăpușnenii chiar cu ocazia anchetei se îndărătnicesc în atitudinea lor:

..... „dar și acum atât împotriva pomeșcicului Tomuleți întru înplinire havalelilor cât și înpotriva vlastii ocârmuirii strigând într'un glas că ei au ducomenturi înfățoșate Ocârmuirii după care ei nu sânt îndatorați cu havalelile către pomeșcic, cari aceie ducomenturi de către Innaltul Sfat să cunosc a fi anerisite și spre îndreptare sa pentru buntul ce s'au făcut cu rădecare sa asupra eczăcuțăei ce li s'au triimes dela cârmuire, după cum pomeniții cinovnici au înștiințat, nici un feli de rezoane n'au înfățoșat decât numai o pornire fac prin putere spre deapurure turburare. Deci dar spre înplinire ucazuri'or Innaltului Sfat s'au hotărît ca pe începătorii buntului să s[ă] pedepsască la stare locului câte cu 15 lovituri cu vergile spre pilda și altor lăcuitori den Lăpușna că și de acum înnainte pentru o asămine urmare ei nu vor scăpa de strașnica pedeapsă, după zacon".

In aceiaşi se încredinţează copia unui zapis al locuitorilor din Lăpuşna care glăsueşte : „ne îndatorim şi încredinţăm că de acum înnainte vom fi supuş tuturor poroncilor Ocârmuirii spre a lucra zilele după pont stăpânului moşii d. Iordachi Tomuleţi, făr a ni împotrivi mai mult, iară de a ne căuta prin drumul giudecăţii dreptatea ci socotim că o avem după documenturi să nu fim opriţ şi spre credinţă am iscălit..."

Isprăvnicia numeşte la plecarea comisiei din sat un vornic nou pe Gavril Stahi, „purtător de grijă satului după ecstrucţâi". *Ea mai eliberează o carte de numire* „asăminea pentru 8 bătrâni", *probabil ca să aibă pe cine să tragă la răspundere în cazul unor noui neorândueli.*

Lăpuşnenii se supun deci forţei publice; sub presiunea vergilor sancţionatoare îşi iau angajamentul să lucreze zilele boerescului, dar nu renunţă să afirme încă şi în clipa aceia, credinţa ce au în izbânda dreptăţei lor, care tăgăduieşte lui Iordache Tomuleţ calitatea de stăpân. Lupta pentru drept a Lăpuşnenilor intră într'o fază nouă.

In vara şi toamna aceluiaş an reîncepe seria de plângeri din ambele părţi şi cu acest punct de întrebare către viitor, dosarul se sfârşeşte [1].

Aurel V. Sava.

---

[1]. Mi s'a spus, nu ştiu însă cât de temeinică este informaţia, că la începutul veacului nostru ar mai fi fost o răzvrătire în Lăpuşna împotriva urmaşilor lui Tomuleţ şi că pe Lăpuşneni îi apăra regretatul naţionalist Gavriliţă.

Pentru timpuri mai vechi însă, am putut culege informaţiuni preţioase dintr'un volum tipărit ce mi-a fost pus la dispoziţie de d-l Ioan Pelivan, pasionatul cercetător al trecutului Basarabiei, volum, în care se reproduc actele unui proces dintre răzeşi şi moştenitorii Tomuleţ.

In 1841, Gheorghe Tomuleţ vinde sătenilor moşia Lăpuşna, urmând ca preţul să fie plătit în termen de şapte ani. La 23 Aprilie 1848 văduva Maria Tomuleţ cere să fie pusă în stăpânirea moşiei pentrucă răzeşii nu şi-au ţinut angajamentele luate prin actul de promisiune de vânzare încheiat cu soţul său şi obţine câştig de cauză la tribunalul regional. Sătenii fac însă apel la 4 Iunie 1848 la tribunalul civil ţinutal al Basarabiei şi obţin repunerea lor în stăpânire.

Cu toate demersurile ce face văduva Maria Tomuleţ nu mai izbuteşte să recapete stăpânirea până la 23 Ianuarie 1853 când o plângere a ei către Impăratul Rusiei este înaintată spre judecare Adunărei Generale a Departamentelor I şi III şi Departamentului Heraldic din Senatul Ocârmuitor al Rusiei. Nu cunosc soluţiunea dată de instanţa supremă rusească, dar probabil ea a fost favorabilă fostei proprietărese căci altfel procesul s'ar fi sfârşit.

Din documentele Mănăstirii Văratec [1]

de T. G. BULAT

XXIV.

Iaşi 7177=1669=Martie 8.

Ştefan ficior Copăceanului vinde ocina sa din Vultureşti lui Ursache vistierul pe 30 de lei bătuţi. Martori mai mulţi vornici de poartă.

† Adecă cu Ştefan ficiorul Copăceanului de Hultureşti scriu şi mărturisescă cu cesta adevărat zapis al meu, de a mea bună voie de nime nevoit, nici asuprit, am vândut a mea direapta ocină şi moşie din sat, din Hultureşti la ţinutul Vasluiolui, din giumătate de saat din partea din sus a noua parte, ce se aleage din tot locul cu tot venitul ca şi părţile altor fraţi.

Aceasta am vândut eu dumisale lui Ursache Vistearnicul cel mare direpţ treizeci de lei bătuţi. Şi mi-au făcut dumnealui plata deplin înîru mâna-mi 30 lei bătuţi ca să-i fie dumnealui direapta ocină şi moşie cu tot venitul.

Şi de pe acest zapis al meu să-şi facă şi direase domneşti. Şi la aceasta tocmală şi vânzare fost au dumnealor Ieremicea şi Ghiorghi şi Ursul şi Gligoraşco Ciocârlie şi Ghiarghel vornici din poarta şi Gavrilaş Talpă şi Ghiorghi Olăcar şi mulţi oameni.

Şi pentru mai mare credinţa eu singur mi-am pus deagetul şi dumnealor aceşti boiari toţi au iscălit. Şi eu Enachie dăiac am scris zapisul ca să-s ştie.

U Ias Lt. 7177
Mart 8.

† Ştefan snă Copăceanul
Az Ieremicea Vornic, Ursu Vornic, Az Ghiorghi Vornic,
Az Talpă, Az Ghiarghel Dvornic.

XXV.

Iaşi 7177=1669 Iunie 15

Dumitraşcu cu ficiorul său Nicolai vând ocina lor din Vultureşti şi vad de moară în Bârlad lui Ursache vistierul drept 30 de lei bătuţi. Martori au fost Toderaşco biv vel spătar, Contăs treti logofăt, vornicei de poartă şi mulţi boeri şi oameni buni.

† Adecă eu Dumitraşcu şi cu ficiorul meu Nicolai făcut cu fămeia mea Mărica fata Nastasiei nepoata lui Anton scriem şi

[1]) Vezi numărul 1 şi 2 an. VII.

mărturisim cu acest adevărat zapis al nostru de a noastră bun voe de nime nevoiți nice asupriți, am vândut a noastră direaptă ocină și moșie din saat din Hultureşti la ținutul Vasluiolui din partea lui Anton a treia parte ce iaste partea Nastasiei featei lui Anton ce să aleage din vatra satului și cu 22 de pământuri în țarnă și treizeci și patru de prăjini în vladnice carile faac o dealniță întreagă și dintralta dealniță a treia parte și din vad de moara în Bărlad ce se va leage partea noastră și din tot locul cu tot venitul. Aceasta am vândut dumisale lui Ursachie vistiarnicul cel mare direpț trei zăci de lei bătuți și ne-au făcut dumnealui plata deplin acești bani toți la mâna noastră 30 lei bătuți ca să-i fie dumisali direapta ocină și moșie în veaci cu tot venitul, și despre acest zapis al nostru să-și facă și direase domnești. Și la această tocmală și vânzare fost-au dumnealor Toderașco biv velspătar și Contâș treti logofăt, și Eremicea, și Dumitraşo Roșca și Gligorie Ciocârlie și Ursul vornicei de poartă și mulți boiari și oameni buni. Și pentru mai mare credința ne-am pus deagetile și dumnealor acești boiari toți au iscălit ca să-s știe Și eu Enachie am scris zapisul să-s știe.

U las vlto 7177 ioni 15

† Dumitrașco † Nicolai
Castant. Mogâld
Azi Inimicea

Ursul Vornicul
Gligorie Ciocârlie Vornic

XXVI.

7185—1677.

Gligore Purcel vinde două fălci de vie la Viișoara hatmanului Buhuși. Printre martori Miron Costin marele logofăt și Ursachi marele vistiernic.

Adecă eu Gligorie Purcel scriu și mărturisăscu cu acestu adevărat zapis al mieu precum am vândut doao fălci de vie care vie este în Șorogari în Viișore. Le-am vândut d-sali hatmanului Buhuși dereptu șesăzăci de lei bătuți ca să fie dumisale direaptă moșie, și cumpărătura. Și la aceasta tocmală s'au tămplat dumnealui Miron Costin marele logfăt și Ursachie marele visternic și

Ioniţi neguţitorul ficiorul Maricuţăi şi Dumitrascu Muraitu şi Avram neguţător şi Manole Pojar starostea de neguţitori şi Cărstianu căpitanul. Şi pentru credinţă eu mi-am pus şi pecete ca să-s ştii.

Gligorie Purcel lt. 7185 Ioni 23.

Miron vel. log. Ursachi vel. vorn.

Ion nigustorul martor

(Trei iscălituri nedescifrabile) Manoli

Dumitrasco Murait

XXVII.

Ceucani 7188 Februarie 28=1680.

Andronache părcălabul „ce au fost paharnic“ şi cu coconii săi vinde satul Zărneşti din Covurlui lui Cantimir sardariol drept 600 lei bani gata. De faţă au fost postelnicul Apostol Catargiu, stolnicul Toader Vârnav, Docan vornicul din Bârlad şi alţii

† Ade[că] eu Andronachi părcălabul snă Pană ce-au fost paharnică, şi cu fămeea mă Alecsandra şi cu coconii miei, anumi Vasilachi şi Oprişan şi Safta şi Sofie, şi Catrina, scriem şi mărturisim, cu estu adevărat zapis al nostru, de nime nevoiţi nici asupriţi, ce de a noastră bună voea ni-am socotit ş-am rănduitu a noastră driaptâ ocină şi moşie, un satu întreg ce să chemă Zirneştii, în ţinutul Covurluiolui, pe apa Cohurluiolui, cu toţi ţăranii ce-u fost vecini, din Zirneşti, şi cu vad de moar şi moara şi cu heleştiu gata şi cu loc de fănaţ, şi cu săpături şi cu tot vinitul locului acestue l-am vândutu dumisali Alecsandrei şi coconilor dumilor sali, drept şesă sute lei bani gata, ca să li hie dumilor driaptâ ocină şi moşie în veaci. Şi ni-au făcut, deplin plată la mâna noastră. Şi i-am datu dumisali toate dresăli în mâna dumisali însă nişte zapis ce-s di cumpărătura mai în urmâ nu-s alesă iar eu m'am apucat să li aleg ş-acele părţi. Iar dumnelui să ţie cât or scrie zapisăli acestea. Şi cându am făcut noi acesta zapis s-au făcut denainte dumisali Apostului Catargiu postelnic, şi denainte dumisali lui Gheorghie postelnic, şi denainte dumisali lui

Toader Vărnav stolnicul, şi dumnelui Gavril vornic din Bărlad şi dumnelui Docan vornicul din Bărlad, şi dumnelui Constantin vornic din Bărlad, şi denainte Fotei văru mieu, şi denainte dumisale lui Iftimie căminariol din Bărlad, şi denainte dumisale lui Dumitraşco căminariol iar din Bărlad, şi denainte dumisali lui Vasilachi a popei din târgu, din Bărlad. Şi pintru mai mare credinţă eu am iscălit şaeşti boeari ce scriu mai sus toţi ş-au pus iscăliturile, şi peceţile. Şi eu Mihăil ficiorul lui Gligoriţă aprodul din Guzari (?) de pe Sarata am scris zapisul.

U Ceucani lt. 7188 Febr. 28.

Az Andronachi Pan părc.
Az Apostol Catargio post m'am tămplat
Gheorghi Apostul posteln.
Docan vornecul
Iftimie
Vasilie sin Popa
Fotea văru-său Şi eu m'am tămpat
Az Paval Căcion
Az Chirilaş sin Dunăranul încă m'am prilejit.
In total 16 iscălituri.

XXVIII.

Zărneşti 7191 Sept 23—1683.

Andronache sin Pan paharnic, în locul vecinilor fugiţi, dă lui Cantemir clucerul ocina sa dela Că ănaşi. Martori au fost Constantin biv vel comis, Pavel Bujoreanu, Pojoga căpitanul, Avram vatav de hănsari, Cârstea Borod şi alţii.

† Adecă eu Andronache sin Pan păharnic scriu şi mărturisăscu cu cest adevărat zapis al mieu, precum am fost vândut dumisali lui Cantemir clucer satul Zirnişti şi cu trei zăci de vecini dreptu şes sute de lei bătuţi. Iar cându au stătut dumnilui as (a)lege satul Zirneşti s-au aflat şi răzeşi în Zirneşti carii ş-au luat parte de ocină. Şe vecini nu i-am putut plini c-au fost fugit, numai ce s-au aflat zece cinspră zeci vecini. Deci m-au strânsu dmelui să-i dau altă ocină pintru acestia ce-au lipsit din Zirneşti. Şi pintru vecinii deci eu m-am rugat dumisali să ea ocina ce am

avut eu la Cătănaşi şi să mă erte. Deci dumnelui i s-au făcut milă de mine şi m-au ertat şi ni-am aşăzat. Şi em dat dumisali dresăli ce am avut la Catănaşi toate întaiol zapis de la Mărica şi cu frate-său Girdan Ţuntac di batrăni a patra parte din sat din Cătănaşi. Al doile zapis l-am dat de la Toadir sin Ilinei ot Cătănaşi dintr'un bătrăn a patra parte. Al treili zapis di la Artemie fata lui Vasili Cocicăi un bătrăn vândut. Al patruli zapis de la Jerian sin Pietrii Ţintaee de bătrăn. Al cincili zapis de la Lina Cerchezoae sin Purcar. Aceasta ocină care mai sus scriu dumisali clucerio-lui Cantemir ca-s fie dreptă ocină şi moşie dumisali. Şi pentru vecii am aşăzat ca să-şi-i strângă dumnelui clucer pre toţi caţi au fostu din sat de Zirneşti. Iar el triabă să n-aibă a mai cauta vecini căci dau dumisali această ocină la Cătănaşi cu văie, cu pomăt şi cu loc di ţaarini şi cu loc de făniaţu cu tot vinitul locului am dat dumnealui. Deci nici d-lui di la meni să n-aibă galceavă, nici eu să n'aibu di la d(um)n(e)lui nici un val peste acest aşezăm:nt. Şi când am făcut aceasta mărturie au fost d(um)-n(e)lui Constantin biv vel comis şi Pavel Bujranul şi Pojoga căpitanul şi Avram vătav de hănsari, şi Costantin Gligorce de Andreeaşeni şi Trifail văt. de hănsari şi Cărste Borod de Zirneşti şi Dumitru Lohan ot Ionişti şi Ştefan ot Fărţineşti şi Toadir Slivinianul ot Roşcani. Şi pintru mai mare credinţa d(um)nilor aeşti boeri au iscălit şi noi toţi ni-am pus peceţile. Şi eu Mihăil am scris zapisul

U Zirneşti lt 7191 Sept 23

Az Constantin comis — Az Andronachi Pan·

Az Pavăl — Az Poj(o)ga căpitan

† Avram văt, † Costantin Gligorce, † Tufăil, † Cărste Borod, † Dumitru Lohan, † Ştefan, † Toadir Slivnean.

XXIX.

Zărneşti 7191=1683 Sept. 23.

Constantin biv vel comis şi Pavel Bujoreanu aleg satul Zărnesti lui Cantemir vel clucer pe care-l cumpărase dela Andronachi fost pârcalab.

†. Adecă eu Costantin biv vel comis i Pavăl Bujranul fafacem ştire cu aceasta adevirat scrisoare a noastră, precum au

vinit la noi dumnilui Canitimir vel clucer, cu cinstită carte Mărisali lui Vod, scriindu să-i alegem satul Zirnişti careli l-au cumpărat de la Andronachi ce au fostu pârcălab. Deci noi după porunca Marii sali lui Vod am vinit la sat la Zirnişti, ş-am strănsu oameni buni megieşi, şi din sus şi din gios şi răzeşi cum au fostu de Zirnişti ş-am căutat dresăli dumisăli cluc. Cantimir un ispisoc dela Vasile Vod carele scrie întrănsu doi bătrâni din sat din Zirnişti şi dintraltu bătrăn a patra parte. Deusăbi de cest ispisoc au mai scos du-lui clucer patru zapisă cumpărături careli în două zapis unul de la Maftei din Vasilcăi ot Zirnişti, şi altul zapis de la Sofronie fata lui Mihil sin Gheorghi tij ot Zirneşti se află c-au vândut din bătrânul său căte a patra parte din Zirneşti. Iar(a) şi au mai scos du-lui clucer două zapisă unul de la Stratulat şi dela Neculai ficiori ai Podologe nepoţii lui Platon din Zirneşti. Altul dela Prăjin ficior lui Andronic din Zirneşti în careli nu alege căti parţi au vândut. Deci am măsurat împreună cu ceşti oameni buni din sus de sat unde este hotarul în gura unii râpi mare şi i-am dat cu fune în curmeziş, locului, şi s'au aflat patruzaci şi patru de funi, însă fune a fost de noaăsprezece stănjini. Şi au scos dumisăli clucer treizăci de funi şi patru stănjini, pe doi bătrâni şi di al treilea batrăn trei părţi şi am scos răzişilor treisprăzăce funi şi patrusprăzăce stânjini pe un batrăn; şi pre a treea parte dintr'alt bătrăn. Pentru căci aşa li s'au vinit ca satul Zirneşti au înbla pre patru bătrăni. Iar celălalt zapis careli nu esti ales, când au vândut lui Pan' am alăsat pe răzeşi sa le aleg părţili ca şi cu sufleteli lor. Ei s-au sculat răzeşi cu toţi şi din celi treisprăzăci funi şi patrusprăzăci stănjini au scos parte dumisali clucer încă cinci funi. Şi ş-au luat lor optu funi şi 3 stănjini pe trei şferturi Şi am ales răzăşilor parte din gios ş-am stălpit despre răzeşi din cap în cap locului; întăie pietră ş-au pus în dial despre apus în capul locului. Al doili pietră s-au pus în muchea tij despre apus, a treea pietră în sat di vali de drum, a patra pietră deceea parte de iaz, în vali şasă, a cincie pietră s-au pus pietră în poiană popei în costiş. Şi s'au mai pus mai înainte o pietră în poiana în obsgore în capul despre răsărit. Ş-am ales parte dumi-

sale clucer în sus. Iar pintru săpături am ales care săpături au fost a lui Pan şi vin în locul răzăşilor să hie a lor iar, care să pătură au fost a răzeşilor şi vin în parte dumisali clucer să li fie d(um)nelui. Şi aşa am aşăzat şi când am fost de-m socotit această ocină au fost Carste Borod de Zirneşti răzeş, şi Dumitru ficior lui Lohan de Ioneşti tij răzeş. Ş au fost Pojoga Căpitanul deosăbi şi Avram vătav de hănsari şi Costantin Gligorcea ot Andreeaşeni şi Toader Slivinianul ot Răşcani şi Afteni din Focşei ot Rădeni şi Apostol sin Costantin Gligorce ot Andreeaşeni şi Ion sin Părţita şi Necula sin Isac ot Iţeşti. Şi pintru mai mari credinţă noi am iscălit ş-aeşti oameni buni toţi, ş-am pus iscăliturile şi pecetili ca-s să ştie, şi de pe această mărturie să aibă d(um)nelui a-ş faci şi dres domnesc de întăritură.

U Zirneşti lt 7191
Sept 23

Az Costantin Comis. Az Pavăl + Cărste Borod
Pojoga chipitan + Avram vătav di hănsari
+ Costantin Gligorcea + Toader Slivnanul
+ Afteni sin Focşe + Ion Părţită + Necula
Isac + Apostol sin Gligorce
(Afară de cei doi dintâi, ceilalti au pus dejetele).

XXX.

7194 Aprilie 13=1686.

Tudosăi Dubău vel logofăt, Vasălii Costachi vel vornic de ţara de jos, Velicico Costin vel vornic de ţara de sus, Lupul Bogdan hatman, Alexandru vel postelnic şi Iordache Rusat vel vistier dau „întăritură" Saftei fata Rusăti să ia în stăpănire vite, odoare şi sate ce au rămas pe urma vistieriului Ursachi, care datora aceleia 3100 lei

Tudosăi Dubău vel logof, Vasălii Costachi vel vornic dolnei zemle, Velicico Costin vel vornic visnei zemle, Lupul Bagdan hat, Alexandru vel post, Eordachi Rusăt vel vist. facem ştire cu această adivarată mărturii a noastră, pentru păra ci-au avut înainte Măriі sale lui Vodă d-ei Veranioaea Burcel cu fata Rusati şi cu

Pentelei omul ei pintru trii mii şi o sută lei ci au luat Ursachi vist în Ţarigrad dela Pintilii în datorii banii Safti di s-au plătit di nişti datornici şi nu i-au mai dat Ursachi acii bani. Deci, luându-li Măria sa Vodă sama aflat au adivărat Ursachi vist că au fost dator Saftii cu acei bani 3100 lei şi au dat rămasă pi casa lui Ursachi ca să plătiască toţi acei bani Saftii fetii Rusătei cu ci s-ar afla di a lui Ursachi vistiernic, viti, odoră sau:

din dobitoci doi cai, din odoră un ceasornic di aur şi şasă malcanuri şi jumătati di mărgăritar şi un inel di aur, fără sati şi moşăi ci au rămas. Din carile s-au făcut şi izvod cu iscăliturile noastre. Deci Măria sa Vodă pusu ne-au pre noi pre boeri, di-am socotit cu bună dreptati şi am preţiluit acei doi cai şi acele odoară şi satile. Preţaluitu-s'au acii doi cai drept şasazeci lei = şi ceasornicul cel de aur drept = trezăci şi cinci lei = şi mărgaritariol drept = treizaci şi cinci lei = şi inelul cel di aur drept şasă lei. Socoti-am şi am preţăluit şi satile, preţăluitu-s'au satul Bratulenii di la ţănut Cărligaturii drept = cinci suti lei = şi satul Ciomişănii de la ţănut Orheiolui drept trii sute lei = şi jumatate di sat de Hultureşti de la Vaslui cu vicini drept doă sute lei = şi jumătate di sat di Cărnicei di la ţănut laşului drept o sută şi cinci zăci lei = şi satul Pererita la Hotin drept şasă suti lei. Şi satul Ipoteştii cu hotarăli şi cu vecini ci sănt la ţănut Sucevii drept şapte suti lei. Şi dughenile ci au fost a Ilei Zălariol di pi pod vechio di aice din tărgul Eşi drept o sută cinci zeci lei şi patru. Şi un loc di casă ci iasti lăngă Costandin negustor drept şasă zeci lei = care s'au plinit cu acei cai şi aceli odoară şi cu toti cu aceste sate.

Safta fata Rusătisei drept toţi ai săi bani ci i-au fost drept dator Ursachi vist acele 3100 lei. Deci şi noi aceşti boeri cari ne-am prilejăt la această socoteală făcut-am această întăritură di la noi să fii di bună credinţi Saftei fetei Rusătii, să aibă a ţineri toati acesti sati precum scrii mai sus şi di a vre să vănză vreuniul di aceste să fii volnică a vindi cui ar găsă să-i dăi bani. Şi pentru mai mai mari credinţă cu toţii am iscălit.

7194 Apr. 13.

XXXI.

Bârlad 7194 Mai 19=1686.

Ştefan şi femea sa vând via lor de trei pogoane din Nicoreşti jupânului Tranoli neguţător din Bârlad drept 50 de lei bătuţi. Martori au fost Iancul Soltuzul din Bârlad cu 12 pârgari şi alţii.

† Adecă eu Ştefan ficiorul lui Damaschin din Nicoreşti şi cu femeaia mea cu Todosie fata Toaderei şi cu coconii mei cu Ursachi şi Sanda scriem noi şi mărturisim singuri pre noi cu acestu adevărat zapis al nostru precum noi de nime siliţi nici asupriţi ce de bună voe noastră am rănduit noi a noastră direaptă ocină şi moşie o vie ce am avut eu făcut de mini la sat la Necoreşti care vie iaste pe lângă vie lui Danil şi pre lângă a Băgului o am vândut această vie dumisali giupânului Tranoli neguţătorului din Bârladu dreptu cincizăci de lei bătuţi ca-s fie a dumisali direaptă ocină şi moşie şi vie a dumisali şi a coconilor dumi-sali şi a nepoţilor dumi-sali şi a strenepoţilor dumisali în vac de vacu neclătit. Şi vie cât easte a mea păr unde or hi parhaturile meale din gardu în gardu şi din par în par cât a hi, însă vie cu cas cu tot şi cu pivniţă cu tot şi cu doao căzi şi cu ciubăr şi cu calcători şi cu pometi cât sintu nuci şi perji şi altu pomei toţi şi însă vie trei pogoane. Iar dintru fraţii mei sau dintru din ficiori sau din nepoţi nime să n'aibă a-s scula cu păr sau cu galceav că-s făcut de mine şi o am vândut de bună voe mea şi la tocmala noastă s-au prilejit preutul Ignat Celdanescu din Bârlad şi preutul Grăjdeanu de acolo şi Iancul Soltuzul de Bârlad cu doispreace pârgari şi Toader Zeamicro şi Andrei Cizmar şi Eachi Bărbier şi Ursul Zătşre şi Noe din Podeani. Şi pântru credinţă ne-am pus noi deagetele şi s-au pus şi peceatea oraşului ca să-s ştie.

ot. Barlad leat 7194.
Meşita Mai 19 din

† Ştefan Todosie, [Pecetea oraşului Bârlad, pe fum], Ursu, Sanda, [Pecete † Iancul Şo] şi iscălit † Iancul Soltuz, Toader, Andrei, Eachi, Ursul, şi eu Gavril diiac am scris zapisul, să-s ştie.

XXXII.

7198 Martie 25=1690.

Lepădat fost vornic de Vrancea cu soţia, cu fraţii, sora şi copii lor. daruesc ocinile şi moşiile lor din Vultureşti şi Măcreşti dumisale Softei cucoana visternicului celui mare Iordachi (Ruset).

† Adecă noi Lepădat ci am fost vornic de Vrancea şi cu fămeia mea Cărstina, fata lui Enachi Vamăşul, şi cu fraţii noştri Solomon şi Dumitru şi soara noastră Cerna şi cu copii noştri Ursachi şi Andrei şi Zaharia şi Ştefan toţi feciori şi nepoţi lui Enachi Vamăşul şi a giupănesei sale Aniţei scriem şi mărturisim cu acest adevărat zapis al vostru de nime nevoiţi nici asupriţi ce de a noastră bună voie am dat şi am dăruit a noastră dreaptă ocină şi moşie, toate părţile noastre din sat din Vultureşti, şi din sat din Măcreşti ce sint în ţinutul Vasluiului pre apa Bărlădelului unde să împreună cu apu Răbricei carele ni sînt nouă drepte ocine dela părinţi noştri ce scriem mai sus Enachi Vamăsul şi Aniţa. Iar lor le-au fost cumpărături dela Cărstea Vamăşul unchiul nostru, carilé i-au fostu şi lui cumpărături şi danie dela răzeaşii de acolo din sat din Hultureşti şi din Măcreşti precum ne scriu dreasăli şi uricul dela răposatul Vasilie Vod. O parte de danie dela Zaharia snă popa Istratie ot Vultureşti şi o parte de cumpărătură dela popa Istratie şi dela preoteasa lui Anghelina şi fratiile lor Pătraşco şi Dumitraşco şi Ion şi Lator ? şi sora lor Dumitra ficiorii lui Vasilie Borcinco din giumătate de sat din Hultureşti din 2 părţi şi dintr'o parte a patra parte, partea din gios cu vad de moară în Bărlad. Şi o parte de cumpărătură dela Melintie ficiorul ţigăncei nepot lui Vasilie Vorcinco frate cu Ilisie şi dela nepoateli sali Ioana fămeia lui Ionaşco, şi dela soru sa Drăgulina fămeia lui Ilisăi şi fratele lor Vasilie din giumătate de sat din Hultureşti dintr'un bătrăn a patra parte din parte de gios. Şi o parte de cumpărătură dela Pavăl şi dela sora lui Maria ficiori Oarchi nepoţi popii Chirilei şi Năstăsia fata Hurdi şi dela feciorii ei Gavril şi Grigorie şi dela fratele ei Avrasia şi Strătila şi dela săminţia ei Marica fata Nastasiei şi dela Simeon Păcurar ficiorul Varvarei toţi nepoţi şi strănepoţi Hurdii şi popii lui Chiril din giumătate de sat din Hultu-

reşti din partea den gios dintr'un batrăn ce sâ va alege din cinci părţi a patra parte, şi o parte din cumpărătură dela Pătraşcani şi dela Postolachi şi dela Bărlădeanca şi dela Vasilca şi dela Costanda toţi ficiori popei lui Chiril din giumătate de sat din Hultureşti din parte din gios dintr'un bătrăn a cincia parte şi din vad de moară. Aşijdere şi părţile de ocină, din sat din Macreşti o parte de cumpărătură dela Cărstea Zăfodie şi dela nepotul său Platon şi dela sora lor Măriea ficiorii lui Mămăligă. Şi iarăş dela Costachi şi dela surorile lui Nastasia şi dela Sofica şi Panhila ficiori lui Bejan. Şi iarăş dela Aniţă şi surorile ei Dimina şi Alba şi Sofronia fratele Lolei din giumătate de sat din Macreşti din partea din gios a patra parte cu vad dc moară şi cu loc de hălăşteu în apa Răbricei. Şi o parte de cumpărătură dela singur Cărstea Zăpodie din din Măcreşti din partea din gios a patra parte carea i-au fost lui Zăpădie a sa dreaptă cumpărătură dela Sava şi dela sora lor Leliţă şi dela Maica ficiorii Nastei. Şi o parte de cumpărătură tij dela Zăpodie ce i-au fost şi lui iarăşi cumpărături din giumătate de sat din Macreşti din a patra parte giumătate. Şi o parte de cumpărătură dela Petrea Supţirelul şi dela fratele său Rusul şi dela sora lor Nastasia feciorii Tolcei şi cu tot nepoţii lor Sacoteaşti, Andrei ficiori lui Ionaşco din giumătate de sat din Măcreşti a patra parte cu vad de moară în apa Răbricei. Şi o parte de cumpărătură dela Salon ficiorul lui Hilip aşijdere din giumătate de sat din Măcreşti din partea din gios a opta parte din tot hotarul. Aşijdere şi un loc de prisacă de cumpărătură dela Cărstea Vamăşul; iar Cărstei i-au fost cumpărătură dela Gavril ficiorul Tomei Mateiaş. Şi dela feciorul lui Ghiorghie ce iaste în cămpul Vlădcăi în ţarina în hotarul Vlădcianilor în ţinutul Iaşilor. Acestea toate părţi de ocină din sus din Hullureşti şi din Macreşti şi cu loc de prisăci ce scriu mai sus le-am dat şi le-am dăruit noi domiisale Saftei cucoanei dumisale a vistiarniculni celui mare Iordachi fiind noi de casa Dumisale şi la lipsa noastră ne-au căutat de am avut mult bine. Noi încă din bunăvoia noastră ne-am socotit şi i am dat şi i-am dăruit aceaste părţi de ocină pentru acea deacum înainte ca să-i hie dela noi dumisale dreapte ocini şi moşie şi cuconilor dumihale şi

nepoților și strănepoților dumisale cu tot venitul neclătite în veaci și nimeni dintr'u ficiorii noștri sau dintr alte seminți a noastre ca-s nu-s amestice. Iar cini se va ispiti a strica dania și tocmirea noastră acela să fie neiertat de Domnul Dumnezeu și de Preacinstita maica Sfinței Sale și de toți Sfinții.

Și-s fie procleat și treșcleat și afurisit de 318 oțeți ce au fost la soborul Nichia, și să aibă parte cu Iuda și cu trescliatul Arie în veaci.

La tocmala aceasta tămplatus-au mulți boiari și oameni buni cari împreună cu noi mai gios toți ne am pus iscăliturile și pecețăli ca-s să crecză.

Vlto 7198 Mart 25

+ Az Lepădat Vornicul, Cărstăna, Az Solomon Ștefan, Cerna, Lupul Bogdan Hatman, Dumitru iscal, Zaharia biv clucer ș'am scris și zapisul. Solomon vel clucer ne-am tămplat și noi încă doua iscălituri indiscifrabile ună în grecește.

XXXIII.

Iași 7199 Febr. 4—1791.

Zapisul lui Solomon Costache prin care să obliga să achite până într'o săptămână 175 de lei Saftei fata Rustei. Obligație și-o luase în fața hatmanului Lupu Bodan.

† Adecă eu Solomon Costache biv vătaf de aprozi scriu și mărturisescu cu acestu zapis al meu la mâna dumisaali Saftii fiati Rusti precum m'am apucat de astăzi Febr. 4 zili până într'o săptămână ca să-i dau o sută și sept zeaci și cinci de lei pentru sat pentru Hulturești ce sunt la Vasluiu. Deci așa m'am apucat de 'nainte dumisale Lupului Bogdan hatmanul să-i trimit la zi aceea la Ieși. Iar de nu voi trimite banii la zi ca să vie volnică Safta fata Rustei, a vinde acel sat Hulturești cui ar afla. Și pentru credință am iscălit să-s știe

U Ias lt 7199 Febr. 4

Lupul Bogdan Hatmanul martur

Solomon Costache (Un logofăt martur).

XXXIV.

Iaşi 7199 Martie 13 = 1691.

Safta fata Rustie din Galaţi cu copii săi vinde lui Iordache Ruset marele vistiernic jumătate din sat, cu vecinii, din Vultureşti. Jumătatea de sat fusese a vistiernicului Ursache, care era dator Saftei. Nemplinind cei 3100 lei la soroc, ea vinde moşia cu invoirea Domnului, marelui vistier Iordache Ruset.

† Adecă eu Safta fata Rustii den Gălaţi, denpreună cu ficiorii miei, anumi Enache, şi Dumitraşco scriem şi mărturisim cu acestu adevărat zapis al nostru ca-s hie, de mari credinţă, la mâna dumi-sale lui Iordache Ruset marile visternic, precum să-s ştie, că i-am vândut noi dumi-sali giomătate de sat şi cu vecini, din Hultureşti, cari iaste la ţinutul Vasluiolui pre apa Bârladului, cu vatră de sat şi den cânpu şi den ţarin şi den pădure, cu locuri de prisăci şi cu pomeţi, şi cu vaduri de moari într'apa Bârladului. Şi den tot locul, şi venitul, cât s'ar alege pe această giomătaate de sat den Hultureşti, şi cu vecini. Vândut-am dumisali lui Iordache Ruset marile visternic derept (loc liber) lei bătuţi bani gata. Şi ne-u făcut dumnealui plat deplin întru mânuli noastre, ca să-i hie dumi-sali dreptă ocin şi moşie, cu vecini cu tot în veci. Şi giopânesei dumi-sali şi cuconilor şi nepoţilor, şi strânepoţilor şi a toat sămenţii dumisali. Cari această giomătate de sat şi cu vecini au fost dreaptă ocin şi moşie a răposatului Ursache, ce-au fostu visternic mari. Şi fiindu-ni Ursache dator noaă cu 3100 lei şi după moarte dumi-sale ne avându noi de unde lua am eşit înainte Devanului Mării sali Domnului nostru Noi Costandin voevod şi a tot sfatului Mării sali de ne-am părât de faţi cu dumneaei Alexandra Ursăchioae. Şi dovedind-o noi pre dumnea-ei cu giodeţi dreptu şi cu zapis ce-am avut de la Ursache visternicul datu-o-au Devanul pe dumnea-ei Alexandra Ursachioae rămas ca-s ne plătească toţi bani deplin care mai sus scriu. Şi dumnea-ei neavându cu ce plăti datu-ne-u moşii de a lui Ursache vist de s'au plătit aceşti bani. Şi ne-u dat şi această giom(ă)tate de sat din Hultureşti cu vecini pe cum mai sus scrie, în preţul banilor. Dece dumnea-lui Solomon Costachi ceau fostu vătav de aprozi fiind dumnealui gineri lui Ursache vist

ne-u făcut zapiscuți pe cum să ne triimiți o sută și șeptezăci și cinci de lei bătuți din patru zăli a lui Febrari, păn în patru săptămăni. Iar nefiindu banii la zi pe cumu-i scrie zapisul. să fim noi volnici a vende această ocin cu vecinii ori cuiș am găs. Deci dumnealui Solomon banii la zi n-au triimis și că noi peste zi, l-am mai așteptat o săptămăn, și banii tot n-au mai triimis. Deci eu văzindu că nu ne mai triimite banii și scăpăndu-s de zi am eșit înainte Marii sali lui Vod cu zapisul dumi-sali și am făcut jalbă. Și Măriia sa m-au giodecat și mi-au făcut cinstit carte Marii sali ca-s fim volnici a vende cui ș-am găs. Dece dumnelui visternicul mai avăndu moșie acolo, cumpărat-au și această giomtate de sat din Hulturești cu vecinii, pe cum mai sus scrie. Și dumnealui încă ne-u făcut plat deplin. Și i-am dat dumi-sali și zapisăli cele vechi aciștii ocine cu vecinii. Și zapisul cari ne-u făcut Solmon și carte Mării sali lui Vod. Ce de vănzari și acesta zapis l'am făcut de nainte dumilor sali boerilor celor mari și a mici și a oameni buni cari mai gios vor iscăli. Și eu pentru credința mi-am pus pecete, și cuconii mei au iscălit. Și de pe zapisul nostru să aibă dumnelui a-și faci și dres domnescu. Și eu Neculai Cerchez diiacul de cămar am scris zapisul

U Ias lt 7199 Mart 13

† Safta (pecete mică neagră) fata Rustii

† Enache sin Rustoe Dumitrașco sin Rustoe

Ștefan Cerchez vel com

Lupul Costachie hatm

(?) vel post

Vasilie Catargi vel vorn

(?) vel sulger

Costantin vel păh.

XXXV

Iași 7199 Iunie 15 — 1691.

Gheorghe cu femeia și alții din familia sa vând o parte din jumatatea satului Băloșești, lui Alexandru postelnicul cel mare drept 70 lei bătuți. Dumitrașcu Cuza clucerul cel mare, care ținea cealaltă parte a jumătății, o vinde și el aceluia și postelnic mare.

† Adecă eu Gheorghe ficiorul lui Ionașco căpitanul și cu fe-

meia mea cu Ştefănia şi cu fiol nostru, cu Ifrim şi cu cumnatu meu Apostol Răciol ce ţine pre soru mea Ioana şi cu ficiorii noştrii toţi nepoţii Antonicăi featei Irimiei Băisanul Uricariul, de sat de Negreşti, scriem şi mărturisim cu acestu adevărat zapis al nostru, cum noi de bun voia noastră, de nime nesiliţi nici nevoiţi avându noi a noastră dreaptă ocină şi moşie giomătate de sat de Băloşeşti ce easte la ţinutul Vasluiolui, pe apa Stafnicului, fost am vândut noi mai înainte o parte dintr'acea giomătate de sat, dumisale lui Dumitraşco Cuzei clucear cel mare. Iar câtă parte ne-au fost rămas nevândută dintr'acea giumătate de sat ne-am învoit noi cu toţii, de bună voia noastră, şi o am vândut dumisale lui Alexandru postelnicu cel mare drept şaptăzăci lei bătuţi bani gata, făcându-ni dumnealui plată deplin intru mânuli noastre. Şi dumnealui Cuza clucear încă s'au sculat ş-au vândut şi domnia lui câtă parte cumpăras de la noi, dintr'aeea giomătate de sat de Băloşeşti. Iar dumisale postelnicului carea s'au făcut cumpărătura dumisale lui Alexandru postelnicu deplin acea giomătate de sat partea moşieî noastre Antonicăi ce i-s vine la Împărţare dintr'acel sat din Băloşeşti din vatra satului şi cu cămpul şi cu ţarini şi cu fânaţă, şi cu pădure cu locuri de prisăci, şi cu vad de moară în stavnic şi din tot locul cu tot vinitul. Deci ca s fie dumisale dreaptă ocină şi moşie în veaci şi cucunilor dumisale şi nepoţilor, iar altul nime să n'aibă a-s amesteca. Şi aceasta vânzare şi zapis s'au făcut dinaintea dumiilorsale boiarilor celor mari şi a mai mici cari mai gios toţi s'au iscălit. Şi pentru mai mare credinţa şi noi ne-am pus iscăliturile şi peceţile să hie de credinţă. Şi eu Vasili Neagul Uricar am scrisu zapisul. Şi ca-s aibă dumnealui postealnicu a-şi face şi dres domnesc pe acest adevărat zapis.

U Ias Lt. 7199
Ioni 15

Ghiorghie, Ştefanie, Ifrim, az Apostu
Răciul Căp, Iona, Soltana, Ştefan vel
Comis, Lupul Costachi, Vasâli Fărâmă.
(şi alte 12 iscălituri indescifrabile).

XXXVI.

Iaşi 7199 Dec. 14—1691.

Apostol Răciul şi cu femea sa, stranepoţi lui Băisan Uricariul, vând ocina şi moşia lor din Băloşeşti jupânului Alexandru marele postelnic drept 70 de lei bătuţi.

† Adecă noi Apostol Răciul ginerele lui Ionaşco căpitanul dela Negreşti şi cu femea mea Ioana fata lui Ionaşco căpitanul, nepoata Antonicăi, strănepoata lui Baisan Uricariul şi cu fiul nostru cu Gligorie, scriem şi mărturisim cu acest adevărat zapis al nostru, cum noi de nimeni siliţi nici asupriţi ci de a noastră bună voie, am vândut a noastră dreaptă ocină şi moşie din sat din Băloseşti ce iaste în ţinutul Vasluiului pre părăul Stafnicului, din tot satu a cincea parte un bătrân deplin, cu vatră de saat şi cu vad de moară în Stafnic şi cu locuri de făneaţe în vladnici, şi din câmpu iarăşi cu locuri de ţarină şi cu făneaţe şi cu locuri de hăleştaie, şi din pădure cu locuri de prisăci, şi cu totu vinitul din totul locul cât să va alege partea noastră din tot hotarul a cincea parte un bătrân deplin din saat din Băloseşti, care ne iaste nouă dreaptă ocină şi moşie depe stămoşul nostru Băesan Uricariul.

Aceasta toată parte o am vântut noi dumisale giupânului Alexandru postelnicul cel mare drept şapte zăci lei bătuţi. Şi au făcut dumnealui plata deplin întru mănule noastre. Deci ca să-i fie dumisale şi cuconilor dumisale moşie neclătită în veaci, şi depe acest zapis al nostru să aibă dumnealui a şi face şi direase întărituri domneşti, pentru căci noi când am scos la vânzare această parte de moşie a noastră întâi am întrebat pe toţi fraţii şi răzăşii noştri.

Şi din ruda noastră nimeni nu s-au apucat să ne dea bani, iar dumnealui postelnicul ne-au plătit de plin cu bani gata.

Şi acest zapis şi tocmeală s'au făcut de înaintea domniilor sale boiarilor celor mari cari mai gios au iscălit. Şi noi pentru mai mari credinţa ne-am pus peceţile. Şi eu Dumitraşco Uricariul am scris zăpisul să-s ştie.

Apostol Răciul — U Ias. et
Iona, Gligorie — 7199 dec. 14

XXXVII.

Vaslui 7199=1691.

Dumitraşcu Cuzea cluceriolul cel mare vinde ocina sa din Băloşeni lui Alexandru postelnicul cel mare drept 70 de lei batuţi.

† Zaesim eu Dumitraşcu Cuzea cluceriol cel mare scriu şi mărturisesc cu acest adevărat zapis al mieu cum eu de nime silit nici asuprit ce de a mea bună voe am vândut a mea diriapta ocină şi cumpărătură a cincea parte din tot satul din Balasăni ce iaste în ţinutul Vasloiolui pe apa Stavnicului care parte îm iaste şi mie de cumpărătură de la Gherghie ficiorul lui Ionasco căpitanul de Negreşti şi de la femeaea sa Ştefănica şi de la fiiol lor Ifrim. Această toată part o am vândut dumi-sale lui Alexandru postelnicul cel mare drept şapte zăci lei bătuţi cu vatră de saat cu vad de moar în Stavnic şi cu locuri de hăleştăe, cu fănaţe în vlabnici şi cu fănaţe la cămpu, şi cu ţarină şi cu locuri de prisăci şi locul cu tot venitul a cincea parte din tot satul din Băloseşti. Şi făcându mie dumnea-lui plată deplin cu bani gata pentru aceae să fie dumi-sale direaptă cumpărătură ocină şi moşie şi cuconilor dumi-sale şi nepoţilor şi strănepoţilor şi a toată semineţice ce se va aleage dintru dumnealui şi dupe acest zapis al mieu să aibă dumnea-lui a şi face şi direase domneşti, de întărituri. Şi această tocmeală şi deplin plată s'au făcut de naintea duumilor sale boiarilor celor mari carii mai gios au iscălit. Şi eu pentru mai mare credinţa singur am iscalit. Şi eu Dumitraşco uricariol am scris zapisul. Să-s ştie.

Az Dumitraşco Cuz vel clucerul U Vasl. lt. 7199

XXXVIII

7201 = 1693.

Ion Navrăpascu săn Savin Şoimario cu soţia sa vând a şasa parte din satul Galbini, din ţinutul Neamţului, lui Roată şi lui Iorache Boldescu drept 35 lei.

Adică eu Ioan Navrăpascul săn Savin Şoimario scriu şi marturisăscu, cu estu adevărat zapis al meu, de nime salit nice asuprit, ci de a mea bună voi m'am învoit cu soţul meu Catrina, ş-am vândut a mea dreaptă ocină şi moşie a şăsă parte din sat

din Galbini, ci sănt în ţinut Neamţului, care moşii au fost dat zăstri tătine-meu Cerăce Arapul Aozrei (?) spăt. Şi tatâ-meu le-au dat mie. Deci eu am vândut lui (lipsă) Roată, şi lui Iordache Boldescu ace o a şăsă parti den sat din Galbini cu vad de moară, şi cu heleşteu şi cu tot venetul. Şi o am vândut drept treizace şi cince de lei. Şi ne-au făcut plată deplin. Şi eu le-am dat şi ispisocul cel vechio, deci ca să li fie lor dreapta ocină şi moşie lor şi femeilor lor, şi feciorilor lor, şi a toată săminţiea lor. Şi pentru credinţa am şi iscălit ca să-i fii de credinţă. Şi cându am facut aceasta 7201 Tocmală s-au prilejit Ioan Navră pascul, d-lui Neculae Basţă marile medeln. şi d-lui Ştefan Ciocârlei post. Ioan Tăbărţă şi Ostram (?) din Şărbeşte şi Ioan Puio şi alte iscăliture care nu s-au putut dezlega.

Intocmai cu cel adevărat orighinal este
Alexandru Stamate gramatic.

Acesti copii ce s-au scos de pi scrisorile ci au înfaţeşet Costachi Rueti fiul Dumnealui Roeti ot Galbeni pe cerire svintii sali părintelui Gavriil egumenul di la mănăstire Hangul am incredinţat.

Dimitrie Bogdan vel vorn. 826 Oct 7
în sat Bahna

XXXIX

Iasi 7204 Mai 1 = 1696

Ştefan fost comis mare şi cu jupăneasa sa Acsiţa dăruesc ocina şi moşia lor din Perişeni, Covurlui, finei lor Catrina cucoana hatmanului Lupu Bogdan. Martori au fost Vasile Costache marele vornic de ţara de jos, Mitre Apostol mare vornic de ţara de sus, Iordache Ruset mare vister, M»nolache Ruset mare postelnic şi alţi boeri.

† Adică eu Ştefan, ce-am fostu Comis mare şi cu giupâneasa me Acsiţa scriem şi mărturisim cu acestii adevărat zapis al nostru, precum noi di nime siliţi, nici asupriţi, ci di a noastră bun voe, am dat şi am dăruit a noastră driaptă ocini şi moşie din satu din Perişeni di la ţinutul Covurluiolui pe vale Sohuliolu toat parte noastră câtâ avem în vatra satului, şi în ţarini.

Această parte din ocini am dăruit fiinii noastre Catrinii cucoana dumisale Lupului Bogdan hatmanului, şi a dumisale Lupi hâtmănesei ca să-i fie fiinii noastre Catrinii dăruit în veci.

Şi împreună cu acestu zapis, ce am făcut noi di danii dat am şi diresile cele vechi ce am avut pre acea moşie.

Şi cându am făcut acest zapis, fosta dumnealui Vasilic Costache marile vornic di ţara di jos şi dumnealui Mitre Apostol marile vornic di ţara di sus şi D-lui Iordache Ruset marile visternic, şi d-lui Manolache Ruset marile postelnic şi d-lor alţi boeri cari sânt iscăliţi mai jos. Pentru mai mare credinţă ne-am pus şi noi peceţile. Şi de pre acestu sapis şi alte direse ce-am dat noi la mă(na) dumisale Hatmanului să aibă a-şi face şi direse domneşti.

U Ias lt. 7204 Mai 1

Ştefan (pecete mică neagră aplicată) biv vel comis, Acsiţa (pecete mică neagră) comisoaia. Vasilie Costache vel vornic, Mitre Apostol vel vornic, Iordache Ruset vel visternic Manolache Ruset vel postelnic.

Gh. Apostol vel spatar
Crupenschi ve

XL

Iasi 7205 Ian. 25 = 1697.

Gligorie din Vultureşti vinde ocina şi moşia sa, care face 136 de pământuri şi pământul de 20 de paşi, marelui visternic Iordachi Ruset drept 80 de lei bătuţi.

† Adică eu Gligori ficiorul lui Vasili nepotul lui Costachi de Hultureşti, scriu şi mărturisăscu, cu acestu adevăratu zapis al meu, pe cum să-s ştie că eu de nime sălit nici asuprit ce de a mea bună voe am vândut a me dreptă ocină şi moşie, a patra parte de sat dnn Hultureşti, din parte de sus, care faci pe această a patra parte de sat o sută şi trei zăci şi şas de pământuri şi pământul de doazăci de paşi care iaste la ţinutul Vasluiolui, pre apa Bărladului. Care aceasta ocin îmi iaste de la unchio-mieu Costachi şi de la tată-mieu Vasili Roman. Această ocin o am vândut dumi-sali lui Iordachi Ruset marili vistirnic derept opt zăci lii bătuţi bani gata. Şi mi-au făcut dum-

nea-lui plat deplin întru mănuli noastre, ca să-i hie de la mini dumi-sali dreptă ocin şi moşie, în veci şi giopăneşii dumi-sali şi cuconilor şi nipoţilor şi a toată săminţii dumi-sali căt s'ar alege pe această giumătate de sat pe ace 136 de pământuri din vatra satului şi din cămpu şi din ţarini şi din păduri cu lo(cu)ri de prisăci şi din vlavnici cu făneaţi, şi cu vadu de moar într'apa Bărladului şi din tot locul şi venitul. Şi am dat dumi-sali şi uricul cel bătrăn de la răposatul Pătru Vod şi alti ispisoaci acestui sat ca să-ş facă dumnea-lui şi dres domnescu de pe zapisul mieu. Şi acestui zapis l-am făcut denaintea dumnia-lor sali boearilor celor mari ş-a oameni buni carii mai gios s-or iscali. Şi eu pentru credinţa mai gios am pus degetul. Şi eu Niculai Cerchez diacul de cămar am scris

U Ias lt 7205 Ghen 25

† Gligori snă Vasili Roman
Bals vel medeln.

Crupenschi

XLI.

Ias 7208 Ian 29—1700.

Apostol Cioporaschi şi cu ai săi vinde lui Iordache Ruset 36 de pământuri din sat din Comăneşti, pământul căte un zlot bătut.

† Adecă eu Apostol Cioporaschei şi cu sorumea Sanda şi cu fratele nostru Crăcian Chihaia, şi cu cumnatul nostru Gligoraşco Călugărul toţi ficiorii lui Ionaşco Ciatoraschi din sat din Comăneşti scriem şi mărturisim cu acestu adevărat zapis al nostru la mâna dumisale lui Iordache Rusit, biv vistirnic precum noi de nime săliţi nici asupriţi, ci de a noastră bun voe, am vândut a noastră drept ocin şi moşie dumisale vistirnicului triizăci şi şas di pământuri din sat din Comăneşti, cn sint la ţinutul Vasluiului pe apa Răblicii, pământul căte un zlot bătut. Şi pământul să hie di lat de doauă zăci di paşi, care alături cu hotarul Drulii pe din gios, cu vaad di moară într'apa Răblicii, şi cu ţarini şi cu fâneaţă, şi cu locul di prisăci, şi cu tot locul şi venitul pe cât s'ar alige pe aciste 36 di pământuri. Şi n-eu făcut dumnealui plata diplin într'u mânuli noastre că să-i fie di la noi dumisale dreptă

ocin şi moşie şi giupănesei dumisale şi cuconilor nipoţilor. Şi la cist zapis s'au prilejuit boiari di curti i cari mai gios s'au iscălit. Şi noi pintru cridinţa mai gios ne-am pus degitile ca-s hie di credinţă.

U Ias lt 7208 Ghin. 29.

+ Apostol, + Sanda, + Crăcion, + Gligoraş Călugăr. + Panaiete părcălab, + Vas Răciol, + Cosma martur, + Az Vasili, Palade biv post, Az Ilie vel sluger, Ştefan Cerchez vel comis

XLII

Iasi 7208 Mai 29 = 1700.

Iftimie vinde marelui visternic Iordache Rnset ocina şi moşia sa, nouă pământuri, dela Comăneşti, ţinutul Vasluiului.

† Adică eu Iftemie ficiorul a Ftimii, nepotul lui Crăcion Chihai, scriu şi mărturisescu cu acesta adevărat zapis al meu la cinstit mâna dumisale Iordachi Rusăt marele visternic precum eu de nimea silit nici asuprit ce de a mea bună voe, am vândut a mea dreaptă ocin şi moşie ; nouă pământuri ce mi s'au vinit partea mea din patru zăci şi cinci de pământuri de la Comăneşti ce sint în ţinutul Vasluiului pe apa Răbrici, pământuri câte (lipsă). Şi pământul să hie de latu de două zeci de paşi, care această moşie este alături cu hotaru dru(mu)lui pi din gios, care au hotărâto Răciol căpitanul. Această parte de loc o am vândut dumisale cu tot vinitul ce s'a vini pi acelea nouă pământuri ce mai sus scriu, ca să hie dumisale dreaptă ocină şi moşie şi giopănesei dumisale şi cuconilor dumilor sale şi nepoţilor în veci neclătit. Şi la aceasta tocmală a noastră s'au prilejit boeri mari şi mici cari mai jos s'au iscălit. Şi eu încă mai jos mi-am pus degitul ca s hie de bună credinţă.

U Ias let 7208
mai 29

Iftimie, [vel stolnic ?] [?] Panait părcălab martur.

XLIII

1701 Martie 14.

Hotărnicia moşiei Ţoliciului propritatea mănăstiri Topoliţa, ţinutul Neamţului.

Facem ştire cu aceasta mărturie a noastră din porunca dum-sale ispravnici de ţinutul Neamţului dum-lui spăt Sandul Sturza i dum-lui ban Ştefan Catargiu jeluind maica starița Elisabeta din Topolițe d-lor asupra lui Nicolae Mancăş, că i-ar fi luat o bucată de moşie din Ţolici. Şi fiind noi orânduiţi de d-lor ca să mergem în numita moşie şi mergând noi acolo, am chiemat şi pe Mancaş, şi Ştefan Frunze din Dobreni ce au fost orânduţi de d-lor isp denspre partea lui Mancăş, şi denspre partea maicăi stareţii s-au întâmplat preotul Ştefan din Topolițe i preotul Costantin de acolo, şi Ioan Topoliceanul de acolo, şi Grigoraş Pălinas de acolo, şi Dumiştraşcul Cucul de acolo, şi Simion Ţoliscul de acolo i dieaconul Costantin de acolo. Şi mergând noi din preună cu toţii, i-am întrebat,ca să-ş scoaţe scrisori cine ce va avea. Şi întrebând pe Mancăş pentru scrisori, au răspuns că el n'are nici o scrisoare, numai au răspuns cum că are hotarnica şă-i la vladica din Spiridon. Şi întrebând şi pe starița au scos un ispisoc de la Ilieş Alexandru Voevod : de la velet 7176 Iul 21. Şi scoţind maica şi carte de blăstăm de la părintele mitropolitul asupra cui vor şi nu vor mărturisi întru adevăr. Şi s'au cetit întăi cartea cee de blăstem.

Şi cetind ispisocul maicelor, deci am purces cu ţoţii, şi am mers la capul hotarului de unde să înceapă din Poeana Creţoaie pe prihodeşte Toliciolui drept la deal din bour în bour până în Movila Cireşului. Şi s-au găsit 8 bouri până în movilă, care se desparte moşiea Secului şi cu a maicelor. Şi de acolo am purces drept la vale pe Piciorul lui Ciolpan zare dealului, şi prin obârşie Văii Cereşului şi s-au găsit dou bouri. Şi de acolo pe piciorul lui Ciolpan până la o movilă ; şi s'au găsit un bour în movilă : tot zare dealului. Şi de acolo am purces tot la vale până în lumina poenii, şi am mai găsit 2 bouri. Şi de acolo am mers în ponoroturile la Stan Bărleştii de pe arătare oamenilor. Şi de acolo am purces la deal pe Piciorul plopului şi am mai găst un

bour. Şi de la bour am mers la deal până în vârful Piciorului şi am găsit o cruce care o arată şi ispisoc. Şi de acolo ne-am scoborât drept la obârşie Brădăţelului. şi am mai găsit 2 bouri ce tae tot zare dealului înprejur; de aice n-au vrut Mancăş să mai margă, zicând că n'are trebuinţă. Deci ne-am întors înapoi după zisa lui: zicând că el ştie alt picior a lui Ciolpan, la care întorcându-ne iarăş la ceale doao bouri ce sânt între movile şi între ponărătur care se loveşte moşie Gligoile şi cu moşie maicelor în capete în zare dealului. Şi el de acole trece piste zare dealului, şi apucă un picior. Şi zice că-i piciorul lui Ciolpan şi să coboare în mijlocul moşiei prin codru ce trece alăturea cu poeana Slatenei. Şi viind noi pe picior pân la un loc am găsit un bour mare nu de o potrivă cu cealalţi. Şi am întrebat pe Mancăş mai sint bouri, ş-au zis că mai are ş-am mers până la sfârşitul piciorului şi n'am mai găsit bouri. Şi zicând că iaste şi movilă şi n'am găsit movilă nu mai sfârşitul pen piciorului. Şi am găsit intru un copacu un bour strein iar nu in capul celorlalte. Şi am mai găsit şi alte duao bouri într'alt copacu tot alături dar nu bouri lucruri străine. Şi s'au găsit un bour nou tot acolo care l-au luat stareţa cu aschii cu tot. Şi stând noi acolo am zis ca să ne mai arăte şi alte semne. Şi au zis că de acolo trece peste părău ce să sloboade din ponorăturile Slatinei, şi iar să întoarce pe un picior la dial numindu-l că iaste Piciorul Plopului, la care nime n'au mărturisit că să chiamă Piciorul Plopului, fără de cât Mancăş încujurând acea poeana a Slatinii pe departe în jos şi zicând că are o cruce într'un stejar în vârful piciorului dinspre obârşie Brădăţălului. Şi ducându-ne acolo n'am găsit nici o cruce. Şi noi umblând după cum scrie hrisovul din semne în semne, şi din bour în bour pe unde au zis el, noi n'am găsit şi noi cunoscând că arătarile sunt reale, iar după hrisovul maicilor am găsit toate semnele bune după cum ne au arătat şi oameni, şi noi am dat aceasta mărturie la mâna maicilor. Şi rămîne la bună înţelepciune Dv.

Grigoraş Zacun

(Incă două iscălituri). 1701 Mart. 14.

XLIV

Iaşi 7209 Sept 10 = 1701.

Andronache Oţăl, Ion Stegarul, Chiriac şi Chirila vând marelui visternic Iordachi Ruset nouă pământuri şi jumătate din silistea dela Comăneşti.

† Adecă noi Andronachi Oţăl şi Ion Stăgarul şi Chiriac şi Chirila scrim şi mărturisim cu acestu adevărat zapis al nostru la cinstit mâna dumisali lui Iordachi Rusăt marile visternic precum noi de nime siliţi nici asupriţi ce de a noastră bun voe ne-am învoit cu toţi fraţii noştrii, mai rămăind partea noastră de moşie nevândut la sălşti la Comnişti ce iaste la ţinutul Vasluiului pre lângă o moşie a dumisale Hulturești noao pământuri şi jumătate la acea sălisti Comăneşti. O am vândut şi noi dumisale pământul cum şi ni-au făcut dumnealui plat deplin. Deci ca să-i fie dumisale direapta ocine şi moşie în veci şi giupânesei dumisale cuconilor, nipoţilor, strănipoţilor dumilor sale în veci, şi ca să-i aibă aş face dumnealui şi dres domnescu pe zapisul nostru. Şi acestu zapis s'au făcut dinainte domnilor sale boerilor celor mari şi mai mici cari mai jos au iscălit. Şi noi pentru credinţa ne-am pus degitele ca să s crează.

U Ias, l. t. 7209
Sept 10

† Andronache Oţăţ, † Ion Stăgarul † Chiriţă † Chirilă.
Şi iscălitura unui vel-logofăt
Alta cu totul indescifrabilă.

XLV.

7210 Dec. 12 = 1702.

Vasile şi cu soţia sa vinde jupânului Dima un pogon de vie „întreg făcătoare" şi un loc sterp, la Nicoreştii de jos, drept 25 lei.

† Adecă ieu Vasilie a Neagăi, ginerile lui Dănili, şi cu femeaia mea Chiriana şi coconi mei scriem şi mărturisim cu acest adevărat zapis al nostru la mâna dumisale gipânului Dimii şi a giupânesăi dumisale Marie şi a fiilor dumisale şi a nepoţilor şi a strănipoţilor, precum am vândut dumisale un pogon de vie întreag făcătoare şi o giumătate loc sterpu drept 25 lei, care iaste

alăturea cu viile dumisale, care ş'au şi alţi megiaşi. Şi această parte de moşie carea au vândut dumisale iaste la Nicoreşti de gios. Şi la tocmala noastră au fost: Priutul Ursu de Nicoreştii de gios, şi Priutul Ioan Brăescu de Podeani, şi Todirin ot Nicoreşti, şi Păduri ficiorul lui Dămian di acolo, şi Rusul ot Olipoteşti, şi Ioan Mătăsarul ot Bârlad, şi Vasilie ficiorul Pascului ot tam şi Lupul Vântul ot tam cari mai sus ce sintu scrişi, iar mai gios pentru mari credinţă unii să vor iscăli iar alţi i-şi vor puni peceţile în loc de iscălituri ca să-s crează.

lt 7210 Dechemb. 12.

Az Vasilie precum ieu Priutul Ioan din Bârlad am scris zapisul.

XLVI.

7211 Aprilie 4 1703.

Vasile Buhăescu măsură pământul lui Chiriac Burnar, la Comăneşti, după dorinţa vistierului Ruset. Pământul de 20 de paşi şi pasul de 6 palme.

Cinstit dumneta giupâne visternice să fii dumneta san[ă]tos. Alta e[s]tă că au venit Chiriec Burnar cu cinstit răvaşul dumtali la noi să mergem la Comăneşti, să măsurăm căte pământuri s-or afla. Dici am mărsu şi am măsurat şi am aflat 48 de pământuri a lui Chiriec din parte Drulii. Şi s-au aflatu şi 3 delniţe de lăn şi pământul de 20 de paşi şi pasul de 6 palme. Dici dumn[e]ta îi face plata pe cum îi socoti, dumn[e]ta sănătos.

lt. 7211 Apr. 4.

† Az Vasilie Buhăesc

A dumital slug

Vasil Buhăescul

Şi s-au tămplat la măsurat David Tuiangiu şi Postolachi Ciojdi.

XLVII.

Iaşi 7211 Aprilie 25 1703.

Toader şi cu fratele său Chiriac vând pământul lor din Comăneşti, Vaslui, lui Iordache Ruset drept 25 lei bătuţi. Martur Ion Paladi vel clucer.

† Adecă eu, Toader şi cu fratemieu Chiriac ficiorii lui Ionaşcu Burnar nepoţii Drumii, din sat din Comăneşti, scriem şi

mărturisim cu acestu adevărat zapis al nostru, precum să-s ştie că noi de nime săliţi nici asupriţi ce de a noastră bun voie, am vândut a noastră driptă ocin şi moşie, den sat den Comăneşti, ce-i la ţinutul Vasloiolui, pe apa Răbricii, unde de în Bârlad, patruzăci şi optu de pământuri şi trei delniţi, din parte de sus. Şi pământul de douăzăci de paşi. Care această moşie iaste aleasă şi hotărâtă despre Răzăşii noştri, cu vad de moar într-apa Bârladului, şi cu loc de sălăşte şi cu fânăţi. Şi cu alt vad de moar într-apa Răbricii din parte de sus. Aceasta moşie o am vândut noi dumisale lui Iordache Ruset ce au fost visternic mare, dereptu 25 lei bătuţi. Şi n-eu făcut dumnealui plat deplin întru mânule noastre, ca să-i fie dela noi dumisale driptă ocin şi moşie, şi geopănesi dumisale, şi coconilor şi nepoţilor şi strănepoţilor. Şi acesta zapis l-am făcut denainte dumiilor sale boearilor celor mari şi a mici carii mai jos s'au iscălit. Şi noi pentru credinţa mai geos ne-m pus degetele ca să-s crează. Şi după zapisul nostru să-şi facă dumnealui şi dres domnescu. Şi eu Neculai Cerchez diacul de cămar am scris zapisul cu voie lor.

U Ias. lt. 7211.
Apr. 25

† Toader Burnar
† Chiriac Burnar

Insă pentru virii noştri ficiorii lui Vasili nepoţii Drumii să n-aibă treabă la ceastă vânzare căci noi le-am dat partea noastră din Boţişti pentru a să-s stâmpere.

Ion Paladi vel clucer
martur.

XLVIII.

Iaşi 7211 Iunie 5=1703.

Pătraşcu vinde şapte pământuri dela Comăneşti marelui vornic „dolni zemli" Iordache Ruset.

† Adică eu Pătraşco ficiorul lui Dumitru Spini scriem şi mărturisim cu acest adevărat zapis al mieu la cinstit mâna dumisale lui Iordachi Ruset marele vornic dolni zemli cum eu denim sălit nici asuprit ce de a me bun voie am vândut dumisale

şepte pământuri şi pământul căte douăzăci de paşi la Sălişti la Comneaşti pe apa Răbrici ce să-npreună cu Hulturişti ce iaste la ţinutul Vasluiolui cari iaste dreapt ocină şi moşii a noastră, din cânpu din fâneţi cu tot vinitul ce s-ar aleage pe aceste şepte pământuri. Şi dumnealui ne-au făcut plat deplin în mâna noastră. Deaci să-i hii dreaptă ocin şi moşie dumisale în veci neclătit giupâneasi dumisale, cuconilor dumisale, nepoţilor, strănepoţilor dumisale. Şi pe zapisul nostru să-şi facă dumnului şi dris domnescu. Şi pentru credinţa mi-am pus degitul. Şi eu Vasilii Coşscul am scris zapisul să-s ştie.

U Ias lt. 7211 Ioni 5.

† Pătraşco snă Spini
† Crăciun Chihaia

XLIX.

Iaşi 7212 Ianuarie 29 — 1704.

Misail arhiepiscop şi mitropolit Sucevski, Lavrentie episcop al Romanului, Antonie Jora vel logofăt, Lupul Bogdan vel vornic, Lupul Costache hatman şi părcălab de Suceava şi mulţi alţi boeri judecă pricina dintre „fratele nostru" Iordachi Ruset vornicul cel mare de ţara de jos şi mulţi ţărani din Vultureşti pentru „vecinie". Satul fusese mai intăi a lui Gheorghe Hatmanul, care-l dăduse de zestre ginerilelui său Alexandru, ficior lui Antonie Vodă Ruset.

† Să ubomi Misail arhiepiscop i mitropolit Sucevschi, i Lavrentie episcop Romanschi i Antiohie Jora vel logof, i Lupul Bogdan vel vornic vişnei zemli, î Lupul Costachi hatman, i părcălab Sucevschi, i Manolachi Ruset vel postelnic, Ilie Enache vel spătar, i Savin vel ban, Dumitrie Mavrodi vel păharnic, Ion Păladie vel vistiarnic, Dumitraşca Racoviţ vel comis, Ion Balş vel stolnic, Ştefan Silion vel medelnicear, Ion Sturză sărdariol, Darie Donici vel Clucear, Neculai vel sulgear, Gligorie Jora vel jidnicear, Ionaşco Iscescul vel şetrar, Dumitrache vel armaş, Costandin aga, Costandin treti logof, i Ştefan Pilat, i Gheorghiaş vornici de gloată: facem ştire cu această adevărată mărturie a noastră pentrn pâra ce-au avut de faţ înaintea Măriei Sali Domnului nostru noi Mihai Racoviţ Voevoda dumnealui frateli nostru Iordachi Ruset vornicul cel mari de ţara de gios cu Toader Tu-

toranul şi Necula, şi Chirila, şi Stratul fraţi lui Toader şi Ion ficior Stratului, şi Irimia Androni, şi Ştefan şi Ilie fraţi Irimiei şi Arsânie Arţanul, şi Gligorie frateli lui Arsânie, şi Hulpe cel Bătrân, şi Stratul şi Dămiian şi Gligoraş, şi Postolache, şi Neculai ficior lui Hulpe, şi Stahie cu ficiorii lui, şi Vasilie Calistru, şi Costantin Sin Pistriu, şi Ion frateli lui Costantin Sin Pistriu, şi Ştefan ficior lui Pistriu, şi Stratul, şi Lizor Râşcov şi Mierăuţ ficior Drumei Călugărul şi Maxin ficior lui Ştefan Budeaci şi Toader ficior lui Drăgoiou, şi Sandul ficior lui Vasili Petrie, şi Stratul Icul ficior Galei Cojocar şi cu alţi oameni vecini din satu din Hultureşti de la ţinutul Vasluiului. Zicând dumnealui Iordachi vornicul cum sînt acei oameni drepţi vecini dintr'acel sat din Hultureşti, din părinţii lor, care acel sat Hultureşti au fost mai de nainte vreame a lui Gheorghe Hatmanul, ş-apoi s'au dat acel sat de zeastre gineri său lui Alexandru Beizadea ficiorul răposatului Antonie vod Ruset. Dela Alexandru Beizadea, l-au luat acel sat cu divan Ursachie ce au fost vistiarnic mare pentru nişte bani ce s'au aflat datorio pe urma vistiarnicului Ursachi, l'au ţinut acel sat dumnealui Solomon Costachi şetrariul, ginereli dumisale lui Ursachi vistiarnicului. Apoi aflându-s Ursache vistiarnicul cu multă datorie dator Alexandrei featei Rusti, şi nefiind cu altă cu ce să plăti de acea datorie s-au sculat giopăneasa lui Ursachi vistiarnicul şi cu fii dumisale şi ginerii şi-au stătut la pără la divan la răposatul Domnu Măria Sa Costantin Cantimir Vodă, şi cu divan s-au dat acel sat Hultureşti Alexandrei featei Rusti, şi ş-alte moşi de pre aiorili, pentru ace dreaptă datorie ce i-au fost dator Ursachi Vistiarnicul, cum au arătat dumnealui fratili nostru Iordachi Vornicul şi ispisoc, dela răposatul Costantin Cantemir Vod. Apoi Alexandra fata Rustei şi cu ficiorii ei Enache şi Dumitraşco s'au sculat ş-au vândut acel sat Hultureşti dumisale vornicului Iordache Ruset cu vecini şi cu tot venitul, precum şi ei i s'au fost dat de la divan, cu toţi vecini ce s'or afla dintr'acel sat precum iarăş arată dumnealui vornicul Iordache ispisoc de cumpărături şi de întărituri pre acel sat Hultureşti cu vecinii câţi s'or afla, iarăş dela acel răposat Domnu Costantin Vodă.

Şi stăpânind dumnealui vornicul Iordachi acel sat şi cu acei vecini de atuncea dela domnia Măriei Sale lui Costantin Vod

pân aproapi de mazâlia făiului Măriei Sale lui Antioh Vod la zeaci ani şi mai bine apoi sculându-s aceşti oameni, vrând să scape de vecinătaate zicând că nu-s vecini, dintr'acel sat din Hultureşti, şi nevrând să asculte de dumnealui vornicul Iordachi stătut-au de faţ la divanul Măriei Sale lui Vod. Deci luând Măria Sa Vodă seama, pre amăruntul împreună cu noi cu tot sfatul Măriei Sale, şi văzind Măria Sa ispisoace de la acel răposat Domnu Costantin Vod, scriind satu cu toţi vecinii şi cu tot venitul, şi încă mai arătând dumnealui vornicul Iordachi şi o mărturiei dela Vasili Buhăescul curtean de cămară, om bătrân şi de frunte, megeiaş de lângă acel sat Hultureşti, luând cu sufletul său, precum şi pre acei oameni, şi pi părinţii lor, şezători tot într'acel sat în Hultureşti cu casă, şi i-au stăpânit acei boiari toţi cari scriu mai sus că au ţinut acel sat în viaţa lor, păn-ce s-au dat satul Alexandrei featei Rustei, pentru aceia datorie a vistiarnicului Ursachi. Şi când să împrăştiau acei oameni dintr'acel sat trimitea acei boiari cu oameni domneşti de-i strângea iarăş în sat, şi-i stăpânea ca pe nişte vecini. Şi încă viind şi de faţă înaintea a tot divanul Măriei Sale şi alt om bătrân anum Stratul Burnar, mărturisi şi el cu sufletul lui tot într'acesta chip ca şi Vasile Buhăescul, cum c'au apucat pre aceşti oameni şi pre părinţii lor tot şezători cu cas într'acel sat în Hultureşti, şi ascultând de toţi de aceai boiari, cari stăpânea acel sat, şi lucrà boieresc ? Intrebat-au Măria Sa Vodă pre aceşti oameni scriind într'aceali ispisoaci satul cu vecini să arăte ei cin sint acei vecini alţi făr dânşi.

Ei au răspunsu cum ei prealţăi nu ştiu; ce ne arătând ei pre alţi vecini s'a adeverit cum tot ei sint vecini dintr'acel sat şi dumnealui vornicul Iordachi iarăşi stăpânindu-i atâta vremuri după ce au cumpărat satul dela Alexandra fata Rustei. Adeverind Măria Sa Vod cu bun dreptate împreună cu noi cu toţi că sint drepţi veacini din sat din Hultureşti i-a dat Măria Sa rămaş denaintea divanului ca să fie drepţi vecini, cu ficiori şi cu nepoţi, strănepoţi lor dumisali fratelui nostru Iordachi Ruset vornicul cel mari, şi cucunilor dumisale şi nepoţilor şi strănepoţilor în veaci ca să aibă a-i stăpâni cum i-au stăpânit şi alţi stăpâni

cari au ţinut acel sat mai înainte. Iar de s'ar mai scula ei cu pâr să zic că nu-s vecini dintr'acel sat la ce giodeci ar ieşi să nu li-s ţie în seamă ce-s aibă certari. Şi pentru mai mari credinţă cu toţi am iscălit.

U Ias lt. 7212
Ghenar 29 dni

† Misail Mitropolit Sucevschi, Lupul Costache Hatman, Manolachi Ruset [1])

Ilie vel spătar, Savin vel ban, Dumitrie vel pahar, Ion Paladi vel vist. Ion Balş vel stolnic, Dumitraşcu Racoviţ, Ştefan Silion vel medelnicear, Neculae vel sulger, Grigorie Jora vel jidnicear, Ionaşco Iscesco vel şetrar,

Costantin Treti logofăt, Az Ştefan vornic glotni

L.

Vităneşti 7214 Iulie 20—1706.

Lepădat, bolnav, vinde, în faţa preotului şi diaconului, o moşie a sa, din Vultureşti, Vornicului Iordachi Ruset.

† Adică eu Lepădat mărturisescu înaintea duhovnicului mieu preutului Ion dela Clipiceşti, şi înaintea diaconului Andronic, la slăbicionea mea şi la istov cându nu mai iaste nedeajde de viaţă pentru o moşie ce ieaste la ţinutul Vasluiolui la Hultureşti şi la Mâcreşti hiindu-i aminte dumisale lui Iordachie vornicului de acea moşie. Am socotit şi am meşteşugit întracesta chip.

I-am făcut dumisale zapis dă daaniea adică..... Saftii Catargioi Dumnezeu să o iarte ca-s nu încape alţi răzeaşi ce dumnealui vornicul Iordachi.

Iar dumnealui să mi-o plătească ce va face moşiia. Şi dintr-ace moşie ne-au dat dumnealui preţ de şapte lei, altă nu mi-au dat nimic, ce-s mi-o plătească dumnealui, în mânule ficiorilor mei. Şi ispisoacele acelor moşii le-am dat în mânuli dumisale vornicului Iordachi.

Aşa mărturisescu la boala mea, că nu le-am daat de tot daanie, ce aşa am sfătuit cum mărturisescu mai sus. Şi pentru

1) Iscălit greceşte.

mai bună şi mai mare credinţă am şi iscălit şi eu şi preuţii cari au auzit

† Lepădat S'au scris la Vităneşti
† Eu Ioan martur lt. 7214 Ioli 20.
† Eu diaconul Andronic martur,

LI.

7214. Oct 2 1706.

Stăvila şi cu femea sa Drăguţă vând ocina şi moşia lor dela Perişani Covurlui, jupânului Ilie Catargiu fost comis. Marturi au fost sulgerul Sandul Sturza, Mihalache Vutcanul dela Sascut şi Ion Vărgolici dregătorul de Perişani.

† Adecă eu Stăvilă şi cu fămeea mea Drăguţa ficiorul lui Teoder Cărneagă şi a Dochiei scriem şi mărturisim cu acesta adevărat zapis al meu de nimea silit nici asuprit ce de a noastră bună voe am vândut a noastrâ dreaptă ocină şi moşie ce am avut la sat la Perişeni in ţinutul Cohurluiolui, care această ocină şi moşie ne este noă de la părinţii mei ce scriem mai sus Toader şi Dochie. Şi am vândut-o dumi-sali giopânului lui Ilie Catargiu ce-au fost comis carea 6 (?) pământuri în fruntea carea fac patruzeci şi optu de pământuri în lungu. Aceasta dreaptă ocină şi moşie vândutu-am dumi-sali lui Ilie Catargiul precum mai sus răspundem dreptu doi spre zăci lei. Şi ne-u dat d-lui plata deplin pentru această ca să fie dumi-sali dreaptă ocină şi moşie în veci şi giupânesăi dumi-sali şi cuconilor dumi-sali. Şi cându am fâcut cu d-lui această tocmală tămplatu-s-au mulţi oameni buni şi bătrăni şi boeri anume dnlui Sandul Sturză ce au fost sulger şi Mihalachi Vutcanul ot Sascut şi Ion Vârgolici dregătoriol de Perişeni şi alţi mulţi carii mai gios sintu iscaliţi. Şi pentru mai marea credinţa pusu-ne-am şi deagetul ca-s fie mari credinţă.

lt 7214 Oct. 2

Eu Stăvilă snă lui Toader Ciarneagă cu fameea mea Drăguţa.
Az Sandul Sturza † Mihalachii
Ion Vărgolici martur
Şi eu Gligoraş Arbuz am scris zapisul cu rugăminte.

LII.

7215 Decembrie 6—1707.

Grigoriţă vinde „ocina şi moşia" sa dela Perişeni, Covurlui, jupânului Ilie Catargiu fost comis mare. Intinderea es e de .3 pământuri în frunte pământul de 20 de stânjeni, cari faci un pământ in frunte opt pământuri pe lung".

† Adică eu Grigoriţă, feciorul Neagului şi cu fămeia mea Costanda fata lui Ioanaşcu Cioricio scriem şi mărturisim şi cu ficiorii mei anume : Agapie şi Pricopie şi Alexandru, de nime siliţi nici asupriţi, ce de a noastră bună voe, am vândut a noastră dreaptă ocină şi moşie, ce am avut la sat la Perişeni. Vândut-am d-sale giopânului Ilie Catargiu, ce au fost comis mare, 3 pământuri în frunte şi pământul de douăzeci de stânjeni, cari faci un pământu în frunte optu pământuri pe lungu. Care această dreaptă ocină şi moşie o am vândut d-sale giupânului comisului Catargiului, precum mai sus răspundem.

Şi ne-au dat d-lui plata deplin (loc liber) lei. Pentru aceasta ca-s fie D-sale dreaptă ocină şi moşie în veci, giupânesei d-sale şi coconilor d-sale. Şi când am făcut cu d-lui această bună voială şi tocmală, tâmplatu-s'au mulţi oameni bunl şi bătrâni anume :

Micrea vataful d-sale hâtmânesei Bogdăneasa şi Irimie tij vâtaf d-sale şi Draşco tij vâtaf la dumneaei şi alţi mulţi, cari mai jos s'au iscălit anume.

Şi noi pentru mai mare credinţă pusu-ne-am şi degetele ca-s fie de mare credinţă. Cari moşie este la Perişeni la Cohurluio.

Lt. 7215 Dec 6.

Eu Gligoriţă sân Neagu
Iereu Lupu
Incă patru iscălituri nedescifrabile.

LIII.

Nicoreşti 7216 Sept. 23—1708.

Ştefan Barbălat cu femeia şi fecioru său vând o vie de o jumătate de pogon şi două prăjini, la Nicoreşti, drept doi galbeni.

† Adică ieu Ştefan Barbălat şi cu femeia me Todosia şi cu ficioru meu Ursachi şi cu ficele mele scrim şi mărturisim cu acestu

adevărat zapis al nostru precum noi di nimine siliți nici asupriți ci di a noastră bun voia am vândut a noastră drept moșia și cumpărătur(ă) o bucat de loc pol pog și două prăjeni ce iaste dispre un loc lângă vie Dimi și lângă via lui Ion Chihaia. Am vândut-o dumisale Dimi di Bârlad drept doi galbeni ca să fie dumisale dreaptă ocin și moșie și giupânesei dumisale și cuconilor dumisale și nepoților strănepoților dumisale.

Și cându ne-au făcut dumnealui plat pe acestu loc și am făcut tocmala s'au tâmplat priutul Ursu di Nicorești de gios și Ghiorghi Vornicul di Poiani și Hilohie dascălul de Nicorești de gios și Ion Mătăsarul și Pavăl Călugărul ot Nicorești de gios și Lupu sin Pavăl Călugărul și ieu Lupul Codțanul am scris zapisul. Și pentru credința au iscălit și vânzători și cari s'au tâmplat la tocmala ca-s fie dă crădință.

U Nicorești lt 7216 Sept. 23.

+ Ștefan Barbălat sin Damaschin, + Tudosia fimeia lui Ștefan Barbălat, + Ursache ficiorul lui Ștefan Barbălat, + Lupul Codțan martor, + Pavăl Călugărul ot Nicorești de gios, Lupul sin Pavăl Călugărul.

LIV.

Comăneşti 7217 Noembr. 25—1709.

Mai mulți boeri între cari vornicul Vasile Buhăescu și Axinte Uricarul hotărnicesc silištea Comănești după zapisele vornicului Iordache Ruset.

Preacum s-au hotărât silište Comăneaște parte de sus dela ținutul Vasluiolui pe apa Răblicii desprea Apus, prea zapisăli dumisale vornicului Iordache Rusăt, ce ș-au cumpărat dela răzășii de acolo, doi bătrâni, un bătrân dela Crăciun Chihaia cu frații lui și cu a lui Pătrașco Spini cu rudeali lui, și a lui Oțăl cu frații lui și cu alte seminții de acolo, carea am măsurat cu fune de 20 pași și am aflat. Din hotarul Golăeaștilor păn în hotarul lui Vasilie Buhăiascul vornicul cu răzeși lui, a părții Comăneaștilor de geos 111 păm în țarini cu șeasul și trei delniți de făn. Care aceaste pământuri prea zapisă vânzătorilor s-au plinit. Și osebit de aceaste au mai ieșit 12 pământuri mai mult, cari au dat sam vornicul Buhăescul că sint ne vândute 9 pămân-

turi a lui Sfetilă şi 2 pământuri a lui Pătraşco sint dintr-aceiaşi doi bătrâni. Şi le-am stălpit în seamne pe cum scriem mai geos, începându-s hotarul dintr-apa Răbricii despre Apus dinpotriva gurii văii Macreştilor unde dă în Răbrice. Deacolo peste şeasul Răbricii sprea Apus. Şi s-au pus un stâlpu de piatră din valea de drum, dela stălpu peste drum, dreptu la deal spre Apus, pre o vaiogă. Şi s-au aflat un stâlpu vechi de piatră în piscu carili se hotărăşte cu Golaeşti. Deacolo drept tot la deal pin văiogi dându-şi costeali cu hotarul Golăeaştilor. Şi în zarea dealului deasupra văii s-au pus un stâlpu de piatră, unde să hotărăşti cu hotarul Hultureaştilor, de acolo dealul în geos alăturea cu hotarul Hultureaştilor, pân la hotarul lui Vasile Buhăiascul vornicul cu răzăşii lui ce s-au pomenit mai sus. Deacolo să coboară drept la vali spre apa Răbricii sprea Răsărit la un stâlpu de piatră vechi ce iaste lângă drum, din sus din fântâna lui Spini. Deacolo dreptu peste şeas pân la apa Răbricii. Deacolo tot apa Răbricii în sus pân la hotarul ceal dintăi de unde s-au început din potriva văi Macreştilor. Atâta acestu loc cu vad de moar în Răbricii cu fânaţi şi cu tot vinitul. Şi la acest hotar s-au tâmplat Vasilie Buhăescul vornicul şi Grigoraş Căldarea carii ne-au arătat hotarul Comăneaştilor partea de sus. Şi pentru credinţa am făcut această mărturie şi am şi iscălit, ca să-s ştie.

U Comăneşti
Lt. 7217 Noembr. 25

Robii Măriei tale hotarnici

† . . . . Vel vornic Glotni, † Az Vasilie vornic Buhăescul.
† Axintie Uricar, Postolache, Coşescul
† Vasilie Darie ot Dăneşti m'am tâmplat la hotărât.
† Gherghiţi snă Căzacul ot Şerboteşti m'am tâmplat.

LV.

7218 Mai 13=1710.

Vasile a Neagăi cu femeia şi copii săi vând Dimei vornicul din Bârlad o vie dela Nicoreştii de jos, pentru suma de 40 de lei.

† Adec eu Vasili a Neagăi şi cu fămea me Chiriana şi ficiorii mei Ştefan şi fitile meli Antoana şi Nastasiea şi Ioana fă-

cut-am acestu zapis al nostru la mâna dumi-sali giupânului Dimei vornicul di Bârlad precum de nime silit nici asuprit ci de a noastră bun voe am vândutu driapta ocină şi moşie o vie cât ţini gardul în pregiur pân în vie ce-au cumpărat di la Tranoli cât esti la Nicoreşfi di gios la ţinutul Tecuciului în dialul dispre apus din dialul de viea jitnicerului Vasili. Şi s-au vândutu cu o livad di pome perji despre apus, şi cu cireşi ci sintu piste vie jitniceriolui Vasile. Am vândutu patru zăci lii ca-s fie dumi-sali şî giupanisăi d-sali şi cuconilor dumi-sali ocin şi moşie în veci. Iar di s-ar scula ciniva dintru fraţi sau din ficiori sau din nipoţi sau din strănipoţi noştri să n-aibă treabă că noi am vândutu aceasta moşie di bun voe me. Şi macar di s-ar întânpla şi la vre-o giudecată să nu-s ţie în sam.

Şi la tocmala noastră s-au întâmplat mulţi oameni buni şi bătrâni anume Ursachi preutul di Nicorişti şi Ion priutul g(ospo)d din Bârlad şi Costantin priutul Ghizgul din Podini şi Lupul Vântul şi Vasile Pascul şi Maftii Ghirghie ungurul şi Mihni snă Şi alţi cari suntu mai gios iscăliţi. Şi pentru mai mari credinţa am iscălit şî ni-am (pus) şi piciţile să fie de cridinţă

lt 7218 Mai 13

† Vasili Niaga, † Chiriana fâme lui Vasile, † Ştefan snă Vasile.

LVI.

Nicoreşti 7221 Oct. 6—1713.

Ştefan Damaschin cu femea şi copilul său vând un pogon de loc de vie jupânului Dima din Bârlad drept 8 lei bătuţi.

† Adec eu Ştefan Damaschin şi cu fimeea me cu Todosiea nipoata lui Capatui şi cu ficiorul nostru cu Ursache făcut-am acistu adivărat zapis al nostru de nime nesiliţi nici asupriţi ce de a noastră bun voea am vândut un pogon de loc de vie d-lui giupânului Dimii vameşului şi giupânisăi d-sali Mării şi cuconilor d-sali drept optu lei bătuţi făr o giumătate de pogon ce l-am vândut iar lor tot(!) d-sali giupânului Dimii, care acest pogon de loc au fost a unii sorori a meli a Todosieai Parasca şi ficior n-au avut ci noi dac au murit am vândut acel loc precum scriea mai sus ca-s fie d-lui Dimei dreaptă ocină şi moşie

și giupănii d-sali și coconilor. Și cându am vându și am făcut acestu zapis fost-au mulți oameni buni și bătrani și preuți dinainte preutului Ursul di Nicorești de gios și preutul Costantin și Ursul Reani și Hilohiea Dascalul și Stoica fimeea lui Cireș a fratinu-nostru a lui Toadir și Landul Sirban la chivornicul de Bârld. S-au tămplat față și eu Lupul Costandin am scris zapisul și pentru credință au iscălit oamini buni și noi ni-am pus piciție ca-s fie dă cridință.

U Nicorești lt 7221.

† Ștefan Damaschin Oct. 6

† Todosiea, Ursachi Stoica Toderosu Lupul Costandin

Sandoulis Martiros (scris în grecește).

LVII.

Nicorești 7224 Octombrie 10 — 1716.

Crăciun Zetbabchi și cu femeea lui vând un pământ de 20 de pași, pasul de 6 palme din Nicorești Dimei vornicul din Bârlad drept 7 lei.

† Adecă eu Crăciun Zetbabchi Alexandrii fată Fojdii de Nicorești și cu fimeea mea Tudora fată Alexandrii ai Fojdioi și cu fii meu Gligori și cu fiică-mea Alexandra făcut-am acestu adevărat zapis al nostru la mâna d-sali giupănului Dimii vornicului di Bârlad precum di nimini nisiliți nici asupriți ci di a noastră bună voea am vându dria ptă ocin și moșie un pământu di doăzăci di pași și pasul di șes palme ci este pe lângă viea din sus. Și cându am vându acestu pământ am vându și eu Opre și cu fămeea mea Parasca fiind noi cumnați țiind doă surori ș-am vându cu a noastră voe să fie d-sali moșie. Și fratele nostru Gligori încă au vându cu noi împreună acest pamântu. Deci nimea dintru fii noștri sau nepoți sau strănepoți sau răzeși cini s-ar scula cu păr asupra giupănu lui Dimii ca-s întoarcă acestu pământ să nu i să ție în sam, c-am vându noi toți frații cu voea noastră d-sali drept șipti lii. Și când s'au vându și s'au făcutu zapisul s'au tămplat mulți oameni buni cari sunt iscaliți mai gios. Pentru credința ni-am pus piceție să fie di credință.

U Nicorești lt 7224 Oct. 10.

+ Crăciun Zetbabchi Alexandrii + Opri cumnatu lui Craciun + Todora fată Alexandri + Parasca sora Tudori fată Ale-

xandri + Gligori snă Crăciun + Lupul Alexandru martor + Gligori snă Alexandri + Alexandra fata lui Crăciun + Niculai din Bârlad Zimbla martur + Eu Negul martur, Ionașco Vrabie martur Eu Gheorghe Popoui am scris zapisul.

LVIII.

7230 Iulie 13=1722.

Episcopul Gheorghe al Romanului și logofătul Iane hotarnicesc satul Mănjești de lângă Bălțătești din ținutul Neamțului.

Copie, depe copia ce să arată, că este depe cea adevărată hotarnică.

Milostive și luminate Doamne, să fii Măria Ta sănătos întru cinstit și luminat scaunul Măriei Tale.

Facem știre Măriei Tale ca Domnului milostiv, că ne veni luminată cartea Măriei Tale dinpreună și la dumnealui Ștefan Enie logofătul, ca să mergem și să hotărâm satul Mănjăști ce iaste în ținutul Neamțului supt munte din gios de sat de Bălțătești, și din sus de Brătuleț pe părâul Netezilor. Deci noi după luminată porunca Măriei Tale, am mers și am strâns oameni bătrâni și buni din Bălțătești și din Mânjăști și egumenul de Hangu cu bătrâni din Ghindăoani, și egumenul de Secul cu bătrânii din Brătuleți și egumenul de Agapia cu bătrânii din Hilioara. Și întrebând pe unde știu ei cu sufletele lor că iaste adevărat den vac hotarul Mânjăștilor, ei cu toții într'un cuvâni detiră samă că-l știu.

Incepându-se hotarul pîntre Mănjăști și între Bălțetești din Valea Bălțăteștilor din gios din gura părâului Arinilor pe părâul morii drept la deal spre răserit în culmea dealului în curmătură într'o peatră veache, hotar lângă drum. Și am pus și altă peatră unde să lovesc hotarele Bălțăteșilor cu a Ghindăoanilor. Și deacolo drumul spre miază noapte înspre Măglă alăturea cu hotarul Ghindăoanilor, până în capul unei vălceale. Și deacolo zarea dealului despre răsărit pe drum în capul pământurilor, în muche dealului despre Ghindăoani s-au pus o piatră, deacolo tot pe capetile pământurilor până în zarea Măgli unde s'au pus o piatră. Și deacolo iar în sus până în drum pin capite păn peste drum în fundul gropii în capul Măglii, s'au pus piatră unde să lovesc Ghin-

dăoanii cu Brătuleții. Și deacolo drept la vele, spre părăul Sărății peste mijlocul movilii din vale în pisculeț, unde să împreună scursurile pârâielor. Și deacolo părăul în gios, până în Sărăta și trece Sărata alăturea în sus, până în dreptul uni zănoage. Și pe zănoagă în deal peste drum, unde s'au pus o piatră. Și de acolo peste podiș în valea sacă unde este o dâlmă în vale ca un iaz și peste vale sacă, în gura unui drum părăsit s'au pus o piatră. Și de acolo, drumul la deal, cam pe coastă în sus, până într'o piatră, hotar vechi în coasta dealului. Și deacolo la deal pe o brață iar într'o piatră veche. Acolo să sfârșește hotarul Brătuleților, printre Brătuleți și prinire Mănjești. Și să începe hotarul Hangului, ce să chiamă Buga până in drumul Bălțăteștilor, ce merge la Neamț și treace peste drum și dă în drumul Ceahlăeștilor, și drumul în sus pân drept lac. Și s'au pus piatră în marginea lacului despre munte. Și acolo să sfârșaste hotarul Buga și să înceape hotarul Ceahlăeștilor și merge spre munte până într'o roțină, unde s'au pus o piatră în marginea roținii despre răsărit. Și din roțină, cam la vale până în gura părăului Soanii. Și s'au pus piatră. Și deacolo pe o brață până în dealul Cioară: și s'au pus piatră. Și deacolo să înceape hotarul Hilioarei cu a Mănjăștilor într'o piatră veche în vărful dealului în lunca Bradului până în măsteacăni. Și dila vale de măsteacăni s'au pus piatră. Și drept la vale în părăul Hiliorul drept Topilă și părăul în sus până în hotarul Brătuleților carele-i supt munte până într'o fântână cu niște arini. Și de la fântână drept spre amiază și în părăul Mărzei în Vadul Danii și drept piste Osăi în capul Osoialul despre amiază și s'au făcut un bour într'un stejar. Și aproape dela vale s'au pus o piatră în capul Poenii Todireștilor.

Și deacolo valea sacă în gios, până drept Pietrice și în coasti și s'au pus piatră. Și deacolo în vârvul Pietriceli într'un hotar vechi lângă drum despre hotarul Bălțăteștilor și drum de vale înspre răsărit până în capul Cerățeilor. Și s'au pus piatră de la vale de drum, și la vale Pârâului Arinilor până în vale Bălțăteștilor și a Mănjeștilor de unde să începe hotarul. Deci noi Mărie Ta așa am găsit cu sufletile noastre și cu megieșii bătrâni din Bălțătești și depin toate satele din pregiur. Și așa am hotărât.

Iar muntile Mărie Ta nu l-am putut hotărâ despre Bălţăteşti dând samă toţi bătrânii Bălţeteştilor şi a Mănjăştilor, cum munţii i-au ţinut împreună cu fânaţi cu păscut cu paza muntelui de oameni răi cu straje despre Ţara ungurească. De aceasta facem ştire Mărîi Tale. Iar Măria Ta cum îi poronci pentru munte, aşa am face, ce a fi mila Mării Tale.

Să fii Măria Ta sănătos.

7230 Iulie 13.

A Mării Tale plecat rugătoriu smeritul Gheorghie episcop de Roman hotarnic. Robul mării Tale Ştefan Jane logof.

S'au prescris 1800 Avg. 10. Iacob mitropolit Moldovei. Asămenea fiind s'au încredinţat de miue, 1806 aug 20.

O altă întăritură a copiei făcută în 1836 Săpt. 20.

LIX.

Iaşi 7232=Ianuarie 13=1724.

Vasilache Pană vinde „ocina şi moşiea" sa din Hulești, Covurlui, lui Antiohie vodă. Vechilul Mării sale este Caragea postelnicul. [1])

Adică eu Vasilache Pană ficiorul lui Andronche Pană scriu şi mărturisăscu cu acest adivărat zapis al mieu la luminată mână Mării sal lui Antiohie Vod, precum să-s ştie că eu di nimi silit nici asuprit ce di a mea bună voie am vândut a mea direaptă ocină şi moşie, ce am avut eu di pi tată meu la sat la Hulești, ci iasti la ţinutul Cohurluiolui, toată parti mea cari s'au alis cu hotarnici şi din câmpu şi din păduri şi din tot locul cu tot vinitul pricum arată hotărâtura din doi bătruni ce au aflat hotarnicii că sintu ai mei, care această moşie hotărându-s cu Zirniştii satul Mări sali lui Antohii Vod. Şi neîncăpând alţii să cumpiri eu am vândut-o Mării sal drept (indiscifrabil) lei bătuţi bani gata. Şi am luat eu aceşti bani toţi deplin din mănuli dumisali lui Carage post. fiind acesti moşii a Mării sal lui Antioh Vod în sama dumisali, pentru aceia doară ea să-i fie mării sal direapta ocină şi moşie cu tot hotarul însămuil precum am hotărât şi eu

1) Documentul este greşit datat, Antioh Cantemir a domnit în două rânduri întâi de la 1695 — 1700 iar a două oară dela 1705 — 1707.

tot vinitul în veci. Ş-am dat Mării sal şi toati zapisili vechi câte am avut pe un bătrân.

Iară pi un bătrân zapis vechi nu em dat, dar să ştie că iasti direapta moşiea mea, cum au aflat şi hotarnicii. Şi pentru credinţa am iscălit şi eu şi au iscalit şi alţi boiari mari şi mici. ci s'au întâmplat. Şi acel zapis vechi de ar mai ieşi cândva deundeva să nu să ţie în seamă.

U Ias. lt. 7232
Ghinar 13.

Az Vasilachi Pană.

LX.

7259 Mai 19 = 1751.

Vel logofătul Iordache Cantacuzino arată că moşul său Ştefan Boul vel vornic a avut avere la Ţarigrad rămasă dela socrul său Tomşa Vodă. Ştefan Boul a dat zapis şătrarului Mihail ca s'o ridice, dar el a mâncat-o. Prin hotărîrea voevodului Gheorghe Ştefan se dă lui Stefan Boul averea lui Mihai şătrarul spre despăgubire. Una din moşiile şatrarului a fost vândută însă rău, ajungând în mâinele postelnicului Teodor Cuza. Vel logofătul Iordache Cantacuzino se împacă cu cel din urmă, luând în schimb jumătate din satul Rezina „la ţărmurile Nistrului în gura Ciornei".

Cuprinde pe cel adevărat zapis.

Iordachi Cantacuzino vel logofăt adiverezu cu zapisul meu acesta că moşul meu Ştefan Boul vel vornic au avut la Ţarigrad la un Dumitrachi vist neşte unealte şi bani încă dela socru său Tomşa Vodă ş-au făcut zapisul pe mâna unui Mihai şătr când au fost capikihaia la Ţarigrad ca să-i scoată acele unealte şi bani. Şi au scos Mihai şătr şapte sute şasezeci lei di la giupăreasa lui Dumitrachi vist şi i-au mâncatu el; dici grăbind moarte pe Mihai şătr aice în ţară până a nu plăti banii au cerut moşul mieu giudecata cu giupăneasa lui Mihai şătr şi cu fraţii lui Mihailă. Şi giudecata Divanului i-au dat moşu-mieu să ţăie moşiile şi alte orice ar afla din a lui Mihailă pentru aceale şapte sute şasăzeci de lei precum să dovedeşte aeve din carte gospod di giodicată di la Gheorghe Ştefan Voda din ani 7165 Şi găsând moşul mieu Boul vor, din a lui Mihailă şatr două părţi

de moşi din sat din Băloşeşti ot ţinutul Vasaluiolui li-au luat în stăpănirea sa pentru banii ci i-au mâncat. Dară apoi Toader Jora sulgeriol ficiorul Anghelinii nepotul lui Sămion Băisanu trăgându-să Bălăşoşesti de pre neamul său au stătut după moşu meu, ca să facă schimbu să-i dei altă moşei şi să rămână Băloşeştii la Jora. Şi s'au învoitu moşu mieu de au lăsat satu Băloşeşti la Jora şi Jora i-au dat moşu-mieu giumătati di sat de Şofraneşti pre Şacovăţi în ţănut Vasaluiului după cum dovedeşte i zapisul lui Toader Jora sulgeriol din anii 7165 încredinţat cu multe iscălituri de boeri mari, care scrisorile aceste adică carte lui Gheorghi Ştefan Vodă şi zapisul lui Toader Jora sulgerul fiind în mâna mătuşă-me Marie visterniceasa unchi-meu lui Ilii Cantacozono biv vel vist nu le-au mai scos, ca să se cercete stăpânire acestii giumătate de sat de Şofrăneşti, până ci s'au săvârşit. Dar după moarte mătuşi-me rămânând toate ale sale pre mâna me, după diiata ce me-au făcutu, am găsătu în scrisori şi dovezili aceştii giumătate de satu de Şofrăneşti.

Şi cercând de rândul acestei moşii am aflat-o că să stăpâneşti de d-lui Toader Cuza post, nepot de fată lui Toader Jora sulgerul, carele întrebându-l cu ce stăpâneşti, de vreme ce zapisul moşu-său este în mâna me, d-lui mi-au arătat că au cumpărat această giomătate de sat de Şofrăneşti de la fratele său Velicico. Şi fratini-său încă i-au vândut-o Ioan Băisan nepotul lui Sămion Băisan strenepot Erimii Băisanul. Dar citind zapisul di schimbul Jorăi sulger însuşi cunoaşte că rău au cumpărat că n'au avut treabă Băisan cu aceasta giumătate de sat de Şofrăneşti, ş-au vândut fără cale şi fiind aşăzământul curat pe aceasta moşii-au stătut după mine ca să facem socotială să-m dei altă moşăia pentru moşăia. Deci nepoftind nici eu strămutare d.-le am stătut la învoială şi iată am lăsat acea giomătate de sat de Şofrăneşti, să o ţii tot d-lui şi în locul acei giomătăţi de sat am primitu de mi-au dat altă moşăi anume giomătate di sat de Răzănă la ţărmurile Ntstrului în gura Ciornii ot ţinutul Orhăiolui care această giomătate de sat di Răzăna au zis Cuza că au fost dreapta acelui Ion Băisan ce au vândut Şofrăneşti. Fără ispravă ş-au luat asupra sa precum di va iaşi vro gălceavă pentru Răzina d-lui

va da sama, şi cu această socoteală am primit şi di i-am dat Şofrăneşti. Şi prin învoială ne-am dat şi zapisă unul la mănă altuia şi pentru credinţă am iscălit şi au iscălit şi alţi cini s'au întămplat. Şi eu Tănăsăie biv cămăraşi din izvod am scris zapisul.

Din Iasi ani 7259 Mai 19.

Iordache Kantacuzino vel logof.

Şi i-am datu Cuzii carte di giudecată dila Ghiorghi Ştefan Vodă şi zapesul Toader Jorii cil de schimb şi d-lui Cuza mia-au dat un ispisoc di la Ilăiaş Alexandru Vodă pe Răzăna.

Sturza vel logof.

Radu Racov[iţa] vel vornic.

Fiind întocma cu cel adevărat şi posleduindu-l am adevenit şi eu

Andronachi Donici ban.

LXI.

Băloşeşti 7260 Iunie 11—1752.

Biv vel stolnicul Teodor Jora cu Simeon Cheşcu uricar hotărnicesc moşia Băloşeşti din ţinutul Vasluiului dăruită de Frangole Patriarhiei de Antiohia.

Milostive şi luminate Doamne să fii Mărie Ta sănătos.

† Facem ştire Mării Tale, că după luminată carte Mării Tale într'u care ne poronceşti Mărie Ta, ca să mergem la satul la Băloşeşti ce iaste pe Stafnicu în ţinutul Vasluiolui, care moşie au fost a răposatului Frangole biv vel vameş şi au stăpânit-o Frangole Vameş şi fiu său Pandeli şi acum au dat-o danie Frangole ficiorul lui Pandeli nepotu lui Frangoli Vameş la Sfânta Patriarşie Antiohii. Şi după poronca Măriei Tale viind noi împreună cu Sfinţie Sa părintele Macarie protosinghel al prefericitului patriarhu din Antiohii ca să cercăm şi să hotărăm această moşie ne-au arătat Sfinţie Sa protosingel o carte din velet 7210 Dechembrie 7, de la răposatul Constantin Duca Vodă, scriind că fiind datoriu Alexandru ce au fost post mare cu 500 lei cu zapis lui Frangoli Vameş din cari bani i-au dat 50 lei iar cu 450 i-au rămas, şi pentru aceşti bani i-au dat carte gospod lui Frangole Vameş să stăpânească această moşie Băloşeşti a lui Alexandru post. Şi s'au pus şi zi până în 6 luni, de vor da bani

lui Frangole Vameș să-și ia moșie iar ne dând banii până la zi, să rămâie moșie veșnică a lui Frangole Vameș precum am văzut și mărturie de la toți boerii cei mari ce au fost pe atunce asemine scriind după carte gospod. Și luând noi sama hotărându-se această moșie Băloșești pe dânsus cu Boțăști moșie părintelui Sărafim Silion. Și fiind față au mers împreună cu noi și ne-au arătat pe unde mărg hotarele despre Boțăști molitfi sale. Și s'au pus o piatră hotar în margine săliști Băloșești din sus di spre Boțăști care piatră bate la vale peste Stafnic pe din sus de un vad de moară ce este din Băloșești și drept pin luncă și la deal pin pădure înspre apus până în margine pădurii la o movilă unde să hotărăște despre apus cu Negrești, și din sus cu Boțăști. Iar din piatră hotar din margine sălești bate la dial înspre răsărit pin nește răpi pe costișe la altă piatră ce s'au pus hotar într'un dâmb supt dial deacolo drept la dial în holmul cel mare lângă o arâăie veche. In dial s'au pus altă piatră hotar de acolo muche dialului în gios pin dumbravă unde să hotărește cu Golăești dinspre răsărit și cu Glodeni din sus despre Crivățu. Așe s'au încheat hotariol Băloșeștilor pe din sus. Ia pe din gios pe hotarele cele vechi ce despart giumătate din satul din Băloșești care o stăpânești parte din gios Solomon Botezatu și cu Neculăească neguțitoriță. Și precum s'au îndreptat și s'au hotărât această moșie am dat și de la noi această mărturie hotarnică, la mâna Sfinției sale părintelui Macarie protosinghel iscălită de noi.

U Băloșești let 7260 Iuni 11.

Robii Măriei Tale Toader Jora biv vel stolnic, Simeon Chieșcu Uricar, Serafim Silion monah.

Asămine depe cea adevărată ; Stamatie.

LXII

7269 — 1761

Casandra fata Dumii din Barlad și cu soțul ei Pavel Țară lunga din Liești vand postelnicesei Zmaranda Palade 14 patrusprezece pogoane de vie la Nicorești de jos. Pogonul lucrat se vinde cu 25 lei iar cel părăginâ 10 lei.

† Adecă eu Căsandra fata Dumii ot Bârlad înpreună cu soțul meu Pavel Țară lungă ot Liești dat-am adivărat zapisul nostru

la cinst mâna d-sali cuconii Zmarandii post fiica d-sali răposatului Toder Pălad vist, precum să să ştie că de nimeni săliţi nici asupriţi ce de bună voiae noastră am vândut d-ei dreapt ocină şi moşie a noastră 14 pogoani de vie ce avem la Necoreşti de gios cu lucrat cu părągini cari vii sint ale tătăni—mieu a lui Costandin Dima de cumpărătură însă [lipsă] pagoani lucrati şi (lipsa) paragină. Şi am tocmit cu dumneei pe pogon lucrat să-m de căt 25 lei şi pe pogon paragina căte 10 lei şi căsoia cu toati calabalăcurile ce să află într'ănsa căzi şi ciuberi şi alţi mărunţişuri le-am vândut tot d-sali. Şi bani ne-au dat deplini şi d-ei să-i fie ocină şi moşie nerăscumpărat d-sali, şi a tot neamului d-sali. Nimeni din neamul vostru să nu fie volnic a să scula sau a le răscumpăra, că la vreme nevoi pe tot neamul nostru l-am întrebat şi nimine nu s-au aflat să le cumperi ce găsându-s dumneei cu bani gata le-am vădut d-ei. Şi căti zapise am avut toate le-am dat d-ei. Iar de s-ar tămpla a să mai vedi vr-un zapis pentru viile aceste să nu să ţie în sam. Cari la aceast tocmeală şi aşezământ s-au tămplat mulţi boeri mari de faţă şi s-au şi iscălit. Şi fiind şi d-lui Ion Bogdan logof. mari am căzut cu rugăminte de s-au iscălit şi d-lui. Şi ne-am iscălit şi noi mai gios ca să-i fie în veci vândut şi d-lui după zapis acesta cu iscăliturile d-lor cinst boeri să fac ispisoc g(ospo)d de această vie ca să le stăpânearcă în veci neclătita

7269

Eu Pavel sin Ţară lungă ot Lieşti am iscălit cu mâna mea.
Eu Casandra fiica Dimii am pus degetul. Ion Bogdan logof. martur.

L(upu) Balş vel vist. Paladi vel vorn. martur, Ion Paladi biv vel vist. mart. Eu Kirila am pus degitul şi cu voe me.

LXIII.

1766 Oct. 19.

Ion Gordul vornic de poarta, Ion Tiron şi alţii hotarnicesc, din porunca Domnitorului Grigorie Alexandru Ghica, moşia stolnicului Vasile Ruset, dela Comăneşti, ţinutul Vasluiului. S'au găsit 111 pământuri şi pământul de 20 paşi şi pasul de 5 palme.

† Facem ştire cu această mărturie hotarnică a noastră, că din luminată porunca prea înălţat domnului nostru Mărie Sa

Grigorie Alixandru Ghica vvodu fiindu orânduit ca-s mărgu la o moşie a d-mului stol Vasâlie Rusăt Camăneştii la ţinut Vasluiolui pe apa Răbricii parte din sus, ce ieste cumpărătură de la moşul dumisale Iordache Ruset biv. vel vor, doi bătrâni însă un bătrân de la Crăcion Chihaia şi di la fraţii lui. Şi alt bătrân de la săminţiilea lor Pătraşcu Spîn şi de la Oţăl cu fraţii lui. Deci după poroncă mergând la numita moşie am strâns oameni din sus şî din gios. Şi cercetându scrisorili dmlui stol am început a hotără, din malul api Răbricii dinspre apus, dinpotriva gurii Văii Macrăştilor, de unde s'au pus şi piatră hotar în malul apii Răbricii. Şi deacolea drept înspre apus, marginea pe din sus alăturea cu moşia Golăeştilor, tot şăsul, până într'o piatră hotar vechi, ce s'au găsât dinvali de drumul cel mari. Şi deacole piste drum suindu la deal prin gura unui hărtop tot în spre apus păn într'un piscu unde s'au găsât şi piatră hotar vechi. Şi de acolea tot hârtopul la dial, alăturea cu moşia Golăeştii tot în spre apus, până în dial diasupra hărtopului, unde s'au găsăt şi piatră hotar vechio, ce este mai dinsus hotar vechio, ce să dispart Hultureşti de moşia Golăeştilor i de a Comăneştilor. Şi din piatra aceasta ce-i deasupra hărtopului drept la dial păn în zari. Şi deacolea apucă zarea dialului în gios, alăturea cu Hultureşti până undi au dat samă răzeşii c'au fost un hotar vechio, după (cum) arată şi scrisorili dumisale stol. Şi neaflându-s acel vechio s'au pus piatră hotar. Şi deacolea drept la vale spre răsărit, trecând prin drumul cel mare până într'o piatră hotar vechi ce s'au găsât. Şi tot şăsul înspre răsărit până în malul apii Răbricii unde s'au pus şi piatră hotar. Şi di acolo drept în sus şi tot malul apii Răbricii alăturea cu o moară a lui Panait Cupeţ şi tot malul dinspre apus în sus până în hotarul de undi s'au început a hotără întâi în dreptul gurii văii Macreştilor. Şi măsurându-să di piatra ce este deasupra hărtopului drept zarea dealului în gios până în piatra ce s'au pus în locul cel ce au dat samă răzeşii, că au fost piatră vechi hotar şi nu s'au găsăt şi s'au aflat 111 pământuri şi pământul de 20 paşi şi pasul de 5 palmi, tot atâta cuprinzând şi scrisorili de cumpărătură. Iar şăsul fiindu loc de fâneţi nu s'au măsurat. Iar pentru o gârlă uscată, ce iesă

vărsătură din apa Răbricii, fiindu pricină că ar fi fost Răbricea vechi s'au dovedit cu Ion Tiron om bătrân şi cu Chirila şi cu Dumitraşcu zet Buhăescu şi cu Ursachi Buhăescul că tot această ce-i cu apă este Răbricii dar această gârlă iesă o vărsătură din Răbricea şi merge până mai dingios di moara lui Panait Cupeţ. Şi să face şăs, maluri n'ari. Şi aşe au mărturisit aceşti oamini mai di sus numiţi cu sufletile lor. Şi după cum am aflat cu dreptate, am hotărât şi am dat această mărturii la mâna dumisale stol Vasili Rusăt, iscălind-o dinpreună şi cu alţi oameni, ce s'au întâmplat la aceasta hotărâriea.

Lt. 1766 Oct. 19

Ion Gordul vornic dă poartă. Eu Ion Tiron, eu Chirila, eu Dumitraşcu zet Buhăescul răzeş ot Comăneşti, eu Ursachie Buhăescul răzeş, ot Comăneşti, eu Teodosâie monah, eu Ghiorghie sân Teodosie şi eu Mihalachie logf am scris.

LXII.

1768 Iulie 6.

Ion Tudori vinde paharnicului Constantin Cănănău 6 pogoane şi jumătate vie „făcătoare şi cu loc sterp la Crucea de jos. Preţul 380 lei.

† Eu Ioniţă Tudori adevereşcu cu acestu adevarat zapis al mieu la măna dumi-sali păharnecului Costantin Canano precum să să ştie că de nime sălit nici asuprit şă de a me bună voe am vândut a mele drept ocin 6 pol pogoani vie făcătoare şă cu loc sterp cât este denaintea viilor păr în uluci und este şi loc de cram. Iar vii sânt la Cruce di gios car pe din gios să hotărăscu cu vie d-sali Ştefan Rusăt vel ban şă pe din sus cu vie lui Ion Ochincă care vii li-am avut şi eu cu[m]părat de la Vasăli nepot lui Lupaşcu şi mi-e nepot di văr primar. Deci aceste 6 pol pogoani vie şă cu locul cel stărpu după cum scrie mai sus li-am vândut dumi-sali de mai sus numit drept 380 lei adică trii sute şi opt zeci lei. Deci făcându-m d-lui deplin în mânule mele i-am dat şă eu acestu adevărat zapis al mieu ca de amu înainte să-i fie d-lui driaptă ocină şi moşăe în veci d-lui şi giupânesăi d-sali nepoţilor şi strenepoţilor. Şi când am vândut am întrebat pe ru-

dile mele şi pe răzăş şi nime n-au vrut să le cumpere, D-lui li-au cumpărat dăndu-m bani de mai sus numiţi. Şă la aceasta vănzare şi tocmală s au tămplat şă alţi boeri şi neguţitori car mai gios să vor iscăli. Şă pentru adevărata crădinţă am iscălit şi i-am dat d-sali şi zapisăle cel vechi încă zapis de la nepotul meu Vasăle mi le-au văndut mie şă patru zapisă vechi cumpărători unchi-meu lu Pascu.

Eu Ion Tudori am văndut cu voe me vel 1768 Ioli 6.

LXV.

1780 Ianuarie 13.

Mitropolitul Moldovii Gavriil împreuna cu Episcopul Leon al Romanului împacă pe hătmanul Ilie Catargiu cu spătarul Costandin Paladi, cari se judecau pentru neşte părţi de moşie dela Costeşti, ţinutul Tutovei.

Gabriil mitropolit Moldovii adeverim.

† Ilie Catargiul hat înştiinţez cu această de mine încredinţată scrisoare: că răposatul Toader Păladi biv vei vist: părintele d-lui spăt: Costandin Paladi având cumpărate nişte părţi de moşie la ţinut Tutovii cu nume de Costeşti precum arată scrisorile. Şi la vreamea domniei dintâi a răposatului Grigori Vodă Ghica Măriuţa fata lui Tudori trăgând judecată pentru această moşie i s'au dat la a sa stăpânire cu nume de Negrileşti de sus, şi în anul trecut mi-au şi văndut-o mie. Deci acum dum spăt Costandin Paladi cerând iarăş judecată cu Măriuţa la prea înălţat domn nostru Măria sa Costandin Muruz V Voda, pentru aceale părţi de Costeşti, după scrisorile dumisale. Şi neputându-s curma întralt chip, din poronca gospod s'au rânduit svinţia sa Kir Leon episcopul Romanului de au mers la starea locului şi i-au făcut cercetare după carea era să şi iasă la judecată. Insă pentru ca să ia sfărşit această pricină şi să nu mai fie pentru aceasta judecată au întrat mijlocitori preaosvinţia sa părintile Mitropolitul ţării Kir Gavriil dinpreună cu svinţia sa numitul Episcop de Roman şi ne au învoit cu dum spăt întracesta chip adecă: dum spăt s'au primit de voiea sa şi mi-au dat mie aceale cumpărături cu nume da Costeşti ce sau zis mai sus dăndu-mi şi toate scrisorile ce-au avut. Şi eu i-am dat dumisale cinci sute cinci zăci de stân-

jini partea mea din moşia Perişeni ci iaste pe valea Soholuiol la ţinut Covurluiolui carea parte este hotărâtă şi stălpită, dând la mâna d-lui şi scrisorile ce-au avut pe această parte. Deci de acum înainte pentru această pricină nici eu n-am a mai pretenderisi ceva mai mult nici dum spăt, ci să rămâie statornică această învoială a noastră pentru diapururea. Iar de va ieşi cu vre-o pricină acea parte de moşie Perişeni ce am dat eu dum spăt eu să aibu a răspunde şi al odihni pe dum. Şi pentru credinţa am iscălit însumi cu mâna mea.

1780 Ghenar 13

Ilie Catargiu hatman
Leon Episcop Romanski

LXVI.

1782 Noembrie 3.

Scrisoarea vel agăi Constandin Palade către stareţul Paisie, prin care dărueşte moşiile Zărneşti şi Perişani, Mănăstiri Neamţului.

Cinstit al meu părinte sufletesc svinţiea ta Kir Păisăi stariţ svintei mănăstiri Niamţului, cu fiiască plecăciuni sărut driapta svinţii tale.

Iată părintele mieu, după fagăduinţa ce am făcut ca să-mi plătesc datoriea, cu care eram datori svintii casăi a ziditoriol a toate Dumnezeu, am trimis scrisorile şi cu perelipsis a lor, în care arată precum li-am afierosat. Deci şi această scrisoare a mea iaste în tocma, şi iaste carte cu care le afierosăm. După cum în perilipsis arăt cu condeiol meu, şi pe moşiea Zărneşti sănt şi trii pogoani de vii care şi aceste le dau, şi mă rog să le primiţi, şi de astăzi înainte să le stăpăniască svăta mănăstire ca pe drepte moşiile sale până în vec. Şi după scrisoare aceasta a me să-ş facă svăta mănăstire şi întăritură domnească. Şi mă rog cu această mică danie ce am iăcut la svăta mănastire. Şi să fii pomenit tot niamul meu, cum şi eu pacătosul şi sănt 1782 Noembr 3
al svintii tale fiio sufletesc slugă.

Constandin Paladi vel agă, au
facut aceasta danii cu voea me,

Pe dosul scris anii: Cinst al meu sufletesc părinte svantii Kir Paisii, stareţ svetei mănăstiri Niamţu cu plecăciune să să dea.

Pe acelaşi dos. Scrisoare de la D-lui Aga Costandin Paladi pentru afierosirea moşii Zameşti i Perişenii la mănăst. Neamţul.

LXVII.

1786 Septembrie 9.

Stolnicul Arghirie Cuza şi medelncierul Ioniţă Ene preţăluesc acareturile făcute pe moşia Buhăeşti de şetrarul Ştefan Caracaş. Moşia după protimisire urma să intre în stăpânirea vel vornicului Teodor Balş.

Pre înălţate Doamni

Luminată carte înăliimi tale, cu multi plecăcioni am luat, într'u cari ni porunceşti că au arătat Mării Tali Teodor Balş vel vornic, că la acestu ţănut al Vasloiului are o moşii anumi Vultureşti pe lângă cari să răzeseşti şi moşie Buhăeşti şi fără ştire Dumisale vel vor. au fost cumpărat-o şătr Ştefan Cărăcaş dela Anastasă Duca. Şi după protimisăre ce ari dumnealui vel vor. ca-s o răscumpere, au sorocit pe şătrar Ştefan Cărăcaş ca-s vii la luminat Divanul Mării tali să se giudice. Şi după poroncă au mersu la Ieşi ; şi până a nu ăntra la giudecată şatră cunoscând că dumnealui vor. ari dreptati să răscumpere ace moşii au dat zapis cu primire sa. Acum într'acest an în trecuta lună Ioni 16...?, care zapis s'au văzut şi de Dumnealui vel log. în cari zapis scrie şatrăr că di bună voe sa s'au priimit să-i întoarcă dumnealui vor. banii, atât cumpărătoare moşii, cât şi cheltuiala ce cuprindi cu celi ci au făcut pe moşii, moară şi altili după preţul ce se vor socoti că fac şi şatră mai mult amestec să nu aibă după ce se vor da banii. Şi ni-s porunceşti de către înălţime ta, ca să mergim la stare moşii aducându faţă şi pe şătr Ştefan Cărăcaş, fiind şi vechilul dumisale vel vor. ; să preţăluim moara şi altili ce va fi făcut şatr de când au cumpărat moşii Buhăeşti. După luminată porunca înălţâmi tali am mersu însuşi noi cu Ioniţă Eni vornicul de poartă şi luând şi pe un calfă de dulgher din târgul Vasloiului anume Ioniţă, cum şi doi morari bătrâni anumi Ştefan i Niculai cari morari au făcut mori, i trii mazâli Vasâli Codrescu ot satul Deleştii i Savin Porosini din satul Bârzeştei dila acest ţinut, i pe un Irâmie mazâl de ţânut Covurluiolui. Şi după

prețăluire ce s'au făcut în frica lui Dumnezău am trimis și izvod după poruncă înălțimi tale în cari izvod arată anume de fieștece cum s'au prețăluit.

Și după poronca Mării tali am dat și izvoadi iscăliti de noi la amândoauă părțile. Și de aceasta înștiințăm pe Măria ta.

Iar ani Mării tali să fii dela Dumnezău îndelungați și pre fericiți.

L. 1786 Săpt. 9 dni.

Ai înălțimi tali pre plecați slugi Arghiri Cuza stolnic, Ioniță Ene med.

Izvod de prețuirea mori, șa altor lucruri ci au făcut șătră Ștefan Cărăcaș pe moșie Buhăești de când au cumpărat dumnealui după cum arată în jos anume 1786 Săpt 9.

Lei	1000	moara cu casa ei cu două perechi petre și cu două (2) părechi de roati și lăptoacele cu iazul și cu o gârlă săpate și cu toate ceale trebuincioase ale mori.
„	70	o pivniță nouă pardosit cu scânduri de stejar cu șopron deasupra ei.
„	15	o șură de nueli îngrădită împrejur.
„	5	un grajd de nueli.
„	8	ograda de nueli cu poarta de răzloți pi prejurul acestora
„	10	o casă mică nouă cu ograd și cu o poiană.
„	8	o casă mai la deal noauă despodită și cu o poartă mică.
„	5	o pivniță cu șopron coperit deasupra ei pentru crășimă.
„	12	o casă cu două poene tij pentru crășimă.
„	15	tij o casă și cu o poean.
„	25	tij o casă în cari șade sătră.
„	10	un ternaț, pentru stupi, nou.
„	10	o pivniță și-on bordeiu de crășimmă la moară.
	1193	fac, adică o mie o sută nouă zeci și trei.

Arghiri Cuza stolnic Ioniță Ene med.

LXVIII.

1788 Aprilie 14.

Vorniceasa Catrina Roset face diată. O mare avere se imparte între fii, ginere, şi aşezămintele: Mănăstirea Floreşti, Sf. Gheorghe Zugraf din Muntele Atonului, Mănăstirea Lipovăţ; pe la boeri săraci, fete şi văduve necăjite.

† De vremi că după stăpănească hotăriri a ziditoriolui din început la toţi oaminii de obştie au sosăt morte, prin începătoriol niamului nostru şi la cielantă viiaţă mai bună şi vecinică să ne mutăm toţi acea carile cred din toată inima şi sufletul şi cugetul la Hs. mântuitoriol nostru. Deci socotindu că feştecarile creştin, este datorie neertată adică gândire morţii, la bătrâni şi la cei tineri, pentru acea dar şi eu văzând sfârşitul acesta, carili să apropie, ca şi spicul spre secire, întâi precum ceri dreptate cuvintului şi a bunii credinţăi las tuturor ertăciune şi cer de la toţi fraţăi creştini, rudenii şi prieteni iertăciune cu ferbinţă lacrămi, or ce am greşit or cu fapta, or cu cuvântul, or cu lăcomie or cu nelăsătura sau cu gândire spre facere de rău păn la un cuvântu, tuturor plecându-mă cer ertăcione. Dup aceasta socotit-am păr sânt întru întregime minţăi şi în toată simţire, ca să pun la rânduială lucrurile casei meli; şi întru aceasta chip cu agiuturiol lui Dumnezău, rânduesc, întâio casăle şi biserica, şi iazul cu mori şi cu vii şi altele ce mai sintu făcute cu osteniala mea acele moşiei Corlateştii ot ţânut Tutovii, această moşie cu toate celi arătate mai sus las să-s vânză ca să fie pentru grija sufletului mieu, fiindcă altă schivirnisală, sau bani nu mi-au rămas. De or vri ficiorii mii sau ginerile mieu Toaderaşco Balşe să le cumpere, le las cu doasprezeci pungi de bani, iare altora streini mai gios de cât cincisprezace pungi de bani, să nu să de. Şi din bani aceştie rânduescu să-s de fiilui meu lui Ştefan o mie lei pentru ca să-ş facă casa, şi cinci sute lei fiilui mieu Iordachi asijdere şi lui Costandin şi lui Ioniţ să li să de căte cinci sute de lei cum şi fiicăi meli Zoiţăi o mie de lei. Şi să mai de cinci sute de lei la mănastire Floreştii pentru acoperitul mănăstirii i a chiliilor ce li-au aprinsu mănăstirii. Asijdere mai rânduesc tot din banii moşii Corlăteşti să-s de cinci sute de lei lui Dumitrachi Jora post, fiindcă această

moşie Corlateştii era zalogită di moş Costandin Jora la tătă-meu; deci fiindcă Dumitrachi post în căteva ränduri ne-au arătat, precum ar fi auzăt de la tată-său, că i-ar fi ertat ace datorie tătămieu, şi pentru acea ca să nu fie vre un lucru cu blestem, şi sufletul mieu înc'rcat sau al fratilor miei, pentru acea las să-i dea aceli 500 lei. Mai ränduesc să-s mai de o sută de lei lui Andrei Ciornei pentru o pricină de moşie Harangasii ce au fost Lupul Petre vichil la giudecată, şi ar fi făcut strämbătate, şi scoţändu Ciornei carte de blestem nu ştiu a cui a fi păcat. Pentru aceasta să i se de o sută de lei. Deosabit mai ränduesc să să mai de o sută de lei pentru grij i sarindar şi dingropare răpasatului părintelui egumen Aftanasie cari-i îngropat la biserica din Priveşti fiind datoare; pentru sufletul acela să-l cautu. Să-s ştie şi aceasta că alti odoară sau bani stătători la mine n'au rämas făr numai o mie de lei ce am la dumneaei mama, şi dintr'aceasta mie de lei las să mă grijască dumnea-ei mama cu sărindare cu grij, cu milostenie după ränduiala păn la al trile an. Iară päne vinul carne ceară aceste să ea dila fiul meu Ştefan, cät a treboi dup cum a socoti dumneai mama fiind-că i-am dat şi parte me dintr'aceste. Şi căţi bani ar mai rämâne dintr'acesta o mie de lei, cum şi din ban caselor să rämâe tot asupra mamii să aibă a da din bani aceste tot pentru sufletul meu, pe la săraci pe la fini sărace, pe la fete sărace să-s mărite, văduvile să li miluiască, şi la cine a mai socoti dumneaei mama toţi banii să s de milostenie pentru sufletul mea. Pentru 56 lei ce säntu datoare lui Costandin Cal albu după cum scrii sänetul mieu ce iaste la dänsul să i să plătească acei bani din bani ce s-a lua din vin cel vechi sau din cel nou sau din miere ce ias acmu. Cum şi pentru o socoteală ce zăce Dumitru Caldărar de la Vaslui că are cu mine, eu nu ştiu de iaste sau de nu iaste, numai dovedindu-să în frica lui Dumnezău că-i sänt cu ceva datoare avändu la mänă niscaiva sänături de a meli să-s plătască tot din bani vinului sau a mieri. Iară alta nu mă ştiu datoare cu nimică. Să-s ştie şi aceasta că de se va intämpla să cumpere moşie aceasta Corlăteştii vre unii din fii mii sau ginerile mieu acela să n'aibă a ceri bani cari aratu mai sus, că pentru aceasta

am lăsat-o în doă sprăzece pungi de bani. Iară vănzându-să moșie la alți streini în cincisprăzece pungi de bani sau și mai bine, atunce să aibă a lua cu toți dinpreună după cum scriu mai sus. Pentru moșie dă la Gărle las să fie a fiilui mieu Ștefan, fiindcă tuturora li-am mai dat căte o moșie pe deasupra de parte. Pentru căsăle din Ieași cu tot locul lor căt iaste să fie giumătate a fiilui mieu Costandin și giumătate a fiilui mieu Ioniț. Pentru moșie Comănești ce am dat-o dumi-sale ginerilui să aibă a da dumealui ginerile cinci pogoane de vie la Necorești fiiolui mieu lui Ioniț, fiindcă ace moșii am dat-o lui Ioniță pentru vii. Iară nedăndu ginerile viile să aibă atunce fiiol mieu Ioniți a stăpăni moșie Culaci. Pentru viile meli de la Nicorăști le las lui Ștefan opt pogoane carile le-am cumpărat mai pe urmă cu banii zăstri meli de la Gutul blănar. Iară noaă pogoane de vie ce sănt iar a meli de zestre cumpărate mai de multu cu bani de la Țagloman, aceste să-s știe că li-am dat danie la Sfetagora ce iaste hramul lui sfeti Gheorghi Zugraf să fii pentru pomenire sufletului mieu. Pentru țăgani carii sănt ai miei de zăstre cum și din parte răpăosatului soțului mieu să-s de întăio trii sălașe de țăgani dumi-sale ginerilui mieu Toaderașco Balșe, pentru datorie carie a mai rămas să-i dau zestre din țăgani anume Ghiorghie Negrei cu femie și cu copii lui, Costandin Herar cu femie și cu copii lui Gheorghe Condaragiu cu femee și copii lui, Miron Vezitiu cu femeie și cu copii lui îi dau lui Ștefan, cum și pe Mirce pitar cu femee lui îl dau tot lui Ștefan, Dănuș bucătar cu femee și cu copii lui îl dau fiiolui mieu Costandin, Anton croitorul cu femie și cu copii lui săn lui Vasali Onec îi dau fiiolui mieu lui Iordache, Costandin vezetеu cu femei și cu copii lui cum și Ionașco cu femeie și cu copii lui îi dau fiiolui mieu Ioniț, Nastase săn Mircii Onic pitar cu femeie lui cu copii lui și înpreună cu Vasăl săn Lazăr porcar care iaste însurat la ginerile, aceștie să fii a fică-me Zoițăi. Mai las un sălaș de țăgan anume pe Vasăl bucătar săn lui Gheorghiț cu femeie și cu copii lui, pentru acestu salaș de țigan ce-l las mai mult lui Ștefan să plătască pe unde l-am rănduit eu. Mai dau un sălaș anume pe Vasălică cu femeie și cu copii lui săn lui Gheorghiț Oniț și cu

înpreună cu doi băeță de țăgan, anume Vasăl ficior lui Țăului, și Stan ficiorul lui Dănilă Oniță, pe aceștii i-am dat danie lui Dumitrachi Jora post. fiind ficior de boerio și scăpătat, și rudenie nooă și crescut în casa noastră să-i stăpănească cu pace în veci, măcar că un băet anume Vasăl săn Țăului iaste fugit, dar or unde l-ar găsă să aibă a-l lua făr de nici o pricină. Iară pentru ceelanți țăgani rămăn să-s înpartă pi patru frați frățești. Pentru straile meli căt săntu toate să-s de pe la feti de boerio sărace și pe unde va socoti dumneei mama. Pentru arămurile ce-au mai rămas să fie a lui Ștefănic cum și o străchinuț argint cu lingurița ei de dulceț cum și cuțătile de argint cu lingurile lor căt or fi, să fie a lui Ștefan. Iară alt străchinuț de dulceță cu lingurița ei de argintu să fie a fiiului mieu Costandin. Să să știe și aceasta că alte odoar sau bani stători n'am făr numai doao ceasornici, pentru carii un ceasornic de săn cu cutie de băga cu zămalțu îl dau lui Ștefan. Iară un ceasornic mai mic cu diiamanturi și cu lanțuju lui de aur să-s de nurorii mele Catrinii, pentru o păreche paftaluș de auru cari-i sănt datoare să i le dau. Iară de n'o primi ceasornicul pentru paftale, atunce să de Ștefănic un băet de țăgan. Pentru boi vaci din căt săntu a meli lasu să de pentru sufletul meu o vacă cu viță badiului Miron Vărnav, o vac cu viță las să-s de Ilinii surorii lui Dumitrachi. Iară celelalte căt mai rămăn cum și boi de plug să-s facă în trii părți, o parte să ea trii fii ai mei, Iordache, Costandin și Ioniț, iară doaă părță să rămăe a lui Ștefan ca să aibă a mă griji păr la al triile an. Pentru oi să-s știe că zăci oi am rănduit să-s de pentru sufletul meu badiului Miron Varnav pah, și doaă zăci oi dau la mănăstire Lipovăț. Iară celelante căt mai rămăn să fac trii părți, o parte să ia trii fii ai mii Iordache, Costandin și Ioniț, iară doaă parță să ea Ștefan ca să fie pentru grijile meli păr la al triile an. Pentru epi să-s știe că dau cinci epi cu mănz mănăstirii Lipovăț pentru sufletul mieu. Mai las să-s mai de doaă epi cu mănzăi lor din vlet 1785 Ap. 15 pentru doi telegari roibi ce am luat de la Dumitrachi Jora post. drept 50 lei la vreme de nevoi, și fiind-că nu i-am datu bani au rămas să-i dau doaă epi de mijloc cu pripașii lor, fiind fomie nevolnică și căutându-mă

şi la boala me. Pentru patru telegari murgi învăţaţi dau lui Ştefanache, doi telegari murgi dau fiiului miei Costandin, doi cai mai proşti de dărval învăţaţi la căruţă cari sănt de cumpărat să-s de lui Andronache săn Petru. Iară celelante epi cât mai rămăn şi cai să-s împartă frăţeşte pe patru fraţi. Pentru stupi să de la mănăstire Lipovăţ patru zăci de matce să fie pentru pomenire mea, fiindcă acolo am socotit de mi s-a întâmpla să mor, să fie îngropare mea acolo. Iarăş cât stupi o mai rămâne să-s facă trii părţă, o parte să ea trii fii ai miei Iordache, Costandin şi Ioniţ, iară doaă părţă să ia Ştefan pentru ca să mă grijască. Pentru Costantin Holban carile ţâni o ţăgancă a mea, aşe am hotărât să fie ertat el şi fimie lui şi copii lui, slobod să fie or unde s'ar duce. Şi nimine din fii mei sau dintru rudeniile meli să nu fie volnici a tragi dup cum i-am dat scrisoare la mână.

Pentru toate aceste de mai sus rânduite aşa am socotit să-s urmeză dup cum scrie diiata aceasta ce am făcut-o. Iar cine s-ar ispiti a o străca diata aceasta, sau daniile pe undi am rânduit eu să-s de, or din fii mii sau din rudeniile meli sau dintralţăi, acela să fie blestemat de Domnul Dumnezău şi de precurata sa Maică şi de mine. Pricopsală să nu aibă în viiaţa sa, să aibă înpărtăşire cu Ioda. Iar urmându dup cum scriu mai sus să fie ertaţi de Dumnezău şi de mine să aibă înpărtăşire cu Domnul Hs. întru înpărăţăea ceriurilor. Şi pentru adevărată credinţă am iscălit, şi am pus şi pecete mea.

Velt 1788 Apr. 14.

Catrina Roset vorn.

Ermonah Ioniche duhovnic

Şi am scris diiata aceasta cu zisa dumi-sali cucoanii Catrina Roset vorn. Şi am iscălit

Miron Vărnav pah.

LXIX.

1799 Dechembrie 4.

Ettimia monahia dărueşte toată averea sa sfintei mănăstiri Văratecul.

Dat-am scrisoarea mea la mâna sfinţii sale maicii Nazariei stariţii, şi a tot soborulului maicilor al sfintei mănăstiri Văratecul,

când m'am călugărit cunoscându-mi sufletul mieu. Prccum să se ştie că având eu o moşie Glodeanii, am schimbat cu dumnealui pitariol Atanasie Gosan, pi opt pogoane de vii, însă eu prea în pace n'am fost, cu viile, pentru acea m'am fost învoit cu dumnealui să-m dea câte : doao sute de lei pe an, în viaţa mea. Iar după ducerea mea din viaţă, las cuvânt întărit, ca pre cum să vor învoi maicile, aşa să urmeaze şi dumnealui. Pentru care prea bine ştiu că fiindu-mi dumnealui prieaten bun, şi om temătorio de Dumnezeu, nici o pricină nu va pune, dar încă mă şi rog dumisale ca să pue tot chipul de silinţă să facă odihnă maicilor în ce chip să vor înpăca, ca şi eu să aflu odihnă şi viaţa veacinică întru carea mă duc. Fiind că eu mare dorinţă am avut ca dintru început să lăcuesc la acest sf-nt şi d-mnezeesc lăcaş, iar multe pricini mi-au stătut înpotriva, însă milostivul D-mnezeu cel ce voiaşte mântuire tuturor sufletelor celor rătăcite, nu m'au lăsat până în sfârşit a fi întru piezare, ci cu judecăţile care ştie, după dorinţa mea m'au adus la sf-ntul lăcaşul acesta, şi cu ajutoriol Prea curatei maicii lui D-mnezeu, şi cu rugăciunele maicilor, m'am învrednicit a mă înbrăca în sf-ntul chip al călugăriei, dintru care m'am numit Eftimia monahia, cu blogoslovenia sfinţii-sale părintelui stareţului Sofronie, şi a părinţilor d-hovnici. Şi iarăş rog pre bunătatea dumi-sale pitarului Atanasie, să pue silinţa ca să aşeze cu întemeiere acei doi scutealni care îi am aicea la mănăstirea maicilor Văratecul, şi milostivul D-mnezeu însutit va plăti osteneala dumi-sale. Doi boi şi o vacă cu viţel a mănăstirii să fie. Şi ceale ce mai sânt în chiliea mea, şi chiliea care să va face, fiind-că m'au învrednicit milostivul D-mnezeu a-m tunde părul la sf-ntul lăcaşul acesta, apoi n'au mai rămas voe a mea, ci cum vor rândui părinţii şi maicile aşa să fie. Numai cu mare umilinţă rog pre dragostea maicilor şi a surorilor să nu mă dea uitării, ci să facă pomenirile la zile ceale rânduite, şi când să vor mai îndura, încă şi când veţi vedea lucrurile meale, să vă aduceţi aminte de dragostea mea, şi să rugaţi pre milostivul D-mnezeu ca să aşeze întru odihnă sufletul mieu.

1799 Dech 4

Eftimia monahiea fiica răposatului Ilii Tomiţa.

Şi fiind că această scrisoare s'au făcut prin ştirea noastră, şi noi mărturisim că iaste adevărată pentru acea am şi iscălit.

Ieroschimonah Silvestru d-hovnic

Ieromonah Timotei d-hovnic

Şi am scris eu scrisoarea aceasta Iosif sh(i)m(o)n(a)h.

LXX.

1804 Aprile 8.

Chesarie iconomul face „izvod" de scrisorile schitului Hangu pe care le trimisese Mitropolitului Veniamin Costache.

Izvod din toate scrisorile de moşii a sfintului schit Hangul, pe care le-am luat din porunca Prea o sf. sale şi pecetluind-le le-am trimis Prea o sfinţii sale.

1804 Ap. 8.

1. Hrisov de la Vasilie Vodă cu pecete mare legată din velet 7149 Ap. 18.

1. Uric asemenea de la Ştefan Tomşa voevod din let 7131 Ap. 8 şi are copie întrănsul tălmăcită.

1. Ispisoc tij de la Vasilie Voevod din let 7147 Av. 6.

1. Hrisov tij de la Vasilie Voevod din let 7147 Iol 28.

1. Carte de la Iordachi vist din let 7192 Av. 14.

1. Carte gpod de la Ştefan vodă din let 7130.

1. Carte gpod de la Moisi Moghila vodă 7139.

1. Suret de pe un zapis a Pleşeştilor 7162.

1. Revaş de la d-lui vor Todiraşc Balş.

1. Zapis de la Teodosie igumen Răşcăi 7178.

1. Zapis de la Ştefan Floresc 7151.

1. Zapis cu copie de la Sava arhimandrit 7168 Av. 27.

1. Zapis de la ieromonahul Nicanor igumen Răşcăi lt 7220 Iol 20.

1. Copie de la Nicolai Alexandru vvod lt 7220.

1. Hrisov de la Vasile vvod lt 7149.

1. Carte a Divanului 7149.

1. Suret de pe un ispisoc a lui Vasilie Vodă 7148.

1. Suret de pe o carte a lui Vasllie Vodă 7154.

1. Suret de pe o mărturie a boerilor de Divan 7144.

1. Suret de pe uric lui Vasilie Vvod 7149.
1. Carte de la Istratie Dabija vvod 7101 (sic).
1. Hotarincă de la Vasilie vvod 7147.
1. Carte de Divan de la porta met. oștenesc.
1. Scrisoare pentru curățiturile din ispisoace gospod 7261.
1. Zapis de la Hanoi vătavul 7185.
1. Suret de la Moisi Moghila voevod de pe un ispisoc 7142.
1. Scrisoare de la Gheorghie Roșca 7160.
1. Mărturie de la Fătul Șofran 7140.
1. Zapis de la Popa Pătroșcan.
1. Suret de pe uricul lui Vasilie vvod 7147.
1. Zapis de la Pătroșcan 7167.
1. Carte gospod de la Gașpar vvod 7127.
1. Hrisov de la Gheorghe Ștefan vvod 7164.
1. Carte dela Divanul Cnejii Mold 1771.
1. Carte gospod Vasile vvod 7145.
1. Carte gospod de la Alexandru vvod 7129.
1. Carte gospod de la Alexandru Ilieaș vvod 7129.
1. Carte gospod Moisi Moghila vvod 7142.
1. Carte gospod Radul vvod 7127.
1. Hrisov de la Vasile vvod 7154.
1. Ispisoc de la Gașpar vvod cu suret 7128.
1. Hrisov de la Vasilie vvod 7148.
1. Suret de pe uric de la Gașpar vvod 7128.
1. Carte gospod de la Alexandru Ioan Calimah vvod 1798.
1. Suret de pe cartea lui Antioh vvod 7213.
1. Suret de pe cartea lui Gheorghe Ștefan vvod 7164.
1. Cartea gospod Constantin Alexandru Ipsilant vvod 1799.
1. Suret de pe cartea lui Alexandru Nicolai Suțu [1]) vvod 1782.
1. Copii de pe zapis de la Gheorghie Hatman 7167.
1. Carte gpod de la Ion Alexandru Ioan Calimah voevod 1795.
1. Carte gospod de la Alexandu Constantin Moruz vvod 1803
1. Zapis a lui Pătroșcan de vănzare 7167.
1. Zapis de hotărărea moșiei 7264.
1. Carte gpod de la Ioan Nicolai vvod 7254.

[1]) Este o greșeală de datare.

1. Hotarnică Costachi stol 7264.
1. Copie zapis de vănzare de la ierei Ioan ot Neamț 7264.
1. Carte gospod de la Alexandu Nicolai Suț vvod 1802.
1. mărturie pentru poeana schitului.
1. Suret de pe cartea lui Vasile Vodă 7147.
1. Carte rusască.
1. Carte gpod de la Vasile vvod 7156.
1. Zapis de la Popa Ion cu suret.
1. Carte gospod Antioh Constanttn vvod 7204.
1. Carte gospod de la Vasile vvod cu suret 7156.
1. Carte gospod de la Vasile vvod 7146.
1. Zapis de la Mehil 7165.
1. Carte gpod Alexandru Nicolai Suț vvod 1802.
1. Zapis de la Ioniță Bata 1790.
1. Zapis copie Ștefan Floresc 7151.
1. Carte gospod Constantin Racovită vvod 7261.
1. Carte gspod Vasile vvod 7146.
1. Carte gspod de la Grigorie Ghica vvod 7248.
1. Carte gspod Costantin Dimitrie vvod 1778.
1. Carte gspod Antioh Constantin vvod 7213.
1. Copie de pe cartea lui Vasile vvod 7146.

Hrisoavele și scrisorile schitului Ciorubucului.

1. Hrisov de la Alexandru Suț vvod. 1801.
1. Hrisov Alexandru Moruz vvod 1792.
1, Hrisov Constantin Ipsilant vvod 1799.
1. Carte gospod Mihai Constantin Suț vvod 1794.
1. Hrisov Alexandru Mavrocordat vvod 178(?) [1].
1. Carte gspod Alexandru Constantin vvod 1785 [2].
1. Carte gpod Costantin Dimitrie vvod 1781.
1. Hrisov Alexandru Calimah vvod 1795.
1. Hrisov Mihai Costantin Suț vvod 1793.
1. Șase izvoade de semele schitului Hangu.

Kesarie iconom.

[1]) Lipsa în text.

[2]) Neclar.

LXXI

1805 August 31.

Mitropolitul Veniamin scrie biv vel spătarului Ioniță Sturza, să cerceteze pricina moșii Galbeni proprietatea schitului Hangul.

Molitvă și părintească blagoslovenie trimitem Dumitale Mai întâio cercetăm pentru a Dumi-tale prea dorită nooă sănătate ca vestindu-ni-să că să află cu toată întregimea pe deplin să ne bucurăm. După aceasta fiindcă schitul Hangul are o moșioară acolea întru acel ținot: anume Galbeni care moșioară să împresoară de către razășii împrejurași ne-au arătat părintele ieromonahul Gheorghie că te-ai făgăduit Dum-ta a cerceta pricina acasta, pentru care iată și noi prin această scrisoare poftim fiască dragostea Dum-tale ca să priimești această osteneală ca după luminată carte gospod ce au scos să-s facă cercetare cu amăruntul după scrisorile ce vor fi având amândooă părțile și cum să va găsi cu cale și cu dreptate să-s și hotărască ca să ramîe schitul odihnit. Și mare pomenire va fi Dumi-tale facându-te ca un nou ctitor. De aceasta nu lipsim poftindu-te, și să fii Dumnea-ta blagoslovit.

1805 Avg. 31

Al Dumitale părinte sufletesc
† Veniamin Mitropolit Moldaviei

Pe copertă

Cinst. al nostru în Hs. iobit fiio sufletesc Dumi-sali Ioniță Sturza biv. vel spăt[a]r: cu părintească blagoslovènie.

LXXII.

1805 Decembrie 18.

Biv vel spătarul Teodor Balș dăruește Mănăstirii Văratec, pentru pomenirea soției sale Nastasia, fiica vornicului Gavriil Conachi, 14 pogoane de vie la Nicorești.

De vreme că în lumea aeeasta toate sănt trecătoare, și nici un lucru nu este statornic prea cum zice Eclisieastul, deșertarea deșertărilor, și toate sănt deșarte, și nici un lucru nu este de

folos sufletului, fără de cât fapta cea bună, care dinpreună cu omul călătorește.

Drept aceea jiudecându-le eu toate acestea, am socotit din răvna curatului meu cuget, am afierosit patru sprezăce pogoane de vie roditoare, cu cramă, și cu toate tacămurile ce sânt a viei, și cu pământ cât ține îngrăditura de veci Săborului maicilor călugărițe de la Sfânta Mănăstire Văraticul, pentru pomenirea sufletului răposatei soțului mieu Nastasiei, fiicii dumi-sale vornicului Gavriil Conachi, care vii sânt în ținutul Tecuciolui la podgorie Nicorești lor, la ocolul Dobrenești, ce sânt într'o ogradă, cu locul lor de veci, ci le am de zestre luate, cu soțul mieu răposata Nastasie care vii aceli patru sprezăci pogoane, să le stăpâniască Sfânta Mănăstire cu bună pace, spre vecinică pomenire. Poftesc și pe dumneata nene vornice Gavriile Conachi, ca să bine voiască bunătate dumitale ca și cu a dumitale iscălitură, să întărești această danie.

1805 Dechem. 18.

Teodor Balș biv vel spăt. [Pecete roșie de ceară] Gavriil Conachi vornic.

Intâmplându-mă de față am iscălit (indescifrabil) martur, Antonie ieromonah, Vasiean ieromonah (alte două nume indescifrabile). Ierodiaconul Leon, am scris cu pofta dumi-sali cuconului Teodor Balș.

LXXIII.

1806 Ianuarie 10.

Logofetiasa Ilinca Palade dă mănăstirilor Agapia și Văratic, 14 pogoane de vie dela Nicorești, dăruite mai înainte de cumnata sa schitului dela Mădărjac, care nu putea să le folosească. Ilinca se obliga să găsească o viișoară mai apropiată de numitul schit.

Fiind și prin știrea noastră această de bună voe afierosire, precum însuș dumn-ei cinstita și prea iobita fiica noastră cucoana Ilinca logof. ne-au încredințat, după a dumi-sale cerire s'au întărit și cu a noastră iscălitura spre mai bună statornicie.

1806 Ghen 13

† Veniamin Mitropolit Moldaviei

Ilinca Palade logofetiasă, a răposatului Costandin Palade biv vel logof: adeverez prin această scrisoare, precum să să ştie, că având răposata cumnată me Postel. fiica răposatului vist. Toader Palade: patrusprezăce pogoane de vie lucrătoare la Nicoreştii de jos ot ţinut Tecuciului, cumpărate de la Casandra fata Dimăi ot Bărlad, i de la soţul său Pavăl Ţarălungă ot Lieşti la moartea sa au fost afierosit viile acestea schitului său de la Mădărjac unde este hramul Adormirii Precistii, pe care schit l-au lăsat întru a noastră epitropie şi purtare de grijă. Dar fiindcă viile acestea să află cu multă dipărtare de loc, şi numitul schit ne fiind în stare şi ne având chip, nici oameni vrednici ca să poată căuta de viile acestea de a le lucra bine, şi la vremea cuviincioasă, păn acum tot eu am avut purtarea lor de grijă de li-am lucrat, şi nu s'au părăginit. Iar acum văzănd starea schitului, şi cunoscănd că în urma me trebue să să părăginească viile acestea şi să să ştiargă pomenirea raposatei cumnatii mele neavănd schitul chip de a căuta de dănsele. Pentru aceasta am socotit, şi din buna voinţă a me ca o epitropă ce sănt numitului schit afierosăsc aceste 14 pogoane de vie lucrate, cu casă, cu cramă i cu alte trebuinceoasă lucruri de a viei ce vor fi acolo, svintei mănăstiri *Agapiei* şi *Schitului* [1]) Varatic*u* fiind că şi acolo să prăznueşte acest hram al Adormirii Precistii ca să aibă a stăpăni numitele (şters şi pus *numito*) mănăstiri aieste vii în veci cu bună pace ca pe o driaptă afierosire întru pomenirea răposatei cumnatei mele Zmaragdei Postelniceasa, dănd împreună la luminatele (şters şi scris luminata) mănăstiri şi zăce zapise vechi ce sănt pe viile acestea. Iar schitului de la Mădărjac, mă făgăduesc eu a-i găsi altă viişoară căt oi socoti de a fi pentru trebuinţa schitului aiorea la un loc undeva mai cu apropiere, sau îi voia face acolo pe locul schitului cătă vie oi socoti că a putea cuprinde cu lucru ca să-i fie mai cu îndămănă de a-ş putea căuta şi a-ş lucra în toată vremea numitul schit viea fără smin-

[1]) *Agapiei* şi *Schitului* sunt sterse în text de o altă mănă, care adăuga un *u* la Varatec. Poate că îndreptarea s'a făcut chiar de Mitropolitul Veniamin, care ţinea mult la Varatec !

tiala ca să nu să șteargă nici de acolo pomenirea noastră. Pentru care am dat această scrisoare întru cari însumi am iscălit.

1806 Ghenarii 10

Ilinca Palade logofet.

LXXIV

1807 Martie 30.

Cu blagoslovenia Mitropolitului Veniamin se așează gospodăria Mănăstirilor Agapia și Varatec.

„Fiind că din vremea suirai noastre în steapena scaunului sfintei Mitropolii, am avut nu puțină osârdie și silință pentru bună starea și rânduiala soborului maicilor ot Vărătecul, după ce spre întâmpinarea tuturor celor de nevoe (lipsite fiind mai înainte) li s'au dat și mănastirea Agapiei cu aceeași râvnă fiind porniți ne-am silit pentru punerea la cale întru cea mai bună rânduială a iconomăei spre folosul soborului, și în scris porunci și ponturi s'au mai făcut. Dar nici într'un chip nu s'au păzit. De acea s'au trimis de către noi Prea cuvioșia sa Kir Ioasaf arhimandrît dichiul Mitrop. noastre. S'au făcut așăzarea ce mai gios să arată, carea cu amănuntul cercetându-să despre noi, și cu bună rânduială și cuviință fiind, întărim și hotarîm, ca de acum înainte să-s păzească această așezare întocma, neclătit, și fără înputinare căci de nu să vor păzi și acestea cu hotarire zicem, că ne vom trage și noi cu totul mâna, și la ori ce. Soborul maicilor, sau în deusebi ori care din maici va avea trebuință și cearere de la noi, ascultare nu i să va da, nici ajutor. Aceasta.

1807 Mart 30

† Veniamin Arhiepiscop
i Mitropolit Moldaviei

Asăzarea care s'au pus în rânduială a să păzi la toate rânduelile iconomiilor acestor dooă sfinte mănăstiri Agapiea și Varatecul, atât de către soborul maicelor cât și de către iconomul rânduit pre cum mai jos să arată în ponturi.

1) Toate moșiile ale Agapii și a Varatecului și a schitului Vânătorii, câte să vor socoti a fi de trebuință pentru iconomiea

acestor sfinte lăcaşun, adecă, spre a să face fânul, şi pâine trebuincioasă, să le ia numitul iconom în purtarea sa de grijă, spre săvârşirea cu îndestulare a bunii iconomii, iar soborul maicelor întru nimic să nu să amestece.

2) Toate moşiile câte să vor socoti a să vinde în orândă, iarăş prin ştirea iconomului şi cu sfătuirea sfinţii sale Kir Iosif postnicul să să facă tocmală de vânzare, silindu-să iconomul a spori venitul tuturor moşiilor pintru folosul sfintelor mănast. ca să nu să aducă cât de puţină pagubă.

3) Toţii banii din vânzarea moşiilor şi a orânzilor i alte venituri de pe moşie, să fie datorio iconomul, ca îndată ce i va lua de la orândoituri, să-i ducă lc sfiinţie sa Iosif postnicul. Iar soborul maicelor întru nimică să nu să amestece, nici la vânzări, nici la luarea banilor, ci când va urma trebuinţa la orice cheltuială a soborului vor ceare la sfinţie sa Kir Iosif.

4) Toţi robii, atât cei cari sint în rânduri la slujbe, cât şi cei cere sint breslaşi să fie supt stăpânirea şi purtarea de grijă a iconomului, ca să-i rânduiască în slujbele mănăs. pre cum va urma trebuinţa în feşte care vreame : iar din soborul maicelor niminea să nu să volnicească a le poronci la cel mai mic lucru.

5) Orice pricină de giodecată va naşte între robii sau roabele mănăstirilor, să să cerceteze de cătră iconomul, şi pre cum va socoti dreptul hotărându-le să li odihnească: iar soborul maicelor întru nimic să nu să amestece.

6) Toţi lăcuitorii moldoveni, cum şi breslaşii moldoveni, să fie supt ascultarea iconomului, spre a-i rândui, în orice slujbă a manăs: pre cum va ceare trebuinţa: iar soborul maicelor întru nimic să nu să amestece.

7) Ţiganii robii mănăs cum şi toţi breslaşii moldoveni, i lăcuitorii ce şăd pe moşii, să fie datori a asculta numai de iconomul rânduit la or ce trebuinţă ar avea manăs; iar din soborul maicelor, să nu să volnicească niminea a le porunci la cel mai mic lucru.

8) Ţiganii robii mănăs, carii vor fi rânduiţi în cete a sluji mănăs, să fie datorio iconomul a păzi ca fieşte carele să să afle la rândul lui, slujind a triea săptămână, cu mâncarea de la dânşii,

precum să cuprinde în ponturile ce s'au făcut când s'a dat mănăstirile soborului maicelor.

9) Iconomul mănăs să fie datorie a face pre tot anul condică de toate bucatele acestor sfinte mănăs, întru carele să treacă şi toate tocmelile breslaşilor, plugari, văcari, ciobani, herghelegii şi vizetii i alti breslaşi ce vor fi tocmiţi cu bani, făcând aceste tocmeale toate prin ştirea sfinţii-sale Kir Iosif postnicul, şi câţi bani vor cuprinde, toate tocmealele breslaşilor să aibă iconomul a-i lua toţi odtaă de la sfinţie sa Kir Iosif şi-i va înpărţi pre la breslaşi.

10) Când va avea mănăst. trebuinţă, de a face vre o bena sau înlăuntru, sau afară, la carele să să poată ajuta şi cu robii mănăst: sau la tăet lemn, sau la scos i altele atuncea va face arătare sfinţie sa Kir Iosif la iconomul rânduit, şi va rândui cetile ţiganilor, sau alţi poslușnici la orice slujbă va fi de nevoe ca să săvârşască. Insă acestea toate să vor urma în vremea când nu vor fi în slujba iconomii câmpului, iar în vreamea de iconomiea pământului nici cu un chip să nu să supere, ca să nu să dea zaticnirii.

11) Rânduitul iconom să îndatoreaşte ca dupa numărul robilor ce sint, şi altor lăcuitori ce şăd pe moşiile mănăst: să se arăte cu silinţă la vreamea Primăverii ca să are şi să samene popuşoi şăsi miei prăjini, iar de să va putea şi mai mult, fie care să-i prăşască de două ori, şi această pâine câtă va eşi, să fie numai pentru soborul maicilor, iar la robi sau la alţi breslaşi nici de cum să nu să dea. Aseamenea să facă şi osăbită arătură cât va fi trebuinţă pentru orz şi ovăz. Iar arătura pentru grâu cât să va putea mai multă să o facă toată la vreamea tomnii. Şi soborul maicelor în vremile iconomii plugului nici de cum să nu să volnicească a lua boi în alte slujbe.

12) Asemenea şi pentru coasa să îndatoreaşte rănduitul iconom, ca pe toată vara să aibă a rădica şase sute fălci de fân, unde va fi iarba mai bună pe moşiile ce sint prin prejurul mănăst. afară din fânul ce să face la câmp pentru oi şi pentru herghelii, socotindu-să această sumă a fi îndestul după numărul bucatelor ce să iernează pi lângă mănas.

13) Toate fânaţurile a robilor şi a lăcuitorilor ce şăd pe moşiile mănăs: cari vor fi cu apropiere lângă mănăs: şi toate fânaţurile câte vor avea ei pin mijlocul fânaţurilor mănăs: să aibă voe iconomul a le lua pentru trebuinţa mănăs: şi lor să le dee la alte lucuri unde va socoti din destul pentru trebuinţa lor, iar pentru neguţitorie, nici decum pe niminea să nu îngăduiască a cosi. Asemenea şi pe lăcuitorii străini, cari nu şăd pe moşiile mănăs: şi vor fi îndrăznit sau cu de la sine volnicie, sau cu învoiala a vre unora din maici, şi vor fi având fânaţe pe moşiile mănăs: să fie volnic rânduitul iconom a-i scoate şi a-i înstreina cu totul rămânid aceale fânaţuri numai pentru trebuinţa mănăs.

14) Locurile de fânaţe, şi locuri de arătură la oameni străini, să nu fie volnic rânduitul iconom, nici a vinde, nici a dărui pe moşiile mănăs: ci de va prisosi ceva vre odată din trebuinţa mănăs: prin ştirea şi sfătuirea sfinţii sale Kir Iosif postnicul să aibă voe a vinde, şi banii îndată să-i dea la mănăs.

15) Grădinile pentru legumi, i tot fealiol de verdeţuri să fie datori rânduitul iconom a le face, atât la Agapia, cât şi la Văratec lângă mănăs: iar de nu va fi loc le va face la mitoh numai să fie cu îndestulare pentru tot soborul afară din legumele ce să vor sămăna la ţarină, şi la orice plivit a grădinilor să să slujască cu roabele ţigance a mănăs.

16) La tot fealiol de meşteşug să fie datorio iconomul, a lua din feciorii robilor mănăs, şi a-i da ca să înveaţe pentru folosul soborului, după cuprinderea ponturilor ce s'au făcut când s'au dat mănăs: Agapia cu robii săi supt ascultarea soborului maicelor.

17) Toate samile bucatelor la fieşte care jumătate de an, să fie datorio rânduitul iconom a le număra şi a le trece în condica ce s'au zis mai sus după numărul ce vor eşi, nefăcând deosăbire supt nume de înpărţare Agapie de Varatic, ci într'o numire să să zică a opştii, şi acea condică deapururea să stea la mănăs Agapiea.

18) Câte vite albe, vaci, sau oi vor fi adus vre unile din maice dintru ale sale când au întrat la aceste sfinte mănăs; să nu fie volnice nici una a zice că sînt ale sale, nici să poată lua

pripaşii lor ca să-i vândă sau să-i dăruiască cuiva, ci tot sporiol acelor vite să rămâe a opştii, însă pentru ca să nu să isterisească nici aceale maice de hrana ce avea piste vară de la vacile ci le avea supt nume că sînt ale sale, s'au îndatorit rânduitul iconom, ca pentru fieşte care să urmeze pe tot anul întracestaşi chip adecă, ori carele din maice au avut o vacă sau dooă sau şi trii de le-au muls pentru chiliea sa să fie datorio în toată vara a le da tot pe aceleaşi, şi întocma la număr: iar de să vor întâmpla vre unele dintraceale a fi fără lapte, sau din întâmplare să şi piei vre una, să înplinească iconomul cu altele dintrale opştii care vor fi cu lapte, şi aceale maice încă să îndatoresc cu purtarea de grijă pentru viţăi a nu fi slabi când să vor lua de la dânsele ca să nu piei şi să să păgubească manăs: de acel puţin folos, iar pentru ernatecul lor, să nu aibă maicile nici o purtare de grijă, datoare fiind mănăs: a le erna pe toate.

19) Cară cu boi, şi căruţe cu cai să nu fie volnice niciuna din maice a le ţinea supt nume că sint numai pentru trebuinţa lor, ci să se numească că sint a opştii, şi când vor avea trebuinţă ori carele din soborul maicelor a mearge undeva, sau pentru trebuinţa mănăs.: sau pentru ale sale prin ştirea sfinţii sale Kir Iosif postnicul, vor mearge la rânduitul iconom câte două, sau şi trii la un loc şi le va da sau căruţă, sau car, pre cum vor avea trebuinţă, înpărtăşindu-se toate de o potrivă la trebuinţile ce vor avea.

20) Toată lâna cătă va ieşi de la oile soborului maicelor, să fie datorio iconomul a o strânge toată la mitoh, şi a o cântări, şi din toată suma ocelor ce va eşi, mai întăi să socotească câtă lână va trebui pentru trebuinţa facerii sucmanilor pentru breslaşi, şi făcând arătare sfinţii sale Kir Iosif postnicul, să o proprească la mitoh, pre care să o şi lucreze cu roabele ţigance. Iar ceealaltă lână câtă va prisosi, să o tragă toată la amândoao mănăs: şi după nnmărul maicelor să fie datorio singur a o înpărţi toată, atât celor bătrâne, cât şi celor tinere tuturor de o potrivă, iar nu unora mai mult, şi altora mai puţin.

21) Grâul cât să va strânge, atât de pe la moşii, cât şi de milostenie, mai întăi să poprească rânduitul iconom la hambariol

mănăs: pentru samânță și pentru oaspeții ce va urma nevoea peste an, celalt grâu cât va prisosi să-l împartă la toate maicele, atât la ceale bătrâne, cât și la ceale tinere făcând singur chibzuire ca ceale ce sint în slujba besăricii, și în ascultarea opștii a le să da indoit de cât la celelalte.

22) Popușoi, adunându-să la sisiece și bătându-să rânduri, rânduri, să fie datorio rânduitul iconom a-i face făină, și singur să o împartă pe la toate maicele de o potrivă, ca nici una să nu fie lipsită de acest fealio de păine.

23) Când va avea trebuință rânduitul iconom pentru vre una din maice, spre a o pune la vre o ascultare asupra iconomii spre a să săvârși vre un lucru cu folosul opștii să aibă a ceare la sfințiesa Kir Iosif și să-i dea din ceale mai bătrâne care va fi mai cu știință, și rânduind-o iconomul la slujba care va fi de nevoe să i dea toată ascultarea urmând întocma după a sa povățuire, iar rânduita maică de la sine nimic să nu facă.

24) Rânduitul iconom statornicie cu șădearea sa să aibă la mitohul Agapiea, și adeaseori să cearce la amândoaă mănăs: pentru sfătuirea cu sfințiesa Kir Iosif pos; la ori ce treabă ar face carele după vreame ar urma pentru soborul maicelor.

25) Ori ce iconomie în lucrarea pământului, păine, fân sau vite, să nu fie volnic rânduitul iconom a ținea sau a face pentru sine, macar cât de puțin, ci toate să fie pentru sobor. Iar pentru trebuința sa și pentru trebuința cailor ce să vor sluji să fie volnic a-și opri la mitoh cât să va socoti a-i fi de nevoe din rodurile ce să vor strânge prin osteneala sa.

26) Pentru toată slujba și osteneala ce va face rânduitul iconom, încungiorarea de un an, să aibă soborul maicelor patru sute lei bani din care să-și poată întimpina orice cheltuială ar avea de nevoe pentru sine, iar din banii mănăs: să nu fie volnic a cheltui pentru sine la cel mai mic lucru, nici pentru haine, nici pentru mâncare.

27) Toate acesatea mai sus așăzări prin ponturi fiind cu priimirea, atât a soborului maicelor, cât și a rânduitului iconom, socotindu-să a fi cu bună rânduială și folosul opștii, lipsind tot fealul de prihănire ce ar putea naște asupră-le, și pentru ca să

să urmeze de aice înainte în întocma la toate, s'au iscălit și de către soborul maicelor.

1807 Feb. 8

Ioasaf arhimandrit dichiu mitr.

Iosif shim. pos.

Nazariea shimihiea stareță S. M. Agapiea și Varatecul.

Magdalina shmihia. Olimbiada shmihia. Venieamina mon. Manasia monahia. Xenia mon. Susana shmih. Magnisiea mon. Iustina monh. Sofia monh. Eunichia monh. Macariea shmnhi. Matrona monh. Zinovia shmnh. Atanasia monh. Eftimiea monh. Achilina mnh. Glicheriea monh. Mardariea shih. Mitrodora moh.

LXXV.

1807 Mai 16

Mitropolitul Veniamin poruncește lui Gheorghe, nacealnicul schitului Hancu, să nu mai intre peste stăpânirea Mănăstirii Văratec.

Prea cuviosiei tale Kir Gheorghie nacealnic al schitului Hancului, arhierească blagoslovenie îți trimitem. Pentru pricina ce urmează între mănăstirea Varatecul și între schitul Hancul la moșiea Trohana, s'au jăluit maicile, că deusebit din căte s'au urmat în anul trecut, încă și într'acest timp de trei ori ai fi pus de ai tăet gardurile țarinilor, și le-ai fi dat țăranilor după moșiea Hancului rămîind Văratecul fără arăturile trebuincioase. Deci ca până când va da Dm-zeu înlesnire a să aleage dreptul a oricaria părți îl va fi având prin hotarnic rânduit, să înceteze aceste pricini din mijloc. Scriem cuviosiei tale, să nu îndrăznești a te întinde cu stăpânirea mai mult, de cât, precât au stăpânit răp. Macarie procatohul cuviosiei tale. Și găsindu-să chipul cel cuviincios și lesnicios, să va lace hotărîre prin boer hotarnic după puterea scrisorilor ce va fi având și o parte și alta. De aceste părintește sfătuim pe cuviosia ta. Și să fii blagoslovit.

1807 Mai 16

Al Cuviosiei tale părinte sufletesc

† Veniamin Mitropolit

Mitropolit adaugă apoi cu mâna sa următoarele: „S'au zis şi însuş iconomului Agapiei lui Kir Neofit ca într'acest chip să urmeze, iar peste cea ce răpos. Macarie au stăpânit mai mult nici stăpânirea maicilor să nu să întinză, şi asemenea, şi prea cuv. ta vei urma, păn cu ajutorul lui D-zeu să vor mai linişti lucrurile, şi îş vor scoate şi maicile boerio hot: şi atunci să va alege dreptul a feşte cărue.

Pe copertă.

Cuviosei sale Kir Gheorghie nacealnicul schitului Hanculuí, cu arhierească blagoslovenie.

Altă mână. „De la păr. Mitropolit pentru Sacaluşeşti ot Topoliţă". Pecete mică neagră.

LXXVI.

1808 Iunie 25.

Divanul Moldovei întăreşte stăpânirea de veci a Mănăstirii Varatec pe locul pe care i-l dăduse soborul Mănăstirii Neamţului în frunte cu Stareţul Paisie „fiind şi adunare maicilor acolo începătură şi rânduială a sa".

Gavriil Mitropolit şi Exarh cu a noastră iscălitură adeverim. De la Divanul cnejiei Moldoviei.

Inştiinţare să face cu această carte a Devanului că pr. c. Nazarie shimonahie, stariţa sfintelor mănăstiri Agapie şi Varatecul, înpreună cu tot săborul râvna măntuirii sufleteşti li-au îndemnat, a să aduna săbor de maice în numile său, şi că neavând nicăiore loc al cuvioşiilor sale ca să-şi poată statornici lăcuinţa petrecirii sufleteşti în Domnul, au alergat, rugându-să pomenitului stareţ Paisie, şi sfăntului săbor al părinţilor di la sfintile Mănăstiri Niamţul şi Săcul, ca să le de undeva în munţi vre o bucată de loc unde să-ş poată face bisărică, şi chilii. Carii netrecând cu videre rugămintile maicilor, dorind şi sufletiasca lor măntuire din dumnezaiasca descoperire s'au îndemnat a face milă cu săborul maicilor, şi având sfănta mănăstire Săcul un loc săcu mai într'o laturi în munţi la ţinut Niamţului, afierosit la sfănta mănăstire de fericiţăi ctitori ce li-au avut (hotarât fiind înprejur acel loc) li s'au dat maicilor ca să-şi facă lăcuinţă şi

sfânt dumnezăesc lăcaș, spre aducire rugăcionilor sale cătră mimilostivie dumnezeiască. Și că așa adunându-să în numile Domnului cu toate că era un loc săc și greu de petrecire. Și au făcut chilii și acel schit Văratecul (luându-ș numire sa de la multile în cari s'au făcut) și pururе au fost în pace și nesupărați de nimine cu vre-o dare de bezmăn pentru acel loc lăcuit de maice. Insă în scris nu li s'au dat atunce la mână vre-o scrisoare de la pomenitul stareț, și de la sfântul săbor al părinților, ca să poată ave vre-o luminare după vremi, spre nestrămutate lăcuințăi cuviosiilor sale, și că după ce s'au înmulțit maicile, fiind mic schitișorul cel de lemnu, acel ce-l făcusă întăi când s'au așăzat pe acel loc, au pus silință, din prilejul maicilor, și din agiotorul pravoslavnicilor creștini de au făcut trebuincioasa gătire, și cu multă strădanie și cheltuială după greutate locului aducând trebuincioasăle materii la fața locului, ca din nou să zideascâ de piiatră acel sfânt schit Văratecul. Dar socotind cuviosiile sale ca nu cumva după vremi să viea în vre-o supărare despre părinții sfintelor numite mănăstiri care le-au dat acel loc spre lăcuință, au alergat cu scrisoare către pre cuviosul Kir Ioan arhimandrit și stareț al sfintelor mănăstiri, și cătră tot sfântul sobor al părinților de acolo, rugându-să ca să le de ace bucată de loc (pe care să află sfântul schit, și locuința maicilor în preajma) în schimbu de veci ca să dei maicile înpotrivă sfintei mănăstiri Săcului pentru acel loc patru spri zăce pogoani viea lucrătoare în țara de gios cu tot locul lor, fiindcă au a să apuca să zidiască din nou sfântul dumnezăesc lăcaș, la care au a le urma mari cheltuele. Și precuviosiea sa înpreună cu tot soborul, li-au făcut în scris răspunsu, pe care arătându-l maicile de față, s'au văzut așa scriindu-le cu hotărare, că fiind acel loc lucru ctitoresc afierosit sfintei mănăstiri Săcului, și știindu-să a fi numai ca un vechil și purtători de grijă lucrurilor sfintelor mănăstiri (măcar de și cu schimbu poftesc) lucru ctitoresc fiind, putință nu are a da și a face despărțire, dar pentru ca să fie maicile făr de grija despre acele păreri, care nici odată despre părinți întru ace bună petrecire fiind, a să întâmpla nu să poate. Pre cuviosiea sa înpreună cu tot săborul după urmare ce cuviincioasă a pomenitului stareț Paisie, fiind și adunare mai-

cilor, acolo începătură şi rânduiala a sa sănt a întări şi a păzi, şi că fără de nici o îndoială să fie maicile spre buna petrecire, a să întemeia, şi a să întări, şi spre slava lui Dumnezău să să zidiască bisărica ce s'au început, care să fie spre ce mai multă pomenire, atăt a ctitorilor, căt şi a pomenitului lor stareţ Paisie, cum pre largu să arată la aceeaş cătră numita stariţă răspunzătoare scrisoare a pre cuvioşii sale cu tot săborul, ci este dintr'acest curgătorio an, din trecuta lună Mart 23 în cari s'au văzut iscălit şi Preosvinţie sa Kirio Kir Veniamin, proin Mitropolit ţării, asupra căreia cerând precuvioşiea sa, înpreună cu tot săborul maicilor, ca să li să facă şi dela Divan întăritură, având temire ca nu cumva după vremi să ea vre-o prifacere păzita buna petrecire între părinţi (cari acum urmiazi la acele sfinte mănăstiri întru slava lui Dumnezău) şi să vie în vre o supărare, precum astăz să găsăsc despre sfănta mănăstire Bistriţa pentru schitul Gărcina, care iarăş prin multe ostenele şi cheltuele s'au zidit de piatră din nou de către maicile călugăriţi ce au fost lăcuite din vechime acolo la Gărcina. Deci încredinţindu-să Divanul din însuş arătata mai sus scrisoare a pre cuviosului stareţ cu tot săborul sfintelor numite mănăstiri că este cu bună priimire a să întemeiea, şi a să întări maicile călugăriţi la acela loc, şi spre slava lui Dumnezău să să zidiască bisărica ce s'au început, care să fie spre ce mai multă pomenire, atăt a ctitorilor, căt şi a pomenitului lor stareţ Paisie. Drept acea iată dar şi de la Devan prin carte aceasta să întăreşte stăpănire săborului maicilor călugăriţi de la Văratic, asupra acestui loc ce li s'au dat, spre lăcuinţa şi intemeeare lor, atăt de pomenitul stareţ Paisie cu săborul părinţilor călugări de la acele doaă sfinte mănăstiri Niamţul şi Săcul din vreme aceea, fiind şi adunare maicilor acole începătură şi rânduiala a sa, căt şi după ace mai sus arătată scrisoare răspunzătoare cătră pre cuvioasa stariţi Nazarie, a pre cuviosului stareţ, cu tot săborul părinţilor călugări de acum, ci este adeverită şi cu iscălitura Preo svinţii sale Kirio Kir Veniamin proin Mitropolit ţării, ca să aibă a să intemeea, şi aş face bisărica de piiatră pe acel loc, stăpănindu-l în veci fără nici o supărare despre nimine, asupra căruea loc carte aceasta a Di-

vanului să le fie de întăritură statornică în veci, care s'au încredinţat de la Divan şi cu ale noastre iscălituri

1808 Ioni 25

Gherasim episcopul Romanului, Meletie episcopul Huşului, Costantin Balş vel logofăt, Iordache Păşcanul vel logofăt, Teodor Balş vel vornic, Vasilie Ruset vel vornic, Lupul Balş vel vornic, Dumitrache Sturza vel vornic, Dumitrache Bogdan vel vornic, Dumitrache Saule vel vornic.

Pe o copie a acestui act găsim următoarele: „Posleduindusă de mine şi întocma fiind cu cea adevărata întăritură a cinstitului Divan am încredinţat cu a mea Iscălitură 1811 Noem. 10

Veniamin p. M.

LXXVII.

1808 Noembrie 8.

Proin Mitropolitul Veniamin înpreună cu Silvestru duhovnic, Iosif shimonah şi multe călugăriţe împărţesc moşiile şi altă avere între cele două mănăstiri de maici Agapia şi Varatec.

Impărţeală şi punere la cale ce s'au făcut de noi între maicile de la mănăstirea Agapiei şi între ceale de la Varatec, adecă cum să stăpâniască moşiile şi cealelalte după priimirea a amănduror părţilor precum în jos să arată.

1808 Noembr. 8.

Sfînta Mănăstire Varatecul

Moşiea Netezii ce-i zic şi Topoliţa cu Brătuleţul şi cu toate ceale ce sânt pre dânsele ot ţinut Neamţului şi Ţoliciol.

Moşiea Drăgoeşti i Sărata cu ceale ce sânt pre dânsele ot Neamţul.

Moşiea Săcşenii ot ţinut Iaşii.

Moşiea Scorţenii ot Băcău.

Moşiea Bălăneştii ot Tecuciu.

Moşiea Pohoiol ot Orheio.

O crâjmă din târgu Iaşii.

Una sută lei milă din vama domnească şi leafa de la cutie.

Două zeci şi şasă pogoane vie la Nicoreşti.
Un pogon şi o firtă la Costeşti.
Cinci pogoane la Bănceani.
Două mii cinci sute ocă sare din mila de la ocnă pe an.

Din robii Agapiei o jumătate de ceată pe feştecare săptămână o va rândui părintele iconomul să slujească la Varatec, iar cealaltă jumătate va sluji la Agapiea. Aceste mai sus arătate să vor iconomisi de maicile de la Varatec, şi fiind că părintele iconomul are să caute numai de slujbele mănăstirii Agapiei, îşi va lua şi leafa de acolo a părintelui Macarie ce să va da căte doă zeci lei pe an şi de la Varatec precum asemenea şi de la Agapie fiind îndatorit a stă la cercetările moşiilor. Când să va întâmpla la Agapia lipsă de fân şi pe moşiea Vănătorii s'ar întâmpla a să face iarbă să se înpărtăşească şi pe Agapiea. Asemenea şi Varatecul având trebuinţă de a-şi ara să i să dea la Graşi. Aceasta fiind cu primirea şi a unii părţi şi a alteia s'au încredinţat cu ale noastre iscălituri. Fiindcă Agapiea nu are loc de cămp pentru ernatul epelor şi a oilor, să îndatoreşte Varatecul a le priimi să erneze la moşiea dela Orheio atât epele cât şi oile Agapiei înpreună cu ale sale, prinzând şi Agapiea la cheltuiala fânului după analogon a dobitoacelor sale, şi Agapiea să primească să-i vareaze caii Varatecului în munte.

† Veniamin proin Moldavias. Silvestru duhovnic. Iosif shimonah. Nazarie shimonahia stariţa sf. mănăst. Agapie şi Văratec. Neofit iconomu. Elisafeta monahia. Elisaveta monah. proin stareţa. Magdalena monahie. Olembiada shimonah. Manasie shimon. Veniamina monahia. Susana shim. Csenie monah

LXXVIII.

1809 Aprilie 1.

Domite călăraş de Ţarigrad şi soţia sa Paraschiva vând biv vel banului Toma Cozma viile ce au pe moşia mănăstirii Socolii.

Eu Domite călăraşi di Ţarigrad dinpreună cu soţul mieu Paraschiva di aici din Eş dat-am adevărat şi încredinţat zapisul nostru la măna d-sale Toma Cozma biv vel ban precum să să ştie că având eu Domite doaâ pogoane de vie lucrătoare cu li-

vadă cari vii le-am avut şi eu cumpărătură după cum arată zapisăle cele vechi şi având şi eu Paraschiva doaâ pogoane de vie lucrătoare şi cu livadă cari vii sănt tot într'on lot cum şi livada la dial Coroiolui pe moşie mănăstirii Socola. Cari vii să hotărăsc pi din gios cu viile sfintei mănăsiiri Neamţului iar pi di la dial cu viile d-sale stolnicesăi Năstăsăicăi, iar pi di la vale cu drumu. Şi sfătuindu-ne noi amândoi ca să scoatem aceste patru pogoane di vie luărătoare la vănzare cu livada lor. Şi scoţându-le vănzare s-au găsăt muştereu d-lui ban şi facând tocmală noi le-am vândut d-sale drept 1700 lei adica una mie şapte sute cari bani dandu-nu-i toţi deplin în mănule noastre i-am dat şi noi d-sali zapis al nostru la măna d-sale pi care zapis să aibă a-ş face d-lui şi întăritură. Insă doaă pogoane de vie eu Domite i-am dat zapisă vechi în măna d-sale iar eu Paraschiva pe doaă pogoane di vie neavând zapisă n'am dat fiindcă le-am avut aceste vii di baştina şi di acum înainte după zapisul nostru să fie d-sale şi giupănesăi d-sale aceste vii ocină stăpănindu-le cu bună pace nesupărat de cătră nime şi ori ce pricină ar işi asupra acestor vii noi să avem a răspunde. Şi la această bună vănzare s-au întămplat şl alte obraze cari mai gios s-au iscălit. Şi pentru mai adevărata credinţa neştiind carte ne-am pus numile şi degetele. Insă viile le-am vândut neîngropate gardu străcat fără cramă fără casă numai trei căzi di un jghiab am dat d-sale.

Eu Domite Călăraş di Ţarigrad am vândut. 1809 Apr. 1

Eu Paraschiva soţie lui Domite am vândut.

Irudeon m'am tâmplat faţă,

Şi eu carele mai gios mă voi iscăli am scris acest zapis cu zisa d-lor Ştefan Cobuz.

Eu Dumitru m'am tămplat.

LXXIX

1814 Ianuarie 27.

Băneasa Ecaterina Cozma dărueşte Mănăstirii Hangul patru pogoane de vie la Socola lângă Iaşi.

Cu ajătoriol şi mila lui D-mnezeu din singură voinţa mea şi din tot sufletul şi inima mea, am dat danie patru pogoane vie lucrătoare înpreună şi cu toată livada ce are, sfintei mănăstiri

Hangul de lângă muntile Ceahlău, unde să prăznuește hramul Pogorârea sfi-tului Dh spre pomenirea mea și a părinților miei, care vii sint fară nici o pricină dreaptă partea mea, cu hotărâre prin diiată lăsate mie de răposat soțul mieu d-lui banu Toma Cozma. Și viile sint pe locul sfi-tei măn(ă)stiri Socoli dealul lui Coroi. Și să megieșăsti pe din sus cu viia lui Sandu negutătorio, iar pe din gios cu viile sfi(n)tei Măn(ă)stirei Neamțului, despre apus cu drumul ci mergi la Bârnova. Drept acea am dat și toate scrisorile ci sint pe numita vie, încredințându-le însuș măna părintelui igumenului Irinarh de numita mană(s)tire, ca să le pue în scrisorile sf. mană(s)tire cu care sfi(n)ta mănă(s)tire să stăpâniască cu toată odihna și pacea ca pre nește drepte ale sali vii neclătit în veci. Iar cine s'ar ispiti să străci aceasta a mea afierosire acela să aibă a da răspuns înaintea strajnicului jădeț. Și pentru credință însuș am iscălit puind și peceatea mea, întărindu-să și de catră Prea o sfințle sa Părintele Mitropolit Veniamin.

1814 Ghen 22

(Pecete de ceara roșie)

Ecaterina Cozma băniasă

Eu mai gios iscălitul fiind poftit de D-ei mătușa Ecaterina ca să o iscălesc adeverez

Gheorghe Balș

La începutul actului stă scris

„Danie acestor patru pogoane de vie roditoare cu livada lor către mănăstirea Hangului ce s'au făcut de către d-ei băneasa Ecaterina Cozma fiind cu a d-sali bună voință precum ni-am încredințat și din mărturisirea clucer Costandie logof mitrop. carele au fost rânduit de noi spre a-i face întrebare, s'au încredințat și cu a noastră iscălitură.

1814 Ghenar 27

Veniamin Mitropolit Moldaviei

LXXX.

1814 Aprilie 30.

Banul Ioan Tăutul hotărnicește, din porunca Domnitorului Scarlat Alexandru Calimah, moșia Vulturești proprietatea vornicesei Zoița Balș.

Din luminată porunca a pre înălțimi Domnului nostru Măria sa Scarlat Alexandru Calimah V. V. O. D. fiind rânduit ca să

hotărăsc moșia Vultureşti cu alte părți din pregiurul ei, dela ținutul Vasluiului, ce sânt a dumisale vornicesei Zoița Balș. După poroncă am mers la fața locului unde față, fiind dumnealui com. Lupul Balș fiiol și vechilul dumisale vornicesăi i Preosfinția sa Edesi episcopul mănăstiri Sfântului Neculai din Botoșani, ce are giumătate ce din sus a moșăii Băloșeștii i dum-lui Toader Anastasii, ce are patru părți din cinci părți, ce umblă cealaltă giumătate de sat, i dumneaei clucereasa Safta Racoviţoae, ce are părți în moșia Comăneștii și în moșia Buhăeștii, i un vechil a dumisale banului Arghiri Cuza, cum și fimeia lui Constantin Clapa cu alții răzeși ce au părți în moșia Golăeștii. Am cerșut la dumnealui comi Lupul Balși ca să arăti scrisori și întăriri pentru doi bătrănii din moșia Comăneștii, ce sînt pe din gios alături cu Hultureștii. Afară de alte scrisorii de care nu easte trebuință a se arăta arume. Au arătat o mărturie hotarnică din 7217 Noembri 25 de la Bejan Hudici vornic glotnăi, și dela alții arătătoare cum au ales și au stălpit acei doi bătrăni din Comăneşti, ce era atunce a răposatului boerio marele vornic Ioardache Roset strămoșul dumisale vornicesăi, începându-să hotarul din apa Răbricei despre apus, din protiva gurii văii Macreștilor unde dă în Răbricea; deacolo peste șesul Răbricei spre apus au pus stălp de piatră. Din vale de drum dela stălp peste drum drept la deal spre apus pe o văioagă au aflat un stălp vechiu de piatră în piscul care se hotărăşti cu Golăeștii. De acolo drept tot la deal pin vaioagă dăndu-și coaste cu hotarul Golăeștilor și în zare dealului diasupra văi au pus ștălp de piatră, unde se hotărăşte cu hotarul Hultureștilor. Deacolo dealul în gios, alături cu hotarul Hultureștilor, până la hotarul lui Vasili Buhăescul vorn. cu răzășii lui. Deacolo se pogoară drept la vali spre apa Răbrici spre răsărit la un stălp de piatră vechiu, ci esti lângă drum, din sus de fântăna lui Spin. Deacolo drept piste șăs păn la apa Răbricii. Deacolo tot apa Răbricei în sus păn la hotarul cel dintăiu, de unde au început din potriva văi Macreștilor. Atăta fiind acel loc cu vad de moară în Răbricea asupra căreia mărturie este și ispisoc de întăritură din 7218 Octombri 10 dela Domnul Mihai Racoviței V. V. O. D. Au mai arătat și altă mărturie hotarnică din 1768 Octombri 19 dela Ioan Gordul vornic de poartă și alții

tot pentru aceşii doi bătrănii din Comăneşti ce se stăpăne atunce de răposatul boerio şi marile vornic Vasile Ruset fiind stolnic, părintele dumisale vornicesăi, urmănd după hotarnica de sus arătată. şi arătănd şi pricina pentru o gărlă uscată ce esă vărsătură dln apa Răbribii pentru care zice că ar fi fost Răbricea vechi. Şi cu oamenii bătrănii pe care îi arată anume au dovedit că tot aceasta ce-i cu apă esti Răbrice, dar ace gărlă esti o vărsătură din Răbricea, şi mergi păn mai din gios de moara lui Panaite Cupeţ, şi să face şesu, malurii nu are, pentru care gărlă şi acum făcănd acei pretenţie vechilul dumisale căminar Iordachi Ţieorţe am luat sama şi cu adivărat este o vărsătură, nu să cunoaşte de matcă vechii. Iar altă pricină asupra acestor doi bătrănii din Comăneşti nu este, ci să stăpănesc de dumneaei vorniceasa întocma după hotărăli ci de sus arătate.

Au arătat şi asupra moşii Hultureşti în destule alte scrisori vechi pentru care iarăş nu a fostu trebuinţă a le pomeni anumi, de căt numai altă hotarnică din 7217 Ioni 30 iscălită iarăş de acest Bejan Hudici vornic glotnăi şi de alţii, şi întărită cu alt ispisoc tot dela acelaşi Domnu şi tot dint'acelaş an Avg. 5 pe numili tot acelueşi boerio arătănd că hotarul se începi din gios despre Comăneşti din curmurătura dealului din drum de lăngă apa Bărladului coasta dealului despre Bărlad. Şi tot zarea dealului în sus dăndu-şi coaste cu hotarul Comăneştilor păn la hotarul Golăeştilor la dumbravă. Deacolo să întoarce spre apus prin dumbravă piste fundătura Văii glodului şi în margine dumbrăvi despre hotarul Băloşeştilor au făcut un bour într'un stejar în capul dumbrăvăi. De acolo dela bour tai drept spre apa Bărladului piste ţarină. Şi au aflat un stălp de piatră vechio lăngă drum, din deal atocma cu pămăntul din gios de o movilită cu vreo şaptezeci de paşii.

Şi au pus şi alt stălp nou de piatră mare lăngă acel vechi. De acolo peste drum tot prin ţarină spre Vlatnic pe din sus de o zănoagă şi tai drept peste Vlatnic şi pin frasini păn la apa Bărladului pe din gios de mănăstiri Buhăesculuí. Şi deacolo tot apa Bărladului în gios păn la hotarul Comăneştilor la curmătura dealului, de lăngă apa Bărladului de unde au început hotarul întăiu-

Acum vrând şi eu a urma după această hotarnică, pentru vorba ce zice că dela hotarul Golăeştilor s'au întors spre apus pin dumbravă piste fundătura Văii glodului păn la bourul ce-au făcut într'un stejar în capătul dumbrăvii despre hotarul Băloşeştilor. Ace dumbravă dela hotarul Golăeştilor şi până la Vale glodului acum lipsăşti. rămăind pre puţini stejării, şi rădăcinii despre răsărit, de Vale glodului, căci fiind locul bun de hrană şi cămpul fără îndestulare, dela hotarnică şi până acum fiind trecuţi peste o sută ani ău putut a să stărpi dumbrava şi a să faci cămpul precum şi în vreme aceasta tot asămini se urmează de cătră lăcuitorii. In destul că hotarul Comăneştilor despre Golăeşti este nestrămutat. Ştejarul acel cu bour ce-au fost în capul dumbrăvii despre hotarul Băloşeştilor încă lipsăşti şi nici s'au aflat nimene ca să mărturisească în ce loc au fost. Dar fiindcă hotarnica zice: că dela acel stejar cu bouru tai drept spre apa Bărladului piste ţarină pe la stălpul acel vechiu de piatră ce l-au aflat lângă care au pus şi altul mai mari ce este faţi şi apoi peste Vlatnic pin frasinii pân în apa Bărladului pe din gios de mănăstire Buhăescului, care mănăstire au fost piste Bărlad despre apusu pe moşia Buhăeştii şi fiind de lemnu s'au stricat, cunoscându-să numai poeniţa în care au fost şi nişte pomii. Iar frasinii dincoace de Bărlad sănt. Şi mai sănt şi două pietre hotare vechi în şăsul Vlatnicului, una lângă frasinii şi alta în margine Vlatnicului despre răsărit sub deal. Şi măcar că pe aceli două petre hotarnica de sus arătată nu le pomeneşte, dar se dovedesc dintr'o carte din 7176 Avg. 13 dela Domnul Ilieş Alexandru V. V. O. D. când au avut pără stăpăniei Hultureştilor cu stăpânii Băloşeştilor, că jumătate de Vlatnic au fost a Hultureştilor şi jumătate a Băloşăştilor şi hotărât cu stâlpi de piatră de Goia Post.

Incă în zilile Domnului Gaşpar V. V. O. D. Şi să înţelegi că în vreme ce au hotărât numiţii mai sus hotarnici Hultureştii fiind iarba mare pe Vlatnic mai ales stuh n'au nimerit acele pietri şi însă şi acesti pietri sânt în linie pietrii ce au aflat-o din gios de moviliţă lângă care au pus şi alta mai mare şi în linie frasinilor şi pe din gios, de unde au fost mănăstire Buhăescului. Şi prin pietrile aceste s'au urmat şi stăpânire fără pricină despre amândouă părţile.

Şi pentru ca să poci afla unde au fost stejarul acel cu bouri în capul dumbrăvii despre hotarul Băloşăştilor am tras linie dela apa Bârladului din gios de unde au fost mănăstire Buhăescului pin frasin i pintri celi doauă pietri ce sânt în şăş pin piatra ci esti din gios de moviliţă şi pisti ţarină păn în margine dumbrăvii.

Şi am stătut acolo unde s'au împreunat amândouă linăile, adică ace dela apa Bârladului şi cu ace ce s'a întors dela hotarul Golăeştilor spre apus pin dumbravă piste fundătura Văii glodului, până unde au făcut bouri într acel stejar în capul Dumbrăvii.

Măcar că Hultureşti nu-şi urma stăpânire acum după povăţuire hotarnicii ca de la hotarul Golăeştilor să-şi întoarcă spre Apus, ci dila acel hotar merge tot în sus pri zare dealului alături cu Golăeştii câtva loc, şi apoi se întoarce pin Dumbravă di mergi drept la apa Bârladului pin pietrili arătati luând un colţu de loc din hotarul Băloşăştilor unde s'au sădit şi câteva pogoane de vie. Insă cu ace hotărâtură a Hultureştilor să schimosisi şi trupul Hultureştilor în trupul Băloşăştilor pentrucă Băloşeştii după ace hotarnică trebuie să-ş pogoare pe zare dealului până la hotarul Golăeştilor unde să disparti de Comăneşti, cum şi Hultureştii iarăşi trebuie să între cu un cot în trupul Băloşăştilor până unde au fost stejarul acel cu bouri în capul dumbrăvii.

Dar spre a se mai îndrepta amândouă trupurile fără păgubire nici a unei părţi au lăsat Băloşăştii Hultureştilor din colţul ce trebuie să-s scoboare până la hotarul Golăeştilor cum şi Hultureştii încă pe atât au lăsat Baloşăştilor din cotul acel ce vre să se suie până unde au fost stejarul acel cu bourul în capul dumbrăvii.

Şi aşa cu primire amândurora părţilor făcându-se această îndreptare dela hotarul Golăeştilor s'au mai suit Hultureşti pe zari dealului în sus alături cu Golăeştii doauă sute optzeci stânjâni domneşti. Şi dela aceştia tot în sus pe ace zare de dial şi tot alături cu Golăeştii s'au luat din Băloşăşti optzeci şi şase stânjâni domneşti a cinci parte din giumătati de satu ci au luat dumneaei vorniceasa cu schimbul dela d-lui stolnic Enachi şi fratili său Constantin Botezăţi fii răposatului Medelnicer Ioan Botez cu scrisoare din 1812 Febr. 20. încredinţată şi de Divan

și lipindu-o către Hultureşti am pus și doi stâlpi de piatră colțu măcar că pentru această a cince parte din giumătati de sat de Băloșăști au arătat și vechilul dumisale banului Arghirei Cuza o mărturie din 1811 Apr. 19. dela dmlui aga Andrunachi Donici fiind ban de cercetare ce au făcut la fața locului pentru moșii și părți de moșâii după ceririle dumisale banului Arghirii Cuza, în care mărturie zice și pentru moșia Băloșăștii că au însemnat în hartă despărțire ei după cum i-au arătat oamenii pietrile despărțitoare. Și fiind de mai înainte hotărâtă prin judecata Divanului parte dumisale Banului să o stăpânească în pace. Dar fiindcă schimbul dumisale vornicesei este în urmă și nici o scrisoare de anerisis n'am văzut și stăpânire pe ace parte am găsit-o a dumisale vornicesi și nepricinuit mai mult nici vechilul dumisale Banului pentru aceea am lipit-o către Hultureşti și am stâlpit-o rămăind dela acei doi stâlpi ce am pus colțu în sus tot pe zare acelui dealu deacurmeziș trei sute doă zeci stănjâni patru părți din giumătati de satu ce ari d-lui Toader Anastasi care iarăși i-am deosebit cu stâlpi de piatră și patru sute șasi stânjâni giumătati satului ce din sus ce esti a Mănăstirii sfântului Nicolai din Botoșani care iarăș am stâlpit-o cu pietri mergând pe zari acestui deal tot alăturea cu Golăeștii.

Dela aceli două pietri ce am pus colțu la parte dumisali vornicesii m'am întorsu la vali spre apa Bârladului pin via în lungul moșiei alături cu părțile dumisali Toader Anastasă și unde s'au împlinit una sută cinci zeci și patru stânjâni dela vali de via am pus alți stâlpi de piatră. De acolo tot la vali peste Vali glodului și la dial pin dumbravă spre apus peste scapătul dialului în țarină unde s-au înplinit patru sute optu zăci stănjăni am pusu alt stălp de piatră. De acolo tot spre apus pin țarină unde s'au înplinit trei sute stănjăni am pus altu stălpu de piatră care este înpotriva stălpului Hultureștilor acel din dial de drum și din gios de moviliță ce esti aratată la hotarnica Hultureștilor, fiind la acele locuri în curmăzăș ace a cince parte din giumătate de satu de Băloșăști una sută patru stănjăni. De acolo tot pe lung la vali piste țaină și drept spre apa Bărladului în șesu Vlatnicului unde s-au înplinit doaâ sute patru zăci stănjăni am pus alt stălpu de piatră. De acolo tot drept peste șăsul Vlatnicului până unde

s-au înplinit patru sute zăci stănjăni am pus alt stălp de piatră înpotriva pietrii ce esti în dreptul frasinilor unde la acel loc esti măsura în curmezăș acei a cince parte din giumătate de sat de Băloșășți una sută patru zăci și optu stănjăni. De acolo tot drept înainte pin luncă și peste un părău ce să numești Durducul până unde s'au înplinit trei sute patru zăci stănjăni am pus alt stălp de piatră în malul Bărladului. Și aceasta a cinci parte din giumătati de sat Băloșășți ce am lipit-o către Hulturești din cap în cap pe din sus să hotărăști cu celelalte părți ce sănt a dumi-sale Toader Anastase. Iar dela stălpul ce am pus în malul Bărladului în gios atăt ace a cince parte din giumătate de sat de Băloșășți, căt și Hultureștii își urmiază apa Bărladului alături cu moșia Buhăești până la hotarul Comăneștilor de unde s-au început întăi cu vadurile de moară în apa Bărladului și în Stavnic ce cuprind scrisorili vechi.

După ce dar am cercetat stare acelor doi batrâni din Comănești, și am lămurit despărtire între Hulturești și între Balosești lipind și stâlpind, și a ce a cincia parte din giumatate de sat de Băloșești cu pietrile și măsurile ce arătăm mai sus, apoi am vrut să alegu să stălpescu și a treia parte den moșie Golăești ce are Dumneei Vorniceasa luată cu schimbu dela ispravnicul Părvul Gândul cu scrisoare din 1812 gen 22. Au stătut pricină vechilul dumnisale banului Arghirii Cuza zicând că ar fi mai puțină ace parte, arătând iarăși mărturie dumisale agăi Andrunachi Donici ce este pomenită mai sus, în care scrie că au aflat cum că în moșie Golăești are dumnalui banul dela părinții dumnisale giumătate de satu parte din sus. Și cu protie răzășiei au mai cumpărat dumnealui părți și din ceilaltă giumătate de sat parte din giosu și asupra baștinăi zice că a arătat dumnealui banul întăiu talpa moșii Golăeștilor un suret de pe un ispisocu dela Domnul Stefan Vvod din 6996 genr 9; al doilea altu suret de pe altu ispisoc dela Domnul Petru Vvod din 7054 Mart 22, al triile act suret de pe altu ispisocu de la Domnul Petru Vvod din 7092 Oct. 25, al patrăle altu suret de pe alt ispisocu de la Domnul Petru Vvod din 7096 Mart 8, al cincilea două zapisă de danie unul din 1766 Maio 8 dela ficiori lui Donosi Furcoio către spătario Ioan Cuza părinteli dumisale banului pentru toată

parte ce au avut de pe maica lor Tofana, și altu zapis în dosul acestuia din 1767 Maio 12 dela Chiriac sin Donosi pe un bătrân întregu din Golăești ce i-au rămas danie dela unchiol său Ionichi Ciomă monahă, al șaptilea zapis de danie din 1773 Maio 23 dela Maria fata lui Donosi Furcoio pe o a treia partea din toată partea tatâne-so, al optulea zapis din 1774 ioni 5 cu care au cumpărat, spăt Ioan Cuza dela Paraschieva soție lui Andrei Burghele toată parte de baștină a bărbatului ei și alta parte de cumpărătură. Mai arătând dumnealui banul și un zapis din 7259 Maio 24 cu care un Ioniță Ciolpan cu fiemeia lui au dat danie la pahar Vasile Costachi toată parte din Golăești, dând dumnalui aga Andronache Donici dreptate dumisale banului Arghiri a stăpâni după scrisorile arătate precum ar fi stăpânit din vechi. Iar pentru niște mpărțeli și invoeli ce au făcut intre dânșii răzeșii ceilalte jumatăți de Golăești, adică Safta Gănduleasă cu Burghelești și cu Negrești tăinuite prin neștința dumisale Banului împărțind toată moșiea Golăești numai în trei parți zice ca ar fi cu greșală făcute după dovada scrisorilor de sus arătate cum pre largu arată la mărturie dumnisale. Insă iarăși dumnealui arată că la aceasta cercetare ce au făcut nimeni din davagii cu scrisorile de fața nu au fost, căci dacă ar fi văzut și scrisorile celoralante părți nu ar fi scris așa, pentrucă ace a treia partea din toată moșiea Golăiești ce au fost a Saftii Găndulesei singur dumnealui banul Arghiri Cuza au cumpărat-o dela Alexandra nora Găndulesi când dela dânsa au luat și ispisoacele de sus arătate impreuna și învoiala ce au avut Safta Gănduleasă cu ceilalți răzeși la anăi 7286 Apr 29.

Și în urmă prin judecată s'au răscumpărat de Părvul Gândul ficiorul Alexandrii, după cum arată anaforao dumisale veliților boieri din 1806 febr 28 întărită de Măriea sa Alexandru Constantin Moruz V Vod ; cum și un sinet a dumisale banului din 1808 Mart 28 de primire banilor răscumpărări și că nefiind scrisorile atunce la îndemână să îndatorești să le de, care scrisori pe urmă le-au și dat la Părvul Gândul dela care au luat și isvod iscălit de dânsul de ce scrisori au priimit cu veleturile lor cuprinzându-să ispisoacele și sureturile de sus aratate, cum

și invoiala ce au avut Safta Gănduleasca cu răzeși săi. Și toate aceli scrisori acum să află la dumneaei vorniceasa date de Părvul Gându. Să înțălegi dar că dumnealui banul păstrându-și sureturi de pe dănsele cu aceli sureturi vrea a să face din talpă baștină și zicând încă că învoiala Saftei Gănduleasca cu razășiei s'ar fi făcut pe ascuns și prin neștiința dumisale, fără a socoti că în vremea ce au cumpărat dela nora ei au primit-o de bună și au ținut-o atâția ani stăpânind cu dânsa, și iarăși dumnealui au dat-o la Părvul ficiorul vânzătoarei fără a arăta vreo pricinuire. Pentru care cunoștința mea așa dă, că acea învoială ramâne bună, și dumnealui banu numai cu scrisorile acelea mai nooă pe numile părintelui dumisale ce se vor dovedi drepti părțile acelor ce au dăruit și au vândut va putea să tragă din celelante două părți, dacă nu vor avea cu ce să se apere. Insă fiindcă vechilul dumisale banului au pricinuit acum stâlpi cu pietri partea dumisale Vornicesii, nici eu n'am stâlpit-o, ce măsurând toată moșie Golăești în lung și încurmezeș, și dându-o în trei părți am făcut sămni gropi precum să arată la harta înginerească. Și rămâne ca să să de hotărâre dela luminatul Divan. Și așa sfârșind cercetarea Golăeștilor, am vrut să aleg și să stâlpesc doua părți din moșie Cotârleștii ci sânt luate cu schimb de răposatul marile vor. Teodor Balș boeriol dumisale Vornicesi, adecă o a trei parte dela Fotachi Sărbașa cu scrisoare din 1807 ioli 3, și alta a triia carte de la Safta soție clucer Neculai Racoviță cu scrisoare din 1810 Apr. 21 întărite și de Divan și arătătoari de giodicatele ci au avut mai înainte acei schimbători cu dumnealui banul Arghiri Cuza. Iarăși au stătut pricinuitorio vechilul dumisale Banului ca să nu se stâlpească nici acesti părți până când nu să va giudeca după pomenita mai sus mărturie ci ari dela dumnalui aga Andronache Donici, în care mărturie iarăși scrisorile dumisale Vornicesi nu sânt arătate, nici alte scrisori cari să anerisască în urma acelii giudecăti ci au avut schimbătorii cu dumnealui Banu n'am văzut pentrucă vechilul n'au voit a mai veni, că umbla fugario căutându-l niște zapcii isvravnicești să-l prindă, nu știu pentru ce pricini. Și eu iarăș după pricinuirie vechilului cu pietri n'am stâlpit, ce măsurând moșie în trei părți am făcut semni gropi la aceli două părți a dumnaei Vornicesii precum să arată la hartă. Și iarăși luminatul Divan va da hotărâre. Și așa aflând pricinile precum arată mai sus impreună cu harta am dat și aceasta mărturie la mâna dumisale vornicesii Zoița Balș. 1814 Ap. 30.

Ioan Tăutul ban hotarnic

TIPOGRAFIA „TIPARUL MOLDOVENESC" CHIȘINĂU
Str. Principele Nicolae No 25

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII -IAȘI-

CSU ASIA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

9 JUN. 1936

U IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY